

VEĆE NARODA

Sedma sednica

(28 marta 1946)

Početak rada u 16,20 časova.

Pretsedavao predsednik **Josip Vidmar**.

Pretsednik: Drugovi i drugarice, otvaram sedmi redovni sastanak II vanrednog zasedanja Veća naroda. Molim druga sekretara Jozu Milivojevića da pročita zapisnik prošle sednice.

Sekretar Joza Milivojević čita zapisnik šestog redovnog sastanka, održanog 27 marta 1946 godine.

Pretsednik: Ima li primedaba na ovaj zapisnik? (Niko se ne javlja). Nema. Zapisnik se overava.

Pre prelaza na dnevni red pročitacu vam sledeći akt:

VLADA
FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

Potpredsednik Vlade

i
Pretsednik Savezne kontrolne komisije

K. br. 73

28-III-1946 godine

Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Slobodan sam da vas obavestim da sam, u smislu Poslovnika vašeg doma odredio za svoga opunomoćenika profesora d-r Jovana Đorđevića za vreme rasprave projekta Zakona o braku i Zakona o matičnim knjigama.

Moj opunomoćenik će davati potrebna objašnjenja i obrazloženja narodnim poslanicima.

Potpredsednik Vlade

i predsednik Savezne kontrolne komisije

Edvard Kardelj, s. r.

Prelazimo na dnevni red. Prva tačka dnevnog reda je rešavanje o predlogu Zakona o opštoj državnoj kontroli, koji je usvojen u Saveznom veću i upućen Veću naroda na rešavanje.

Dosada smo zbog prevelike budnosti praktikovali da smo ponovo i poimenično glasali o zakonskim predlozima sa potpuno identičnim tekstovima, tamo i ovde, koji su već jedanput bili primljeni u Saveznom veću odnosno Veću naroda.

U članu 44 Poslovnika ima ovakav tekst: »Kad Veće naroda usvoji izmene i dopune učinjene od Saveznog veća, ili ako je Savezno veće već usvojilo istovetan tekst zakonskog predloga, kao i u slučaju kad Veće naroda usvoji u celini predlog koji je već usvojilo Savezno veće ili obratno, smatra se da je Narodna skupština FNRJ predlog primila.« Pošto je taj slučaj nastupio kod svih naših predloga gde smo izglasali identične tekstove, to predlažem Veću naroda da ponovo formalno glasamo o primljenom tekstu samo dizanjem ruke. Prima li Veće naroda ovaj moj predlog? (Prima). Pošto je predlog primljen, stavljam ponovo na glasanje tekst Zakona o opštoj državnoj kontroli, koji je primilo Savezno veće i koji je u potpunosti identičan sa tekstom primljenim od Veća naroda. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ko je protiv? (Niko).

Time je Zakon o opštoj državnoj kontroli definitivno primljen i na osnovu člana 45 Poslovnika Veće naroda dostaviće ga Prezidijumu Narodne skupštine na proglašenje.

Time je prva tačka dnevnog reda iscrpena. Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: produženje pretresa Zakona o braku u načelu. Reč ima narodni poslanik d-r Miloš Popović.

Д-р Милош Поповић (НР Србија): Другови и другарице народни посланици, желим да вам само укратко скренем пажњу на извесне ствари, да подвучем оно што није довољно наглашено и да предложим неке ствари које уопште нису узете у обзир у овом Закону, а неке које су изнете да употпуним.

Дакле, ако хоћемо да циљ ове установе и законодавства буде побољшање услова за живот у нашој земљи и гаранција за унапређење и обезбеђење нашег народа, а нарочито његовог подмлатка, то и овај Закон треба у пуној мери да одговара општем циљу. Држава треба што више да помаже оснивање породице, и то оне која ће имати породе да се тиме обезбеди довољан број деце и прираштај.

Треба сматрати за породицу само онај брачни пар који има деце, а не онај који их нема, јер је циљ брака увек само породица. На тај ће се начин онемогућити ванбрачни живот и проституција, као и опасности које из тога проистичу.

Овим Законом треба да се обезбеде деца у породици, а да би се то постигло треба обезбедити саму породицу. Исто тако треба дати прилике брачним друговима да се спреме за брачни живот и брачне дужности. Једно време у старој Југославији било је законом обавезно да се супружници подвргавају прегледу, али то није дало резултате који су се очекивали, и ако се та ствар боље не постави онда не би била од користи.

Према томе, држава ће давати потстицаја и омогућавати закључење бракова дајући нарочиту потпору младим паровима и помагати породицу дајући јој подршку и помоћ, као упослење и друге предности.

Исто тако, по моме мишљењу, треба оптеретити нежењене и неудате порезом и то мушкарце преко 28 година а жене преко 25, ако дотле не буду склопили брак. Ово би важило и за разведене. Потпуно је у реду да се они који имају деце и који врше поред свих својих других социјалних дужности и дужност одгоја деце, а то је скопчано и са бригом и материјалном одговорношћу која из тога проистиче, не могу изједначити са онима који те бриге и издатке немају. На овај начин би се потпуно задовољила социјална правда. Зато треба основати и нарочити фонд из кога ће се давати потпора и у ту сврху омогућавати склапање брака. У тај фонд уносио би се порез који би се прикупљао од нежењених и неудатих. Оваква мотивација требало би да уђе као увод у Закон о браку, из чега би се јасно видело шта је циљ и како може тај циљ најбоље да се постигне.

Још сам хтео да скренем пажњу на једну ствар код закључења бракова у погледу сродства и граница година старости.

У погледу степена сродства ја се слажем са предлогом који је, изгледа, примљен. Тај би предлог потпуно одговарао захтевима еугенике и захтевима о наслеђу, по којима се много више наслеђују тешке болести, нарочито душевне, а нарочито ће то бити случај сада после рата. Ако се помери граница сродности, избегле би се многе опасности које би из тога произилазиле.

Што се тиче граница година старости, такође се мора утврдити један апсолутни минимум. Овде у параграфу који говори о томе стоји да је граница 18 година и за мушке и за женске. Међутим, има увек разлике. Жена полно много раније сазри него мушкарац и зато је код жена та граница нешто мања, годину и две, па би због тога предложио да та граница за жене буде 17 а за мушкарце 18 година и да се може смањити највише за једну годину, дакле да 16 и 17 година буду минимум.

Сматрао сам да је потребно да о овоме проговорим и да то предложим као образложење уз овај Закон, а сматрајући овај Закон напредним, изјављујем да ћу за њега у начелу гласати. (Одобравање).

Претседник: Има реч народни посланик Милан Смиљанић.

Милан Смиљанић (НР Србија): Извините ме, другови и другарице народни посланици, што се опет пред вама појављујем да опет заузем вашу уважену пажњу за неколико минута. Ја сам скоро говорио приликом претреса буџета и не би требало да се тако често појављујем, али има три ствари које ме руководе да о овом важном пројекту закона говорим. Прво, велика важност Закона који је сада на дневном реду. Друго, опростите ми нескромност што ћу рећи да сам стицајем прилика и околности као парохиски свештеник 30 и неколико година тамо на Златибору био у положају да закључим већи број бракова, те се баш за овај Закон интересујем. Најзад треће, што мислим, уколико ми бог буде дао још живота и кад не будем на положају на коме се стицајем прилика и околности сада налазим, да ћу опет склапати бракове, јер ми то наш Устав и овај Закон не забрањују. Због те три околности излазим данас да говорим у начелној дебати о овом Закону.

Кад је ономад овај Закон изнет на дневни ред, онда ме неко питао: „Па зар ћеш ти као свештеник гласати за тај закон?“ Ја сам одговорио да сам гласао за њега тиме што сам гласао за Устав: Он ме је вероватно питао зато што је мислио да ћу ја као свештеник напустити своје стадо, али ја сам му одговорио: ако сам добар пастир, моје ће стадо увек чути глас мој и увек замном ићи. Тако ја схватам примену у пракси овога Закона. После закључивања грађанског брака ми свештеници моћи ћемо закључивати црквени брак.

Када овај Закон ступи на снагу, ја ћу као свештеник ићи заједно са мојим парохијанима у месни одбор да им покажем процедуру око закључивања грађанског брака, па ћемо после сви заједно ићи у цркву да те исте брачне венчам.

Тако ћемо дати цару царско а богу божје, и зато изјављујем да ћу као народни посланик и православни свештеник гласати у начелу за овај Закон.

Агитовало се у току рата, а нарочито пре рата, како су комунисти против брака и против породице. Уопште, говорило се како код њих нема ничега светог, како они живе у страшном неморалу, а сада, ево, доношењем овог Закона баш од стране овог режима, и то пре многих других закона, те ће се лажи демантовати. Породица се кроз овај Закон истиче као основа друштвене заједнице. Сећам се да је у току рата било много приговора што су се у редовима Народно-ослободилачке војске налазили мушкарци и жене заједно. Говорило се како у редовима храбре Црвене армије и нашим народно-ослободилачким и партизанским одредима царује слободна љубав и како је развијен неморал. Тако је говорено, али ја сам имао прилике боравећи лично у њиховим редовима, и поред околности што рат доноси собом поред других недаћа неморал и разузданост, да се лично уверим да је у њиховим редовима владала таква чедност какву нисам очекивао.

По овом Закону брак је слободан, али не на основу слободне љубави, не у оном смислу како су противници желели да га подметну комунистима, него као израз слободне воље и љубави — основног начела постављеног у свима хришћанским браковима.

Ето, у чл. 5 овога Закона се каже да су брачни другови дужни један другог волети, а у чл. 57 се каже да је прељуба један од разлога за развод брака.

Три су, по моме мишљењу, неоспорно најважнија момента у животу човековом: рођење, ступање у брак и смрт. Кад ћемо се родити и кад ћемо умрети није у нашој вољи и то не можемо законом регулисати, али кад ћемо и како у брак ступити долази по нашој слободној вољи. Ја сам имао прилике да будем присутан у многим моментима приликом склапања бракова. Био сам присутан у многим домовима кад се девојка одводи из куће, кад се одваја од свога оца и од своје мајке и осетио сам сву свечаност и сву мисти-

чност тога момента. Младић и девојка рађају се под различитим околностима и у разним местима, иду кроз живот различитим путевима, али временом их — како једни кажу судбина, како други кажу случај, како трећи кажу разне околности — тек нешто их доведе једно к другом; два различита пута се укрсте, те од два пута постаје један. На пример, младић и девојка се једном мало необично погледају, мало им срца јаче закуцају, појави се љубав која почне да тиња, и после се развије жеља да се једно другом приближе, да од два огњишта створе једно, да од два дома створе један у коме ће се моћи заједно заклонити. Ја сам гледао кад девојка полазећи из родитељске куће целива огњиште и праг дома у коме се родила и одрасла. Кад се одваја од оца и од мајке, и отац и мајка је са благословом испраћају да у новом дому буде срећна, а она међутим плаче. Ја сам понекад питао: „Добро, цуро, кад плачеш зашто не останеш ту, а ми ћемо се са сватовима вратити без тебе“. Али неће ипак ниједна да се врати, већ иде свом брачном другу, да на тај начин покаже јачину везе са својим брачним другом. Што рекао велики Његош:

„Ал' је ђаво али су мађије

Али нешто теже од обоје?“

С обзиром, другови и другарице народни посланици, да је живот непрестана борба и непрестани терет, обично се двоје тако нађу да живот и терет у животу заједнички подносе. Ја бих рекао да је брак ипак један јарам, а кад се нешто мора вући, онда је боље ући у јарам и наћи себи парњака. Велика је то срећа ако се њих двоје, како народ каже „нађу у руку“ једно поред другог и кад се подударе да у јарму паре. Кад се између брачних другова у животу из љубави развије добра воља, тада у њиховом дому зацари срећа, онда је то нешто најлепше што се пожелети може, као што каже Љуба Ненадовић на једном месту: „Ако праве среће овде може бити, у домаћој срећи треба је тражити“. Мислим да нема веће среће и задовољства него кад човек и жена поживе и дочекају 25 година у браку, па славе сребрну свадбу, или кад доживе 50 година у браку, па славе златну свадбу, кад после толико година могу да погледају уназад на свој живот. Нарочито могу да буду срећни и задовољни ако поред њих у тој срећи уживају и њихова деца.

Напротив, кад се у брачном животу не сложе, онда, како наш народ каже, једно вуче десно а друго лево, онда је ту несрећа, онда то није брак него пакао. Ту онда таква зла воља завлада, да сам ја као свештеник, имајући за дужност да тако завађене брачне другове мирим и стишавам, много пута имао прилике да видим да такав брак води у несрећу. Често сасвим безначајне ствари потенцирају ту злу вољу и човек не може ни сам себи да објасни. Ту је оно што наш народ каже:

„Синцир гвожђе муке су јуначке,

Тамница је гора од синцира,

Зла је жена грђа од обоје,

А зла воља гора од све троје“.

А опет, има једна лепа народна прича, која показује како је у моментима зле воље довољна једна мала ствар па да се брачни другови заваде. Ето, према тој причи договоре се човек и жена, који се нису баш најбоље слагали, да на Божић заједно ручају и да тада буде међу њима мир. Наш народ, као што знате, верује и претпоставља ако се Божић проведе у миру да ће тако бити и кроз целу наредну годину. У току ручка, који је протекао у најбољем расположењу, случајно се деси, како та прича каже, да је у углу собе протрчао миш. Човек каже: „Жено, ено миша!“ А жена ће рећи: „Није миш него мишица“, и тако дође до свађе преседне им ручак и не само ручак на Божић већ и ручак у току целе године. И не само у току те године, него и идуће године када се опет договоре да ту злу вољу не уносе више у своје међусобне односе већ да живе у миру. На Божић опет приреде ручак, који је прошао у миру и задовољству, кад жена при крају ручка на несрећу спомене: „Сећаш ли се, човече, како смо се прошле године завадили због оне мишице?“ А он одмах одговори: „Каква мишица, то је био миш!“ Тако се поново посвађају.

Од домаће неслоге нема веће несреће, па због тога, на жалост, има таквих бракова за које је и раније било предвиђено, па ето и овај Закон предвиђа да се могу раздвојити.

Дозволите да и ја подвучем речи уваженог предговорника друга Царевића, који је казао да је жена раније страна као дете, као неко ко није способан да расуђује, да и ја овде признам да је жена — као слабија страна у бра-

чном јарму — била потиштена и да је више пута без разлога нападана. Ја сам увек као свештеник био у одбрани жене, пратио сам њен живот и њену троструку улогу у кући као супруге, мајке и домаћице. Ваља знати да наш народ због те троструке улоге жене у кући има обичај да каже да жена држи три рогља куће а човек само један. Узимајући жену у заштиту, могу да констатујем и да подвучем, а то из искуства знам, да жене оставши удовице нису ни помишљале да се преудају, већ су чувале и сачувале кућу, водећи рачуна само о кући и о деци, док се човек оставши удов готово увек женио и често другом женидбом кућу упропастио. Прича се како је неком човеку умрла жена и дошли људи да је изнесу. Муж је, међутим, стао на праг куће и рекао: „Не можете је изнети док ми не доведете другу. Боља ми је мртва жена у кући, него кућа без жене“.

Човек сматра своју жену, каква му је да му је, својом брачном половином и зато има обичај да за своју жену каже: „То је моја половина!“

Љуба Ненадовић, желећи да оповргне све оно што се неповољно и рђаво говорило о жени на једном месту вели: „Жена није рај наш разорила, већ цео свет у рај претворила! Кад човека тешки умор свлада, код жене се одморити нада!

Кад човека сиротиња снађе, жена њему разговора нађе,
Дели с њиме што од беде има, а у срећи срећу с њим
ужива!“

Због важности брака православна црква има нарочито свечане чине, као што су круне, венци, прстење и све друго што је у вези са тим и што тај свечани чин обележава. Ја бих препоручио да се у правилнику и наредби, којима ће се овај Закон о браку спровести, предвиди да се склапању овога грађанског брака да мало свечанији карактер. Имао сам прилике да чујем од једног друга овде у Београду, који је био сведок при једном таквом склапању брака, да је тај чин тако неозбиљно схваћен и извршен. Моје је мишљење да самом чину склапања брака треба дати мало свечанији карактер, јер ту дођу обичан друг и другарица а изађу брачни друг и брачна другарица, уђу момак и девојка, а изађу муж и жена.

Ја сам имао обичај да склапајући бракове говорим брачницима: да вас бог благослови, да вас сложи и да вас

умножи. И сад кад говорим о овоме Закону, на основу кога ће се бракови у нашој отаџбини склапати, хоћу за све те бракове да кажем — да их бог благослови, сложи и умножи. Исто то хоћу да препоручим онима који нису пријатељски расположени према овоме Закону, мојој сабраћи свештеницима, који сматрају да им је овим Законом учињена неправда, да исто то помисле свима онима који грађански брак буду склапали.

Како да се двоје сложе и како да се умноже? Ја сам имао обичај кад сам венчао да кажем брачницима: „Желим да ваша два тела буду једна душа, ваша два мозга да буде један умишљај, ваша четири ока — један поглед, ваша двоја уста — један залагај, ваша два срца — да буде један откуцај!“ То јест два тела да се слију у једну душу, два мозга у једну помисао, четири ока да не гледају на другу страну него само у свога супруга, двоја уста да буде један залагај — у срећи и несрећи да се дели последњи залагај, два срца да буду један откуцај!“

А како да се умноже? Чуо сам приликом једног венчања да је један уважени професор математике овако математиком објаснио склапање брака и то умножавање у браку.

Ако човека обележимо јединицом, то је јединка за себе. Ако жену исто тако обележимо јединицом, она је такође јединка за себе. Ако та два броја додамо један другоме, један плус један чини два. Жена је ту плус и увећава, те од две јединице постаје двојка. Ако пак од јединице одузмемо јединицу онда остаје нула. Ако пак помножимо један са један имамо опет један. Исто тако ако поделимо један са један имамо опет један. Међутим, ако жену ставимо на своје место поред човека без икаквог знака тј. јединицу поред јединице, бројку поред бројке, без плуса или минуса, без знака множења или дељења, добијамо број 11. Ето, човек, поред жене постаје од јединице десетком а и жена поред човека постаје такође десетком.

Човек са женом постаје много већи човек, жена са човеком постаје много већа жена, само кад су и једно и друго на свом месту. Ето тако ја схватам овај основни Закон о браку, који ми доносимо као један од најважнијих закона у нашој младој Републици Југославији. Ја верујем да ће се и по њему сви бракови склапати као и досад, па изјављујем да ћу гласати у начелу за предлог овога Закона.

Задржавајући право да по појединим члановима овога Закона изнесем неке напомене, дозволите ми, другови и другарице народни посланици, да сада учиним само једну напомену другу известиоцу и осталим члановима Законодавног одбора.

Ја бих молио да други пут приликом измене и допуне појединих чланова у неком пројекту закона место објашњавања, допуњавања, позивања на тај и тај ред и ту и ту реч, коју треба додати или избацили, да се место свега тога изнесе нова редакција измењеног члана. Мислим да би за нас згодније било да се у извештају каже: члан тај и тај мења се и у новој редакцији гласи тако и тако јер, често човек мора да тражи пети и шести ред и разне друге напомене, што односи доста времена. (Одобравање).

Pretsednik: Pošto se prijavio za diskusiju sekretar Joza Milivojević, molim druga sekretara Ninka Petrovića da za vreme njegovog govora preuzme dužnost sekretara. Ima reč drug Joza Milivojević.

Joza Milivojević (NR Hrvatska): Drugovi i drugarice, crkveni propisi o braku koji danas važe imaju svoju genezu iz srednjeg vijeka.

Takva je situacija bila u cijeloj Evropi do francuske revolucije, a ta se situacija revolucijom i dolaskom liberalne građanske demokracije izmjenila u mnogim naprednim zemljama koncem XVIII i u toku XIX vijeka, odvajanjem crkve od države, uvođenjem građanskog braka, uvođenjem državnih matičnih knjiga itd. itd.

Kod nas se dolaskom građanske klase iza 1848 godine na političko poprište, naročito u Hrvatskoj, nije srednjevjekovna situacija po tom pitanju, po pitanju braka i porodice, izmijenila osim u hrvatskim zemljama kao u Dalmaciji i Međumurju, jer je Dalmacija bila tada pod austrijskom političkom upravom, a Međumurje pripojeno Mađarskoj, gdje je revolucija od 1848 godine donijela građanski brak.

Sa takvim srednjevjekovnim nasljedem ušlo se je u sklop stare Jugoslavije i u njoj je ta situacija ostala neizmijenjena, jer je stara Jugoslavija u svojoj vladajućoj osnovi bila reakcionarna.

U pitanju braka i porodice vladalo je srednjevjekovno, nazadno i anarhično stanje: nejednakost bračnih drugova, ne-

humanost prouzrokovana krutošću crkvenih propisa o braku, nevino stradanje djece iz brakova koji se nikad nijesu mogli raskinuti itd. itd.

Istom velika narodno-oslobodilačka revolucija naših naroda od 1941 naovamo izvojevala je i skovala uslove da se i to pitanje definitivno i historijski riješi i jednom zauvijek ukloni srednji vijek i postave novi istinski demokratski, socijalni i humani osnovi — istinski etički i moralni osnovi — po pitanju braka i porodice, kako su i postavljeni u ovom našem zakonskom prijedlogu.

U civiliziranim zemljama građanske demokracije imate zakone o građanskom braku (široj Zapadne Evrope te Sjeverne i Južne Amerike) ali naši narodi ovim zakonskim prijedlogom o braku, o kome sada raspravljamo, mogu biti ponosni, jer je napredan, progresivan, human i socijalan, što mnogi građanski zakoni o braku u tim zemljama po duhu prakse nijesu.

Iako u tim pisanim zakonima humanost i jednakost i sve ostalo stoji napisano, ti zakoni nemaju onaj osnovni uslov da budu istinski takvi i u samom životu — za široke mase radnog naroda. Zašto? Zato što te radne mase nemaju onaj osnovni uslov tj. nemaju svoju narodnu vlast, istinsku demokratsku vlast, a ta je samo — vlast u rukama radnog naroda.

Oni su samo prema stepenu demokratske forme manje ili više pri vlasti, ali pravi nosioci vlasti nijesu, već je to kapitalistička građanska klasa i njezin privatni interes, što se odražava i u bračnim odnosima, u duhu i praksi bračnog prava i porodice itd., kraj svih lijepo pisanih zakona.

Mi imamo ovdje dobar zakonski prijedlog o braku, ali mi imamo, za razliku od tih građanskih demokracija, osnovni uslov za istinsku demokratsku primjenu kad on postane zakonom.

Mi imamo naime našu narodnu vlast — vlast radnika i seljaka, koja je čvrsto u rukama našeg radnog naroda, a koja je garancija za istinsku demokraciju, pa konstatujući sve to, ja ću sa zadovoljstvom glasati za ovaj zakonski prijedlog, jer za naše narode ovo znači ne samo uklanjanje ostataka srednjeg vijeka na tom važnom sektoru, ne samo dovršavanje — po našoj građanskoj klasi nedovršene revolucije po tom pitanju, već to znači i veliki korak naprijed preko dosadanih građanskih okvira i granica liberalne demokracije, a približavanje najnaprednijoj zemlji, zemlji istinske demokracije — zemlji SSSR — po tom pitanju.

Stoga glasam za.

Pretsednik: Lista prijavljenih govornika u načelnoj diskusiji je iscrpna. Time je načelna diskusija o predlogu Zakona o braku zaključena. Prelazimo na glasanje u načelu. Ko je za predloženi zakonski predlog, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ima li ko protiv? (Nema). Time je zakonski predlog o braku u načelu primljen.

Prelazimo na diskusiju u pojedinostima. Obaveštavam Veće naroda da glavni amandmani postoje uz članove 87, 88 i 89 i molim druga d-r Jovana Đorđevića, poverenika Vlade da da obrazloženje predloženih amandmana.

Повереник Владе д-р Јован Ђорђевић: Другови народни посланици, у име потпредседника Владе ФНРЈ друга Кардеља, који је предлагач овог Закона, овлашћен сам да изнесем предлоге за допуну три члана предлога Закона о браку онако како су они изнети у извештају Законодавног одбора вашег дома.

Прва измена се односи на члан 87. У ставу првом овог члана место речи „казниће се лишењем слободе“ треба ставити: „казниће се лишењем слободе или принудним радом без лишења слободе“.

Друга измена односи се на члан 88. У овом члану место речи „казниће се лишењем слободе до године дана или новчано до 20.000 динара“ треба ставити: „казниће се принудним радом без лишења слободе или новчано до 20.000 динара“.

Трећа измена односи се на члан 89. У овом члану место речи „казниће се лишењем слободе до шест месеци или новчано до 10.000 динара“ треба ставити: „казниће се принудним радом без лишења слободе до годину дана или новчано до 10.000 динара“.

Образложење. Казне предвиђене у кривичним одредбама предлога Закона о браку измењене су у законодавним одборима полазећи од тога да ће казна принудног рада без лишења слободе као посебна врста казне бити укинута, па су с обзиром на то у чл. 87, 88 и 89 предвиђене казне принудног рада без лишења слободе замењене казнама лишења слободе. Како ће међутим казна принудног рада без лишења слободе бити задржана у нашем систему кривичних санкција као оправдана казнено-васпитна мера то предла-

жем да се сагласно томе изврши промена у наведеним одредбама предлога Закона о браку у смислу задржавања казне принудног рада без лишења слободе. Ова казна више одговара природи и тежини кривичних дела предвиђених у глави VII предлога Закона и њоме ће се боље постићи циљ казне.

Претседник: Отварам претрес у појединостима и молим друга известиоца народног посланика д-р Душана Братића да чита члан по члан.

Известилац д-р Душан Братић чита назив, увод и чл. 1 према извештају Законодавног одбора Већа народа. (Видети извештај као прилог на крају књиге).

Претседник: Да ли жели ко реч по овоме члану?

Прота Милан Смиљанић: Ја мислим да је незгодно „мушкарца и жене”. Не ступа у брак увек жена него баш најчешће девојка и зато мислим да би згодније било рећи „два лица разног пола”.

Известилац д-р Душан Братић: Сматрам да треба да остане као што је предложено. Кад се прави статистика не говори се колико има људи, девојака, него се каже колико има мушкараца и жена. Мислим да је то сасвим правилно речено.

Претседник: Тражи ли још ко реч по овоме члану? Има реч народни посланик д-р Милош Поповић.

Д-р Милош Поповић: Ја сам у свом амандману предложио да се одмах у почетку уметне или дода једно поглавље које би говорило о циљу овога Закона.

Задатак овог Закона треба да буде да се што више помаже од стране државе оснивање породица које ће имати порода и тиме обезбедити довољан број деце и довољан прираштај;

да се избегне ванбрачни живот и проституција и све опасности које могу из тога да настану;

да се обезбеди издржавање деце у породици, — средини која је за њихов одгој најподеснија, и да се да прилика да се брачни другови спреме за своје брачне дужности. То би била предбрачна саветовалишта и предбрачни лекарски прегледи и савети.

Ово би требало да уђе на уводно место овог Закона као мотивација доношења закона, да се види постављени циљ који има овај Закон.

Известилац: То се односи на чл. 2. У чл. 2 каже се да је брак као основа породице под заштитом државе, и затим да се уређење свих друштвених, личних и материјалних последица брака, закључење брака итд. предају у надлежност државним органима. То је, мислим, довољно, а друга питања која друг Поповић помиње, решаваће се посебним законима.

Претседник: Тражи ли још ко реч? Не тражи нико. Стављам на гласање чл. 1 како је прочитан. Ко је за овај члан, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је члан 1 примљен. Изволите чути члан 2.

Известилац чита члан 2.

Претседник: Има реч д-р Милош Поповић.

Д-р Милош Поповић: Ја предлажем код овог члана 2 ову редакцију:

„Закључење брака, уређење и решавање социјалних, здравствених, личних и материјалних односа у браку узимају на себе државни органи на основу овога Закона.”

Известилац: Могу да одговорим другу Поповићу, да је по члану 24, 44 и 36 Устава држава преузела на себе не само социјалну и здравствену заштиту у браку, него се то односи и на све грађане у земљи.

Претседник: Тражи ли још ко реч? Не тражи нико. Стављам члан 2 какав јесте на гласање, па ако се одбаци онда ћу ставити на гласање предлог друга д-р Милоша Поповића. Ко је за члан 2, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је члан 2 примљен у редакцији Законодавног одбора.

Известилац чита члан 3 према одборском извештају.

Претседник: Тражи ли ко реч поводом овога члана? Не тражи нико. Стављам на гласање члан 3. Ко је за овај члан 3, како га је известилац прочитао, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Члан 3 је примљен.

(Затим је Веће, гласајући дизањем руку о сваком прочитаном члану, једногласно и без измене усвојило чланове 4, 5 и 6 према извештају Одбора).

Известилац чита члан 7, према предлогу и извештају Законодавног одбора.

Претседник: Тражи ли ко реч о члану 7? (*Јован Јегдић:* Овде на једном месту стоји „брачни другови“, а на другом месту „супрузи“).

Известилац: д-р Душан Братић: То означава један исти појам. Ми сматрамо да је наш језик толико богат да можемо употребити и „брачни другови“ и „супрузи“, као што можемо употребити и речи „вереници“ и „женик и невеста“ или „будући брачни другови“, јер то изражава исти појам. То је народни језик и мислимо да је то и народу приступачније. Ми смо приликом дискусије у Законодавном одбору имали прилике да је један члан Одбора предложио реч „супрузи“ место „брачни другови“. Већина се у Одбору сложила да остане и један и други израз, јер су то два израза који објашњавају исти појам.

Милан Смиљанић: У овом предлогу каже се: „породично и рођено име“, а ја мислим да је боље ставити „име и презиме“. Тако је код нас у нашем делу народа одомаћен израз „име и презиме“, па предлажем да се то спроведе кроз цео овај Закон.

Известилац: Називе „породично и рођено“ ставили смо због тога што се ти изрази употребљавају у неким крајевима, као и у војсци, а употребљаваће то и наша статистика, а на основу тога је то предвиђено и у матичним књигама.

Јован Јегдић: „Друг“ је шири појам од речи „супруг“. Супруг дође друг у браку. Друго је друг, а друго је брачни друг. Народни посланик ми је друг, али то није исто што и брачни друг. Постоје школски другови итд.

Онда друга једна ствар. Речено је сада да се употребљавају оба израза. Али ми треба да се трудимо да узимамо један те исти термин који одређује један појам, а грешка је да узимамо два термина. То није пракса; тако се не ради ни у једном закону. Па не само у једном закону, него се у читавом законодавству узима један исти термин за одређивање једног истог појма, без обзира на то колико је наш

народ богат у речима. Зато ја мислим да је „супруг“ онај појам који тај израз тачно опредељује.

Владин повереник д-р Јован Ђорђевић: Ја мислим да није крупно и принципијелно питање да ли ће се употребити један израз или два. Ми смо у нашем законодавству и приликом састављања Устава стали на гледиште извесне ширине у употреби појмова, тако да извесне синонимне изразе употребљавамо у истом тексту, на основу којих се јасно види да нам сам тај други израз претставља једну исту ствар. Иначе, кад би било извесне сумње, онда би такво употребљавање било неправилно. Али када се каже „брачни друг“ и „супруг“, онда су то синоними, јер „друг“ је појам ширега обима, а „брачни друг“ и „супруг“ означавају исти појам.

Мислим да ширина и богатство израза у нашем језику то омогућава, поготову што је то и у народу одомаћено. Ми смо тако исто и у Уставу рекли за Владу: „Савезна влада,” а остао је и званичан назив „Влада ФНРЈ”. Услед одомаћености задржан је и израз „Савезна влада”.

Дакле, то је пракса нашег законодавства која је овде примењена и ја мислим да се овакво тумачење без икакве штете може употребити.

Претседник: Тражи ли још ко реч? Не тражи нико. Стављам чл. 7 на гласање овакав какав је. Ко је за, нека дигне руку. Хвала. Има ли ко против? Један. Изволите чути чл. 8.

Известилац чита чл. 8 према извештају Одбора.

Претседник: Тражи ли ко реч? Има реч Јован Јегдић.

Јован Јегдић: А шта ће бити ако се брачни другови не споразумеју да живе заједно? Рецимо он је у Чачку, а она у Београду. У ранијем закону је стајало да је жена дужна да следује мужа. Закон мора да регулише одређене случајеве. Ко је дужан коме прићи?

Известилац: Биће, другови, оно што предвиђају одредбе о којима ћемо говорити кад пређемо на читање одредаба које говоре о разводу брака. Ту се каже да сваки супруг кога његов брачни друг без оправданог разлога напусти има право да тражи развод брака. Слично је и за случај ако неће да га следи, кад нема брачне хармоније, кад је живот услед тога неподношљив. Ту не може бити никакве присиле.

Претседник: Стављам чл. 8 на гласање. Ко је за овај члан, нека дигне руку. Хвала. Има ли ко против? Један. Објављујем да је чл. 8 примљен. Изволите чути чл. 9.

Известилац чита чл. 9 према извештају Одбора.

Претседник: Тражи ли ко реч о овоме члану? Не тражи нико. Стављам чл. 9 на гласање. Ко је за чл. 9, нека дигне руку. Хвала. Има ли ко против? Нема. Чл. 9 је примљен. Изволите чути чл. 10.

Известилац чита чл. 10 према извештају Одбора.

Овде је стигао амандман друга Царића који тражи да се други став овога члана брише. Интенција тога амандмана је да се заједничка имовина дели на два једнака дела.

Међутим, брачни другови су у браку равноправни, али нису једнаки. Равноправност и једнакост нису једно исто и Закон је у члану 10 хтео тачно да одреди норме по којима ће се суд равнати у случају спора за деобу заједничке тековине. Закон одређује у таквим случајевима спорова да ће суд процењивати колики је удео свакога супруга у заједничкој имовини, да оцењује његов рад, његово старање о одржавању имовине, његов допринос и старање о деци и тако даље. Ја мислим да је овде доследно спроведен принцип равноправности и у имовинском погледу.

Претседник: Жели ли ко реч о члану 10? Има реч д-р Царић.

Д-р Војин Царић (НР Србија): Ја сам поднео овај амандман зато што је та одредба постојала код нас у Бачкој, Банату, Барањи и Међумурју. Није брачна заједница неки конзорциј, нека течевинска заједница, па да је онда врло важно да суд испитује колико је ко допринео. То је једна тековина која вековима живи и тако сваки поједини брачни друг на северу наше отаџбине губи са усвајањем овога прописа без амандмана, јер они имају сви да доказују колико је ко допринео, ко је кога помагао, ко је више а ко мање допринео. Тамо код нас при престанку брака нема шта да се доказује, јер је сва имовина, стечена за време брачног заједничког живота — заједничка тековина, и при престанку брака свако добије половину заједничке тековине. Ја не знам зашто је потребно да се у овом члану у другој алинеји питање заједничке имовине расправља на бази спекулативној. Брак

није спекулативна заједница. То је једна морална заједница. Њен је циљ заједнички живот, а не заједничко стицање. Ако заједнички теку, они на заједничке делове и деле. Они се нису само зато спојили да на спекулативној бази заједнички теку. Зато је и поднет тај амандман. Тамо су брачни парови тако живели и није било потребе да се за оживотворење захтева половине стечене имовине са наслова заједничке тековине нешто друго доказује, сем то да је та заједничка тековина заиста стечена за време трајања заједничког брачног живота, иначе би била *probatio diabolica Dixi*, а ви, другови, решавајте како сматрате да је најбоље.

Известилац д-р Душан Братић: Другови, не можемо овде да водимо адвокатске дискусије. Ја знам из Војводине да су то најотужније парнице доказивање заједничке тековине и да суд хоће-неће има тежак посао, и мора да испитује на који је начин имовина повећана. Увек се нађе једна страна која се одупре и морају се испитивати све ове чињенице.

Претседник: Жели ли још ко реч о овоме члану? (Д-р Војин Царић: Ја желим реч.) Не можете, јер по Пословнику можете говорити само једанпут. Има реч народни посланик Јован Јегдић.

Јован Јегдић: Заједничка тековина не би управо требало да буде предмет овога Закона. Али кад се већ то уноси овде, онда је потребно да се за сваки поједини случај има и законски пропис. Ми овде не расправљамо као адвокати, већ као народни посланици и ми морамо да предвидимо све што може у животу да се деси. У браку стечена имовина мужа и жене је заједничка тековина. Друг Царић каже савсим правилно да ту често и не треба суд да би се поделили муж и жена, већ они могу једноставно да се договоре и да се поделе. Треба имати на уму, ако је муж на пример адвокат, да он и зарађује, али и да троши. Само не треба заборавити да и жена ради, и то у кући, да чува децу, да се и она бори и ради и да је она можда исто толико допринела као и муж, да су они све што имају заједно стекли, сачували и заштедели. Према схватању неких, кад је у питању духовни радник, професор универзитета или лекар, имовина не може да се дели на половину. То је била неправда, то је остатак феудалног доба, то не може код нас да прође и не сме да прође. Ако ми ово не уредимо, доћи ће до много пар-

ница, муж и жена ће морати да доказују своју имовину, доћи ће до такозваних probatio diabolica, да доказују колико и кад је ко зарадио, колико је потрошио и колико је заштедео. Ту ће бити потребна маса сведока и све то биће свима другима у корист, само не брачном другу. Зато би било најподесније и у духу тековина наше, народноослободилачке борбе да буду муж и жена једнаки, равноправни и кад већ деле добро и зло заједно да заједнички поделе и заједничку тековину. Мој је предлог да се заједничка имовина утврди одбијајући оно што је сваки од њих на почетку имао и да се ова имовина дели на два равна дела.

Известилац д-р Душан Братић: Другови, то није сасвим правилно. Ту се увек гледа на жену као на подређену, а заборавља се да су они равноправни и да има много случајева где обоје зарађују. Узмимо случај да жена радница ради у истој фабрици где и муж. Она осим рада у фабрици кад после рада дође кући води и кућанство, пере и крпи децу, док је муж на пример битанга, пијанчи и све потроши. Тако може да иде годинама. Жена све то трпи због деце, а не из пажње према њему. Може да се деси да се такав муж после низа година спанђа са неком другом женом, да заборави и на жену и на децу и да их остави. Где је ту право да са женом подели оно што је жена у току година зарадила и уштедела. Је ли то равноправност, другови? А они који су живели приближно у слози, и кад дође до каквог лома, изненадног краха, онда свакако они неће правити питање о заједничкој тековини и рећи ће: ево ти половина. Тако и у питању кад је споразум. Ако се супружници споразумеју и изјаве код суда да нема имовинског потраживања, онда је такође ситуација јасна. Али већина случајева долазиће баш код оваквих који све пропију и проћердају а после изјављују како су они то стекли. Имате даље неког човека, на пример чувеног хирурга или инжењера, који много зарађује а за жену има неку кућаницу која се нигде не миче. Али суд по овоме може да каже да је њен рад исто толико важан, да њен рад у домаћинству исто толико вреди колико и допринос мужа и да имовину поделе на два дела. Све су то околности које се имају да цене и све релевантне околности које утичу на опредељење и на величину дела имовине.

Претседник: Тражи ли још ко реч?

Душан Васиљевић (НР Босна и Херцеговина): У првом ставу постављена је *praesumptio iuris* да се дели имовина коју су стекли брачни другови њиховим заједничким радом. Ја мислим да је то довољно тачно опредељено, јер је то основ и то је правилно. Сви други изузеци су само за случај спора. Ако се препусти суду, онда држим да је и овај став у првој алинеји прве реченице јасан, али да је нејасна друга реченица јер даје суду директиву, она садржава обавезу коју би суд морао имати, а то је и ограничење у процењивању свих околности. А такви случајеви могу наступати. Зато мислим да треба да се брише ова друга реченица.

Известилац д-р Душан Братић: Баш зато да не би било нејасности нису сви случајеви таксативно наведени, зато смо и казали да се води рачуна и о сваком другом облику рада и сарадње сваког брачног друга у заједничкој имовини. И неће бити тога случаја који суд неће моћи ценити.

Претседник : Другови посланици, ја вас молим нека се јављају у дискусији за реч само они који имају да предложе јасно фиксиран предлог амандмана, а не да се овде дискутује о браку уопште, него само онај ко има јасно прецизиран амандман нека се јави и нека тај амандман изнесе. Има реч друг Ђорђевић.

Владин повереник д-р Јован Ђорђевић: Ја мислим да је прилично јасно одређено питање које се поставило и да одговара свим постављеним приговорима. Несумњиво је да у нашој држави постоје неколико различних режима имовинских односа и да у овом нашем Закону, који ће се односити на будуће случајеве брака, нисмо могли да изнесемо све те режиме. Зато смо оставили да се ти различити имовински односи реше републиканским законом. У тим републиканским законима водиће се рачуна о ономе што су овде другови посланици изнели.

Према томе, нема никакве опасности да ова одредба негира већ постојеће навике и норме у томе смислу, јер ће закон народних република у томе смислу да регулише и реши. Ова одредба односи се на будућност и мислим да је много правичнија него ако би се узела концепција једне апсолутне једнакости, јер у извесним случајевима привидна неједнакост је потврда једнакости.

Друг известилац поменуо је неке случајеве где извесна неједнакост потврђује равноправност и омогућава извесним

родитељима који ће имати да издржавају децу са оним што су својим радом у браку ефективно допринели. Једна потпуна једнакост била би уствари неједнакост, јер би се фаворизирао онај који није ништа унео. Ово су само индикације за извесне ненормалне случајеве, иначе је принцип постављен у првом ставу и увек ће бити примењиван кад дође до једног нормалног добровољног развода брака, где ће се заједничка имовина поделити као заједничка, на равне делове. Уколико дође до сукоба, онда су ове индикације довољне да омогуће потпуно начелну равноправност и да фаворизују оне активније чланове заједнице.

Претседник: Стављам члан 10 на гласање. Ко је за овај члан, нека дигне руку. Има ли ко против? (Тројица дижу руку). Три против. Објављујем да је члан 10 примљен.

(Веће је затим дизањем руку једногласно и без измена усвојило чланове 11, 12, 13 и 14 према извештају Одбора).

Известилац чита члан 15, а затим каже: Народни посланик Војин Царић ставио је код овог члана амандман, према томе у првом реду иза речи „брак“ ставити запету и додати речи „пошто од надлежне санитетске власти добије уверење да је за брак здрав“.

Претседник: Има реч народни посланик Војин Царић.

Д-р Војин Царић: Ја мислим да за овај амандман није потребно нарочито објашњење. Из разлога што се браком настоји да оснује породица, неопходно је, потребно да се сазна да ли је брачни друг здрав или не. Према томе, мислим, да би била наша дужност — а то је већ Уставом предвиђено, где се каже да су Уставом нарочито загарантована права материнства и деце — да предвидимо претходан предбрачни бесплатни преглед женика од надлежног санитарног стручњака, те да здравље будуће деце не зависи од случаја да ли су њихови родитељи били здрави при склапању брака. Познато је из науке — еугенике — да је 50% следе деце рођено из брака чији су родитељи били болесни или заражени тешком сполном болести. Ја мислим да ову одредбу о предбрачном, обавезном лекарском прегледу женика треба додати овде или на неком другом месту. Свакако је од неопходне важности за будући пород да се предвиди обавезан бесплатни предбрачни преглед будућих брачника од стране надлежног санитетског органа.

Ово предлажем не као адвокат, како ми је то било добачено малопре, него као народни посланик, зато што сметрам да је од велике важности. Ја то предлажем по својој савести и задовољан сам тиме да сам учинио оно што је требало урадити.

(Д-р Милош Поповић придружује се речима говорника и каже: Ја потпомажем предлог друга Царића).

Повереник Владе д-р Јован Ђорђевић: При саставу овог Закона ми смо имали у виду и овај моменат, али смо исто тако имали у виду и извесне ствари које су се показале као незгодне у реакционарним законодавствима. Такав је случај и са уверењима о здравственом стању оних који ступају у брак, која су се претворила у чисту формалност. Да не би уносили такав један пропис и обавезу за оне који ступају у брак, сматрамо да ће бити довољно да сами брачни другови испитају своје здравље и да, ако су болесни, не улазе у брак. Иначе, у пракси се показало да та уверења нису имала онај значај који је требало да имају.

Претседник: Стављам члан 15 на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Посланици дижу руку). Има ли ко против? (Војин Царић и д-р Милош Поповић). Објављујем да је члан 15 примљен са два гласа против. Прелазимо на члан 16.

Известилац чита члан 16.

Претседник: Тражи ли ко реч о члану 16? (Нико). Стављам члан 16 на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против, нека дигне руку. (Нико не диже руку). Објављујем да је члан 16 примљен.

Известилац чита члан 17.

Претседник: Тражи ли ко реч о члану 17? (Нико). Ко је за овај члан, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Објављујем да је овај члан примљен.

Известилац чита члан 18.

У вези са овим чланом друг Царић поднео је амандман којим се тражи да се иза речи „неважећи“ дода: „а жена осим тога док не протекне девет месеци од дана престанка брака, односно од дана кога је претходни брак оглашен неважећим, уколико она не докаже да није у бременитом стању“.

Претседник: Има реч народни посланик Војин Царић да образложи свој амандман.

Д-р Војин Царић: Овај амандман је поднет из чисто практичних разлога, јер је досад у сваком брачном праву увек био предвиђен овакав рок од десет месеци да се зна ко ће да се убележи као отац детета. Увек се зна ко је мати, а отац је онај ко је као такав означен. Имамо даље један пропис у коме се каже да муж може тражити поништај брака, ако је у заблуди о томе да је његова жена бременита од другог лица. То не задовољава, јер шта ће бити са тим дететом? На чије има да се пише. Још увек је то у нашем друштву важно да ли се некоме отац зна или не зна. На концу Уставом је гарантована брига и скрб за децу, за будућа наша поколења. Зато је то било предвиђено и тај се пропис увек налазио баш из обзира према томе детету, да се зна тачно на чије име да се упише. Овако може да се деси да се управо не зна и да не буде одређено како да се поступи.

Претседник: Тражи ли још ко реч? Има реч Фадил Имамовић.

Фадил Имамовић (*НР Босна и Херцеговина*): Ја се слажем са предлогом друга Царића. Пошто је први пројекат Закона о браку, који је долазио на мишљење врховним судовима и појединим другим правосудним установама исто тако предвидио један рок за овакве случајеве као што је предложио друг Царић, сматрам да би требало да се тај рок унесе. Не знам из кога разлога — то ће друг заступник да нам објасни — то није унето и у дефинитивни законски предлог.

Известилац: Другови, овде постоји бојазан шта ће бити са децом која би се родила изван брака, која би била зачета пре но што буде склопљен други брак. Често се полази са једном погрешном претпоставком да ће жена онога момента када раскине брачну заједницу са својим мужем одмах да нађе другог мужа и да се с њиме спари. То је лоше мишљење о жени. Врло су ретки случајеви да жена кад раскине брачну заједницу, сем ако није у питању прељуб, одмах нађе другог мушкарца. Редовна је појава, а ми то знамо из праксе, од момента раскида брачне заједнице па до могућности венчања са другим мужем да прође најмање пет до шест месеци, а врло често и много дуже.

Ми у пракси заиста овако компликован случај нећемо често имати. Али можемо имати други један случај на штету детета и на штету тачног утврђивања очинства. Ако би ми одредили рок у ком разведена жена не може да склопи брак, а она је још пре судског развода брака живела са другим и с њим децу рађала, та се деца према садашњим прописима уписују на име њезиног мужа иако он није природни отац детета. Таквих случајева има више него оних првих. Закон о матичним књигама то предвиђа и каже да отац, тј. ако би се десио такав случај да се дете роди после развода брака и да је дете од бившег брачног друга може још увек по чл. 32 да матичару каже да се признаје као отац детета на основу једностраног исказа. Ми имамо подручја, имамо територија у нашој земљи где се уопште није могао доказивати путем парнице патернитет. Ми то не можемо у овај Закон унети. Биће други закон који ће ту материју уредити.

Претседник: Ко жели реч? Има реч друг Хасан Ребац.

Хасан Ребац (НР Босна и Херцеговина): Ја се слажем са другом Имамовићем ради тога што овај члан кад се веже са чланом 45, у коме пише да је разлог за ништаван брак кад је у браку бременитост жене од другог лица, и зато треба или ово брисати или треба предвидети само случај за девојку. Код нас у нашим крајевима, а то и друг Братић зна, није тако редак случај да се жена разведе и брзо уда, јер код нас није било развода ради прељубе или овог или оног, него дође до развода на најпоштенији начин и жена се врло лако удавала кад је у разводу. У овом случају предвиђено је да се проглашује ништаван брак ако се установи бременитост жене од другог лица. Дакле, или треба ово брисати или треба предвидети, да је ова бременитост предвиђена за девојку која се уда, па се после констатује бременитост. Ако је у питању развод, онда се мора дати рок како би се могло установити да је у другом стању. Наиме, код нас су жене неупућене и не знају да ли су у другом стању све док не буде очигледно. Ми смо такав свет да имате и школованих, у VIII разреду гимназије, па не знају шта је тврда столица, акамоли младе жене да знају да су у другом стању. Она се уда и наједанпут се констатује бременитост и тај се брак проглашује ништаван. То није једно са другим у складу. То би требало ускладити.

Известилац д-р Душан Братић: Ја мислим да је то једно са другим у складу. Кад се овде говори о пријави — о овлашћењу и закључењу брака, видећемо да је један брачни друг дужан другоме да каже о стању здравља, венеричним болестима итд. Друг Ребац је говорио о стању које је досад било, где је брак био регулисан верским прописима. Међутим, сада у пракси биће редак случај где ће од развода брака до склапања новог брака проћи тако кратко време да вереник не би могао приметити или знати да је она бременита од првог мужа.

Ја опет постављам ово друго питање, постављам питање шта ће бити ако жена остане у другом стању после раскида брачне заједнице а пре развода брака, ако она за то време живи с другим и рађа децу. По досадашњем та се деца уписују на име мужа, јер брак формално још постоји иако је стварно давно већ раскинут. Дакле, ми са овим прописом нећемо моћи ништа постићи, него стварамо једну збрку на штету деце. Ја то знам из праксе у Војводини. Што се тиче поништења брака због заблуде у погледу бременитости и осталих законом предвиђених заблуда, брак се не поништава по званичној дужности, већ само на основу тужбе једног или другог лица, како ћете касније видети из Закона, али по званичној дужности нема поништења брака.

Претседник: Има реч друг Мурад Шећерагић.

Мурад Шећерагић: Потпуно се слажем с тим што су и код нас уведени цивилни бракови, јер они постоје свуда. Извесно време постојало је за ступање жене у брак која је остала удова или која је разведена. То је тада било због тога што је циљ законодавства да учврсти честитост породице, да учврсти саму установу и да у породици учврсти хармоничност. Јер у извесним државама било је предвиђено законом да се после смрти мужа жена може удати тек после четири месеца и десет дана, а после развода брака до 3 месеца, а то је било предвиђено због тога да се тачно утврди коме припадају деца, или пак да до њеног порођаја не може ступити у брак. И због тога се код нас никад није десило да се воде спорови утврђивања патернитета, те и овде, из социјалних разлога, требало би да се унесе у неки параграф, члан 18, 45 или 20, и предвиди тачно у коме року жена може да ступи у други брак, да ли у року 4, 5 или 6 месеци.

Претседник: Реч има Јован Јегдић.

Јован Јегдић: Кад известилац није могао правним аргументима да нас убеди, он нам је изнео неке сентиметалне разлоге и рекао да је то предвиђено у члану 41 овога пројекта. Пошто је у свима модерним законцима предвиђен тачан рок, а најдужи је предвиђен у мађарском закону, то мислим и предлажем да се и у наш Закон стави одредба да се жени забрањује да ступи у брак пре 10 месеци откад је њен брак престао. То је апсолутно најсигурнија мера и чистота брака ће се на тај начин одржати. И ја вас молим да то ставите у овај Закон као превентивну меру.

Претседник: Тражи ли још ко реч?

Владин повереник д-р Јован Ђорђевић: Има овде једно принципијелно питање односно карактера овога Закона. Овај Закон је, као што јасно показује његов назив, основни закон. Биће нових закона народних република који ће регулисати поједине материје, али са извесним ставом деликатности и хуманости према овим шкакљивим питањима. Зато овај Закон не улази у ово питање да забрањује улазак у брак разведеним женама, односно женама чији је супруг умро, а то чини из простог разлога што то није ушло ни у друге стране законе и нису сва законодавства то питање решила. Има много нових модерних законодавстава, као што је на пример совјетско законодавство које је најсавршеније у том погледу, а тако исто и америчко законодавство, где у брачни режим нису унети ови случајеви. Ја мислим да нема опасности од тих случајева, као што се то предвиђа. Ово је основни закон, а закони појединих народних република дотераће и решити специјално те ствари. А после овога Закона доћи ће закон који ће регулисати односе родитеља и деце. Највиши је интерес деце да се утврди патернитет, да ли је рођено од ранијег или доцнијег родитеља. То су ствари пуне деликатности, које се не могу решавати формалним параграфима овде, него правним средствима која се могу извести из доказа, — када је закључен брак, када је брак истекао, — који ће се докази и средства допуњавати код народних одбора и на основу којих ће бити регулисан однос између супруга и деце по закону који ће доћи о регулисању породичних односа, те стога нема опасности од тога, и ја мислим да треба да остане овако како је предложено у Закону.

Претседник: Стављам члан 18 на гласање. Ко је за члан 18 овако како је формулисан у Законодавном одбору, нека дигне руку. (Већина диже руку). Ко је против члана 18, нека дигне руку. (Мањина диже руку). Дакле, мањина, према томе објављујем да је члан 18 примљен већином гласова.

Известилац чита члан 19 према извештају Законодавног одбора.

Претседник: Тражи ли ко реч? (Нико). Стављам на гласање члан 19. Ко је за члан 19, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је члан 19 примљен.

Известилац: Ја ћу прочитати формулацију новог члана према предлогу Савезне владе. (Чита).

„Не могу закључити брак међу собом крвни сродници у правој линији, као ни рођени брат и сестра, брат и сестра по оцу или матери, стриц и синовица, ујак и сестричина, тетка и братанац, тетка и сестрић, ни деца рођене браће и сестара и браће и сестара по оцу или матери.

Надлежни срески суд може, узимајући у обзир народна схватања и обичаје, дозволити брак између деце рођене браће и сестара и браће и сестара по оцу или матери“.

Претседник: Тражи ли ко реч по члану 20?

Милан Смиљанић: Ја бих овде унео један амандман: да не може један брат склопити брак са унуком свога брата. То је четврти степен крвног сродства у побочној линији. А у образложењу смо чули да је Министар ставио предлог, и то је унето у члан 20, да не могу ступити у брак сродници у побочној линији до четвртог степена закључно. То је ипак редак случај, али то је исто сродство као и сродство у четвртом степену између деце два брата или деце двеју сестара.

Јован Јегдић: Другови, ја бих само хтео да овде буде место среског суда окружни суд. Ови су случајеви врло важни. То се види према маси писама која су упућена. Пошто је ово важан предмет а како се и иначе ствари бракоразводних парница упућују окружном суду, то би било потребно да и овде то буде.

Милан Смиљанић: Ја повлачим свој амандман.

Известилац д-р Душан Братић: Закон о уређењу судова каже да ванпарничне ствари спадају у надлежност среског

суда. Ово није никакав спор између брачних другова него ванпарнична ствар и спада у надлежност средског суда. Осим тога, као што видите, све дозволе и ослобеђења од релативних сметњи даје средски суд, а жалба иде окружном суду, тамо где је жалба дозвољена.

Јован Јегдић: Повлачим своју примедбу.

Претседник: Стављам члан 20 на гласање. Ко је за, нека дигне руку. Има ли ко против? Нема. Објављујем да је чл. 20 примљен. Изволите чути чл. 21.

Известилац чита чл. 21 према извештају Одбора.

Претседник: Жели ли ко реч о овоме члану?

Милан Смиљанић: Ја сам поднео био амандман, али га повлачим после објашњења друга Ђорђевића.

Претседник: Стављам чл. 21 на гласање. Ко је за, нека дигне руку. Има ли ко против? Нема. Члан 21 је примљен. Изволите чути чл. 22.

Известилац чита чл. 22.

Претседник: Гласамо о чл. 22. Ко је за нека дигне руку. Има ли ко против? Нема. Члан 22 је примљен. Изволите чути чл. 23

Известилац чита чл. 23 према извештају Одбора.

Овде има допуна д-р Милоша Поповића, који тражи да у брак могу ступити женске до 17 година. Сматрам, другови, да се овај предлог не би могао примити просто из тога разлога што ако би смо ставили 17 година, значи да немамо могућности да ограничавамо до 18 година. Ако је неко способан за брак и пре тога времена, може да преда молбу средском суду који ће на основу мишљења лекара дати ту дозволу. То важи како за једну тако и за другу страну.

Претседник: Има реч народни посланик д-р Милош Поповић.

Д-р Милош Поповић: Мора се водити рачуна да су женске полно раније зреле него мушкарци. Дакле, о томе се мора водити рачуна и ту мора граница да буде друкчија. Друго, мора се одредити минимална граница, на пример од 16—17 година, испод које апсолутно не може да се иде. Због тога сам ја тај предлог и поднео из чисто еугеничних разлога.

Претседник: Тражили још ко реч? Има реч народни посланик Милан Смиљанић.

Милан Смиљанић: Ја мислим да треба да се одреди једна граница испод које се не може дозволити брак. Та граница, по моме мишљењу, требало би да буде за мушке 16 а за женске 14 година и да се испод те границе не може дозволити брак.

Известилац: Ја мислим да овај закон решава овај проблем на један целисходни начин. Он препушта изузетне случајеве суду, који ће имати пре доношења одлуке да саслуша молиоца и његове родитеље и испита све околности случаја. У првом реду суд ће бити позван да саслуша стручњаке и мишљење и да са свих страна испита да ли тај брак осигурава сигурност и пород, што је сврха брака, а, то ће срески суд помоћу стручњака испитати.

Претседник: Стављам члан 23 на гласање. Ко је за члан 23 нека дигне руку? (Сви). Има ли ко против? (Нема). Члан 23 је примљен.

(Веће је затим дизањем руку једногласно и без дискусије усвојило чланове 24, 25, 26, 27 и 28).

Известилац чита члан 29 према извештају Одбора.

Претседник: Тражи ли ко реч о члану 29? (*Фадил Имамовић:* Молим за ријеч). Има реч Фадил Имамовић.

Фадил Имамовић: Ја бих предложио да се у овај члан унесе да се пре склапања брака, на згради где ће се брак склопити, 15 дана пре склапања брака истакне оглас о склапању брака, грађанству на увид.

Претседник: Имате ли амандман у вези вашег предлога?

Фадил Имамовић: Нијесам поднио амандман. Тражи ли још ко реч? (Милан Смиљанић). Реч има Милан Смиљанић.

Милан Смиљанић: Ја сам у истом смислу поднео амандман. Из искуства знам да је у предбрачним испитима било 18—20% случајева где није дошло до брака. Зато је потребно да се уведе ово предбрачно оглашење на 10—12 дана пре склапања брака, да би се испитале све околности склапања брака.

Претседник: Жели ли још ко реч? (Душан Васиљевић моли за реч). Има реч Душан Васиљевић.

Душан Васиљевић: Ја бих предложио да се у овом члану и у осталим чановима из познатих разлога речи „вереници” замени речима „заручници”.

Известилац: Констатујем да другови губе из вида члан 30, који даје прилично јасан одговор на све ове примедбе и предлоге. Према овом члану, пре него што се приступи склапању брака претседник народног одбора увериће се да ли је пријава исправна и снабдевена потребним пријавама и изјавама. Ако ће се брак склопити у месту пребивалишта и боравишта, брачних другова значи да ће народни одбор, да ће претседник народног одбора имати доста могућности да лично испита околности и да види да ли постоје сметње или не. А закон тачно каже шта морају вереници поднети, које исправе морају да приложе. Претседник је овлашћен да све ове исправе испита и то је гаранција да се не може никаква грешка провући. Када склапају брак двоје из истог боравишта, свакако да ће претседник народног одбора најбоље знати, да ли постоје неке сметње, и у том случају било би свако оглашавање излишно. Ако би се десило да вереници нису из места где се оглашава, да су они из другог места, онда би ово оглашавање изгубило практичан ефекат, јер се објављује само у месту склапања брака.

Претседник: Прелазимо на гласање. Ко је за члан 29 према извештају Одбора, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Хвала. Ко је против? (Нико). Објављујем да је члан 29 примљен.

Известилац чита члан 30.

Претседник: Тражи ли ко реч по члану 30? (Нико). Стављам члан 30 на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Члан 30 је примљен. Прелазимо на члан 31.

Известилац чита члан 31.

Претседник: Има реч народни посланик прота Милан Смиљанић.

Милан Смиљанић: Ја сам поднео амандман у коме сам тражио да се у другом реду става првог реч „венчање” замени речју „склапање брака”, јер иначе ни у Уставу нити на ком другом месту није употребљена реч венчање, него склапање брака, а венчање се обавља у цркви. Ако би се пак употребила реч венчање, онда то треба спровести свуда.

Јован Јегдић: Овде ће се поткрасти једна грешка. Град Нови Сад има ранг округа. Према томе настаће забуна код подношења жалби против одлука градског одбора. У томе случају виша власт од градског одбора је Главни извршни одбор Аутономне покрајине Војводине. (*Милош Царевић:* У Новом Саду има реона. Реонске власти врше венчања, а жалба се подноси Градском одбору.)

Фадил Имамовић: У вези са овим случајем, Влада је у свом предлогу оставила да дозволу даје срески суд. У члану 20 суд даје дозволу у погледу сродства у побочној линији, а у 25 даје дозволу за ступање других сродника.

Ја не знам зашто је Законодавни одбор ово изменио и ја мислим да би требало остати при предлогу који је Влада упутила.

Душан Васиљевић: Ја сам такође хтео да кажем да би у овом члану требало изоставити реч „венчање“ и ставити „склапање брака“. По Уставу разликујемо склапање брака и венчање. Венчање се врши у цркви, а склапање брака пред грађанским властима.

Претседник: Тражи ли још ко реч? (Не). Има реч Владин повереник д-р Јован Ђорђевић.

Повереник Владе д-р Јован Ђорђевић: Пошто овде није принципијелна ствар него је само употребљен синоним за склапање брака, ја мислим да се може примити предлог да се „венчање“ замени са „склапањем брака“.

Иначе, што се тиче компетенције среског суда по овим стварима, ова измена дошла је услед тога што је ово чисто управна ствар, а с друге стране што је цео наш поступак административних народних одбора у складу са тим.

Известилац: Да се добро разумемо: овде се не ради о сметњама и запрекама које може само суд отклонити, него о оним случајевима кад претседник месног одбора сматра да не постоје услови за склапање брака. Срески одбор по жалби установиће да ли постоји запрека или не, ако запрека постоји, он не може дати одобрење, то даје само суд.

Милош Царевић: Ја ћу бити сасвим кратак. Законодавни одбор сасвим свесно оставио је овде реч „венчање“ и то зато да не би улед овог наглог прелаза од венчања у цркви ка склапању брака пред грађанским властима било избачено

име „венчање“ и да би на тај начин свет знао да се ту ради о венчању. Дакле, Законодавни одбор је у овој прилици савсим свесно оставио реч „венчање“ као синоним за склапање брака. Ја молим да се ово има у виду.

Претседник: Стављам члан 31 на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Прота Милан Смиљанић). Објављујем да је члан 31 примљен са једним гласом против.

Известилац чита члан 33.

Претседник: Тражи ли ко реч по чл. 33? (Нико). Ко је за, нека дигне руку. (Сви). Ко је против? (Нико). Објављујем да је члан 33 примљен. Изволите чути члан 34.

Известилац чита члан 34.

Претседник: Тражи ли ко реч по чл. 34? (Нико). Ко је за, нека дигне руку. (Сви). Ко је против? (Нико). Објављујем да је члан 34 примљен. Изволите чути члан 35.

Известилац чита члан 35.

Претседник: Има реч народни посланик Милан Смиљанић.

Милан Смиљанић: Ја сам у вези са овим чланом поднео амандман и тражио да се нагласи који је управо момент закључења брака: да ли после изјављене жеље потврдног одговора брачних другова или после проглашавања надлежног органа да је брак склопљен, или после потписа изјаве, од стране брачних другова, јер је то важна ствар, пошто се до тога момента може одустати и не доћи до склапања брака, а после тога момента нема вртања.

Известилац: Члан 35 после става 2 одговара на то питање: „После њихових потврдних одговора претседник ће прогласити да је међу њима закључен брак“, а члан 36 говори о упису и пропису итд.

Претседник: Тражи ли још ко реч? (Нико). Стављам члан 35 на гласање. Ко је за, нека дигне руку? (Сви). Ко је против? (Нико). Објављујем да је члан 35 примљен.

(Веће је затим дизањем руку једногласно и без измена усвојило чланове: 36, 37, 38, 39 и 40 према извештају Одбора).

Известилац чита члан 41.

Претседник: Има реч Јован Јегдић.

Јован Јегдић: Овде се, другови, једна иста материја два пут износи и регулише исто питање. У члану 16 и 19 овога предлога говори се, да умоболно лице не може ступити у брак, а у члану 19 да је ванбрачно сродство сметња за брак, док се то исто питање регулише и у члану 40-ом, који постаје члан 44 и у коме се каже да је ништав брак ако је брачни друг пристао на његово закључење у страху изазваном озбиљном претњом. Мислим да је непотребно да се о истој ствари говори у неколико параграфа.

Известилац: Није потребно, као што друг Јегдић мисли, зато што се ту говори о условима за закључење и пуноважност брака, а овде се говори о разлозима и условима за поништење брака. Ту су наведени примери кад се поништење може тражити, а само из разлога који су законом предвиђени може се брак поништити.

Претседник: Тражи ли још ко реч поводом члана 41? Не тражи. Ко је за члан 41 нека дигне руку? (Сви). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је овај члан примљен.

(Веће је затим дизањем руку једногласно и без измена усвојило чланове 42, 43 и 44 према извештају Одбора).

Известилац чита члан 45.

Претседник: Има реч Хасан Ребац.

Хасан Ребац: Ја предлажем да се ове речи „бременитост жене са другим лицем“ избрише. То је сувишно, а тако исто и штетно. Сувишно је због тога што мушкарац, када види да му је жена постала бременита са другим лицем може и без овога члана покренути спор за поништење брака. Овим чланом не треба да се даје сугестија да се брак може уништити услед бременитости од других лица, па молим да се ове речи „бременитост жене од других лица“ бришу.

Претседник: Тражи ли још ко реч?

Владин повереник д-р Лео Гершковић: Другови, ја мислим да је ово само један пример када се ради о заблудима. Ту се ради о томе које су те заблуде. Ако не бисмо у овај став метнули ову „бременитост“, могао би такав случај да не буде заблуда ради које би брак могао да буде ништаван и да дође само до развода брака. Бременитост је такав разлог ради кога може да буде велика заблуда. Ја мислим

да је то потребно и не видим због чега би једна таква одредба претстављала опасност.

Претседник: Стављам члан 45 на гласање. Ко је за члан 45, нека дигне руку? (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је члан 45 примљен.

(Затим је веће дизањем руку једногласно усвојило све чланове од 45 до закључно 66, према извештају Одбора).

Известилац чита члан 67.

Претседник: Жели и ко реч по члану 67? Има реч народни посланик Јован Јегдић.

Јован Јегдић: У члану 7 законског предлога ми смо већ регулисали да је имовина коју су супрузи стекли радом у току брака њихова заједничка имовина. Овде је то само обрнуто и каже се да се заједничка имовина коју су супрузи стекли у току брака дели према доприносу сваког супруга. Зашто је потребно на два места то исто решавати? Свако ко познаје ово право, може нам правити примедбе.

Известилац: Баш зато што закон треба да буде јасан и прецизан и та одредба треба да буде овде. Овде се говори о уређењу имовинских односа после престанка брака, а у члану 7 се формулише шта је заједничка имовина и како се она установљава, док се овде каже како се она дели после развода и поништења брака. Овде је регулисање имовинско-правних односа после престанка брака. Ако та одредба не би била овде, онда би цела та институција заједничке имовине пала у воду.

Претседник: Ко је за члан 67, нека дигне руку. (Сви). Има ли ко против? (Нема). Члан 67, је примљен.

(Веће је затим једногласно усвојило све чланове од 68 до закључно 71, према извештају Одбора).

Известилац чита члан 72, према извештају Одбора.

Претседник: Тражи ли ко реч о члану 72? (*Мурад Шећерагић:* Молим за реч). Има реч Мурад Шећерагић.

Мурад Шећерагић: Другови и другарице, ја овде видим једну празнину. Постоје бракоразводне парнице и парнице за поништење брака, али има још и других парница, и тих има највише у крајевима где живи непросвећен свет. То су брачни спорови који долазе из ситних зађевица и неспоразума. Ја то говорим из искуства. До ових спорова долази често у крајевима који су удаљени од центра где је окру-

жни суд, па се због тога народ излаже великим трошковима и труду да иде чак два до три дана далеко да због оваквих малих спорова поведе парницу. У овим случајевима тебало би да се одреди надлежност среског суда, јер ће срески суд постићи споразум и изгладити спор. Сматрам да је за ове брачне спорове потпуно довољна компетенција — надлежност среског суда, нарочито у Босни, Санџаку, Македонији и другим крајевима где има доста таквих спорова.

Претседник: Жели ли још ко реч?

Известилац: Овде се предвиђају три врсте тужби по којима решава окружни суд: тужба за утврђивање постојања или непостојања брака, тужба за поништење брака и тужба аз развод брака. Овде ћемо имати даље одредбу да претседник суда кад добије тужбу може странке упутити ради покушаја помирења њиховом среском суду. Имамо закон о уређењу судова, где се каже да у надлежност окружних судова спадају брачни спорови, али ми у судској пракси водимо дискусију о томе шта су брачни спорови. Да ли су наиме брачни спорови и они спорови имовинске природе разних нијанса које воде брачни другови било за време трајања брачне заједнице било после.

Претседник: Ко је за члан 72, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Или ли ко против? Нема. Члан 72 је примљен. (Затим је Веће дизањем руку једногласно усвојило све чланове од 73 до 86 закључно према извештају Одбора).

Известилац чита члан 87 према извештају Законодавног одбора и са амандманом.

Претседник: Тражи ли ко реч? (Не). Стављам члан 87 на гласање. Ко је за овај члан са амандманом, нека дигне руку. (Сви). Има ли ко против? (Нема). Члан 87 је примљен.

Известилац чита члан 88 са амандманом.

Претседник: Тражи ли ко реч? (Не). Ко је за овај члан са амандманом, нека дигне руку. (Сви). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је члан 88 примљен.

Известилац чита члан 89 према извештају Законодавног одбора са амандманом.

Претседник: Тражи ли ко реч по овом члану? (Нико). Ко је за члан 89, нека дигне руку. (Сви). Има ли ко против? (Нема). Члан 89 је примљен.

Известилац чита члан 90 — прелазне и завршне одредбе — према предлогу Законодавног одбора.

Претседник тражи ли ко реч? (Нико). Ко је за, нека дигне руку. (Сви). Ими ли ко против? (Нема). Члан 90 је примљен.

(Веће је затим дизањем руку једногласно усвојило све чланове од 91 до 98 закључно према извештају Одбора).

Претседник: Тражи ли ко реч? Има реч друг Милош Царевић.

Милош Царевић: Молим за једно кратко објашњење. У члану 19 овога Закона, који смо примили и за који нема сада могућности да се овде измени, молим Редакциони одбор да прими на знање да смо ту употребили једну реч која, по мом дубоком уверењу, не би могла до остане у законском тексту, јер се тамо каже „Брак закључен упркос постојања“. Нема никаквог пркоса код закона. Реч пркос значи у ствари инат. То не би био израз који би могао да одговара закону. Има много бољи израз и требало би да се каже место „упркос“ „и поред брачних сметњи“. То није упркос брачних сметњи, него и поред постајања брачних сметњи. Ово не мења смисао него је реч о чисто стилистичкој обради закона.

Известилац: На једном месту има „и мимо брачних сметњи“ а на другом „упркос“. То није ствар нашег Законодавног одбора него је у Савезном већу на једном месту стављено „упркос“ а на другом „мимо“. Тако смо ми примили и једно и друго.

Претседник: Закључена је дискусија и гласање у појединостима. Прелазимо на гласање у целини. Молим друга секретара да изврши прозивку. Гласа се за и против.

Секретар Јоза Миливојевић прозива посланике да гласају.

Гласали су за: Абдураим Мустафа, Агуши Куртеш, Амброжич Ладо, Андрејев Бане, Апостолски Михаило, Аугустинчић Антон, Бабић Антон, Бабић Љубо, Бабовић Спасенија, Бајалски Ристо, Бакић Митар, Барбарић Божо, Берус Анка, Бојновић Ђурађ, Братић д-р Душан, Брашников Панко, Бурсаћ Милан, Васиљевић Душан, Видмар

Тоне, Влајковић д-р Милорад, Вујасиновић Тодор, Вујачић Марко, Вукосављевић Сретен, Галијашевић Бећир, Гарчевић Гојко, Голубовић Маринко, Голубовић Радоња, Грегорић д-р Павле, Димитријевић Спасоје, Добрашиновић Милоје, Долиншек Тоне, Дугоњић Рато, Ђуричин Миливој, Жижич Живко, Жумер Срећко, Ивовић Душан, Илић С. Драгољуб, Илић Павле, Имамовић Фадил, Јадрешин Богде, Јаковљевић д-р Стеван, Јегдић Јован, Јера: Јосип, Кавчич Стане, Кардељ Пепца, Котник Бено, Коцбек Едвард, Кризман д-р Хинко, Кршул Мате, Куленовић Скендер, Лауташ Трајан, Лубеј Франце, Луначек д-р Павел, Маглајлић Шефкет, Манојловић Радмила, Мартиновски Никола, Марушич д-р Драго, Масларић Божидар, Миливојевић Јосип, Кавчич Стане, Кардељ Пепца, Котник Бено, Коцбек Митровић Митра, Мићуновић Вељко, Млакар Алојзиј, Мојсов Лазар, Наћ Гаврило, Несторов д-р Димитар, Николић Зора, Новак Иван, Оровић Саво, Павловић Косан, Пејновић Ката, Перовић Пуниша, Петровић Мато, Петровић Нинко, Плепелић Стјепан, Пешев Никола Панчев, Поглајен Франц, Полак Бојан, Попивода Крсто, Поповић Душан, Поповић С. Милан, Поповић Радован, Продановић М. Јаша, Радовић Вуко, Радосављевић Добривоје, Ребац Хасан, Реца Зекерија, Ркман Душан, Рус Јосип, Сали Лиси, Скерлић Велимир, Смиљанић Милан, Спиоров д-р Борис, Станковић д-р Синиша, Стојановић Александар, Сулејмани Хивзи, Сулејмановски Нафи, Сучић Флоријан, Тодоровић Радомир, Томић Алекса, Турковић Иван, Ђетковић Јован, Ђишић Хусага, Ђурчић Живојин, Фрол Фране, Хоџић Џеко, Хрнчевић д-р Јосип, Царевић Милош, Царић д-р Војин, Целески Лазар, Чиковић Томо, Чубриловић д-р Бранко, Џанкић Хасан, Шећерагић Мурад, Шоти Пал.

Отсутни: Ацева Вера, Беблер д-р Алеш, Бевк Франце, Благојевић д-р Обрен, Борић Франьо, Бркић Хасан, Варга Иштван, Веслијевски Наум, Врбовски Павел, Гаврилски д-р Ђјорги, Гаш Аљуш, Гошњак Иван, Грбић Михаило, Дапчевић Пеко, Ђаковић Спасоје, Ђилас Милован, Жупанчич Отон, Затрић Саит, Зоговић Радован, Јуринчић Нико, Капетановић Хајро, Кериме Муча, Комненић Петар, Крајачић Иван, Малинска Веселинка Ђорђева, Марковски Бенко, Маснић Петар, Миланковић Иван, Момчиловић Љубо, Мугоша Андрија, Назор Владимир, Наумовски Наум, Ненезић Радојица, Ношпал Тоде, Олах Шандор, Орешчанин Богдан, Павић Ни-

ко, Папић Радован, Петровић Никола, Поповић д-р Милош, Савић Кирило, Саили Драгутин, Салаџан Дон Анте, Сејфула Кемал, Смодлака д-р Јосип, Сној Франц, Темелковски Борко, Филиповић Крсто, Хамовић Раде, Хафнер Тоне, Херљевић Фрањо, Хоџа Мустафа Цајнкар д-р Станко, Чаловска Љиљана, Чолаковић Родољуб, Шентјурц Лидија, Шукрија Али.

(После гласања)

Претседник: За предлог Закона о браку гласало је 118 народних посланика и сви су гласали за. Тиме је предлог Закона о браку у Већу народа коначно прихваћен. Ми ћемо сад упутити овај Закон Савезном већу са извештајем да смо такав и такав закон примили. Исто тако имам да обавестим Веће народа да смо од Савезног већа примили извештај који гласи:

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Бр. 242

28 марта 1946 год.

Београд

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Савезно веће Народне скупштине на свом VII редовном састанку II ванредног заседања, одржаном 28 марта 1946 године, коначно је усвојило предлог основног Закона о браку.

На основу члана 63 Устава и члана 45 Пословника Савезног већа, доставља се Већу народа на решавање у прилогу дефинитиван текст предлога Закона о браку, онако како га је Савезно веће усвојило.

Савезно веће Народне скупштине ФНРЈ

Секретар

Претседник

В. Лековић, с. р.

Владимир Симић, с. р.

Претседник: Настављамо седницу. Прелазимо на претрес предлога закона о државним матичним књигама. (Један глас: Нема кворума). Не треба кворум, јер је ово наставак седнице. Кворум је потребан за гласање.

Молим друга известиоца да прочита извештај.

Известилац Милош Царевић: Извештај Законодавног одбора Већа народа, другови народни посланици, штампан је и раздељен народним посланицима и мислим да га не треба поново овде читати. Његове измене ћете чути у детаљном претресу појединих чланова.

Дозволите ми, другови народни посланици, да кажем неколико речи поводом овога законског предлога.

После усвајања Закона о браку у вези са њим је и материја о матичним књигама, јер извршујући уставни пропис у члану 26, ставу 4, по коме је евиденција рођених, венчаних и умрлих у надлежности државе, ми треба данас да донесемо овај Закон о државним матичним књигама и да се на тај начин уведе у ред и озакони јединство на целој државној територији у погледу вођења матичних књига.

До данас су у једном малом делу наше државе, мислим само у Војводини, матичне књиге водили истина државни органи, али по прописима једног туђег, мађарског закона, док је у највећем делу државе вођење ових књига било у рукама цркве и њених органа. Поред тога, рат и окупација уништили су поред осталог и велики део ових књига по разним местима, те је и то један од важних разлога да се уређењу овога питања приступи што пре и на један законом уређен начин. Промењене прилике у нашој држави засноване на тековинама народноослободилачке борбе и оживотворење принципа нашег устава, налажу нам да вођење матичних књига поверимо у руке државних органа који једино пружају гаранцију да ће поштовати демократске принципе прокламоване Уставом о једнакости свих грађана ове државе без обзира на националну, верску и расну припадност, а ти принципи нам гарантују братство и јединство наших народа.

Вођење књига на досадашњи начин на верској основи, што је углавном био случај код нас, противи се и принципу слободе савести. Ово се питање неосновано доводило у зависност од верске припадности иако је у питању утврђивање чињеница које су од утицаја при вршењу грађанских права. Како је код питања матичних књига од важности утврђивање грађанског статуса појединих лица, то је једино држава заинтересована за њихово правилно вођење и она, сасвим логично и разумно, може то најбоље спровести пре-

ко својих државних органа. Пројекат овога закона уређен је на потпуно савременој основи и на демократским принципима који одговарају нашем Уставу. Завођењем ових књига правни статут грађана који ове књиге утврђују, биће једино обезбеђен и потпуно сигурно уређен, што је, као што сам већ навео, од врло велике важности за друштвени и правни живот наше државе и народа.

Све три књиге које су предвиђене овим Законом, књига рођених, књига венчаних и књига умрлих, по овом Закону су јавне књиге и подаци из ових књига имају снагу јавних исправа са пуном законском снагом доказа. Поред тога Закон сматра књигу рођених као основну књигу у коју се убележавају и они подаци који се иначе уписују у књигу венчаних и у књигу умрлих. Ово је учињено пре свега у циљу економичности руковођења овим књигама, јер су тако на једном месту о једном лицу видљиве све чињенице потребне за грађански статус тога лица.

Од особите је важности ,другови народни посланици, да се помену ове одредбе овога Закона које говоре о досадашњим матичним књигама које су за време рата уништене или нестале, или кад услед ратних прилика нису у матичне књиге уписани поједини случајеви рођења или смрти. Овај пројекат предвиђа у таквим случајевима могућност да се на захтев заинтересованих лица може извршити упис ових чињеница у матичне књиге ако су те чињенице утврђене уверењем било кога старешине данашњег државног органа било народноослободилачког органа, установе или команде народноослободилачке војске, и то уверење која су појединцима од ових установа издана било на основу својих књига, списа или чак и личнога сазнања свога особља или својих органа.

Исто тако регулисано је и једно велико и болно питање, питање лица која су у току овога рата и окупације изгубила живот у масовним погубљењима извршеним од стране окупатора и његових помагача, у концентрационим логорима, затворима или под сличним околностима. И код ових случајева пројекат предвиђа упрошћени поступак за извршење уписа. Ови прописи у пројекту, у члану 52, 53, 54 и 55, унеће по завођењу ових књига ред у једно прилично тешко и компликовано стање које је сам рат са свима својим ужасним последицама оставио код нас и на овоме пољу.

Из свих ових разлога, другови народни посланици, са своје стране, као известилац по овоме законском предлогу, предлажем вам да примите овај законски предлог и у начелу и у појединостима. (Бурно одобравање у дворани).

Претседник: Као први пријављени говорник има реч народни посланик Франце Лубеј.

France Lubej (NR Slovenija): Drugovi i drugarice narodni poslanci, o predlogu Zakona o državnim matičnim knjigama govoriću u svoje ime i glasaću za predlog.

I ako ovaj Zakon nije jedan od stubova našeg novog narodnog zakonodavstva, već jedan od sporednih zakona i usko povezan sa Zakonom o braku, držim da je uvođenje jedinstvenog građanskog registra — što državne matične knjige ustvari imaju da postanu — događaj takvog značaja, osobito za narod Slovenije, da ću ovom prilikom naglasiti tri momenta.

Nacrt Zakona o državnim matičnim knjigama logična je posledica odvajanja crkve od države. Pozdravljam predlog zakona ne toliko iz praktičnih koliko iz načelnih razloga. U Slovenačkoj, gde registraciju rođenja, braka i smrti već odavna vode isključivo crkvene organizacije, a državna vlast ima samo registraciju građanskog braka i lica bez konfesije, uvođenje državnih matičnih knjiga značiće praktično ništa manje i ništa više nego preuzimanje vlasti na novom značajnom području javnog života. U širokim narodnim slojevima porašće svest da sva vlast u FNRJ zaista pripada narodu, da je ta vlast jedinstvena i da nije više ni sa kim podeljena.

U Slovenačkoj je bio više no ma gde u svetu, uključujući ovde i klerikalizam u Španiji i Portugaliji u bivšoj Poljskoj, Slovačkoj i Kanadi, svaki značajniji događaj u životu čoveka duhovno i materijalno najuže povezan sa organizacijama katoličke crkve. Podvlačim: katoličke crkve — izvan Italije anacionalne, u slovenskim zemljama uvek i antinacionalne i antinardne, tj. crkve koja je naročito u bivšoj Jugoslaviji, krivicom favorizovanog klerikalizma, istupala ne samo kao duhovna sila, nego još više i primarno kao svetovna politička vlast. Pod uslovima klerikalizma njen moralno-vaspitni uticaj sveo se na minimum. U Narodnoj Republici Sloveniji vođenje matičnih knjiga od organa državne vlasti za izvesne slojeve znači faktički novo oslobodenje od duhovnog i materijalnog pritiska, znači značajan doprinos duhovnom oslobodenju slovenačkog čoveka. Smatram da u tome leži progresivno jezgro predloženog Zakona,

Oslobođenje savesti čoveka, a istovremeno oslobođenje crkve od povampirenog dervišta, to je dvostruki cilj ovog Zakona koji će imati blagotvoran odjek u snažnom podizanju samosvesti i osećaja pobede širokih slojeva radnog naroda, a s druge strane imaće za posledicu oslobođenje crkve i vernika za verske poslove, što katolička crkva u Slovenačkoj pod uticajem klerikalizma već dugo nije vršila. To je prvi momenat.

Poznato je da su crkve, kako u zemlji tako i drugde, zloupotrebljavale i privilegiju zvanične registracije za pojačanje svog duhovnog, materijalnog i političkog uticaja na široke narodne mase i da su za vreme okupacije taj svoj uticaj zloupotrebljavale za raspirivanje nacionalne i verske mržnje, za zavođenje ovisnih i naročito zaostalih ljudi u službu protiv sopstvene nacije, protiv naroda u službu okupatoru, u Sloveniji napose u seoske straže, u belu gardu, domobranstvo, u službu Hitleru, u odmetništvo, izdaju i zločin.

I kad ne bi bilo načelnih razloga za uvođenje državnih matičnih knjiga, slobodan narod morao bi usvojiti ovaj Zakon iz samih preventivnih razloga — da se crkvi ubuduće jedanput za svagda zabrani zloupotreba njoj poverenih javnih poslova za duhovno i političko zavođenje naroda koji je baš zbog ovih poslova video u njoj, naročito u Sloveniji, najefikasniju i zato prvu vlast kojoj se tobože trebalo pokoravati.

To je drugi momenat. Katolička crkva u Slovenačkoj svakog je čoveka koji se zalagao za oslobođenje crkve od političke partije, tj. za nezavisnost crkve, a time i za odvajanje poslova javne uprave od verskih poslova, proglasila jeretikom i odmetnikom. Ovakvom verskom intolerancijom i duhovnim nasiljem crkva je kroz decenije zarazila javni život haosom u kome su organi državne vlasti, nauka i vaspitanje ostali bez potrebnog uticaja, odnosno težila je da sve podredi svom uticaju. I u ovakvom duhovnom i političkom stanju u Sloveniji imamo odgovor za duboke uzroke brzog i za mnoge neočekivanog osnivanja Osvobodilne fronte Slovenije već u prvom mesecu okupacije. Katolička crkva je prevarom i nasiljem zaposela duhovno područje, time je prenapela luk i kao vekovni ideolog reakcije nepokolebljivo verujući u pobedu fašizma, postala krivac za izdajstva u ovom ratu, koje izdajstvo je katoličko sveštenstvo u Sloveniji faktički i oragnizovalo. Preuzimanje matičnih knjiga od organa državne vlasti već je samo zbog političkog iskustva poslednjih 5 godina direktna posledica pobede naroda nad fašizmom i reakcijom.

Naročito pozdravljam zakonski predlog u onim članovima koji govore o upisivanju brakova i rođenja za vreme okupacije na slobodnim teritorijama, a koju materiju je Zakonodavni odbor proširio, dopunio i poboljšao. Nama je svima poznato kakvo je gledište imalo profašističko sveštenstvo o partijskom pokretu, kakav odnos je imalo prema partizanskom braku i prema deci rođenoj na slobodnoj teritoriji za vreme iregularnih ratnih prilika. Koliko ima primera da je sveštenik odbio krštenje kad je bilo u pitanju dete borca za slobodu, za odbijanje navodio neživotne, protivprirodne, nepravedne razloge. Nacrt zakona u članovima od 52 do 54 uređuje upis u ratu sklopljenih brakova i rađanja na način čovečanski, napredan i demokratski, uz potpunu zaštitu opšte-moralnih etičkih načela. To je treći momenat.

Predloženi zakonski projekat ukida dosadašnje haotično stanje, uvodi na čitavoj teritoriji FNRJ jedinstvenost i red, ukida ostatke feudalizma, naročito duhovnog i uvodi konačno i na ovom području postupak koji potpuno odgovara postignutom stepenu demokratizacije narodne vlasti. Iz svih ovih razloga glasaću u načelu i u pojedinostima za predloženi zakonski predlog. (Odobravanje).

Predsednik: Ima reč narodni poslanik drug d-r Dušan Bratić.

D-r Dušan Bratić: Drugovi narodni poslanici, samo ću u par reči da izložim kakve činjenice diktuju, hitnost donošenja ovoga Zakona. Stanje koje još danas imamo u zemlji u pogledu vođenja matičnih knjiga rođenih, venčanih i umrlih predstavlja šarolikost, nejednakost, nepotpunost i nepreglednost. Mi imamo danas deset verskih propisa i jedan državni propis za vođenje tih knjiga. Na Kosovu, Metohiji i u Makedoniji u pogledu pripadnika muslimanske veroispovesti matične knjige, meni se čini, uopšte se ne vode ili se vrlo malo vode, zato što su ti o gani koji su trebali da vode matične knjige polupismeni ili nepismeni. Matične knjige nisu bile pregledne zato što su vodene samo po onim činjenicama koje se neposredno odnose na rođenje, venčanje i smrt. Tako kod nekih veroispovesti koje te knjige vode nema podataka o usvojenju, pozakonjenju, priznanju ili odricanju očinstva, o promeni imena, o produženju očinske vlasti, stavljanju pod starateljstvo.

Ovaj zakon koji danas treba da donesemo čini kraj tome, s pravom rečeno, haotičnom stanju i uvodi jednoobraznost u

vođenju matičnih knjiga. Vođenje matičnih knjiga po ovom Zakonu, a naročito knjiga rođenih, biće takvo da će matična knjiga rođenih svakom građaninu koji ima pravo uvida, jer su matične knjige javne knjige, dati tačnu fotografiju svakog građanina o svima okolnostima koje imaju kakav bilo relevantni uticaj na njegov status.

Jednom rečju, uvodi se red i jednoobraznost i ovaj Zakon pretstavlja jedan veliki prilog u daljoj izgradnji naše narodne države.

Ja bih upozorio da se kod sprovođenja u život odredbe iz člana 56 vodi računa o dosadašnjim prilikama pod kojim su vođene matične knjige na Kosovu, Metohiji i Makedoniji, da se ne bi prema onima koji su za pripadnike muslimanske veroispovesti te knjige imali da vode po državnim propisima od 1927 primenjivale kaznene sankcije, jer nisu krivi za nevođenje tih knjiga i davanje podataka, a isto tako da propisi narodne republike omoguće da matične knjige u tim krajevima vode odmah državni organi.

Drug Carević je istakao i obrazložio sve važnije odredbe ovoga Zakona, a ja naročito podvlačim članove 52, 53, 54 i 55 gde smo predvideli slučajeve kao i postupak po kome se može tražiti unošenje u matičnu knjigu umrlih svih onih koji su u toku rata nestali na način i pod okolnostima kako zakon predviđa. Postupak je prost i brz, a garantuje i pravnu sigurnost. Zato ću sa velikim zadovoljstvom glasati za ovaj Zakon. (Aplauz).

Pretsednik: Traži li još ko reč u načelnoj diskusiji? Ima reč drug Jovan Jegdić.

Јован Јегдић: Другови народни посланици, изјављујем да ћу у начелу гласати за предложени Закон о државним матичним књигама.

Већ давно се осећала потреба за једним оваквим законом, који ће једнообразно и прецизно утврдити и обезбедити правилно завођење свих оних околности које су од веома важног значаја, као за грађански статус појединих лица, тако и за општи културно-историски, друштвени и правни живот наших народа.

У погледу регистравања и евиденције, уредности и тачности чувања и старања око таквих књига до данас, ми смо дакле заостали иза неких земаља Средње Европе.

У образложењу овог законског предлога наведено је да су на подручју наше отаџбине овакве књиге биле заведене само на релативно малом делу, у Банату, Бачкој, Барањи и Међумурју.

Разумљиво је да је црквена организација ове водила у старија времена, када су, у много случајева, само свештена лица била вична писању и читању, и ми треба да смо ипак захвални цркви што је она то примила на себе и водила. За осуду су наше раније власти које су то остављале верским организацијама и у модерно доба. Зато се радујем што је данас овај законски пројект угледао свет.

Верским организацијама не треба да буде криво што ће отсада ове књиге водити наша народна власт и што ће једино те књиге имати важност и снагу јавне исправе, јер такве евиденције, а нарочито у државама каква је наша где има читав низ народности и вероисповести, треба да су искључиво у рукама народних власти, да су прописи и извођење једнообразни, да дају јачу правну сигурност, јер се тиме само више и боље продубљује оно начело наше народне борбе, које треба да нам је свагда пред очима, а то је братство и јединство свих наших народа у Федеративној Народној Републици Југославији.

Није довољно вршити само уписивање о чињеницама рођења, склапања брака или смрти итд., већ је овде најважније то да се ти уписи врше правилно, потпуно и верно на основу стварних чињеница и података. Нарочито да се ти уписи врше хронолошким редом и да се тиме матичним књигама верно и пажљиво рукује, да би ти подаци остали и далеком потомству.

Ово се у највећем броју случајева није могло и не може рећи за уписе који су вршени од стране појединих верских организација.

Имао сам прилике у својој пракси да чиним увиде у матичне књиге разних конфесија и могу вам рећи да се већ само у оквиру 5—6 деценија унатраг једно лице по три и више пута водило под разним варијантама породичног имена, а да се нигде, у тим уписима не назначује каквом одлуком би то име било преиначено или допуњено, на пример, Петров, Петровић и слично. Све је зависило од тога како онај који уписује схвати, па тако и упише а и саме странке имају обичај да мало моделирају презимена итд.

Било је случајева да венчање које је обављено, али није плаћено, није ни заведено. При крштењу давана су имена која су доције родитељи проиначавали, а многи су их код власти својевласно другачије назначили, тако да се сведоџба о школској спреми није слагала са крштеницом, војном буквицом итд.

Многа крштења и смртни случајеви изостали су из евиденције а шта да кажемо за исправке судских одлука развода брака и слично.

Нарочито подвлачим ту добру страну овога Закона, јер ће и сиромашан радни народ, радници села и града моћи — без новца да дођу до законитог брака, законите деце, што је досада било у много случајева тешко. Многи су казали: када не могу да се женим као други остаћу овако. Зато је одиста крајње време да се ово унифицира и тај посао пренесе на надлежне народне власти — народне судове.

Предложени нацрт Закона одговара у свему својој намени, а устројством ових књига, нарочито вођењем ових у дупликату, доприноси се много правном и друштвеном саобраћају и сигурности, брзом сређивању наших прилика и односа у грађанском статусу и већем приближавању — орођивању наших народа.

Што се тиче самог текста овог Закона, имао бих да укажем на ове начелне примедбе.

У члану 3, у првом ставу каже се: „Државне матичне књиге су јавне књиге”. То је доста речено. Све оно друго сувишно је и с правом се може назвати „законски плеоназам”. За сваког ко је позван да тумачи закон правно је јасно из тога пасуса да и изводи из тих књига имају доказну снагу јавних исправа, као и то да се чињенице које су у ове књиге заведене сматрају као истините све док се противно не докаже.

Можда ће неко рећи да не шкоди ако пише више, тј. да буде јасније, али када имамо на уму да закони треба да су кратки и када употребљавају јасан правни термин, онда није потребно у истом закону тумачење. У противном сувишан би био први став члана 3.

На неким местима стоји да ће бити присутни сведоци, а не вели се колико сведока, док се на другом месту у једном другом случају каже да је потребно „два сведока”. С обзиром да је ово формалан закон, то би требало утврдити једно-

образност и свугде где стоји реч „свдоци” навести њихов број, рецимо „два”.

У погледу самих сведока не стоји ништа из чега би се могло закључити ко може бити сведок, да ли сваки пунолетан грађанин или су и други нарочити постулати потребни (некажњеног предживота и слично) да ли су рођаци искључени.

У мађарском праву, а они су овај закон прецизно разрадили, искључена су свештена лица од права да као претставници државних власти могу вршити закључење грађанског брака. Овде тога нема. То би и овде требало применити, јер би се могло дати повода верској нетрпељивости.

Један од веома великих недостатака пројекта, а то се може лако отклонити, јесте и тај што се за поједине уписе у овом предлогу не тражи упис детаљнијих података о старости, месту рођења и венчању родитеља рођеног, венчаног и умрлог. Ово је важно ради континуитета, јер свако лице веома лако може, трагајући од свога рођеног листа — да сазна где су рођени, живели и умрли његови преци. Када бих хтео да истражим ко су ми родитељи, не могу то да нађем, јер само знам да је тај и тај мој родитељ, а ако је умро у моме детињству нисам у стању да сазнам даље околности мојих предака. За то би требало у томе погледу предвидети детаљније податке: годину рођења, евентуално венчања родитеља као и место њиховог становања. У свему иначе овај законски предлог показује да се жели што пре да уведе ред и у овај део наше администрације.

Другови народни посланици, дозволићете ми да искористим ову прилику и да изнесем једну околност, која, ако се правилно не схвати и не оцени у овоме високом дому, може само да унесе забуне а можда и мало нерасположења.

Ово износим због прекјучерашњег случаја у претресу Закона о општој државној контроли у појединостима. Као припадник Народног фронта држим се начела и програма који је усвојен на Првом конгресу народног фронта Југославије у Београду. У духу тих начела и присне сарадње са свима напредним демократским странкама, групама и појединцима у оквиру фронта и ја се радујем сваком напредном подухвату а нарочито новом законодавству које стреми демократском државном животу и сваком бољитку наших народа.

У томе послу, сви ми, као чланови Фронта, хоћемо у начелу предложене законске пројекте и та наша жеља и гласање у начелу говори да ми хоћемо социјални бољитак својих народа и не треба и не сме бити таквих који не желе бољитак свога народа у напредном правцу.

И управо због тога, другови народни посланици, нико не треба ни попреко да гледа, акамоли да то у грех према Фронту упише ако у претресу закона у појединостима неко од нас има и друго мишљење и другу формулу и за ову гласа. Јер, ми смо за то ту и послати да законе доносимо што правилније, што тачније, да не буде никакве двојбе за оне који ће те законе тумачити. Ми ћемо другови, овде у нашем дому, у нашој кући, као добри фронтовци свестрано расмотрити, правилно утврдити сваки пропис који треба нашим народима да донесе најправилније решење по свима питањима која могу настати у нашем народу.

Али, другови народни посланици, морам подвући и морамо бити начисто да смо ми овде народни посланици, представници највише народне власти у држави и да законе ми треба да стварамо. Када то буде за свакога јасно, онда нам се неће и не може десити да се предлог једног од другова народних посланика сматра сугестијом. На конференцијама које сазове један орган власти ради извршења некога посла, он позове грађане и тражи од њих сугестије. Он доноси решење, али би желео да то решење буде правилно и он пита грађане имају ли они каквих сугестија. Али тих сугестија нема у једном законском телу у односу према посланицима. Ту сви чланови подносе законске предлоге и о законским предлозима доносе одлуке. Пошто тако схватимо нашу дужност, онда наш задатак на овоме месту треба да знамо и да ценимо. Нашу жељу да све оно што се ради буде идеално и добро као и стварну, објективну и добронамерну критику не треба и не сме нико да схвати друкчије него онако како је то постављено.

Ово сам сматрао, другови народни посланици, за потребно да кажем.

Како је овде изнети предлог Закона о државним матичним књигама предложен у духу и начелима постављеним у конгресним одлукама Фронта, изјављујем у своје име да ћу у начелу гласати са задовољством за овај законски предлог.

Претседник: Има реч народни посланик Милан Смиљанић.

Милан Смиљанић: Поднео сам један амандман који се састоји из два става од којих један тражи да се матичне књиге венчаних не зову матичне књиге венчаних, већ матичне књиге склопљених (или закључених) бракова. Други став се односи на питање породичног и рођеног имена. Како су та два питања решена Законом о браку, то ја те амандмане повлачим а амандмане на поједине чланове овог законског предлога поднећу у току претреса у поједино-стима.

Претседник: Реч има д-р Симиша Станковић.

Д-р Симиша Станковић (НР Србија): Ја бих хтео да кажем само неколико речи поводом изјаве друга предговорника о његовом личном утиску за који ја сматрам да је субјективан — да мишљења која се овде износе од појединих народних посланика не наилазе на добар пријем. Ја мислим да није нарочито потребно истицати основну чињеницу да су сви припадници Народног фронта — који су Фронту пришли, јер хоће да заступају фронтовске идеје, и у овом дому и на сваком другом месту — слободно могли изражавати своје мишљење и да овај дом никада није заузимао такав став да не дозволи слободу мишљења или да ма према коме показује нетрпељивост због израженог мишљења. Ја, другови, сматрам да је схватање друга предговорника чисто субјективно и хоћу да га овим речима разуверим, а мислим да ће се и овај дом потпуно сложити самном у констатацији да је баш у интересу Народног фронта да се овде потпуно слободно чују сва мишљења и критике које имају у суштини за циљ да законски пројекат постане што бољи и перфектнији, како би могао заиста да претставља остварење и правно уобличавање основних начела Фронта за који се сви припадници Фронта боре. (Аплауз).

Претседник: Пошто је исцрпљена листа говорника, прелазимо на гласање у начелу. Ко је у начелу за Законски предлог о државним матичним књигама, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Како нико није против, објављујем да је Закон о државним матичним књигама примљен у начелу.

Молим друга Владиног повереника д-р Леа Гершковића да поднесе амандмане по овом Закону.

Владин повереник д-р Лео Гершковић: Из истог разлога због кога су били предложени амандмани у Закону о браку, предлажем такође да се донесе измена у члану 45 овога Закона. У ставу 2 овога члана уместо речи „лишење слободе“ треба ставити „принудним радом без лишења слободе“.

У члану 46 уместо речи „казниће се лишењем слободе до 3 месеца или новчано до 1.000.— динара“ треба ставити „казниће се принудним радом без лишења слободе до шест месеци или новчано до 1.000 динара“.

Приликом претресања предлога Закона о државним матичним књигама у законодавним одборима извршене су измене у предлогу Владе у том случају што је предвиђена казна принудног рада без лишења слободе у ставу 2 чл. 45 и чл. 46 замењена казном лишења слободе. То је учињено из тога разлога што се сматрало да ће казна принудног рада без лишења слободе као посебна врста казне бити укинута. Пошто ће међутим ова казна бити и даље задржана у нашем систему кривичних санкција, будући да она представља једну важну казнено-поправну меру којој је у првом реду циљ поправка и преваспитавање кривца, и пошто ова казна више одговара природи кривичног дела предвиђеног у чл. 46, а с друге стране треба да служи за замену новчане казне у случају њене ненаплативости, то се у том смислу предлажу измене у чл. 45 и 46 законског предлога.

Претседник: Реч има известилац д-р Милош Царевић.

Известилац Милош Царевић чита наслов Закона у чл. 1, према извештају Одбора. (Види прилог на крају књиге).

Претседник: Тражи ли ко реч по овоме члану? (Нико не тражи реч). Ко је за овај члан, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је члан 1 примљен.

Известилац чита члан 2 према одборском извештају.

Код овога члана постоји амандман народног посланика Милана Смиљанића.

Претседник: Жели ли ко реч о овоме члану?

Милан Смиљанић: Ја сам предложио да се поред матичних књига једновремено устроје и воде регистри дотичних књига, као потребне књиге ради брже и лакше евиденције. У црквама постоји поред свих књига и регистар

као помоћна књига која је врло важна, јер се матичне књиге не могу без регистра замислити.

Претседник: Тражи ли још ко реч? (Нико). Молим Владиног повереника да се изјасни о предлогу народног посланика Смиљанића.

Владин повереник д-р Лео Гершковић: Већ је пре друг Смиљанић предложио да се учине извесне измене у матичним књигама (*Милан Смиљанић:* Повукао сам тај предлог).

Што се тиче предлога за регистар, ту се ради само о лакшем руковању у матичним књигама. Међутим, ближе одредбе за провођење овог Закона доносе поједине народне републике и, према томе, мислим да оне могу саме то исто да предвиде.

Претседник: Тражи ли још ко реч? (Не тражи нико). Стављам на гласање члан 2. Ко је за члан 2, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је члан 2 примљен

(Веће је затим дизањем руку једногласно и без дискусије усвојило чланове од 3 до 16 закључно према извештају Одбора).

Известилац чита члан 17 према извештају Одбора.

Претседник: Тражи ли ко реч? (*Фадил Имамовић:* Молим за реч). Има реч Фадил Имамовић.

Фадил Имамовић: Мислим да има у овоме члану извесне нелогичности и то обзиром на доцније чланове. То је изгледа уочио и Законодавни одбор и измијенио стилизацију код каснијих чланова. Тако је у члану 33 предвиђено да се по одлуци надлежног државног органа државне власти уписује у матичну књигу рођених одлука о продужењу очинске или старатељске власти као и одлука о промјени имена и презимена. Мени изгледа да је Законодавни одбор ову нелогичност уочио, па је у доцнијим члановима дозволио да се овај упис врши на основу одлука надлежних државних органа. Према томе, ја мислим да би и ове исправке у матичним књигама могле да се врше на основу одлука народних државних органа а не само на основу одлуке среског суда, већ да ове исправке могу да унесу и градски и реонски одбори.

Известилац: Овде је реч о матичним књигама које се воде код среског одбора и оправдано је да државни матичар, који је орган среског одбора може вршити исправку, и то по одлуци среског одбора, јер је одбор одговоран за исправност вођења тих књига. Овде се ради о исправци матичних књига за већ извршени упис. Сасвим је логично да овај орган код кога се књиге воде, а то је срески одбор, да само он може бити надлежан да врши исправке, па чак и кад постоји одлука неког другог надлежног одбора.

Претседник: Тражи ли ко реч по овом члану? (Нико). Пошто нико не тражи реч, стављам члан 17 на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је члан 17 примљен.

(Веће је затим дизањем руку једногласно и без дискусије усвојило чланове од 18 до 26 закључно према извештају Одбора).

Известилац Милош Царевић чита члан 27.

Претседник: Реч има народни посланик Милан Смиљанић да прочита свој амандман.

Милан Смиљанић: У члану 27 законског предлога говори се о упису у матичне књиге рођених, имена и презимена оца ванбрачног детета. Да ли се код тога има у виду и законски пропис ранијег законодавства да дете рођено од жене која још није разведена од законитог мужа мора бити уписано на име законитог оца а не природног оца, и да се на име овог другог — на име ванбрачног оца — може уписати само у случају ако се законски отац судским путем одрекне детета. Даље, по ранијем законодавству очинство се није смело утврђивати. Да ли се овим предлогом ствара могућност истраживања и утврђивања ванбрачног оца? Ако се допушта, онда то треба овде прецизирати.

Претседник: Тражи ли још ко реч о овоме члану? (Не). Молим друга повереника Гершковића да се изјасни поводом амандмана народног посланика Смиљанића.

Владин повереник д-р Лео Гершковић: Када се говори о ванбрачном детету мисли се на дете рођено ван брака. Ако неко тврди да је дете ванбрачно у браку, онда у том случају треба повести и поступак. Исто тако овај закон не улази у питање очинства него претпоставља очинство. Ако

неко докаже јавном исправом да стварно није отац, онда је то друга ствар; а како ће се доказивати очинство и поступак по томе, то ће се одредити другим законом.

Претседник: Ко је за члан 27 према извештају Одбора, нека дигне руку. (Већина). Има ли ко против? (Има прота Милан Смиљанић). Објављујем да је члан 27 примљен.

(Веће је затим једногласно и без измена усвојило све чланове од 28 до 33 закључно према извештају Одбора).

Известилац чита члан 34 према извештају Одбора.

Претседник: Има реч прота Милан Смиљанић да образложи свој амандман уз овај члан.

Милан Смиљанић: У матичним књигама венчаних у члану 34 предлога Закона, природно би било да се подаци уносе не оваквим редом како тамо стоји, већ тако да се пре података о дану и месту склапања брака уписују подаци о родитељима брачног друга, јер се и ово односи на стање дотичног брачног друга пре закључења брака.

Известилац: Ви мислите да су дате рубрике, па предложете трећу наместо друге. Уствари ће то питање бити решено правилницима, а овде су подаци дати само у начелу.

Претседник: Ко је за члан 34 онако како га је предложио Законодавни одбор, нека дигне руку. (Сви). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је члан 34 примљен.

(Веће је једногласно и без измена усвојило све чланове од 35 до 38 закључно према извештају Одбора).

Известилац чита члан 39.

Претседник: Има реч Милан Смиљанић.

Милан Смиљанић: Поставља се питање да ли је овде потребна писмена дозвола или је довољна усмена. Јер је тешко до те дозволе доћи, пошто се погреб често врши истога дана када је смрт наступила, а може се десити у неком селу да од чланова одбора тога села не буде никог, рецимо, у одборској канцеларији.

Претседник: Има реч Владин повереник д-р Лео Гершковић.

Владин повереник д-р Лео Гершковић: Овде се тражи да један надлежни орган изда дозволу. Разуме се да орган

државне власти мора издати дозволу. Месни одбори се налазе у сваком селу. Ту нема никакве потреба да се прецизира да ли ће дозвола бити усмена или писмена. То је практично питање. Може бити и усмено. Само ипак се мора доказати да је та дозвола дата.

Претседник: Прелазимо на гласање. Ко је за овај члан, нека дигне руку. (Сви). Ко је против? (Нико). Објављујем да је члан 39 примљен.

Известилац Милош Царевић чита члан 40.

Претседник: Тражи ли ко реч о овоме члану, (Нико). Ко је за овај члан, нека дигне руку. (Сви). Ко је против, (Нико). Члан је примљен.

Известилац чита члан 41. (*Милан Смиљанић:* Потребно би било нагласити и узрок болести, то је важна чињеница, која треба да се унесе).

Претседник: Прелазимо на гласање. Ко је за овај члан, нека дигне руку. (Сви). Ко је против? (Нико). Члан 41 је примљен.

(Веће је затим једногласно и без измена усвојило чл. 42 и 43 према извештају Одбора).

Известилац чита члан 44.

Претседник: Тражи ли ко реч поводом члана 44? Не тражи нико. Стављам члан 44 на гласање. Ко је за члан 44, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? Нема. Објављујем да је члан 44 примљен. Изволите чути даље члан 45

Известилац чита члан 45.

Претседник: Тражи ли ко реч поводом члана 45? Не тражи нико. Стављам члан 45 на гласање. Ко је за члан 45, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? Нема. Објављујем да је члан 45 примљен.

(Веће је затим једногласно усвојило чланове 46, 47 и 48 према извештају Одбора).

Известилац чита члан 49 према извештају Одбора.

Претседник: Тражи ли ко реч? Реч има прота Смиљанић.

Милан Смиљанић: Изводи из црквених протокола подложали су досад плаћању црквене таксе и награде за свеште-

ника. Ја сад питам, да ли ће се то сада приватним лицима давати бесплатно?

Владин повереник д-р Лео Гершковић: Ја мислим да у складу са духом овога закона овај посао врше матичари који воде те књиге, и то је један државни посао који се из разлога сходности поставља у надлежност црквених органа. Према томе, питање такса ће се решити онако како је решено и са осталим таксама, а то значи по Закону о таксама. То значи да ће се у питању ових такса црква споразумети са државним органима.

Претседник: Тражи ли још ко реч? (Нико). Стављам на гласање члан 49. Ко је за овај члан, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је члан 49 примљен.

(Веће је затим једногласно и без измена усвојило све чланове од 50 до 57 закључно према извештају Одбора).

Тиме је завршен претрес и гласање у појединостима.

С вашим пристанком данашњу седницу Већа народа закључујем а идућу заказујем за сутра у 16 часова с дневним редом: Наставак данашњег дневног реда.

(Седница је закључена у 21.40 часова).

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Осма седница.

(29 марта 1946 године)

Почетак рада у 16,20 часова.

Претседавао председник **Владимир Симић**.

Претседник: Отварам осми редовни састанак II ванредног заседања Савезног већа Народне скупштине. Данашњи записник водиће секретар Љубчо Арсов. Изволите чути записник последњег састанка.

Секретар Воја Лековић чита записник VII редовног састанка Савезног већа, одржаног 28 марта 1946 године.

Претседник: Има ли ко какву примедбу на прочитани записник? (Нема). Примедаба нема, објављујем да се записник оверава.

Изволите чути претходна саопштења.

Извештавам Веће да Президијум Народне скупштине доставља Савезном већу на решавање предлог Закона о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Пољске, закључен у Варшави 18 марта 1946 године, који је у име Владе ФНРЈ поднео Министар иностраних послова.

Претседник Владе ФНРЈ и министар народне одбране маршал Југославије Јосип Броз Тито подноси Савезном већу на решење предлог Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије и тражи да се огласи за хитан.

Први законски предлог о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и

Републике Пољске налази се у штампи и у току сутрашњег дана биће раздељен народним посланицима. Овај предлог закона ставиће се на дневни ред кад о томе Веће донесе одлуку.

За предлог Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије тражена је хитност. Зато је потребно да Веће донесе одлуку о траженој хитности, с тим да се тај законски предлог одмах упути Законодавном одбору, који има да га у најкраћем времену прегледа и поднесе Већу свој извештај.

Прима ли Веће тражену хитност за предлог Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије? (Прима). Објављујем да је тражена хитност за законски предлог о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије примљена, с тим да се законски предлог одмах упути Законодавном одбору, који има у најкраћем могућем времену да поднесе Савезном већу свој извештај.

Савезно веће примило је поводом оставке народног посланика Методи Андонова Чента од Мандатно-имунитетског одбора извештај који гласи:

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

МАНДАТНИ И ИМУНИТЕТСКИ ОДБОР

Бр. 3

28 марта 1946 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Мандатни и имунитетски одбор Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ примио је преко Претседника Савезног већа оставку народног посланика Методи Андонова Чента на његов посланички мандат за изборни срез прилепски.

По размотрењу изборних аката и кандидатских листа, Одбор је утврдио: да је на изборима од 11 новембра 1945 године у изборном срезу прилепском заменик Методи Андонова Чента био Платник Керстевски Киру Тошев, мајор ЈА из Скопља.

Одбору је част предложити Савезном већу да изволи на место Методи Андонова Чента огласити и позвати за народног посланика Платника Керстевског Киру Тошева.

Подносећи овај извештај Мандатни и имунитетски одбор моли Савезно веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца Одбор је одредио народног посланика Петра Комадину.

Секретар

Вида Томшич, с. р.

Претседник

Ј. Веселинов, с. р.

Чланови:

И. Дошен, с. р. П. Комадина, с. р.

Да ли Веће прима извештај Имунитетско-мандатног одбора поводом оставке народног посланика Методи Андонова — Чента? (Прима). Објављујем да је извештај Имунитетско-мандатног одбора прихваћен од Савезног већа с тим да се за народног посланика прогласи заменик на листи Методија Андонова Чента — Платник Керстевски Киро Тошев, мајор Југословенске армије из Скопља.

Прелазимо на дневни ред: претрес предлога Закона о ученицима у привреди. Известилац о овом законском предлогу је д-р Јерко Радмиловић.

Молим друга Радмиловића да прочита извештај.

Izvestilac d-r Jerko Radmilović (Izborni srez Brač—Hvar — Vis, NR Hrvatska) čita izveštaj Zakonodavnog odbora (videti prilog na kraju knjige).

По проčitаном извештају извештај извештај д-р Радмиловић наставља:

Овај законски приједлог приступа корјенитом регулисању материје са једног сектора радних односа, т.ј., са сектора радних (ученичких) односа наше радничке омладине, која је уписана у индустрији, занатству, трговини или ма којој врсти радности, у циљу да учењем у практичном раду и стручним школовањем стекне потребно знање за обављање послова дотичне струке у својству квалификованог радника.

У садашњим новим условима питање положаја наше радничке омладине, ученика у привреди, tzv. šegrta, не може и не смеје се посматрати као искључиво питање социјалне заштите, или као питање савјести и човјечности, с обзиром, на њихов положај у старој Југославији, и на држање знатног дијела приватних послодавца у садашњости, који су научили на стари систем експлоатације и који спрјечавају стварање новог кадра квалификованих радника.

U vremenu kada se naša narodna država nalazi pred ogromnim zadacima na polju industrijske izgradnje, učenici u privredi su rezervoar iz koga treba da se mobilišu mnogobrojni novi kadrovi kvalifikovanih industrijskih radnika, koji će svojim radnim heroizmom izgrađivati moćnu industriju. I zato je upravo potrebno da narodna država stvori našim mladim učenicima u privredi povoljne uslove za brzo uposlenje, rad i život.

Polazeći sa stanovišta potreba narodne privrede, socijalne zaštite učenika, planskog i brzog uposlenja mladih radnika — učenika i njihovog stručnog osposobljavanja, ovaj predlog Zakona o učenicima u privredi reguliše ovu materiju radnog prava.

Učenje se predviđa samo za lica starija od 14 godina, a može trajati najviše tri godine. Međutim, učenik već po isteku polovine propisanog vremena učenja mora biti pušten na ispit, ako radnički povjerenici smatraju da je odnosni učenik izučio struku.

Učenik ima pravo na platu, a radno vrijeme iznosi 8 časova dnevno, s tim da mu se u radno vrijeme uračunava i vrijeme provedeno u stručnoj školi, ili na kursu i da je prekovremeni rad kao i noćni rad učenika ispod 16 godina zabranjen.

Učeniku se priznaje pravo na plaćeni godišnji odmor od dvije nedjelje i to u vremenu od 1 aprila do 31 oktobra.

U cilju planskog uposlenja učenika ovo će vršiti isključivo organi službe posredovanja rada, a poslodavcima će biti određeno koliki broj učenika najmanje moraju i najviše smiju držati prema broju uposlenih kvalifikovanih radnika. Pri tome će se uzimati u obzir i želja lica koje hoće da postane učenik u pogledu struke i poslodavca.

Za osnivanje radnog (učeničkog) odnosa propisano je obavezno sklapanje pismenog ugovora u roku od 8 dana po prijemu učenika. Ujedno je propisan sadržaj, vrijeme trajanja i način prestanka ugovora o učenju. Predviđene su međusobne dužnosti učenika i poslodavca. Posebno su zabranjene fizičke kazne, ukidanje ili smanjenje zarade i ograničenje lične slobode učenika od strane poslodavca, a i propisane su kazne za prekršaj zakona.

Predlog zakona predviđa i propisuje osnivanje učeničkih domova, stručnih škola i kurseva, što je od naročite važnosti za potrebe učenika. U vezi sa pitanjem učeničkih domova, čije osnivanje povjerava i stavlja u dužnost državnim organima (narodnim odborima i ministarstvima), predlog zakona propisuje

ukidanje svih privatnih domova i organizacija za uposlenje učenika u privredi, a njihovu imovinu stavlja pod upravu državnih organa.

U cilju što boljeg sprovođenja odredaba ovog važnog Zakona, povjerene su posebne funkcije radničkim povjerenicima i sindikalnim organizacijama, pa su tako još jednom naglašeni zadaci koje radnički povjerenici i sindikalne organizacije vrše u interesu radničke klase i narodne privrede.

Propisujući okvirne odredbe o polaganju stručnih ispita za sticanje kvalifikacije kvalifikovanog radnika, predlog zakona omogućava i onim radnicima koji formalno nijesu kvalifikovani radnici, a do dana donošenja zakona budu razvrstani kao kvalifikovani, da imaju pravo polagati ispit do kraja 1948 godine, u strukama za koje je propisan ispit. Nadalje omogućava se trajno za budućnost svima (starijim) radnicima da mogu polagati stručni ispit, iako ne ispunjavaju uslove propisane za polaganje ispita, ukoliko su se stvarno pod drukčijim uslovima osposobili u izvjesnoj struci. U ovu svrhu daje se ovlaštenje Ministru rada Savezne vlade da propiše opšta uputstva za polaganje ovih posebnih ispita. Nema sumnje da ove posebne odredbe udovoljavaju opravdanim potrebama i interesima starijih radnika koji nijesu imali mogućnosti da redovnim putem steknu propisanu kvalifikaciju, a s druge strane, ovako postavljene uslovi biće potsticaj svima radnicima da u budućnosti, svojim upornim praktičnim i teoriskim radom, steknu zvanje kvalifikovanog radnika.

Koristim, drugovi i drugarice, ovu priliku da apostrofiram u ovom domu jednu činjenicu sa područja prijateljskih i bratskih odnosa između naše države i Čehoslovačke Republike. Čehoslovačko Ministarstvo zaštite rada i socijalnog staranja u saglasnosti sa vladom Čehoslovačke, izražavajući volju češkog i slovačkog naroda, izjavilo je da je spremno da primi o svom trošku na učenje 3.000 naših omladinaca — učenika u privredi, (Burno odobravanje) koji će se stručno osposobiti u raznim industrijskim profesijama u toj visoko industrijskoj zemlji sa odličnim kadrovima, te koji će se po stručnom osposobljenju vratiti u svoju domovinu. Ovi učenici zaposliće se u velikim industrijskim preduzećima, a biće smješteni u internatima u kojima će vaspitni rad biti povjeren našim vaspitačima. Napominjem da je već krenuo prvi transport od 500 učenika i da će za koji dan krenuti i drugi od 500 učenika.

Ja i na ovom mjestu izražavam svoju nesumnjivu vjeru da će čehoslovačke vlasti i narodne organizacije, naročito sindikalne organizacije bratske Čehoslovačke, sa najvećim simpatijama prihvatiti ovu našu omladinu i učiniti sve što je moguće da se ona na najbolji način zbrine, osposobi za svoj životni poziv i da se u Čehoslovačkoj osjeća kao u svojoj rođenoj domovini.

Pozdravljam ovu odluku čehoslovačke vlade, jer u njoj vidim doprinos prijateljstvu i bratstvu naroda Čehoslovačke i naroda Jugoslavije i važan prilog djelu izgradnje naše zemlje.

Drugovi i drugarice, ovaj predlog Zakona o učenicima u privredi, koji su zakonodavni odbori oba doma Narodne skupštine jednoglasno usvojili, stvara uslove za korenito rješenje postavljenog pitanja. Nema sumnje da će donošenje Zakona o učenicima u privredi biti pozdravljeno od najširih narodnih masa cjelokupne naše radničke klase, a posebno od strane naše radničke omladine. I zato ću ja, drugovi i drugarice, sa najvećim oduševljenjem glasati za ovaj predlog Zakona o učenicima u privredi. (Aplauz).

Pretsednik: Pristupamo pretresu predloga Zakona o učenicima u privredi u načelu. Prijavio se kao govornik narodni poslanik d-r Ivo Karner.

D-r Ivo Karner (Izborni srez Osijek — grad, NR Hrvatska): Drugovi narodni zastupnici, Zakon o učenicima u privredi prvi je zakon koji iz oblasti radnog prava donosimo poslije Ustava pa je red da se tom prilikom u ovoj načelnoj diskusiji osvrnemo na naše radno pravo uopšte, a napose da vidimo i kažemo zašto radno pravo stare Jugoslavije nije valjalo, i zašto će radno pravo naše nove Jugoslavije biti valjano.

I kada je riječ o radnom pravu stare Jugoslavije, onda mi to pravo možemo tako ocijeniti, kao što smo prekjučer u ovom Vijeću ocijenili ženidbeno pravo stare Jugoslavije. Ne možemo, naime, kao za ženidbeno pravo stare Jugoslavije, reći da je i radno pravo stare Jugoslavije bilo haotično, jer ovo nije bilo dvojakog izvora, nego je sve radno pravo bilo državno. Nadalje je to pravo bilo izjednačeno (unificirano) za sve pokrajine, jer su glavni zakoni iz radnoga prava, t.j. Zakon o osiguranju radnika, te Zakon o zaštiti radnika i Zakon o radnjama, vrijedili za sve pokrajine. I najzad: to radno pravo nije — kao ženidbeno — bilo staroga datuma, nego je datiralo iz novijeg vremena, i to: Zakon o osiguranju radnika i Zakon o zaštiti

radnika iz 1922 god., a Zakon o radnjama iz 1931 god. Zakon o zaštiti radnika donesen je, dakle, prigodom ulaska socijalista u tadašnju batinašku vladu, a Zakon o radnjama donesen je baš pred izbore Pere Živkovića zato da bi se propisima toga zakona o pomoćnom osoblju tadašnji ministar trgovine Jurica Demetrović preporučio radničkim biračima u Zagrebu.

Ali ni sadržajno ne bismo radno pravo stare Jugoslavije mogli ocijeniti tako negativno kao njezino ženidbeno pravo. Po svom slovu, t.j. na oko ono je, naime, obećavalo za radnike i povoljnih stvari. Tako je, na pr., Zakon o osiguranju radnika normirao osiguranje radnika — izuzev poljoprivrednih — za slučaj bolesti, pa za slučaj iznemoglosti te starosti i smrti, i za slučaj nesreće, nezgode, dočim je uređenje osiguranja za slučaj besposlice obećao za kasnije. Zakon pak o zaštiti radnika govorio je o radnom vremenu, o zabrani prekovremenog rada i o većoj platji za takav rad, o odmoru, o noćnom radu, o najmanjoj dobi za primitak u rad, o radu žena prije i poslije porođaja, o dječijim skloništima, o higijenskim uvjetima rada, o radničkim povjerenicima, o sindikatima itd. Zakon, napokon, o radnjama u svojim propisima o pomoćnom osoblju, među koje ubraja i učenike u privredi, govori o kolektivnom ugovoru, o neustezanju plate radnika kroz neko vrijeme u slučaju njegove nezakriviljene spriječenosti bolešću, nesrećnim slučajem, vojničkom vježbom ili drugim važnim razlozima, — o otkaznim rokovima, o otpustnim, odnosno istupnim razlozima, o plaćenom dopustu, o pravnim odnošajima šegrta itd.

Zakon o osiguranju radnika osnovao je čak Sud radničkog osiguranja za rješavanje sporova između osiguranika i Ureda, dočim je Zakon o radnjama osnovao sudove dobrih ljudi ili ti izabrane odbore, za rješavanje manjih sporova iz odnosa o službi između poslodavca a i nekih posloprimaca.

No, kraj svih tih, za posloprimce na oko povoljnih propisa, radno pravo stare Jugoslavije nije valjalo, i to ne samo zato što je ono u većini svojih propisa glasilo nepovoljno za posloprimce, nego napose još i zato što su oni za posloprimce naoko povoljni propisi u praksi bivali izobličeni i izopačeni, da bi se lakše mogli izigrati sa strane poslodavaca odnosno ne primjeniti sa strane državnih organa, kako upravnih tako i sudskih. Tako je propis o osiguranju radnika za slučaj iznemoglosti te starosti i smrti »ostvaren« tek pred sam rat, a i to vrlo oskudno. Uredi, pak, za osiguranje radnika bili su birokratske

ustanove, koje su najviše liječile aspirinom, a poznavale su i takve bolesti unatoč kojih se može raditi i na težem poslu. Sudovi radničkog osiguranja nijesu, također, bili dobri, a ulazjenje u te sudove za suce — pravnike značilo je neka vrsta sinekure, pošto je bilo vezano uz posebnu mjesečnu nagradu. Naročito ti sudovi nijesu bili dosta ekspeditivni kao ni uredi za osiguranje, od čega su osiguranici takođe trpili štetu. Nadalje: navedeni i na oko povoljni propisi Zakona o zaštiti radnika i Zakona o radnjama ostali su mrtvo slovo na papiru. Kako je bilo sa sindikatima, to svi dobro znamo: sindikati sa klasno svjetsnim radništvom su naprosto onemogućeni. Higijenski pak uslovi rada bili su očajni. Radno vrijeme bilo je sa strane poslodavca samovoljno i samovlasno produžavano, čak i bez plate uopće.

Naročito su bili izrabljivani šegrti, i to ne samo u radnji, nego i van nje tj. u kućanstvu, poljodjelstvu itd., tako da bi im prošlo vrijeme učenja a da nijesu ništa ili vrlo malo naučili od dotičnog privrednog posla, pa su se poslije morali baviti poslovima van svoje struke ili tražiti namještenje kao podvornici, vratari, policajci itd. Sudovi su upravo nemogućim obrazloženjima odbijali tužbe posloprimaca da im se plati prekovremeni rad. Tako je vrhovni sud u Zagrebu neko vrijeme odbijao tužbe na platež prekovremenog rada sa obrazloženjem da je prekovremeni rad Zakonom o zaštiti radnika zabranjen, a iz zabranjenog rada da ne proizlazi nikakav zahtjev... I tako je poslodavac mjesto da prema zakonu bude kažnjen što je produžio radno vrijeme, bio još i nagrađen time što taj prekovremeni rad nije uopće morao platiti. Nije bio osamljen ni taj slučaj da je sud djelimično doduše uvažio posloprimčevu tužbu i dosudio mu neki dio tužbenog zahtjeva, ali ga je podjedno osudio na naknadu parničnih troškova tuženom poslodavcu, koji su troškovi kadšto bili duplo veći od iznosa, s kojim je posloprimac kao tužitelj uspio. Osuđen je na plaćanje parničnih troškova zato što je uspio samo sa neznatnim dijelom svoga zahtjeva, a sa većim dijelom da je uspio tuženi poslodavac.

Slično su radnici stradali i u slučaju izostanka sa posla uslijed bolesti. Tu su poslodavci odnosni paragraf 219 Zakona o radnjama, koji je zbilja smušeno stilizovan, tako izvrtali, da godinama nijesu radnicima davali platu za prvi tjedan bolovanja.

Kako su malo značili i nimalo praktikovani navedeni ti na oko povoljni propisi Zakona o zaštiti radnika i Zakona o radnjama vidi se najbolje po tome da su radnici tek tamo

pred rat počeli utuživati svoje zahtjeve na prekovremeni rad, iako odnosni zakon tj. Zakon o zaštiti radnika datira još iz 1922 godine. . . .

Postavlja se sada pitanje: koji je temeljni i stoga načelni razlog da radno pravo stare Jugoslavije nije valjalo, a ukoliko je na oko imalo za radnike povoljnih propisa, da su oni ostali mrtvo slovo na papiru tj. neprimijenjeni ili naopako primijenjeni?

Rad u staroj Jugoslaviji bio je, kao i do stare Jugoslavije, predmet izrabljivanja sa strane poslodavaca. To je obilježavalo radni odnos između poslodavca i posloprimca. Radni narod tome se je doduše opirao, ali on to izrabljivanje nije mogao ni ublažiti akamoli ukloniti. Razlog toj nemoći radnoga naroda bio je očit: radni narod, iako brojčano u ogromnoj većini, nije imao vlast, nego je vlast bila u rukama izrabljivačke manjine. Ko pak drži vlast, taj diktira i poredak, pa i pravni, a prema tome i radno pravo tj. radne propise kojima se uređuju odnosi uslijed davanja ljudske radne snage u najam.

U toku oslobodilačkog rata radni se je narod ujedinio te kroz narodnu revoluciju sebi izvojštio vlast, koja mu kao radnoj većini i pripada. Tako je radni narod u Jugoslaviji postao odlučujuća politička snaga u zemlji. Kao takva snaga radni narod stvorio je od Jugoslavije novu državu, koju sada izgrađuje te u tu svrhu stvara i novi pravni poredak.

Jedan pak dio toga stvaranja pretstavlja u radnom pravu napredni Zakon o radničkim povjerenicima, koji je donijelo Pretsjedništvo AVNOJ-a još u julu 1945, tj. prije Ustava, a sada tj. poslije Ustava donosimo i Zakon o učenicima u privredi.

Vladin projekat toga Zakona pretstavlja zbilja naprednu izmjenu položaja i uslova rada učenika u privredi, koji po tom Zakonu više neće moći biti predmet izrabljivanja sa strane poslodavca, nego lica koja će praktičnim učenjem i stručnim školovanjem danas-sutra zbilja postati kvalifikovani radnici, kakvi su nam radnici za ekonomsku, a kroz to i kulturnu izgradnju naše nove Jugoslavije toliko potrebni.

Stoga izjavljujem da ću u načelu glasati za ovaj zakonski prijedlog.

Pretsednik: Reč ima narodni poslanik Dušan Petrović.

Душан Петровић (*Изборни срез орашачки, НР Србија*)
Другови народни посланици, пред нама је предлог Закона о ученицима у привреди. Свакако да је ово један од важних

закона који ће омогућити брже и правилније подизање нове квалификоване радне снаге и на тај начин и брже оживљавање привреде у нашој земљи. Овим Законом ће се регулисати радни односи најмлађих другова у привреди — наше радничке омладине. Овај Закон треба заувек да укине једно стање какво је владало у предратној Југославији у вези са ученицима и које покушава и данас да дође до изражаја, нарочито код приватних послодаваца. Нема сумње да је радничка омладина у бившој Југославији била најексплоатисанији део радничке класе. Над њом се спроводио најгрубљи систем експлоатације и малтретирања — она је радила и живела под условима полуфеудалног система.

Сваки од нас који је учио занат врло добро зна и на својим је сопственим плећима осетио шта значи то бити шегрт. И у бившој Југославији постојали су закони који су требали да штите радничку омладину, али се ради о томе да те законе нико није поштовао, као и многе друге који нису ишли у корист експлоататора и они су их на један најзлочиначкији начин изигравали и кршили. Бивша ненародна власт са своје стране није предузимала ништа да се томе стане на пут, а наш синдикални покрет није имао довољно снаге да ефикасно интервенише у корист млађих другова. Тако су они били остављени готово без икакве заштите, сами себи, на милост и немилост послодаваца. Они су радили по 14,16 па и 18 часова дневно. За њих није било одређено радно време. Колико ће неко од ученика радити, то је била лична воља послодавца и газде, њиховог схватања итд. Казне које су се примењивале понајчешће су биле батине, и то је углавном било једино васпитно средство. Њега није само тукао послодавац, већ је то препоручивао и својим несвесним помоћницима. Право да туче ученике имала је и послодавчева породица: жена, деца и остали. Храна за шегрте увек се спремала посебно и врло лоше. Станбени услови су такође били тешки и неподношљиви. Ученик је обично становао у радионици, или у неком одељењу које није подесно за становање, без и оних минималних хигијенских услова. То је у великим процентима доводило до тешких обољења (туберкулозе и других болести), које су масовно косиле нашу радничку омладину.

Две ствари које треба нарочито подвући када је реч о положају наших ученика у привреди у бившој Југославији јесу ове: прво, рок одређен за изучавање заната; нарочито

преко „Привредника”, био је врло дуг — 4 године. И што је нарочито карактеристично у томе што деца и за тако дуго време нису изучавала занат. Нико се није старао и никоме онај послодавац није био одговоран какве ће резултате ученик да покаже на крају свог ученичког рока. И баш зато што није сносио никакву одговорност, он је гонио ученике да раде оне послове који су њему моментално кориснији а који готово немају никакве везе са стручним подизањем ученика. Тако сте имали велики проценат ученика који, свршивши занат, нису ништа знали у своме занату.

Друго, исто тако није постојало никаквог планског система приликом слања деце на занат. Није се водило рачуна о његовом здравственом стању, његовим духовним способностима, о његовом личном расположењу и вољи шта жели да изучава. Даље, није се узимало као важан моменат привредног подизања наше земље, њен даљи развој и перспективе тог развоја, већ се хиљаде и хиљаде деце слало на безначајне занате и на оне који већ изумиру, а на другој страни били смо приморани и да стручну радну снагу добављамо из иностранства.

Ми смо у Југославији пре рата имали приватне организације које су упошљавале ученике на изучавање заната. У Србији „Привредник”, у Хрватској „Радишу” и у Босни и Херцеговини „Гајрет”. „Привредник” у Србији био је у рукама крупних трговаца и занатлија београдске чаршије и он је водио такву политику, каква је користила његовим управљачима. Преко „Привредника” од његовог постојања послато је на занат преко 40.000 деце. Он је био посредник за најизразитију експлоатацију сваке врсте. Преко њега крупни трговци и други долазили су до младе радне снаге, експлоатишући је на један изразито злочиначки начин, не одговарајући никоме за то. Готово никаква контрола није постојала од стране „Привредника” како живе њихови питомци упућени на занат. И ту су се дешавале обично исте ствари, да ученик није ишао на изучавање оног заната који он жели, већ тамо где су то диктовали интереси управљача, крупних трговаца и занатлија.

Ето, другови народни посланици укратко речено, такви су услови рада и живота били наших најмлађих радника у привреди у бившој Југославији.

Ослобођењем наше земље, доласком народа на власт, активним учешћем радничке класе у јавном и политичком животу наше земље, стање се у многоструком изменило на боље у том правцу.

Нема сумње да је положај радничке омладине још увек тежак. Ту су у првом реду објективне тешкоће, привредна разореност наше земље, која погађа и њихове старије другове и читав наш народ. На нама је, на читавој радничкој класи, на радничкој омладини, на читавом нашем народу да према својим могућностима, према својој снази, допринесемо отклањању тих тешкоћа и брзо обновимо нашу земљу.

Али има још људи, нарочито приватних власника, који би желели да наметну стари систем експлоатације над најмлађим учесницима у привреди. Они би желели да им и даље раде неограничено на дан, да и даље употребљавају батину као васпитно средство итд. Нови Закон о ученицима у привреди који ћемо данас свакако изгласати, онемогућиће сваки даљи прекршај који би ишао за тим.

У бившој Југославији ученику се није знала дужина радног дана. Овим Законом њему је одређено осмочасовно радно време, урачунавши у њему чишћење радних просторија и похађање школе.

Некада ученик није имао ни једног дана одмора за све време учења заната. Овим Законом њему се осигурава петнаестодневни одмор.

Велики број случајева био је да су ученици учећи занат радили друге послове, који немају никакве везе са занатом који они уче. Нови закон најстрожије забрањује свако ангажовање ученика на пословима који немају везе са његовим занатом.

Овим Законом предвиђене су још многе одредбе које иду за тим да омогуће правилно подизање стручне младе радне снаге, да воде рачуна о њиховом здравственом стању, културном и општем подизању. Закон обавезује послодавца да мора да посвети пуну пажњу ученику да би он за одређено време изучио занат, да се стара да овај уредно посећује школу, да га потстиче, саветује, да ради на његовом општем образовању, да води рачуна да однос и осталих буде према ученику коректан, да се стара о доброј исхрани, уколико је овај код њега на храни, о хигијенским условима стана итд.

Закон исто тако забрањује сваку врсту физичких казни. Све те одредбе и низ других, које предвиђа овај Закон, говоре о томе да је он напредан, да ће он донети неизмерне користи нашој народној привреди, нашем народу, радничкој класи наше земље, а нарочито нашој радничкој омладини.

Овај Закон јесте још један корак више ка пуној демократизацији наше земље. У њему радничка класа Југославије види још једну своју велику победу за коју се она борила десетинама година уназад и у току ослободилачког рата. Изгласавањем овог Закона радничка класа добиће још једно признање за дате жртве и за њено пуно ангажовање у раду на подизању земље.

Да ће овај Закон постати животна стварност и да ће бити поштован, пружа нам пуну гаранцију наша нова народна власт и наш синдикални покрет, који ће свуда и на сваком месту, будно да чува ову нову извојевану тековину радничке класе и натерати свакога да је поштује.

Радници других земаља и све демократски расположене земље овим примером и многим другим могу да се увере, да нова Југославија иде напредним путем.

На пример, радницима у Лондону никако није било јасно кад сам им говорио да код нас жена — радница истих квалификација има једнаку плату као и мушкарац. Код њих постоји у томе знатна разлика.

Даље, код њих свако ко хоће да се кандидује за посланика обавезан је да положи кауцију од 30.000, која му пропада ако не добије одређен проценат гласова. Ја сам им још тада говоримо да ћемо ми у нашој Југославији, Титовој Југославији, донети такав закон, који ће омогућити свакоме да се кандидује без икакве кауције и ми смо га донели; овај Закон ће послужити још као један виши аргумент радницима у Енглеској и у другим земљама и другим демократских елемената, да ућуткају тенденциозне гласове разних реакционара у нашој земљи (Аплауз).

Као претставник синдикалног покрета Републике Србије и као члан овог дома гласаћу с особитим одушевљењем за овај Закон (Аплауз).

Pretsednik: Ima reč narodni poslanik Đuro Salaj.

Đuro Salaj (*Izborni srez Slavonski Brod, NR Hrvatska*):
Drugovi i drugarice narodni poslanici, predloženi nacrt Zakona

o učenicima u privredi osigurava, s jedne strane, plansko stručno osposobljavanje našeg podmlatka u privredi, a s druge strane pruža punu zaštitu maloletnim licima u radnom odnosu.

U staroj reakcionarnoj Jugoslaviji učenici — šegrti, bili su izloženi teškoj sudbini. Vrlo često još nejak a djeca od 11—12 godina bila su prinudena, usled siromaštva roditelja, da idu za šegrte. Ova su djeca, kao po pravilu, padala u ruke bezdušnih eksploatatora. Poslodavci su nemilosrdno eksploatisali svoje šegrte, tjerajući ih da od rane zore do kasne noći vrše razne poslove u domaćinstvu. Ugovorni rokovi šegrta, čiji roditelji nijesu bili u stanju da plaćaju poslodavcu u novcu ili naturi za učenje, trajali su obično 4 pa i više godina. Šegrtovanje značilo je ustvari robovanje. Prvih godina učenja šegrti su morali da rade sve samo ne u svojoj struci. Oni su bili dadilje, sudopere, baštovani i tome slično, samo ne ono zašto su pošli na zanat. I, obično po završenom ugovornom roku, šegrt nije postigao potrebnu kvalifikaciju zbog čega je ponovo bio izvrgnut nemilosrdnoj eksploataciji poslodavca, koji mu je davao mizernu platu, govoreći kako treba da još uči zanat.

Šegrti su u staroj Jugoslaviji, pored bezdušne eksploatacije, bili izloženi i nečovječnom fizičkom kažnjavanju. Zato nije čudo što se u našem narodu uobičajila izreka da je »davo bio spreman da bude sve, samo ne šegrt«.

Pobjedom naših naroda u oslobodilačkoj borbi skršena je stara reakcionarna Jugoslavija i stvorena narodna država, u kojoj je zagarantovana ne samo sloboda radnom narodu, nego i državna zaštita od eksploatacije u najamnom radnom odnosu, a naročito maloletnih lica. U članu 20 Ustava Federativne Narodne Republike Jugoslavije veli se: »Maloletna lica u radnom odnosu uživaju naročitu zaštitu države«. Evo, drugovi i drugarice narodni poslanici, ovim se Zakonom ostvaruje ta zaštita.

Smatram da neću pretjerati ako kažem da nijedna zemlja u svijetu, osim Sovjetskog Saveza, ne pruža tako široke zakonske garancije za zaštitu mlade radne snage u privredi, kao što ih pruža ovaj Zakon.

Ovim Zakonom se u prvom redu stvaraju svi uslovi za plansko i uspješno stručno osposobljavanje učenika u privredi. Uposlenje šegrta neće sada vršiti razni špekulanti iz »Privrednika«, »Radiše« i njima sličnih organizacija, koje su liferovale šegrtsko roblje raznim poslodavcima i pretvarali svoje tobože »humanitarne organizacije« u izvore masnih dohodaka, već će

taj posao obavljati organi službe posredovanja rada, sa kojima će rukovoditi sindikalne organizacije i organi narodne vlasti. Ovo će biti najveća garancija za pravilnu raspodjelu i uposlenje učenika u privredi. Ovi će organi voditi računa o potrebi pripremanja i osposobljavanja stručnih kadrova za pojedine industrijske grane, a vodiće takođe računa i o želji i naklonosti učenika za učenje zanata.

Pored toga ovaj Zakon pruža punu garanciju da će učenik imati mogućnosti da u odrđenom ugovornom roku, koji ne može biti duži od tri godine, stekne potrebno znanje kvalifikovanog radnika, jer ga poslodavac neće smeti upotrebljavati na poslovima koji nemaju nikakve veze sa učenjem struke. Nasuprot, poslodavac se obavezuje ovim Zakonom da učeniku pruži punu mogućnost da u propisanom vremenu stekne potrebna znanja kvalifikovanog radnika u dotičnoj struci.

Osim toga ovim Zakonom se daje mogućnost učeniku da svojim marljivim radom može i prije isteka propisanog roka učenja polagati stručni ispit. Nema sumnje da će ova zakonska odredba biti veliki potstrek za učenike da što bolje i brže savladaju stručna znanja i postanu kvalifikovani radnici, a privreda će time dobiti brže potreban broj stručno osposobljenih radnika.

U pogledu zaštite učenika u radnom odnosu, ovaj Zakon pruža punu garanciju.

Zakonom je određeno da učenikom ne može biti lice koje nije navršilo 14 godina, dalje se u Zakonu vodi računa i o tome da učenik bude duševno i tjelesno zdrav i sposoban za učenje dotične struke. Ova zakonska odredba u znatnoj će mjeri spasti naš podmladak od raznih profesionalnih bolesti. U staroj Jugoslaviji poslodavci su malo vodili računa o fizičkoj i duševnoj sposobnosti šegrta za učenje pojedinih zanata, iako su za to postojale odgovarajuće zakonske odredbe. Poslodavcu je bilo glavno da izvrće što veće materijalne koristi od učenika, ne vodeći računa o njegovoj duševnoj i fizičkoj sposobnosti, a najmanje o zdravlju učenika.

Radno vrijeme učenika po ovom Zakonu traje osam sati dnevno, u koje se uračunava i vrijeme utrošeno u stručnoj školi i na čišćenju radnih prostorija i mašina. Učeniku ispod 16 godina ne dozvoljava se prekovremeni ni noćni rad.

Ograničenjem radnog vremena učenici se neće fizički iscrpljivati, što će povoljno uticati na njihovo stručno ospo-

sobljavanje, a pored toga oni će imati dovoljno vremena za svoj duševni i tjelesni razvitak, dok u prošlosti šegrt nije mogao ni da pomišlja o knjizi i fizičkoj kulturi.

Ovim se Zakonom onemogućava i nečovječni postupak sa učenicima. Svako fizičko kažnjavanje ili ograničavanje lične slobode učenika zabranjeno je, a ranije, pa još i danas neki reakcionarni poslodavci smatraju svojim pravom da i za najmanje grješke učenika, a vrlo često i bez razloga, primjenjuju fizičko kažnjavanje.

Dalje, ovim Zakonom zagaranтовan je učenicima plaćeni godišnji odmor od 2 nedjelje, o čemu šegrti u staroj Jugoslaviji nijesu mogli ni sanjati. Ali nema sumnje da će ova mjera biti od koristi ne samo za učenike, već i za našu privredu. Godišnji odmor koji se po ovom Zakonu mora davati u letnjim mjesecima u mnogome će doprinijeti fizičkom jačanju učenika, a time osigurati i njihov uspješan rad u preduzeću na sticanju stručnog znanja.

Pored toga, Zakonom se osigurava učenicima i teoretsko stručno osposobljavanje, putem stručnih škola i kurseva, što će u velikoj mjeri olakšati sticanje stručnih znanja. Poslodavac je, po ovom Zakonu, dužan da se stara da učenik redovno pohađa stručnu školu.

A u staroj Jugoslaviji ne samo da poslodavci nijesu vodili računa da šegrti redovno pohađaju školu, već su nasuprot težili da šegrt što manje ide u školu, time su poslodavci postizavali dve stvari: prvo, šegrt je umjesto da uči u školi, obavljao za poslodavca koristan posao, i drugo zbog neopravdanih izostanaka iz škole, šegrt je morao nakon propisanog roka učenja nadoknaditi izostanke, čime se produžavao opšti rok, što je opet išlo u račun poslodavca.

U većim mjestima i preduzećima osnivaće se za neopskrbljene učenike učenički domovi internatskog tipa, koji će biti pod rukovodstvom narodnih vlasti. Ova mjera takode pruža veliku garanciju za pravilno vaspitavanje radničkog podmlatka.

Nacrt Zakona o učenicima u privredi najrečevićije govori o velikoj brizi naše narodne Vlade o našoj omladini. Socijalno-ekonomska zaštita koja se pruža ovim Zakonom učenicima u radnom odnosu, kao i uslovi za uspješno stručno osposobljavanje radničkog podmlatka, ukloniće zauvijek teško breme koje su šegrti u prošlosti morali snositi za vrijeme učenja.

Smatrajući ovaj Zakon najnaprednijim zakonom u svijetu, glasaću za njega u načelu i u pojedinostima. (Aplauz).

Претседник: Нема више пријављених говорника. Жели ли још ко да узме учешћа у претресу? (*Павле Павловић: Молим за реч*). Реч има народни посланик Павле Павловић. (*Аплауз*).

Павле Павловић (*Изборни срез Београд V, НР Србија*): Другови народни посланици, можда више него ико овде међу нама, памтим доба када је шегрт третиран на начин недостојан људских бића, када се из пауперизираних села Србије одлазило на занат и у десетој години узраста упадало у радионицу са радним временом од 18 часова. Поступак и све друго одговарало је таквом режиму. И није чудо ако се осећам побуђен, и после двојице синдикалних претставника, да проговорим неколико речи о овом питању. Ја стојим на гледишту да је наша привредна и друштвена ситуација таква да има великих сметњи које не дозвољавају да за шегрте учинимо све оно што би иначе наша добра воља и жеља хтела да учини. Наиме, постоје ситна занатска предузећа и по већим селима и по најмањим паланкама, варошицама. Постоје тешкоће око старања о шегртима, тешкоће око њиховог збрињавања у погледу хране, стана, одевања и обувања, а то је оно што је битно за живот човеков, а поготову за једно дете од 14 година које полази на занат. Оно се одваја од породице у већини случајева, и то што је битно за његов живот, поверава се милости и немилости послодавца. Храна, одело, обућа и стан, то ни овим Законом није расправљено, и ма да ћу гласати за овај Закон и у начелу и у појединостима, јер сматрам да је он један огроман добитак, да преставља један велики прогрес у овом питању, и као што рече друг Ђура Салај, као нигде на другом месту у свету, изузев у Совјетском Савезу, ипак се мора рећи да она чињеница остаје чињеница. Збрињавање шегрта још није извршено, а ја као што рекох, сматрам да је то због тога што наше друштвене и привредне прилике отежавају то, или чак онемогућавају за један велики или највећи број ученика. Друкчије би било да ми имамо индустријске комбинате, где су занатске радионице малобројне. Ми бисмо приступили просто једном шаблону и казали да се шегртски домови и интернати установе у свакој фабрици, и ствар би била решена.

Зашто је код државних предузећа и предузећа која су под државном управом, казано да се код окружног народног

одбора могу оснивати такви домови, и интернати за ученике, а ако нађу потребне могућности, могу и срески народни одбори такође то учинити. Дакле, тамо где има извесне релативне, неђу да кажем апсолутне могућности, тамо се то поставља као могућност, као индикација. Међутим, ја стојим на гледишту да би требало поћи обрнутом поставком, створити законски императив, то треба да буде и онда спуштати се доле у наше паланке и мања места, спуштати се до сваке могућности да се шегрти сместе у ове домове и интернате. Ако ми то решимо, ми смо решили питање брзог и темељног изучавања стручног заната код деце, јер дете које добије подеране ципеле од газде, које се вуче у поцепаним панталонама, које има прљаву кошуљу, свакако да није збринута као оно дете које је у интернату, а које има чисту постељу, чисту кошуљу и све чисто и закрпљено. И још нешто друго: немогуће је контролисати 10.000 малих занатских радионица, какав је поступак у њима према шегртима, и упркос што су ту раднички повереници. Кад се шегрт одвоји из радионице и оде код мајсторице да добије ручак или вечеру после раднога времена, нека Ксантипа мајсторица одмах ће му бацити судоперу и четку за рибање. Гонећи то, а закони републике не знају ни за какву милост, — мораће они да савлађују и лече такве случајеве, мораће да ступе у борбу против њих као и у борбу са прикривеном црном берзом.

Ја мислим да је, лична слобода ученикова, како је предвиђа и брани чл. 17 овога пројекта, неизмирљива са чланом 16, тачка 4, јер је немогуће истовремено контролисати неколико десетина хиљада послодавачких схватања о кућном реду и шегртовом праву на личну слободу. Послодавчева нарав зна у томе само за једно морално правило које гласи: ја те храним — ја ти заповедам.

Требало је у Закону предвидети збрињавање шегрта, оних којих немају родитеље у месту, само кроз домове са интернатима. Уместо тога овај пројект се упустио у члану 15, тач. 3 и 5, у набрајања некаквих педагошких дужности послодавца према његовом ученику.

Само изоловањем ученика на радионицу, и што потпунијим одвајањем од послодавчеве куће и породице, може се озаконити његова заштита.

Члан 22 говори о увођењу ученичких домова са интернатом при окружним народним одборима, а за среске на-

родне одборе овога императива нема, него се само чини извесна овлашна индикација. Међутим, јасно је као дан, да у толиким среским местима има више шегрта него у окружним.

Члан 23 пројекта каже да се при државним предузећима могу оснивати ученички домови са интернатима, али не наређује то као законску основу.

Гласаћу за овај предлог Закона о ученицима у привреди зато што он значи огроман прогрес према режиму који је досад владао над шегртима и зато што сам убеђен да ће се код побољшаних привредних прилика, кроз неколико година само овај Закон у свему употпунити. (Одобравање и аплауз).

Претседник: Има реч посланик Петар Мундрић.

Петар Мундрић, (*Изборни срез борско-крајински, НР Србија*). Другови народни посланици, у предратној Југославији опште ученичке и школске прилике биле су више него страшне. Оне су биле тако каналисане, да су ишле не само против самог народа и ученика него су ишле и против оних који су спроводили такве школске методе и прилике у држави. Шегрти занатски или општепривредни стручни ученици код нас уопште нису имали инструктора, нису били те среће да осете нешто од бољих школских прилика у држави. Науке о васпитању: психологија и педагогија, после основне школе, мало су се примењивале и у гимназијама, а у стручним занатским и шегртским школама никако. Зашто? Просто зато што је за такво васпитање требало стручњака, а наши мајстори и трговци то нису били, па према томе нису ни могли да примене на ученике научне и стручне методе васпитања. Једине васпитне методе наших занатлија и трговаца биле су батине и мајсторичина или газдаричина воља; даље се од тога није ишло. И тако малолетни ученици, или, боље речено, малолетни радници, са радом од 16 и више часова, нису имали ништа од свега онога што је наука о васпитању до данас постигла. За трговце, мајсторе и друге привреднике који су били у таквим приликама да су морали да имају привредне ученике или шегрте било је главно количина зараде коју ће они добити преко тих бесплатних малолетних радника, а све остало је било споредно.

Наши малолетни радници и шегрти у бившој Југославији били су, како рече један од другова предговорника, робови, били су они на неки начин чак изван закона, били су баш по ономе батинању изван закона. Јер, ту није било мере, а није било ни начина да се то спречи. Родитељи са жељом да им деца штогод науче, препуштали су мајстору и мајсторици све на вољу. Па бар да су ти мајстори, трговци и сви други који су имали шегрте од свога знања нешто ученицима дали, него су их остављали и без онога најосновнијег учења, ради кога су дошли да толике муке препите. Многи мајстори, нису могли да науче шегрте, јер ни сами нису били спремни, а и владао је обичај да не треба оспособљавати ни једнога ученика да зна онолико, колико мајстор зна, јер ће му сутра бити конкурент. То су они стриктно спроводили. Док, међутим, шта се десило? Десило се то, да су наше занатство, наша привреда, индустрија и рударство скупо плаћали то немање наших стручњака. Тај се недостатак у нашој привреди много осећао. Ми нисмо имали у нашој електрификацији своје стручњаке, нисмо их имали ни у нашем рударству ни у нашој индустрији. Где год се могло да завири у већа предузећа, наилазило се само на стручњаке са стране.

Не знам како је било у другим крајевима Југославије или Србије, али у источној Србији, у најбогатијем рударском басену, нисте могли да нађете већу електричну централу или рудник где би мајстор занатлија био Југословен, нисте могли да нађете ни на једном руководећем месту обичног мајстора—Србина или Хрвата. Могао је да буде то Немац, Италијан, Француз, али никако — Југословен!

Тим странцима нико није могао да приђе, никоме се није давала могућност да научи њихов занат. У нашим се рудницима дешавало да један бистрији фигурант који прати инжењера странца или послодавца и види шта овај ради и како крије оно што је пронашао, буде убијен. Убиства су се дешавала зато што је требало да се сакрије тајна господина инжењера, да се не зна шта имамо у нашем властитом рудном богатству. У једној електричној централу у тимочком округу, странац стручњак — монтер није давао никоме од наших да му се приближи у моменту кад централу пушта у рад. Ни сами наши инжењери нису могли да пусте централу у покрет без тога странца стручњака! А господин иностранцац

— стручњак није тражио ништа мање за награду него јединицу ћерку једног од оних газдаша који су централу направили. И они су му је дали! Толико су далеко ишли послодавци у бившој Југославији да су жртвовали и своју рођену децу за те стручњаке — странце, не спремајући наше стручњаке!

Ови примери указују шта ћемо ми добити са овим Законом о шегртима. Последице које ће се показати у нашој привреди биће многоструке. Овај Закон осигурава, и поред извесних недостатака, да наши младићи, васпитавајући се по научним методама, постану стручњаци и уз то ће нас заштити у сваком погледу од несавесних странаца. Недостатак наших стручњака и штетан рад страних показала је најбоље наша ратна индустрија до 1941 године. Када је 1941 почела борба многе гранате нису отишле даље него што би човек добацио каменом. Овај Закон осигурава да нам се то убудуће не деси.

А затим, оно што је најважније према овом Закону, стручњаци који буду завршили свој занат осећаће се својим људима, заволеће све оне послове које буду радили и радиће их као своје и стручно и како год се буде од њих захтевало. И зато се неће дешавати никакве грешке у будућности, а наша привреда не може никако процветати и напредовати без наших сопствених стручњака. Са свих разлога које сам напред навео изјављујем да ћу гласати за овај законски предлог, како у начелу, тако и у појединостима.

Претседник: Како више нема пријављених говорника приступамо гласању у начелу по предлогу Закона о ученицима у привреди. Ко је у начелу за предлог Закона о ученицима у привреди, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је предлог Закона о ученицима у привреди у начелу у Савезном већу прихваћен једногласно.

Прелазимо на претрес у појединостима. Дискусија ће се водити по главама, а гласање по члановима. Ко жели реч по члану 1 у дискусији у појединостима, нека се јави. Пошто се нико не јавља, молим известиоца да прочита наслов Законског предлога, а затим и члан 1.

Известилац д-р Јерко Радмиловић чита наслов и члан 1. (Видети предлог и извештај на крају књиге).

Претседник: Ко је за наслов и члан 1, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је члан 1 примљен једногласно.

Ко жели реч по чл. 2? Реч има народни послани Јожеф Салаи.

Јожеф Салаи (*Изборни срез Суботица II, НР Србија*): Ја бих био за то да код овог члана 2 додамо још једну алинеју, пошто се из овог не види ко треба да установи да је ученик душевно и телесно здрав. Зато бих ја предложио, да се дода да је лекарски преглед ученика обавезан пре склапања уговора.

Претседник: То се већ подразумева. Скрећем пажњу посланику да је ово као амандман могло да прође, да је било благовремено поднето. Ако, међутим, министар то прихвата, онда може и сада, иначе је доцкан. Ради умирења додајем да се ово и онако само по себи разуме и да није потребан никакав додатак.

(За овим је Веће гласајући дизањем руку једногласно усвојило све чланове од 3 до 11 закључно).

Претседник: Прелазимо на члан 12. (*Павле Павловић:* Молим за реч). Има реч народни посланик Павле Павловић.

Павле Павловић: У члану 12 тач. 6 има једна реченица, за коју ја мислим да је у извесној колизији са реченицом у члану 4, па мислим да овде треба направити малу техничку исправку додавањем једног слова и брисањем двеју речи. На пример у члану 4, други став, стоји: „Уколико је послодавац уговором о учењу обавезан да ученику даје стан, храну и друго, може вредност ових давања одбијати од плате највише до 90%”, а у члану 12, тачка шеста стоји овако: „евентуалне одредбе о давању плате у природи уместо у новцу”. Прва реченица у члану 4 има значење да се у уговор уноси плата у новцу, а ако се даје стан и храна треба да се одбије 90% од плате. Отуда ја предлажем да тачка 6 члана 12 гласи овако: „евентуалне одредбе о давању плате и у природи”, а ово „уместо у новцу” да се брише, тако да би се избегло евентуално различито тумачење код прављења уговора.

Претседник: Izvestilac je tu da odgovori.

Izvestilac: Mi smatramo, a tako treba i da bude, da polazimo od načela da učenik treba da dobije zaradu u

novcu; međutim, pretpostavljamo da može da nastupi slučaj da poslodavac izplaćuje tu platu i u naturi. Pitanje plate ustanoviće zakon, uredba, kao što je to dosada bilo i kao što to treba da bude u budućnosti. Biće određeno kolika treba da bude plata svakom učeniku u privredi. Zbog toga smatram da ovdje ne postoji nikakva kontradikcija. Ovdje se govori u čl. 12, stav 6, o davanju plate u naturi, mjesto u novcu. To znači; pošto će uredba odrediti pitanje plate, ne može da se diskutuje, nije dopušteno da se diskutuje između poslodavca i učenika kolika će biti plata učenika. Platu treba da odredi zakon, odnosno uredba, odnosno pravilnik. A ukoliko bude došlo do plaćanja i u naturi, onda u ugovoru o učenju treba da bude označeno do koje visine može poslodavac da odbija to od utvrđene plate. Ove odredbe ne moraju da sadrže potpunu opskrbu, jer poslodavac može da se obaveže samo na davanje stana ili hrane, kao što može da se obaveže da daje i stan i hranu i obuču i druge stvari. Ovdje je reč o tome na koji će način biti formulisano plaćanje zarade u slučaju ako poslodavac bude učeniku plaćao tu zaradu i u naturi. Član 4 predloga Zakona predviđa, s obzirom da ovo plaćanje može da bude i u naturi, mogućnost plaćanja u naturi do 90%, jer se smatra da je učeniku ipak potrebno ostaviti 10% nagrade za džeparac, pošto učenik, pretpostavlja zakon, ima i druge potrebe sem neodložnih potreba kao što su hrana, stan, odjeća i obuća. Zato smatram da tačka 6 člana 12 ni u kom slučaju nije u suprotnosti sa članom 4.

Pretsednik Utoliko pre što je u članu 4 rečeno da plaćanje u naturi može da ide do 90%.

Izvestilac čita član 12.

Pretsednik: Ko je za član 12 neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ima li ko protiv? (Nema). Objavljujem da je član 12 primljen jednoglasno.

(Zatim je Veće glasajući dizanjem ruku jednoglasno usvojilo sve članove od čl. 13 do 31 zaključno).

Претседник: Прелазимо на друго и коначно гласање о предлогу Закона о ученицима у привреди. Гласаће се поименце са за и против.

Молим секретара да чита имена народних посланика ради гласања.

Секретар Стеван Јовичић прозива посланике.

Гласали су за: Аголи д-р Неџат, Алексоски Борис, Андрић Ратомир, Антић Милоје, Антуновић Риста, Апостолов Васко, Аугустинов Мата, Бабић Антун-Туна, Бакрач Јозо, Банак Јосип, Баричевић Перо, Беловуковић Милан, Бериша Рифат, Бећирић д-р Тодор, Блажевић Јаков, Богданов Душан, Богданов Ђура, Божовић Никола, Боројевић Јован, Борштарн Јоже, Бохинц Андреј, Бошковић Ђорђе, Бреџел д-р Маријан, Бркић Душан, Бркић Звонко, Бубањ Андрија, Буљан Вице, Бурић Хасан, Бурзевски Ванчо, Васиљевић Живан, Вејновић Светозар, Веселинов Јован, Веселинов-Мунџан Станка, Видовић Никола, Виловић Мустафа, Випотник Албин, Влатковић Немања, Влахов Димитар, Војновић Петар, Војковић Томо, Вркљан Анте, Вујичић Милорад, Вукадиновић Ђуро, Вукашиновић Иван, Вукмановић Светозар-Темпо, Вулин Сава, Вучковић Сретен, Гајић Гојко, Гаџић Радосав, Гашпар Јан, Геренчевић Павле, Гигов Страхил, Година Фердо, Госпић Светолик, Гранђа Иван, Гранфил Тома, Грбић Чедо, Гргурић д-р Јаков, Грк Душан, Грубић Чедо, Грујић Радован, Груловић Аћим, Дамњановић Божидарка-Кика, Даниловић Угљеша, Девеџић Душан, Дорошки д-р Јован, Дошен Илија, Драгин Радивој, Драушник Јурица, Ђермановић Живота, Ђорговски Васил, Ђурђевић Чеда, Ђурић Љубодраг, Ђуровић Лазар, Ђуровић Михаило, Ерчић Живко, Жижа д-р Александар, Жујовић Сретен, Зековић Вељко, Зечевић Влада, Зечевић Славко, Зечевић Стево, Иванов Андреј, Иванчевић Никола, Ивић Стјепан, Јакић Велимир, Јакишић Никола, Јанковић Љубо, Јанић Владимир, Јарамазовић Лајчо, Јеленц Алеш, Јеремић Воја, Јовановић Благо, Јовановић д-р Драгољуб, Јовановић Ђура, Јовановић Радош, Јовановић Спасоје, Јовановић Станимир, Јовичић Стеван, Јојкић Ђурица, Јоксимовић Момир, Јосиповић Србољуб, Јоџић Живојин, Јуранчич Јоже, Карабеговић Осман, Карајовић д-р Драгомир, Карнер д-р Иво, Кеџмановић д-р Војислав, Ковачевић Митар, Ковачевић Урош, Ковачић Иван, Комадина Петар, Корен Јаков, Косановић Сава, Косовац Младен, Костић Велимир, Кохаровић д-р Александар, Коџбек Јоже, Кочевар Франц, Крањец Мишко, Крзнар, Ђуро, Кризиу Хасан, Крстић Бошко, Крстић Светозар, Крстудовић Вицко, Крчић Мирко, Кузмановић д-р Славко, Курт Хуснија, Кухар Ловро, Лазин д-р Сава, Лакуш Филип, Лалић Ђуро, Лампрет Јоже, Лековић Воја, Лерик Иштван, Леша Акиф Мустафа, Лукић Костадин, Лулић Грго, Љујић Вели-

бор, Љујић Војо, Малески Владо, Малишић Панто, Мандић Глигорије, Мандић Пашага, Маринко Миха, Марковић Драгослав, Марковић Момчило, Марчинковић Јозо, Мاستиловић Новак, Матић Радомир, Месић Јосип, Међо Томо, Мијатовић Цвијетин, Мијушковић Радован, Микуж д-р Метод, Милојевић Милоје, Минић Милка, Минић Милош, Минчев Никола, Мрковић Новица, Михајловски Кирил, Московљевић д-р Милош, Мркоци Марко, Мундрић Петар, Нађ Коста, Недељковић Миодраг, Нешић Светомир, Нешковић д-р Благоје, Никодијевић Тихомир, Николић Живојин, Нимани Цавид, Новаков Душан, Омановић Хамдија, Опачић Станко, Остовић Адам, Павловић Михајло, Павловић Павле, Пахић Лука, Пашалић Едхем, Пенезић Слободан, Перунички Миле, Петровић Душан, Петровић Ратко, Петровић Славољуб Ђера, Петрушев Кирил, Пијаде Моша, Полич Зоран, Половић Марко, Попов Жива, Поповић Горољуб, Поповић Јован, Поповић Љубомир, Почуча Миле, Првчић Стјепан, Прибић Милан, Прибићевић д-р Раде, Пуцар Ђуро-Стари, Радмиловић д-р Јерко, Радовановић Милија, Радуловић Таса, Рамљак д-р Анте, Рапаић Ђира, Рац Винце, Рашовић Милош, Релић Петар, Реџић Енвер, Рибар д-р Иван, Рибникар Владислав, Рикановић Илија, Ритиг д-р Светозар, Савић Брано, Салаи Јожеф, Салај Ђуро, Секел Јожеф, Симеонович Јанко, Симеунчевић Гавро, Синановић Хамдија, Смајовић Василије, Сремец д-р Златан, Стамболић Петар, Стефановић Иван, Стефановић Миливоје, Стефановић Светислав, Стојадиновић Михајло, Стојановић Богољуб, Сучић Мартин, Тодоровић Мијалко, Тодоровић Симо, Толо Нико, Томашевић Добросав, Томшич Вида, Трајковић Александар, Трифуновић Светислав, Туцман Јосип, Узуновски Цветко, Фајфар Тоне, Ференчина Томо, Филаковић Имро, Филиповић Сулејман, Фотев Богоја, Хасанагић Хилмија, Хаџе Матевж, Хаџи Мустафа Хасан-Шукри, Хаџић Бошко, Хотић Месуд, Хоџа Фадил, Хукић Мехмед Алија, Хумо Авдо, Цветнић Милија, Црнобрња Богдан, Чалић Душан, Чаушевић Чауш Иван, Ченгић Ферид, Чешњај Томо, Чобански Спасоје, Чубриловић д-р Васо, Џојић Анто, Шакић Јован, Шарац д-р Заим, Шатев Павел, Шаћири Исмет, Шевић д-р Александар, Шегрт Владо, Шкаре Станко, Шнудерл д-р Макс, Шпиљак Фрањо, Шутић Анте.

Отсутни: Антолић Фрањо, Арсов Љубчо, Бакарић д-р Владимир, Белинић Марко, Бисић Милорад, Броз Јосип Тито,

Бутозан д-р Васо, Василев Гјорги, Гажи Фрањо, Гајиновић Вујица, Гиздић Драго, Глухић Омер, Гретић Ивица, Ђукановић Перо, Ђукић Пане, Ђурић Момчило, Жигић Раде, Ивковић д-р Младен Јакшић Мато, Јовановић Иса, Јовићевић Павле, Кардељ Едвард, Кидрич Борис, Кимовец Франце, Кнез Јузица, Ковачевић Вељко, Комненић Симо, Крстевски Кирило, Крче Павао, Кузмановски Боге, Колишевски Лазар, Кутурец Тома, Куфрин Милка, Лесковшек Франц, Мајхен Владо, Марковић Милош, Марковић Немања, Маркотић Мате, Мачек Иван Матија, Миклаужић Јосип, Милосављевић Љубинка, Миљковић Мито, Мразовић Карло-Гашпар, Мугош Душан, Наумовски Круме, Нацева Мара, Новаковић Груја, Новосел д-р Шиме, Новосел Стјепан, Пајковић Ђоко, Перичин Марко, Перковић Миле, Плавшић Лазар, Побрић Едхем, Поповић Коча, Поповић Милентије, Радвановић Миливоје, Ранковић Александар, Рибич Иван, Самарџија Стево, Светек Франце, Станковски Борис, Суботин Иван, Сутловић Рикард, Темерлић д-р Хамдија, Турувија Тоде, Ференчак Иван, Фрнтић Елизабета, Хебранг Андрија, Хољевац Већеслав, Хоћић Мујо, Хрибар Јанез, Цветић Боса, Цетинић Марин, Чакић Бошко, Чамо Едхем, Чолак Петар, Шиљеговић Бошко, Шпиљак Мика, Шпрљан Гуште.

Претседник: Објављујем да је за предлог Закона о ученицима у привреди укупно гласало 268 народних посланика и сви су гласали за. На тај начин предлог Закона о ученицима у привреди у Савезном већу Народне скупштине ФНРЈ коначно је усвојен, па ће, сагласно одредбама чл. 63 Устава и чл. 45 Пословника, бити упућен на решавање Већу народа Народне скупштине ФНРЈ.

Пре продужења дневног реда, дајем 10 минута одмора.

(После одмора)

Претседник: Продужавамо рад. На дневном реду је претрес предлога Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен. Известилац Законодавног одбора о овом законском предлогу је народни посланик Месуд Хотић.

Да ли се Веће слаже с тим да известилац не чита детаљан извештај Законодавног одбора Савезног већа по овом законском предлогу, пошто се тај извештај налази пред вама и познат вам је. (Слаже се). Има реч известилац Месуд Хотић.

Известилац Месуд Хотић (Изборни срез Бугојно Горњи Вакуф, НР Босна и Херцеговина). Другови, као што видите, Законодавни одбор Савезног вијећа извршио је у приједлогу Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плијен, који нам је доставила Влада, неколико стилских поправки и уз то он је повезао читаву материју која обухвата овај Закон. Послије проласка кроз Законодавни одбор, овај законски приједлог има 13 чланова.

У међувремену, док је радио Законодавни одбор, измијењен је наредбом врховног Команданта Југословенске армије маршала Тита назив Команде морнарице, тако да гласи: Команда југословенске ратне морнарице. Због тога се у чл. 4, 6 и 8 приједлога мијења ранији назив у назив „Команда југословенске ратне морнарице”. Осим тога, у чл. 8, ст. 4 приједлога Закона мјесто ријечи „одношењу” треба ставити „доношењу”. Што је уствари штампарска грешка.

Другови, доношење овог Закона показало се као нужно због тога што је наша држава поморска држава и што у међународном праву важи као правило да у поморским државама постоје специјални судови који ће разматрати случајеве које бродове и товар тих бродова треба сматрати ратним пленом. Доношењем овога Закона несумњиво да ће се отклонити и једна празнина у нашем законодавству, а осим тога допринијеће у извјесној мјери регулисању поморско-правних односа наше земље са другим поморским земљама.

Због тога као извјестилац Законодавног одбора молим Савезно вијеће да предложени Закон о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плијен, са измјенама и допунама које стоје пред вама и које сте ви видјели, узмете у разматрање и прихватите. (Аплауз).

Претседник: Саопштавам Већу да је претседник Владе ФНРЈ и Министар Народне одбране, маршал Југославије Јосип Броз Тито упутио Савезном већу Народне скупштине ФНРЈ следећи акт:

ВЛАДА ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ
РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

28 марта 1946 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВИЈЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФЕДЕРА-
ТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Београд

Овлашћујем генерал мајора Светозара Вукмановића-Темпа да пред Савезним вијећем Народне скупштине ФНРЈ даје објашњења и брани Закон о суду за поморски ратни плијен.

Смрт Фашизму — Слобода Народу!

Претседник Владе ФНРЈ
и Министар народне одбране,
Маршал Југославије
Јосип Броз-Тито, с. р.

Прелазимо на претрес предлога Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен, у начелу.

Као пријављени говорник има реч народни посланик Вице Буљан.

Vice Buljan (*Izborni srez Sinj—Vrlika, NR Hrvatska*):
Drugovi, pred nama je prijedlog Zakona o osnivanju i nadležnosti suda za pomorski ratni plijen. Iz potreba nastao je i običaj u svijetu kod svih pomorskih naroda da se stvori jedan specijalan sud, sud koji po propisima međunarodnog ugovora ili po opštim propisima pravičnosti donosi odluke o zaplijenjenim brodovima. Međutim, kako je Jugoslavija takode pomorska država, kako je Jugoslavija, takode, pravna država, nalaže nam se da i mi izglasamo jedan zakon koji će stvoriti takav sud.

Taj specijalni sud — kažem specijalni zato što on ne bi ulazio u nikakve druge stvari, već samo u one koje se tiču brodova i njihovog utovara — imao bi za dužnost da rješava koji brod spada u ratni plijen, a koji ne. Ovaj sud bi trebao da bude kao prvostepeni sud. On bi spadao u okvir opšteg sudstva u Jugoslaviji. Na taj način, Vrhovni sud bi bio i ovdje kao posljednja instanca.

U prijedlogu Zakona se kaže da bi taj sud bio sastavljen od tri lica, a pretsjednik treba da bude viši mornarički oficir. Ostala dva člana takode moraju biti stručnjaci pomorstva, i to

jedan koji poznaje međunarodno pravo, a drugi stručnjak pomorske mornarice. Ja se potpuno slažem s tim iz razloga što samo ovakvi ljudi mogu da odgovaraju karakteru ovakvog suda, tim više što bi se desili pojedini slučajevi koji nijesu predviđeni zakonom, te samo ovakvi stručnjaci, samo ovakvi ljudi bili bi u stanju da donose odluke po sopstvenoj uvidavnosti i sopstvenom mišljenju.

Ovaj sud ne bi bio nezavistan od opšteg sudstva u Jugoslaviji. Po mom mišljenju ne bi bilo loše da ovaj sud, kao prvostepeni, bude negdje u primorju, baš zato što hitnost stvari zahtijeva da on ne bude daleko.

Drugovi, toliko po ovom predmetu. Kažem vam da ću ja glasati za ovaj Zakon i molim sve narodne poslanike da i oni glasaju.

Претседник: Жели ли ко од народних посланика да узме учешћа у дискусији о претресу у начелу по предлогу Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен? (Нико се јавља). Пошто се нико не јавља, прелазимо на гласање у начелу по предлогу Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен. Ко је у начелу за овај предлог, нека дигне руку? (Сви дижу руку). Има ли ко против? Нема. Објављујем да је предлог Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен у Савезном већу прихваћен у начелу једногласно. Прелазимо на претрес у појединостима. Закон је мали, није подељен на главе, има тринаест чланова и да ли неко жели да узме учешћа у претресу у појединостима? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља, молим известиоца да чита наслов Закона са чланом првим.

Известилац чита наслов и чл. 1 према одборском извештају. (Видети на крају књиге).

Претседник: Ко је за чл. 1 са насловом, нека дигне руку? (Сви дижу руку). Има ли ко против? Нема. Објављујем да је чл. 1 са насловом једногласно прихваћен.

(Веће је затим једногласно усвојило све чланове од 2 до 13 закључно).

Претседник: Прелазимо на друго и коначно гласање у целини, Гласаће се поименце са *за* и *против*.

Молим секретара да чита имена народних посланика ради гласања.

Секретар Воја Лековић прозива народне посланике.

Гласали су за: Аголи д-р Неџат, Алексоски Борис, Андрић Ратомир, Антић Милоје, Антуновић Риста, Апостолов Васко, Аугустинов Мата, Бабић Антун-Туна, Бакрач Јозо, Банак Јосип, Баричевић Перо, Беловуковић Милан, Бериша Рифат, Бисић М. Милорад, Блажевић Јаков, Богданов Душан, Богданов Ђура, Божовић Никола, Боројевић Јован, Борштнар Жеже, Бохинџ Андреј, Бошковић Ђорђе, Брецељ д-р Маријан, Бркић Душан, Бркић Звонко, Бубањ Андрија, Буљан Виџе, Бурић Хасан, Бурзевски Ванчо, Вејновић Светозар, Веселинов Јован, Видовић Никола, Виловић Мустафа, Випотник Албин, Влатковић Немања, Влахов Димитар, Војновић Петар, Војковић Томо, Вркљан Анте, Вујичић Милорад, Вукадиновић Ђуро, Вукашиновић Иван, Вукмановић Светозар-Темпо, Вулин Сава, Вучковић Сретен, Гајић Гојко, Гашпар Јан, Геренчевић Павле, Гигов Страхил, Година Фердо, Госпић Светолик, Гранђа Иван, Гранфил Тома, Грбић Чедо, Гргурић д-р Јаков, Грк Душан, Грубић Чедо, Грујић Радован, Груловић Аћим, Дамњановић Божидарка-Кика, Даниловић Угљеша, Девеџић Душан, Дорошки д-р Јован, Дошен Илија, Драгин Радивој, Драушник Јурица, Ђермановић Живота, Ђорговски Васил, Ђукић Пана, Ђурђевић Чеда, Ђурић Љубодраг, Ђуровић Лазар, Ђуровић Михаило, Ерчић Живко, Жижка д-р Александар, Жујовић Сретен, Зечевић Влада, Зечевић Славко, Зечевић Стево, Иванов Андреј, Иванчевић Никола, Ивић Стјепан, Јакић Велимир, Јакшић Никола, Јанковић Љубо, Јанић Владимир, Јарамазовић Лајчо, Јеленџ Алеш, Јеремић Воја, Јовановић Блажо, Јовановић Ђура, Јовановић Радош, Јовановић Спасоје, Јовановић Станимир, Јовичић Стеван, Јојкић Ђурица, Јоксимовић Момир, Јосиповић Србољуб, Јоџић Живојин, Јуранџић Жеже, Карабеговић Осман, Карајовић д-р Драгомир, Карнер д-р Иво, Ковачевић Митар, Ковачевић Урош, Ковачић Иван, Комадина Петар, Корен Јаков, Косановић Сава, Косовац Младен, Костић Велимир, Кохаровић д-р Александар, Коџбек Жеже, Кочевар Франџ, Крањеџ Мишко, Крзнар Ђуро, Криезиу Хасан, Крстић Бошко, Крстић Светозар, Крстуловић Виџко, Крџе Павао, Крџић Мирко, Кузмановић д-р Славко, Кузмановски Боге, Курт Хуснија, Кутуреџ Тома, Кухар Ловро, Лазин д-р Сава, Лакуш Филип, Лалић Ђуро, Лампрет Жеже, Лековић Воја, Лерик Иштван, Леша Акиф Мустафа, Лукић Костадин, Лулић Грго, Љујић Велибор, Љујић Воја, Малески Владо, Малишић Панто, Мандић Глигорије, Мандић Пашага, Ма-

ринко Миха, Марковић Драгослав, Марковић Момчило, Маркотић Мате, Марчинковић Јозо, Мاستиловић Новак, Матић Радомир, Мачек Иван Матија, Месић Јосип, Међо Томо, Мијатовић Цвијетин, Мијушковић Радован, Микуж д-р Метод, Милојевић Милоје, Минић Милка, Минић Милош, Минчев Никола, Мрковић Новица, Московљевић д-р Милош, Мркоци Марко, Мундрић Петар, Нађ Коста, Недељковић Миодраг, Нешић Светомир, Нешковић д-р Благоје, Никодијевић Тихомир, Николић Живојин, Нимани Цавид, Новаков Душан, Новосел д-р Шиме, Омановић Хамдија, Опачић Станко, Остовић Адам, Павловић Михајло, Павловић Павле, Пахић Лука, Пашалић Едхем, Пенезић Слободан, Петровић Душан, Петровић Славољуб-Ђера, Петрушев Кирил, Пијаде Моша, Полич Зоран, Половић Марко, Попов Жива, Поповић Горољуб, Поповић Љубомир, Почуча Миле, Првчић Стјепан, Прибић Милан, Прибићевић д-р Раде, Пуцар Ђуро-Стари, Радмиловић д-р Јерко, Радовановић Миливоје, Радовановић Милија, Радуловић Таса, Рапаић Ђира, Рац Винце, Рашовић Милош, Релић Петар, Рецић Енвер, Рибар д-р Иван, Рибникар Владислав, Рикановић Илија, Ритиг д-р Светозар, Савић Бранко, Салаи Јожеф, Салај Ђуро, Светек Франц, Секел Јожеф, Симеоновић Јанко, Симеунчевић Гавро, Симић Владимир (претседава), Синановић Хамдија, Смајовић Василије, Сремец д-р Златан, Стамболић Петар, Стефановић Иван, Стефановић Миливоје, Стефановић Светислав, Стојадиновић Богољуб, Суботин Иван, Сучић Мартин, Тодоровић Мијалко, Тодоровић Симо, Толо Нико, Томашевић Добросав, Томшич Вида, Трајковић Александар, Трифуновић Светислав, Туцман Јосип, Узуновски Цветко, Фајфар Тоне, Ференчина Томо, Филиповић Сулејман, Фотев Богоја, Хасанагић Хилмија, Хаце Матевж, Хаџи Мустафа Хасан Шукри, Хаџић Бошко, Хоџа Мехмед, Хоџа Фадил, Хукић Мехмедалија, Хумо Авдо, Цветнић Милија, Црнобрња Богдан, Чалић Душан, Чаушевић Чауш Иван, Ченгић Ферид, Чешњај Томо, Чобански Спасоје, Џојић Анто, Шакић Јован, Шарац д-р Заим, Шатев Павел, Шаћири Исет, Шивић д-р Александар, Шегрт Владо, Шкаре Станко, Шнудерл д-р Макс, Шпиљак Фрањо, Шпиљак Мика, Шутић Анте.

Отсутни: Антолић Фрањо, Арсов Љубчо, Бакарић д-р Владимир, Белинић Марко, Бећирић д-р Тодор, Броз Јосип Тито, Бутозан д-р Васо, Василев Ѓјорги, Васиљевић Живан, Веселинов-Мунћан Станка, Гаџи Фрањо, Гајиновић Вујица,

Гацић Радосав, Гиздић Драго, Глухић Омер, Гретић Ивица, Букановић Перо, Ђурић Момчило, Жигић Раде, Зековић Вељко, Ивековић д-р Младен, Јакшић Мато, Јовановић д-р Драгољуб, Јовановић Иса, Јовићевић Павле, Кардељ Едвард, Кидрич Борис, Кимовец Франце, Кнез Јурица, Ковачевић Вељко, Коменнић Симо, Крстевски Кирило, Колишевски Лазар, Куфрин Милка, Лесковшек Франц, Мајхен Владо, Марковић Милош, Марковић Немања, Миклаужић Јосип, Милосављевић Љубинка, Миљковић Мито, Михајловски Кирил, Мразовић Карло-Гашпар, Мугош Душан, Наумовски Круме, Нацева Мара, Новаковић Груја, Новосел Стјепан, Пајковић Ђоко, Перичин Марко, Перковић Миле, Перунички Миле, Петровић Ратко, Плавшић Лазар, Побрић Едхем, Поповић Јован, Поповић Коча, Поповић Милентије, Рамљак д-р Анте, Ранковић Александар, Рибич Иван, Самарџија Стево, Станковски Борис, Стојадиновић Михаило, Сутловић Рикард, Темерлић д-р Хамдија, Ђурувија Тоде, Ференчак Иван, Филаговић Имро, Фрнтић Елизабета, Хебранг Андрија, Холевац Већеслав, Хотић Месуд, Хоџић Мујо, Хрибар Јанез, Цветић Боса, Цетинић Марин, Чакић Бошко, Чамо Едхем, Чолак Петар, Чубриловић д-р Васо, Шиљеговић Бошко, Шпрљан Гуште.

Претседник: Изволте чути резултате гласања: Гласало је укупно 267 народних посланика и сви су гласали за. На овај начин коначно је усвојен предлог Закона о установљењу надлежности суда за поморски и ратни плен, па ће сагласно Уставу и Пословнику овај законски предлог бити упућен Већу народа на решавање.

На дневном реду је под тачком 3: решавање о предлогу Закона, усвојеног од Већа народа, о општој државној контроли; а одмах затим под тачком 4: решавање о, усвојеном од Већа народа, предлогу Основног закона о браку.

По нашој краткој парламентарној пракси, ми смо о предлозима који су долазили из другог дома гласали као о новим законима у целини поименичним гласањем. Међутим, пажљивим испитивањем начела Устава и Пословника, ова ствар по законодавном механизму стоји овако. По члану 63 Устава став 3 прописана је одредба односно начело да ни један законски предлог не може постати закон, ако није изгласан већином гласова у оба дома на седници на којој је присутна већина посланика сваког дома.

Оба ова закона који су на дневном реду, и Закон о општој државној контроли и Основни закон о браку, решавани су у Већу народа и Веће народа својим актима, који су овде прочитани, констатовало је да су они решени уредно у смислу свога Пословника, имајући довољну већину.

Члан 45 нашег Пословника а члан 44 Пословника Већа народа гласи: „Законски предлози које је усвојило Савезно веће шаљу се на решавање Већу народа” То смо ми већ учинили, а то је учинило и Веће народа, и тако су ова два законска предлога дошла на дневни ред. Предвиђајући остале случајеве даће се у овоме члану Пословника каже: „. . . ако је Веће народа већ усвојило истоветан текст законског предлога . . . сматра се да је Народна скупштина ФНРЈ предлог примила”. Према томе, из извештаја Већа народа ми смо обавештени да су оба ова законска предлога по правилној законодавној процедури тамо коначно редовно усвојена и у целини изгласана. Ми смо опет у нашим седницама оба ова законска предлога коначно усвојили и у целини изгласали. Остаје само да се установи да ли су та два законска предлога, који су изгласани у целини и у Савезном већу и у Већу народа, идентични по тексту. Као претседник Савезног већа са претседником Законодавног одбора и претседником Већа народа и њиховим претседником Законодавног одбора, ми смо заједнички установили да су текстови оба ова закона идентични, и они који су изгласани у целини овде у нашем дому, и они који су изгласани у другом дому. И на тај начин кад се то установи, и ако Веће прими овај извештај о идентичности тих законских текстова, по процедури која је установљена Пословником и по начелима изреченим у Уставу, ти се закони имају сматрати као уредно изгласани у Народној скупштини Федеративне Народне Републике Југославије.

Зато питам Веће: прима ли извештај свога Претседништва да су текстови Закона о општој државној контроли и Основног закона о браку идентични, — пошто сам се уверио и саопштио Већу да су идентични — са текстовима које је ово Веће у ранијим својим седницама усвојило. (Прима). Пошто Веће прима овај извештај о идентичности ових текстова, ја објављујем да су, у смислу члана 63 Устава и члана 45 Пословника, Закон о општој државној контроли и Основни закон о браку коначно у Народној скупштини прихваћени и да ће бити послати Президијуму Народне

Скупштине Федеративне Народне Републике Југославије ради проглашења. (Одобравање и гласови: Тако је).

Од Већа народа Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије Савезно веће примило је и следећа два акта.

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

ВЕЋЕ НАРОДА

Бр. 183

29 марта 1946 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Веће народа Народне скупштине на свом VIII редовном састанку II ванредног заседања, одржаном 29 марта 1946 год., коначно је усвојило предлог Закона о државним матичним књигама.

На основу члана 63 Устава и члана 44 Пословника Већа народа доставља се Савезном већу на решавање у прилогу дефинитиван текст предлога Закона о државним матичним књигама, онако како га је Веће народа усвојило.

Веће народа Народне скупштине ФНРЈ

Секретар,

Претседник,

Јоза Миливојевић, с. р.

Јосип Видмар, с. р.

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

ВЕЋЕ НАРОДА

Бр. 188

28 марта 1946 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Веће народа Народне скупштине на свом VIII редовном састанку II ванредног заседања, одржаном 29 марта 1946 године коначно је усвојило предлог Закона о ученицима у привреди.

На основу члана 63 Устава и члана 44 Пословника Већа народа доставља се Савезном већу на решавање у прилогу

дефинитиван текст предлога Закона о ученицима у привреди онако како га је Веће народа усвојило.

Веће народа Народне скупштине ФНРЈ

Секретар,

Претседник,

Нинко Петровић, с. р.

Јосип Видмар, с. р.

Предлажем Већу да ова два предлога добивена од Већа народа ставимо на дневни ред за идућу седницу, тако да дневни ред буде:

- 1) решавање о предлогу Закона о државним матичним књигама, који је усвојило Веће народа; и
- 2) решавање о предлогу Закона о ученицима у привреди, које је усвојило Веће народа.

Прима ли Савезно веће овако утврђени дневни ред за идућу седницу? (Прима).

Пошто смо исцрпели дневни ред ове седнице, то ову седницу закључујем, а другу заказујем за сутра, 30 марта у 16 часова, са већ усвојеним дневним редом.

(Седница је закључена у 19,55 часова).

VEĆE NARODA

Osma sednica

(29 marta 1946)

Početak rada u 16,25 časova.

Pretsedavao predsednik **Josip Vidmar**.

Pretsednik: Otvaram osmi redovni sastanak II vanrednog zasedanja Veća naroda Narodne skupštine FNRJ.

Molim sekretara druga Ninka Petrovića da pročita zapisnik jučerašnje sednice.

Sekretar Ninko Petrović (NR Srbija) čita zapisnik sedmog redovnog sastanka od 28 marta 1946 godine.

Pretsednik: Ima li ko kakvih primedaba na zapisnik? (Jedan glas: Pročitano je da su glasala 183 poslanika, a to je nemoguće, jer nema toliko poslanika).

Sekretar Ninko Petrović: Primam tu primedbu. Pogrešno je stavljena u zapisnik cifra 183 umesto 118, što se sad ispravlja.

Pretsednik: Pošto nema drugih primedaba, zapisnik se overava.

Pre prelaza na dnevni red imam da saopštim Veću naroda da je Savezno veće Narodne skupštine dostavilo Predsedništvu Veća naroda predlog Zakona o ugovoru o prijateljstvu i uzajamnoj pomoći između Federativne Narodne Republike Jugoslavije i Republike Poljske; i

predlog Zakona o vojnoj obavezi državljana Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Za predlog Zakona o vojnoj obavezi tražena je hitnost. Prima li Skupština traženu hitnost za ovaj Zakon? (Prima).

Ovi zakonski predlozi biće umnoženi i razdeljeni narodnim poslanicima, i odmah dostavljeni Zakonodavnom odboru na dalji rad. Molim ovlašćenje da zatražimo od Zakonodavnog odbora da ovaj predlog Zakona o vojnoj obavezi dovrši odmah, tako da još sutra možemo preći na pretres ovoga Zakona. Prima li Skupština moj predlog? (Prima).

Savezno veće na svome sedmom redovnom sastanku, odžanom 28 marta 1946 godine, konačno je usvojilo predlog Zakona o državnim matičnim knjigama. Na osnovu člana 63 Ustava i člana 65 Poslovnika dostavlja se u prilogu Veću naroda na rešavanje definitivni tekst Zakona o državnim matičnim knjigama, onako kako ga je Savezno veće usvojilo.

Mi ćemo definitivno i konačno glasati o ovom Zakonu i predlažem da o svim zakonima koje odobri Savezno veće definitivno i konačno glasamo nakon svršetka dnevnog reda. Prima li Skupština ovaj predlog? (Prima).

Dobio sam od Ministra rada ovaj akt:

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA.

MINISTARSTVO RADA

Br. službeno

29 marta 1946 god.

Beograd

PRETSEDNIŠTVU VEĆA NARODA

Beograd

Ovim ovlašćujem druga Milana Žugelja, v. d. načelnika Odeljenja za inspekciju rada ovoga Ministarstva, da me zastupa u Veću naroda prilikom pretresa nacrtu Zakona o učenicima u privredi.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Ministar rada

Vicko Krstulović, s. r.

Od Predsedništva Vlade FNRJ dobili smo sledeći akt:

VLADA

FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

K. Br. 812

28-III-1946 god.

Beograd

**VIJEĆU NARODA NARODNE SKUPŠTINE
FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE**

B e o g r a d

Ovlašćujem general-majora Bogdana Oreščanina da pred Vijećem naroda Narodne skupštine FNRJ daje objašnjenja i da brani Zakon o sudu za pomorski ratni plijen.

Pretsjednik Vlade FNRJ
Ministar narodne odbrane
maršal Jugoslavije

TITO

VLADA

FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

K. Br. 812

28-III-1946 god.

Beograd

**VIJEĆU NARODA NARODNE SKUPŠTINE
FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE**

B e o g r a d

Ovlašćujem general-majora Bogdana Oreščanina da pred Vijećem naroda Narodne skupštine FNRJ daje objašnjenja i brani Zakon o vojnoj obavezi državljana FNRJ.

Pretsjednik Vlade FNRJ
Ministar narodne odbrane
maršal Jugoslavije

TITO

Osim toga moram, na žalost, upozoriti drugove narodne poslanike da nije najzgodnije što narodni poslanici ne dolaze na sednice, naročito sada, u vreme kad čitava zemlja radi udarnički i kada se o tome toliko piše i govori i izvodi prvomajsko takmičenje. Nije najzgodnije, ponavljam, da drugovi narodni poslanici ne dolaze na sednice i time otežavaju rad Skupštine. Žao mi je što vam moram reći da će se otsada na svakoj sednici u početku i na kraju vršiti prozivka i da ću sve one narodne poslanike koji izostaju bez opravdanja predati Mandatnom odboru.

Prelazimo sada na dnevni red. Na dnevnom redu je: glasanje u celini o predlogu Zakona o državnim matičnim knjigama. Molim druga sekretara da izvrši prozivku. Glasa se sa za i protiv.

Sekretar Ninko Petrović proziva poslanike da glasaju.

Glasali su za: Abduraim Mustafa, Aguši Kurteš, Andrejev Bane, Apostolski Mihailo, Augustinčić Antun, Babić Anto, Babović Spasenija, Barbarić Božo, Bojnović Đurađ, Bratić d-r Dušan, Brašnarov Panko Brkić Hasan, Bursać Milan, Vasiljević Dušan, Vidmar Tone, Vlajković d-r Milorad, Vujasinović Todor, Vujačić Marko, Vukosavljević Sreten, Galijašević Bećir, Garčević Gojko, Golubović Marinko, Golubović Radonja, Gregorić d-r Pavle, Dimitrijević Spasoje, Dobrašinić Miloje, Dolinšek Tone, Dugonjić Rato, Đuričin Milivoj, Žižić Živko, Žumer Srećko, Ivović Dušan, Ilić S. Dragoljub, Ilić Pavle, Imamović Fadil, Jadrešin Bogde, Jakovljević d-r Stevan, Jegdić Jovag, Jeras Josip, Jurinčić Niko, Kardelj Pepca, Komnenić Petar, Kotnik Beno, Kocbek Edvard, Krizman d-r Hinko, Kršul Mate, Kulenović Skender, Lautaš Trajan, Lubej France, Lunaček d-r Pavel, Maglajlić Šefket, Manojlović Radmila, Martinovski Nikola, Marušić d-r Drago, Maslarić Božidar, Masnić Petar, Miliwojević Joza, Milošević Mira, Miljovski Kiril, Mitrović Božo, Mitrović Mitra, Mićunović Veljko, Mlakar Alojzij, Mojsov Lazar, Nađ Gavriilo, Nestorov d-r Dimitar, Nikolić Zora, Novak Ivan, Oreščanin Bogdan, Orović Savo, Pavlović Kosan, Pejnović Kata, Perović Puniša, Petrović Mato, Petrović Ninko, Plepelić Stjepan, Pešev Nikola Pančev, Poglajen Franc, Polak Bojan, Popivoda Krsto, Popović S. Milan, Popović d-r Miloš, Popović Radovan, Radović Vuko, Radosavljević Dobriwoje, Rebac Hasan, Rkman Dušan, Rus Josip, Salacan Don Ante, Sali Lisi, Skerlić Velimir, Smiljanić Milan, Snoj Franc, Stanković d-r Siniša, Sulejmani Hivzi, Sulejmanovski Nafi, Sučić Florijan, Todorović Radomir, Tomić Aleksa, Četković Jovan, Čišić Husaga, Čurčić Živojin, Filipović Krsto, Frol Frane, Hafner Tone, Hođić Džeko, Hrnčević d-r Josip, Cajnkar d-r Stanko, Carević Miloš, Carić d-r Vojin, Celeski Lazar, Čiković Tomo, Čolaković Rodoljub, Čubrilović d-r Branko, Džankić Hasan, Šećeragić Murad, Šoti Pal.

Otsutni: Ambrožić Lado, Aceva Vera, Babić Ljubo, Bajalski Risto, Bakić Mitar, Bebler d-r Aleš, Bevk France, Berus Anka, Blagojević d-r Obren, Borić Franjo, Varga Ištvan, Veslijevski Naum, Vrbovski Pavel, Gavrilovski d-r Gjorgi, Gaš Aljuš,

Gošnjak Ivan, Grbić Mihailo, Dapčević Peko, Đaković Spasoje, Dilas Milovan, Župančić Oton, Zatrić Sait, Zogović Radovan, Kavčić Stane, Kapetanović Hajro, Kerime Muča, Krajačić Ivan, Malinska Veselinka Đorđeva, Markovski Benko, Milanković Ivan, Momčilović Ljuba, Mugoša Andrija, Nazor Vladimir, Naumovski Naum, Nenezić Radojica, Nošpal Tode, Olah Šandor, Pavić Niko, Papić Radovan, Petrović Nikola, Popović Dušan, Prodanović Jaša, Redža Zekerija, Savić Kirilo, Saili Dragutin, Sejfula Kemal, Smodlaka d-r Josip, Spirov d-r Boris, Stojanović Aleksandar, Temelkovski Borko, Turković Ivan, Hamović Rade, Herljević Franjo, Hodža Mustafa, Čalovska Ljiljana, Šentjerc Lidija, Šukrija Ali.

Pretsednik: Za predlog Zakona o državnim matičnim knjigama glasalo je 117 narodnih poslanika. Svi su glasali za. Time je predlog Zakona o državnim matičnim knjigama u Veću naroda primljen i biće dostavljen Saveznom veću u smislu Poslovnika na dalji rad.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: pretres predloga Zakona o učenicima u privredi. Molim druga izveštioca Jozu Milivojevića da podnese izveštaj Odbora o ovom Zakonu.

Izvestilac Joza Milivojević čita izveštaj Zakonodavnog odbora o predlogu Zakona o učenicima u privredi. (Vidi prilog na kraju knjige).

Kao što se vidi iz izvještaja, zakonski prijedlog koji je pred vama i koji ste čuli ima jedinstvenu redakciju. Zato smatram da ovaj Zakon nije potrebno sada čitati, jer ćete ga čuti u pojedinostima. Sada bih htio reći par riječi povodom ovoga Zakona.

Drugovi i drugarice, u zakonodavstvu stare Jugoslavije nije postojao poseban zakon o uređenju radnih odnosa učenika u privredi (šegrta). U Zakonu o radnjama u drugoj glavi, drugom odjelu bila je sadržana glavna zakonska materija u pogledu šegrta. Kraj svih tih zakonskih normi pa i pored Zakona o zaštiti radnika iz 1922 godine poslodavci su vršili tešku eksploataciju šegrta, isorišćujući pokusno vrijeme učenja, besplatni učenički rad u prvoj godini učenja, zapošljavanje u radu izvan struke, prekovremeno zaposlenje itd. itd.

Naša narodna država već u svom temeljnom zakonu — Ustavu, kako vam je poznato, postavila je za zadaću naročitu zaštitu maloljetnih lica u radnom odnosu (čl. 20 Ustava). Pored opće zadaće da zaštićuje lica u najamnom radnom odnosu, na-

ročito zaštićuje opće kulturno uzdizanje omladine (čl. 38, druga alineja Ustava) i vodi naročitu brigu o podizanju zdravlja i radne sposobnosti omladine (čl. 36, alineja druga Ustava) itd.

Ovim prijedlogom Zakona o učenicima u privredi oživljavaju se odredbe donesene u Ustavu, i mi se dostojno odužujemo — na prvom zakonodavnom koraku u toj materiji — našoj omladini, naročito radničkoj omladini svih naroda Jugoslavije, za njezin veliki i nesebični doprinos našoj narodno-oslobodilačkoj borbi, postavljajući ovim Zakonom temelje — u današnjim prilikama — za suštinu našega cilja.

Naime, ovim dajemo sve zakonske mogućnosti za zahvat svih onih osnovnih i potrebnih mjera pri rješavanju bitnog problema po pitanju šegrta — brzog i progresivnog razvoja, jačanja i osposobljavanja stručnim i općekulturnim uzdizanjem naših budućih živih proizvodnih snaga, tj. mladih kadrova kvalificirane radne snage.

Obnova i povećanje živog elementa naših proizvodnih snaga — kvalificiranog radništva i njihov brojčani porast, jedna je od važnih zadaća naše obnove, jer su baš te proizvodne snage našeg radnog naroda u ovom ratu najviše proređene i iscrpljene.

Samo stručnom i općekulturnom izobrazbom našeg mladog kadra učenika u privredi podići ćemo i osnažiti proizvodne snage u onim razmjerima u kojima to od nas obnova zemlje i sigurna budućnost naše narodne države traži.

Ovaj Zakon o učenicima u privredi daje našoj narodnoj vlasti i svim naprednim snagama našeg naroda sve zakonske mogućnosti da se sve to što sigurnije i uspješnije oživotvori i obistini.

Garancija da će se sve te zakonske mogućnosti iskoristiti za našu radnu omladinu, za naše učenike u privredi jeste naša narodna vlast, naša radničko-seljačka država.

Šegrta u svojem učenju u privredi, uklopljeni u proces rada, neće biti kao u staroj Jugoslaviji sputavani u svojem razvoju i eksploatisani, jer ne samo da to ne dozvoljava slovo ovoga Zakona koji ćemo donijeti, već se u našoj državi i izmjenio osnovni i bitni uslov — danas je sva vlast u rukama radnoga naroda, a time su u osnovi izmjenjeni i uslovi za produkcione odnose među ljudima u našoj zemlji.

Nema više na vlasti eksploatatora, želenaške čaršije, a svi ti kad su bez vlasti nemoćni su za uspješnu eksploataciju i ekonomsko izrabljivanje radnog naroda.

Iako postoje i privatni privredni sektor i kapitalisti, a po tome i klasne razlike i suprotni interesi, izmjenjeni uslovi kod nas uklonili su preimućstvo koje je imao kapitalista u staroj Jugoslaviji.

Danas naša država radnog naroda daje pravac privrednom životu svojim privrednim planom, a ne kapitalistička klasa. Država ostvaruje opću kontrolu i evidenciju nad privatnim sektorom (član 15 Ustava).

Niko ne sme — po našem Ustavu (član 18, alineja 3 Ustava) upotrebljavati pravo privatne svojine na štetu narodne zajednice, dakle, niti privatna sredstva proizvodnje upotrebljavati na štetu zajednice.

Ovim zakonskim prijedlogom predviđeno je da se upošljenje šegrta, njihova raspodjela po strukama, vrši po određenom državnom planu a ne anarhično, kako je to bilo u staroj Jugoslaviji. Dakako, kod upošlenja i raspodjele vodiće se briga i o željama učenika u pogledu struke pa i poslodavca (član 11 zakonskog prijedloga). Nadalje, zakonski prijedlog određuje kod stupanja u nauk — pismeni ugovor (član 1) i da isti u roku od 8 dana mora biti sačinjen u pet primjeraka, u sadržajnoj formi propisanoj u članu 12 zakonskog prijedloga te predložen sreskom narodnom odboru na ovjerenje i registraciju. Član 2 određuje da šegrtom može biti lice koje je navršilo 14 godina, koje je pismeno, duševno i telesno zdravo i sposobno za učenje struke. Samo za stanovite struke ministar rada republike može odrediti i veću starost od 14 godina. Član 3 određuje načelno da učenje može trajati najviše 3 godine. Koliko će biti učenje u pojedinoj struci odrediće savezni Ministar rada u saglasnosti sa Saveznom planskom komisijom. Član 4 određuje pravo šegrta na plaću. Ako je šegrt na stanu i opskrbi kod poslodavca, određuje se da se vrijednost tih davanja može odbijati od plaće najviše 90%. U članu 5 određuje se za šegrte osmosatno radno vrijeme kao najduže. U to vrijeme uračunava se učenje u stručnoj školi ili na kursu, kao i vrijeme utrošeno na čišćenje radnih prostorija i postrojenja. Zabranjuje se prekovremeni rad lica ispod 16 godina (član 6) i svaki rad koji nije vezan sa strukom. Isto tako je zabranjen noćni rad lica ispod 16 godina kao i rad štetan za zdravlje učenika. U članu 7 određuje se pravo šegrta na plaćeni godišnji odmor od dve nedjelje. Inače odsustva iz rada preko 7 dana u tekućoj radnoj godini, kao i u slučaju bolesti preko dva mjeseca, ne uračunavaju se u vrijeme učenja.

Ovaj Zakon određuje da uposlenje šegrta vrše (član 8) posebni organi — organi službe posredovanja rada, a gdje ih nema vrše to sreski narodni odbori.

Ovaj zakonski prijedlog zabranjuje fizičke kazne, zatim ukidanje ili smanjenje zarade šegrta, kao i ograničenje lične slobode šegrta (član 17 zak. predloga). Redovito disciplinsko kažnjavanje ostavlja poslodavcu, odnosno poslovođi ako poslodavac nije stručan, a za disciplinske kazne određuje opomenu i ukor. U ponovljenim slučajevima disciplinske krivice učenika poslodavac može tražiti od nadležnog sreskog narodnog odbora da učenika ukori i posavjetuje, a u težim slučajevima može tražiti i raskid ugovora o učenju (član 17).

U članu 9 ovaj Zakon propisuje poslodavcu ako ima najmanje tri kvalifikovana radnika, da je dužan držati učenika. Ministri rada narodnih republika u saglasnosti sa ministrima narodnih republika pod čije rukovodstvo spadaju privredne grane, određuju poslodavcima najveći i najmanji broj učenika koje mogu držati obzirom na broj uposlenih kvalifikovanih radnika. Evidenciju i kontrolu o svemu tome vodiće organi službe posredovanja rada, a gde tih nema — sreski narodni odbori.

Uopće, kontrolu u pogledu izvršavanja ovoga Zakona vrše narodni odbori a radničkim poverenicima stavljeno je u dužnost da pomažu narodne odbore u vršenju te kontrole, da ih izvještavaju o zapaženim nedostacima i nepravilnostima. Takođe je i sindikalnim organizacijama radnika i namještenika dato pravo da se obavještavaju o stanju, radu i vaspitnom uspjehu u učeničkim domovima, stručnim školama i kursevima — u pogledu šegrta i da svoja opažanja i poglede dostavljaju narodnim odborima i nadležnim ministrima (član 25 zakonskog predloga).

Lice koje želi da se uposli kao učenik obraća se nadležnom organu službe posredovanja rada (član 11), a takođe i poslodavci primaju i traže učenike kod organa službe posredovanja rada (član 10). Nadalje se u članu 15 određuju dužnosti poslodavca prema učeniku, a u članu 16 dužnosti učenika kako prema poslodavcu tako i za svoj rad u struci.

Kod registracije ugovora sreski narodni odbor izdaje učeniku knjižicu (član 13) i propisuje šta uglavnom ta knjižica mora sadržavati, dok će pobježe odredbe i obrazac učeničke knjižice propisati savezni Ministar rada. Ovaj Zakon određuje

u članu 12 glavne tačke pismenog ugovora koji se mora sačiniti sa šegrtom. Isto tako određuje kada učenički odnos prestaje (član 18) i kada se ugovor o učenju može raskinuti traženjem bilo učenika bilo poslodavca (član 19). U slučaju spora u pogledu raskida ugovora o učenju odlučuje — prema članu 21 — nadležni radni sud.

Ovaj Zakon obvezuje, član 22, da u mjestima sa najmanje 30 neopskrbljenih učenika okružni narodni odbori osnivaju učeničke domove internatskog tipa, koji će biti pod njihovim neposrednim rukovodstvom. Te domove mogu osnivati i sreski narodni odbori pod svojim rukovodstvom.

Za učenike državnih preduzeća opštedržavnog značaja takve domove osnivaju savezna ministarstva pod čijom su upravom ta preduzeća, a tako isto i kod državnih preduzeća koja su pod upravom ministarstava narodnih republika mogu ta ministarstva osnivati takve učeničke domove. Zakon određuje u osnovnim crtama kako će se ti domovi i odakle izdržavati. Nadalje je određeno da se u mjestima sa najmanje 20 učenika u privredi osnuju stručne škole za učenike, a u mjestima sa manjim brojem — kursevi za učenike. Opće odredbe o stručnim školama za učenike u privredi propisace uredbom Vlada FNRJ.

Na koncu ovaj Zakon određuje propise u pogledu stručnih ispita (član 27) koje učenici polažu pred određenim ispitnim komisijama, dok će opšte odredbe o polaganju ispita i ispitnim komisijama kao i o ispitnim programima za pojedine struke propisati uredbom Vlada FNRJ.

Time je u svim osnovnim crtama zahvaćena cijela materija u pogledu učenika u privredi ovim izloženim zakonskim prijedlogom kao okvirnim zakonom. Ovim Zakonom date su sve mogućnosti i ovlašćenja za pravilno regulisanje svih osnovnih pitanja u pogledu uređenja radnih odnosa učenika u privredi.

Stoga u ime Zakonodavnog odbora molim Vijeće naroda da izvoli u cjelosti usvojiti ovaj zakonski prijedlog. (Aplauz).

Pretsednik: Čuli ste izveštaj Zakonodavnog odbora. Otvaram diskusiju u načelu. Kao prvi prijavljeni govornik ima reč narodni poslanik Rato Dugonjić.

Рато Дугоњић (НР Босна и Херцеговина): Другови народни посланици, друг известилац већ је подвукао основне карактеристике овога Закона. Шта овај Закон доноси нашој радничкој омладини? У првом реду ту спада уређење рад-

них односа, који су били несређени не само у старој Југославији, где се ишло за тим да се од радничке класе и од радничке омладине направи само предмет експлоатације, у чему се и успело, него и у нашој новој демократској федеративној Југославији, где односи радничке омладине нису ни данас до краја регулисани.

Друга ствар коју Закон поставља јесте питање стручног и културног подизања наше радничке омладине, за коју се може рећи, према искуствима из прошлости, да је то био слој народа који је био највише запуштен у томе погледу.

Сигурно је да ће овај Закон, да ће ове законске одредбе које су пред нама, из темеља изменити животни положај радничке омладине. Међутим, он није ништа ново. Као и сви остали наши закони, то је уствари озакоњење онога што су наше народне власти већ у току борбе и за време ослобођења почеле да спроводе у живот. И ми у пракси имамо данас да су положаји радничке омладине и њени радни односи у нашим државним предузећима у потпуности регулисани, иако нисмо имали никаквог закона.

Али, такав случај није на другој страни. Још се једном за ову годину дана од ослобођења показало да није довољно апеловати на свест, савест и добру вољу послодаваца да увиде какве су државне потребе, какве су потребе за квалификованом радном снагом, да није људски да се искоришћавају деца која тек улазе у живот, јер сви ти апели нису помогли.

Док у државним предузећима имамо сређен живот радничке омладине, у приватним предузећима ни до данас немамо тај живот сређен. И данас имамо случајева да ученици раде 11—12 часова дневно, да се не плаћају, да се туку. О тим случајевима толико је писано у штампи, да није потребно да их овде понављам. Ја бих узео само један карактеристичан пример, који показује колико су наше народне власти промениле положај радничке омладине и уствари већ унапред створиле ове законске одредбе које данас имамо пред собом.

У једном шегртском дому који је основан у Београду, где имамо ученике разних струка, било је кад су ступили у дом пре неколико месеци 200 ученика. Од тих 200 ученика 25 ученика радило је изнад 10 сати дневно, 53 од њих радило је по 8 часова, а сви остали 9—10 часова дневно. Ту није урачунато време које су проводили у школи.

Од тих 200 ученика још ни до данас 115 ученика нема склопљен уговор са послодавцем. Једна трећина тих ученика била је без икакве плате. Још и данас 8 ученика ради преко радног времена. Међутим, управа тога дома, која је интервенисала преко синдикалних и омладинских организација, успела је, како видимо, за врло кратко време да то стање среди, наравно једино уз помоћ наших народних власти, које су показале пуно разумевање за решење тога проблема.

Овај део Закона који говори о уређењу радних односа, који говори о социјалној и здравственој заштити најмлађег дела радничке класе, по мом личном убеђењу, у потпуности је правилно и прецизно израђен и он ће кад се примени из темеља изменити оно стање у коме су шегрти живели.

Предвиђене су извесне уредбе које ће допунити овај Закон. Сигурно је да су те уредбе потребне али је потребно да се оне што брже донесу, да би се зачепиле оне рупе кроз које приватни послодавци и данас желе да се провучу, да изиграју постојеће уредбе које су осигурале у извесној мери живот шегрта, отпуштајући шегрте, маневришући на разне начине да им не плаћају итд.

Други део Закона, који је врло кратак, насупротив првом делу који говори о уређењу радних односа, општи је и садржи свега два члана. То је питање стручног подизања радне омладине. Ја мислим у првом реду кад се говори о стручном подизању да читав дух Закона говори о томе да се не мисли само на уско, стручно подизање наше радне омладине, него да се мисли на опште културно подизање, јер немамо никаквих других школа у којима се може подмладак радничке класе да васпитава.

Овај други део у својим одредбама предвиђа углавном обавезно похађање стручних школа и отварање тих школа. Он не улази у детаље као што улази овај први део и за то је неопходно потребно да се што пре донесу уредбе које су предвиђене и по самом Закону, јер баш на овоме подручју општекултурног и стручног подизања наше омладине и има највише празнина и највише шароликости у нашем животу данас. Несумњиво је да су ови велики напори које су наше народне власти од ослобођења учиниле да се отворе школе за радну омладину уродили успесима и да су ти

успеси огромни када се погледају у односу на тешкоће на које су народне власти наилазиле. Али и поред тога остало је још много старих схватања, схватања која су опасна. И саме ове опште одредбе, без даљег њиховог продубљавања, сигурно је да ће показати и дати нашим добронамерним људима један правац у оквиру кога треба да делују.

Када погледамо наше школе које су сада отворене, видећемо да је много слабији наставни кадар баш за радничку омладину, која данас даје највише у обнови земље, и кад нам је највише потребан средњи стручни кадар. Кад погледамо распоред наставника у средњим школама и школама радничке омладине, видећемо да је страховито слаб тај кадар који имамо за радничку омладину, да технологији уче ђаке разни учитељи који немају никакве спреме, да хемију, физику предају професори који немају спреме итд.

Има једна ствар која је опаснија, а то је да у наш нови живот покушавају да се опет увуку они остаци старог. Има с једне стране добронамерних људи који су се помало бирократизирали и то им смета да у потпуности одговоре својим задацима, да погледају шире, да погледају из перспективе и да виде какве су потребе наше земље баш на том подручју живота. Имам један извештај из кога ћу вам цитирати неколико реченица, не зато да покажем колико радничка омладина ради, него да се види схватање омладине према учењу. То је извештај из Државне штампарије овде у Београду. У књиговезници ради 30 другарица омладинки. Оне су се све обавезале да ће пре предвиђеног рока који је одређен за полагање помоћничког испита положити тај испит. Од њих 30, 26 су постигле резултате који осигуравају да се то оствари. У машинарници од 6 другова који су се обавезали да ће положити испит пре рока, тројица су га положила итд., итд.

И, док омладина жели тако да ради и постиже необично добре резултате, дотле управа Државне штампарије, која унутар штампарије помаже ученицима да се стручно дижу, шаље један акт Народном одбору VII рејона у коме каже да она не може да шаље ученике у школу зато што то није предвиђено у колективном уговору. И зато, по мом мишљењу, овај Закон, самом одредбом ће много утицати да се такво схватање измени.

С друге стране много је опасније да се у нови живот покушава да унесе старо. Сви програми које имамо у на-

шим школама у којима се васпитава радничка омладина, углавном су пресликани програми из старе Југославије, где се васпитавала не радничка класа, него се покушавало да се васпитају извесни ситни сопственици. Ти програми предвиђају и сасвим погрешне ствари. До каквог апсурда може да доведе такав рад показаћу на једном примеру који је по мом мишљењу врло убедљив. У једном упутству које је данас у употреби у Београду, а које је издао један неодговорни стари чиновник из бивше старе Југославије, каже се на пример овако тамо где се говори о отварању школа: „Ако у појединим општинама има више од 25 а мање од 50 ученика отвараће се по одобрењу бана а на терет општине посебни привремени курсеви“. О састављању буџета за школу каже се овако: „Састављање буџета за школу вршиће се према упутствима које ће за школу благовремено давати Банска управа“. Ја не знам кад би прорадиле школе ако би ми морали чекати одобрење „банске управе“. (Веселост). Може се мислити какав је стручни и општи део програма који је предвидео тај бирократа.

Закон својим садржајем одређује и заштићује шегрте и њихово стручно и културно подизање и он, другови, данас показује не само ученицима, не само радничком подмлатку, него читавој радничкој класи, која је прошла све муке шегртовања у бившој Југославији, дубоко народни и дубоко демократски карактер наше нове државе. Сигурно је да ће на овај закон наша радничка омладина да одговори још већим полетом и успесима на изградњи, у учењу и стицању знања које је толико потребно нашој новој држави. Из тих разрога ја изјављујем да ћу у начелу гласати за овај пројекат. (Аплауз).

Претседник: Реч има народни посланик Антон Долиншек.

Anton Dolinšek (NR Slovenija): Zakon o učenicima, koji imamo pred sobom i o kome diskutujemo, svima će nama da koristi, a naročito našoj omladini jer će joj dati bolje vaspitanje, te ćemo na taj način doći do boljih stručnih kadrova, pošto je šegrtski kadar u toku ovoga rata smanjen zato što majstori nisu primali učenike. Ja ću podvući neke stvari u koje treba da se malo udubimo. Poslodavci su ranije koristili baš ovu radnu snagu — naše šegrte, naročito zbog toga, što ni u jednom zakonu nije bilo propisa da se mora šegrta davati plata

i da u radno vreme mora biti na poslu i raditi samo ono što spada u zanat koji uči. Međutim, šegrt je obično radio poslodavcu kućne poslove. Mislim da je vrlo dobro što je ovaj Zakon doneo ovakvu odredbu, jer će se time naši kadrovi usavršiti u svome poslu, pošto su dosad poslodavci uzimali šegrte samo zbog toga da im čiste cipele i uređuju bašte. Dakle, uzimao je šegrta samo zbog toga da ga iskoristi.

U poslednje vreme pojavila se jedna druga stvar zbog toga što je ovim Zakonom propisano da poslodavci moraju i šegrte plaćati. Usled ove odredbe dešava se danas da poslodavci ne uzimaju šegrte zato što moraju da ih plaćaju. Ali, vrlo je dobra stvar što se u ovom Zakonu predviđa da svaki poslodavac koji ima najmanje tri stručna radnika mora da ima jednog učenika. Moje je mišljenje da bi ministri rada pojedinih republika trebalo da donesu jedan pravilnik po kome bi svaki poslodavac morao da ima učenika kad ima dva stručna radnika. Na taj način uposlilo bi se više učenika, a to bi bilo dobro jer ima mnogo dečaka koji imaju 14 godina a sede kod kuće, pošto ih poslodavci ne uzimaju zato što neće da ih plaćaju. Isto tako hoću da se osvrnem još na jednu stvar, a to je da ministri rada treba da predvide mogućnost otvaranja naročitih škola za učenike koji su gluvi ili tome slično, da u njima dobiju znanje koje žele i da izaberu posao za koji imaju dara.

Ovim Zakonom se zabranjuje i kažnjava zloupotreba učenika u noćnom radu. To će naročito pozdraviti naša omladina, jer su pekarski radnici i učenici u štamparijama morali da rade i noću. Sada se ovim zakonom predviđa da se mogu upotrebiti za noćni rad samo učenici stariji od 16 godina. To će naša omladina pozdraviti i to će joj koristiti i pomoći da može i fizički da se bolje vaspita. Ja sam bio sam šegrt i znam kako je ranije bilo kada smo morali sve raditi a pri tom smo bivali i tučeni. Ja sam lično jednom prilikom pobegao i nisam više došao u onu radionicu čiji me je poslodavac istukao.

Ovim Zakonom se predviđaju kazne koje raniji zakoni nisu predviđali za poslodavce koji rdavo postupaju sa učenicima, a te su kazne dosta strogo određene, pa mislim da će to uroditi dobrim rezultatima, i da će se posle donošenja ovoga Zakona dobro postupati sa učenicima i šegrtima u radionicama.

Sem toga, ima jedna stvar koja u ranijem zakonu nije predviđena, a to je ona u poslednjem članu, koji govori o tome da se šegrt koji je više od pola vremena potrebnog za učenje proveo na radu i usavršio se, može pustiti da polaže ispit na

predlog strukovnih organizacija, sindikata ili radničkih poverenika. To ranije nije bilo; čak su bili i duži rokovi za učenje, na primer od četiri godine, a sada je ovaj Zakon u tom pogledu uveo novinu — da učenik može da se pusti na ispit i da može ako prvi put ne položi i dva puta, da ga ponovi.

Ja držim da će ovaj Zakon doneti našoj omladini mnogo koristi, i na taj način će se brzo usavršiti naši stručni kadrovi u kojima mnogo oskudevamo.

Drugovi, neću ulaziti u druge pojedinosti ovoga Zakona, jer će o tome govoriti drug izvestilac, a sada izjavljujem da ću, stoga što će ovaj Zakon doneti mnogo koristi našem radničkom podmlatku i našem radu, glasati za ovaj Zakon.

Претседник: Реч има народни посланик д-р Душан Братић.

Д-р Душан Братић: Другови народни посланици, примањем овога Закона ми ћемо испунити онај завет који смо дали у претресу о Уставу у Уставотворној скупштини нашој радној омладини — да ће она бити наша највећа брига и наша стална пажња.

Да би се подвукао значај овога Закона и корист коју он доноси нашој радној омладини, треба указати на разлике између закона и праксе старе Југославије и овог Закона, и прописа који се код нас већ спроводе у живот у погледу радних односа наше радне омладине у читавој нашој привреди.

Не може се рећи да у старој Југославији није било законодавство социјално. Ми смо имали Закон о заштити радника, Закон о инспекцији рада из 1921—1922 године и Закон о радњама из 1931 године. Али је једно сигурно, да се ниједан закон није у пракси у старој Југославији тако нефикасно спроводио као Закон о заштити радника.

Инспекција рада била је једна чисто бирократска установа, која је интервенисала само тамо где се догодио неки несрећан случај, састављала записнике, упућивала на надлежност и стављала тачку. Берза рада водила је само статистичке податке без икаквог практичног резултата. Радничке коморе, чији је рад кочен од стране противнародних режима, који су сматрали радничке коморе као нека уточишта непријатељских елемената, силом прилика свеле су свој рад на писање жалби, претставки и предлога који су редовно

остајали глас вапијућег у пустињи. Коначно препад Југораса на радничке коморе створио је од ових оружје реакционарних режима у борби против радничке класе.

Код таквог стања, наравно, није било уопште контроле радног односа између послодавца и између шегрта, како су се они тада звали. Шегрт је био препуштен на вољу послодавца, који је гледао у њему скоро редовно будућег конкурента. Он се врло мало бавио, интересовао за његово стручно образовање, а још мање за морално васпитање или културни и физички развитак. Редовно је ученик био не научник код мајстора него слуга код мајсторице па не само код мајсторице него и код станара, комшије па и код муштерије. Дакле, све је било прече него стручно образовање тога ученика и није онда чудо што је наша чаршија сматрала шегрта синонимом мангупа.

Прилике су се данас битно измениле, и друштвене и политичке, и услови у којима ми данас живимо дају пуну могућност нашој радној омладини да се она и стручно образује, морално васпита и културно и физички подиже и испуни задатке који пред њом стоје. Однос између послодавца и ученика, који је раније био непријатељски, јер је послодавац гледао у шегрту будућег конкурента, а шегрт у послодавцу експлоататора, овим законом стављен је на једну солидну социјалну и хуману основу. Хтело се да се послодавцу дају тројаке функције: функција послодавца, функција учитеља и васпитача и улога оца према детету. Хтело се да се, ученику с друге стране, такође дају три функције и три дужности према послодавцу, дужност радника, дужност ученика и дужност пажње детета према оцу. Ако и један и други схвате смисао закона, а нема разлога да га не схвате, да се они сматрају не конкурентима него сарадницима на једном заједничком делу изградње наше привреде, онда је искључено да икада може доћи између њих до конфликта, јер нема колизије њихових интереса.

Ја ћу да се осврнем на један проблем који може данас сутра да искрсне може бити у блажој или оштријој форми, али ми данас треба да нађемо пут да и онда ако он искрсне у каквој оштријој форми нађемо ефикасне мере како би смо то на неки начин решили. То је питање наше омладине на селу, односно вишак радне снаге на селу до кога може код нас у једној догледној будућности доћи. За поткрепу

овога ја ћу вам навести само прилике у Банату. Тамо где су до пре 25 година били салаши грофа Сечењија, Карачоњија, Чекоњића, данас имамо села од преко 1.000 кућа, данас имамо основне школе у тим селима које имају по 900 ђака. Аграрна реформа је спроведена, ми нову земљу не можемо створити, деца расту, земља се парча, другу не можемо створити.

Можемо ми предузимати мере у погледу мелиорације и асанације, у погледу промене културе и побољшања квалитета и интензивне обраде земље, али ћемо ипак морати једног дана доћи у положај да ћемо имати један вишак радне омладине на селу ако се у исто доба са подизањем радне снаге не буде дизала и индустрија која ће апсорбовати вишак радне омладине на селу. Јер, сигурно је да ће се тај резервоар радне снаге налазити код нас, савим природно, на селу. Поднет је овде један предлог који тражи да се омладина која ради у привреди укључи у овај Закон. Ја мислим да овај Закон то не може да учини. Постоји низ разлога, прво, што је пољопривреда једна специфична грана наше привреде и ми можемо прописати и у пољопривреди, за ту децу нашу, за нашу омладину услове који су прописани у другим гранама радности, јер Закон у своје првом члану каже да се учеником у смислу овога Закона сматра лице упослено у ма којој врсти радности да учењем у практичном раду и стручним школовањем стекне потребно знање... у својству квалификованог радника. Дакле, свакако тај Закон даје могућност да се и радност у пољопривреди: воћарству, виноградарству, живинарству итд., сматра квалификованим радом, јер као што видите из Закона, оставља се савезном Министру рада да у сагласности са Савезном планском комисијом одреди групе привреде за које је потребан квалификовани рад. Како можемо помоћи нашој радној омладини у селу, уредити њезин радни однос? То се може једино путем утврђивања цена надница, путем социјалног осигурања, да се сматра као социјално осигурана по Закону о општем социјалном осигурању и другим мерама социјалне заштите. Укључити их у овај систем законодавства, то не можемо. То ће свакако учинити и Закон о стручним школама, који ће нарочиту пажњу посветити омладини која ће се оспособљавати за квалификовани рад у пољопривреди.

Стављена је примедба зашто Закон није предвидео извесну школу, поред 4 разреда основне школе. То је немогуће, јер код доношења овог Закона ми смо се руководили нашом стварношћу и објективним условима под којима живимо, да може ући у Закон оно што можемо објективно испунити. Кроз 4 године рата на највећем делу наше територије уопште школе нису радиле. Ми данас имамо писмених омладинаца који нису свршили ни један разред основне школе. То су они који су данас од 14 до 15 година старости. Ми ћемо за пар година сигурно бити у могућности да у привредној грани као ученике не примамо никога испод 14 година а да није свршио, не основну школу, него и 3 разреда прогимназије, с обзиром на Закон о седмогодишњем школовању до 15 године. У томе погледу перспективе су не врло добре него одличне и можда ћемо ту наћи једно средство за ублажавање раднога вала који би, можда, дошао од вишка радне омладине на селу, да би се тај вал могао путем школовања тамо задржати, док се наша индустрија развије, да би могла тај одлив да прими.

Другови и другарице, ја ипак не могу да кажем да сам посве задовољан са овим Законом. И то не зато што овај Закон нема добрих него и одличних прописа, него зато што наши објективни услови нису такви да бисмо ми могли унети у тај Закон мало боље одредбе. Докле год будемо имали ученике који нису у школама интернатског типа, докле год будемо имали ученике који ће бити код својих послодаваца и на стану и на храни, ми нећемо моћи да вршимо контролу да не ради више од 8 сати, да не ради ноћу и прековремено, да има све услове које овај Закон прописује, да се стручно образује, какав је његов морални одгој. Сигурно је да ће бити и даље појава као што их има и сада да ће газдарица кад му да тањир да руча, најпре тражити од њега да га опере, да буде после судопера, па касније да му да и метлу, да га употреби за све пре него за његово стручно образовање. Немојте смести с ума да данас још увек има шегрта сирочади који немају родитеља или деце толико сиромашних родитеља који су срећни да дете скину с врата и са исхране, само да могу неком дете дати на исхрану. Има појава да отац, иако добро зна да мајстор на мртво име туче шегрта, кад овај побегне, узме га за оба уха па га врати мајстору и каже му: „Твоје месо а моје кости”, то значи: удри али немој да пребијеш, остави му

кости целе. Докле год не будемо створили идеал за којим идемо, да се створе свуда ученичке школе интернатског типа где ћемо имати пуну контролу над стручним образовањем, моралним васпитањем, културним и физичким развитком, дотле не можемо да кажемо да смо за нашу радну омладину учинили оно што за њу треба учинити. Можемо једино да кажемо због чега гласамо, за овај законски предлог, да смо постигли максимум оних захтева које нам дозвољавају данашњи објективни услови и који у данашњим нашим приликама одговарају нашој радној омладини, а по мом мишљењу, није на штету интереса послодавца јер му не намеће никакве друге обавезе осим оних које треба не као послодавац већ као човек, као родитељ као социјална јединка да прими на себе. (Аплауз).

Претседник: Реч има народни посланик д-р Милош Поповић.

Д-р Милош Поповић: Другови и другарице, потпуно би било излишно говорити о страшном стању експлоатисања привредног подмлатка у старој Југославији, па чак и данас. Ја најсрдачније поздрављам овај Закон, коме је задатак најшира заштита овог дела наше деце и подмлатка, тим више што се лично преко 30 година бавим баш питањима заштите деце. Заштита ученика у привреди је само један део опште заштите народног подмлатка. Због тога је требало прво донети тај општи закон о подизању и заштити народног подмлатка. У том циљу ја сам поднео Већу народа такав предлог као и предлог да Веће народа прими декларацију о праву детета. Из тих општих оквира и начелних одредаба треба да се донесу и специјални закони као што је и овај о заштити ученика у привреди, који обухвата углавном само ученике на занатима, у трговини и индустрији, тако да у овом законском предлогу није довољно наглашено на који ће се начин заштитити омладина упослена у пољопривредном раду на селима и сеоским имањима.

Опште је познато да се деца на селу још од четврте године употребљавају на разне радове, па и злоупотребљавају, који врло често премашују у својој тешкоћи дечије снаге. Последица тога је, уз рђаву и недовољну исхрану и друге нехигијенске прилике у којима обично живе — општа закржљалост и повећана смртност и побољевање деце и младих. Нарочито би дошла у обзир заштита деце у служби

на селу као служинчади, чувара стоке и младих пољопривредних радника (од 10 до 16 година).

Због тога треба да се нарочитим чланом о младим пољопривредним радницима до 16 година предвиде извесне одредбе у циљу њихове заштите. Најподесније је да се члану 3 дода и следећи став:

„Забрањује се давање у службу на пољопривредним имањима млађих од 14 година. Упосленима мора бити обезбеђен здрав стан, добра исхрана, одело и обућа, односно одговарајућа новчана награда за коју могу све ово да набаве. Забрањен је дужи рад од 40 часова недељно, рачунајући ту и три часа недељно за похађање стручних пољопривредних течајева. Народне власти ће вршити назор над таквим извршењем ових одредаба”.

Члану 6 додати у другом ставу после речи „ноћни рад” и „упослење у алкохолним локалима, мушким испод 16 година, женским испод 18 година”.

У члану 11 у претпоследњем реду одоздо додати после речи „жеље:” речи „и способности физичке и интелектуалне”.

У члану 15 у тачци 4 у првом реду ставити место „развоју” „развићу”.

У члану 17 у првом реду после речи „казне” додати „и одузимање хране”.

У члану 22 додати „за ученике млађе од 14 година, или ако су физички и умно заостали и због тога још неспособни за редовно обучавање, отвориће се при ученичким домовима, или у засебним домовима, школе за избор занимања.” То би била једна допуна која би такође задовољила потребу.

Из свих тих разлога ја ћу са великом радошћу гласати за овај напредни законски предлог. (Аплауз).

Председник: Lista govornika je iscrpena i time zaključujemo diskusiju u načelu. Prelazimo na glasanje u načelu.

Ko je u načelu za predlog ovoga Zakona o učenicima u privredi, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Nema. Objavljujem da je predlog Zakona o učenicima u privredi u načelu primljen.

Prelazimo na rešavanje u pojedinostima i molim druga izvestioca da čita predlog Zakona član po član.

Izvestilac Joza Milivojević čita član 1 predloga Zakona o učenicima u privredi prema izveštaju Odbora. (Videti priloge na kraju knjige).

Pretsednik: Traži li ko reč o članu 1? (Niko). Stavljam član 1 na glasanje. Ko je za ovaj član, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li koga protiv. (Nema). Objavljujem da je član 1 primljen.

Izvestilac čita član 2.

Pretsednik: Traži li ko reč o ovome članu? (Niko). Ko je za ovaj član, neka digne ruku. (Svi). Ko je protiv? (Nema). Član 2 je primljen.

Izvestilac čita član 3 prema izveštaju Odbora i saopštava da uz ovaj član ima amandman d-r Miloša Popovića.

D-r **Miloš Popović:** To je dodatak koji bi uzeo u obzir i decu na selu u poljoprivredi.

Pretsednik: Da li vi podnosite taj amandman ili ne?

D-r **Miloš Popović:** Povlačim ga.

Pretsednik: Dakle, nema amandmana uz ovaj član. Ko je za član 3, neka digne ruku. (Svi). Ima li ko protiv? (Nema). Član 3 je primljen.

(Zatim je veće jednoglasno i bez izmene usvojilo članove 4 i 5 prema izveštaju Odbora).

Izvestilac čita član 6 prema izveštaju Odbora i saopštava da kod ovoga člana ima amandman d-r Miloša Popovića.

D-r **Miloš Popović:** Predlažem da se u drugom stavu doda odredba da je noćni rad u alkoholnim lokalima zabranjen za mladež i to mušku ispod 16 godina i žensku ispod 18 godina. Pretstavljalo bi veliku opasnost za mladež ispod tih godina da rade u ovim lokalima.

Pretsednik: Traži li još ko reč?

D-r **Dušan Bratić:** Odgovor na ovaj predlog d-r Popovića daju članovi 6 i 2, tj. da je ostavljeno vladama narodnih republika da odrede za koje struke može biti kao uslov veće godine starosti učenika, osim toga koji se radovi smatraju štetnim po zdravlje učenika.

Pretsednik: Traži li još ko reč? (Niko). Stavljam član 6 na glasanje. Ko je za neka digne ruku. (Svi poslanici dižu ruku). Hvala. Ima li ko protiv? (Nema). Član 6 je primljen.

(Veće je zatim dizanjem ruku jednoglasno usvojilo članove 7, 8, 9 i 10 prema izveštaju Odbora).

Izvestilac čita član 11.

Pretsednik: Traži li ko reč? Ima reč narodni poslanik d-r Miloš Popović.

D-r **Mioš Popović:** Što se tiče ove saglasnosti, ja sam mišljenja da bi prilikom prijema u izvesne poslove trebalo da se vodi računa o fizičkim i intelektualnim sposobnostima.

Izvestilac: Ja držim da je taj amandman suvišan, jer ovde u članu 11 treba voditi računa o uslovima predviđenim u članu 2 ovoga Zakona. Član 2 jasno kaže da će se sve to ispitati, pa bi to bilo suvišno.

Pretsednik: Prelazimo na glasanje. Ko je za ovaj član kakav je u projektu, neka digne ruku. (Svi). Ko je protiv? (Niko). Član 11 je primljen.

(Veće je zatim dizanjem ruku jednoglasno i bez izmena usvojilo sve članove od 12 do 21 zaključno prema izveštaju Odbora).

Izvestilac čita član 22 prema izveštaju Odbora.

Pretsednik: Ima reč Vladin poverenik Milan Žugelj.

Vladin poverenik Milan Žugelj: Okružni i narodni odbori treba da osnivaju naučničke domove, međutim teškoća je u tome što se dosad to nije predvidelo, ta stavka u budžetu nije predviđena, zato imamo ovde predviđeno kakva će biti sredstva da bi se ti domovi u toku nekoliko godina mogli formirati. Zašto je to toliko važno? Zato što se jedan veći deo učenika koje želimo da uvedemo u privredu danas regrutuje baš iz onih pasivnih krajeva koji su mnogo učestvovali u narodnooslobodilačkoj borbi i ti učenici danas su bez sredstava da bi mogli učiti i da bi bili obezbeđeni. Ima tu još jedna stvar koja će nam koristiti. Razna društva i udruženja koja su imala da se staraju za život učenika, kao što su »Privrednik« i »Hrvatski radiša« itd., likvidirana su kao takva i uključena u fondove koji će biti osnovani za staranje o tim učenicima. Prema tome, treba i ovim Zakonom obuhvatiti ovaj važni momenat kako bi ti naši mladi drugovi stvarno mogli završiti učenje i obrazovanje. Sad je stvar takva da učenici imaju osiguranu minimalnu nadnicu, ali ona je zbilja toliko minimalna da učenicima ne obezbeđuje sve što im je potrebno za život. Oni imaju između 3 i po do 6 i po dinara po satu. Ja vjerujem da i kada se bude regulisalo pitanje nadnica, one neće moći mnogo da se povećaju zato što u prvim godinama učenja učenici stvarno ne mogu da privrede

toliko da bi im se mogla dati ona nadnica koja bi im obezbedila život. Prema tome, ovi fondovi su neophodno potrebni da bi popunili razliku između učenikove nadnice i njegovih potreba za život, tako da ne bi kao ranije bili gladni, već da stvarno mogu živeti kao ljudi.

Pretsednik: Kod ovoga člana ima amandman narodnog poslanika d-r Miloša Popovića.

D-r Miloš Popović: Smatram da bi bilo vrlo važno da se doda da će se za učenike mlađe od 14 godina ili ako su fizički i umno nesposobni za redovno učenje postarati učenički domovi i da će bliže odredbe propisati Ministarstvo rada.

Pretsednik: Traži li još ko reč o ovome članu? Ima reč izvestilac Joza Milivojević.

Izvestilac: Ja mislim da to nije umesan predlog, jer mi nemamo učenika mladih od 14 godina.

Pretsednik: Traži li još ko reč o ovome članu? (Niko). Stavljam član 22 ovakav kakav je na glasanje. Ko je za ovaj član neka digne ruku. (Svi). Ko je protiv? (Niko). Član 22 je primljen.

(Veće je zatim dizanjem ruku jednoglasno i bez izmena usvojilo sve članove od 23 do 27 zaključno prema izveštaju Odbora).

Izvestilac čita član 28 prema izveštaju Odbora.

Pretsednik: Traži li ko reč o ovome članu? (Poverenik Vlade *Milan Žugelj*: Ja bih hteo da kažem par reči). Ima reč poverenik Vlade *Milan Žugelj*.

Vladin poverenik Milan Žugelj: Iz ovog člana se vidi da se mimo učeničkog ugovora daje mogućnost da oni koji faktički znaju tu struku mogu da polože ispit. Ranije naučnici nisu imali nikakvo pravo niti plaću, bili su zaposleni kao obični radnici. Međutim, poslodavac ih je kasnije ipak koristio za sve one poslove koji su mu bili potrebni, ali im pored svega znanja i kvalifikacije nije davao odgovarajuću platu, zato što formalno nisu imali položeni ispit. Sada mi ovde stvaramo mogućnost da polože ispit ne samo oni koji nisu imali prilike da uče, već i oni koji imaju kvalifikaciju. Ima ceo niz grana našeg zanatstva i industrije gde mogu i stari radnici, koji nisu imali u mladosti mogućnosti da uče, sada da se usavrše i da polože stručni ispit. Ja mislim da će naš Zakon o učenicima u privredi biti još jedan

potstrek i prilika našim drugovima da se još više usavrše da pored svog redovitog rada uče, kako bi mogli da polože ispit i time steknu kvalifikaciju jednog izučenog radnika.

Pretsednik: Traži li još ko reč o ovome članu?

Izvestilac: Kod ovog člana postoji amandman druga d-r Miloša Popovića.

Pretsednik: Ima reč narodni poslanik d-r Miloš Popović.

D-r Miloš Popović: Kod ovoga člana 29 u trećem redu после речи „ученика” додати: „уколико не би одговарали одређеним прописима”, тако да се може дати могућност и приватним ученичким домовима где постоје да корисно послуже и да тиме олакшају као што је било Друштво за заштиту деце, које је својевремено врло добро вршило тај свој посао на збрињавању шегрта у старој Југославији. Бар као прелазно стање, ако се нађе једно такво друштво, зашто му се не би дала могућност да ради и помаже.

Pretsednik: Traži li još ko reč? (Niko). Pošto niko ne traži reč, ima reč izvestilac.

Izvestilac: Ovaj amandman protivan je duhu ovog zakonskog predloga, po kome ne mogu postojati privatne organizacije za uposlјavanje radnika, jer je u članu 8 propisano da zaposlenje vrše organi službe posredovanja rada. To nije privatna organizacija i ne prepušta se privatnoj inicijativi podizanje tih domova, nego se u članu 22 i 23 govori o tome ko će domove osnivati, kao što se govori i o imovini koja dolazi pod upravu državnih organa.

Prema tome, ako bi se to uvelo kao što drug predgovornik predlaže, to bi poremetilo ceo duh ovoga Zakona.

Pretsednik: Stavljam na glasanje član 29. Ko je za ovaj član kako je predložen od strane Odbora, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Objavlјujem da je član 29 primljen.

Izvestilac čita član 30 predloga prema izveštaju Odbora.

Pretsednik: Traži li ko reč? (Niko). Ko je za ovaj član, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Niko). Član 30 je primljen.

Izvestilac čita član 31 predloga prema izveštaju Odbora.

Pretsednik: Traži li ko reč? (Niko). Ko je za ovaj član, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Nema. Završen je pretres i glasanje u pojedinostima. Glasaćemo

o ovom zakonskom predlogu u celini nakon pauze od četvrt sata koju sada određujem.

(Posle pauze).

Pretsednik: Nastavljamo rad i prelazimo na glasanje u celini. Molim druga sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar Ninko Petrović proziva poslanike da glasaju.

Glasali su za: Abduraim Mustafa, Aguši Kurteš, Ambrožić Lado, Andrejev Bane, Apostolski Mihailo, Augustinčić Anton, Babić Anto, Babović Spasenija, Bakić Mitar, Barbarić Božo, Bojnović Đurađ, Bratić d-r Dušan, Brašnarov Panko, Brkić Hasan, Bursać Milan, Vasiljević Dušan, Vidmar Tone, Vljaković d-r Milorad, Vujasinović Todor, Vujačić Marko, Vukosavljević Sreten, Galijašević Bećir, Garčević Gojko, Golubović Marinko, Golubović Radonja, Gregorić d-r Pavle, Dimitrijević Spasoje, Dobrašnović Miloje, Dolinšek Tone, Dugonjić Rato, Žižić Živko, Žumer Srećko, Ivović Dušan, Ilić S. Dragoljub, Ilić Pavle, Imamović Fadil, Jadrešin Bogde, Jakovljević d-r Stevan, Jegdić Jovan, Jeras Josip, Jurinčić Niko, Kavčić Stane, Kardelj Pepca, Komnenić Petar, Kotnik Beno, Kocbek Edvard, Krizman d-r Hinko, Kršul Mate, Kulenović Skender, Lautaš Trajan, Lubej France, Lunaček d-r Pavel, Maglajlić Šefket, Manojlović Radmila, Martinovski N.kola, Marušić d-r Drago, Maslarić Božidar, Masnić Petar, Milivojević Joza, Milošević Mira, Miljovski Kiril, Mitrović Božo, Mitrović Mitra, Mićunović Veljko, Mlakar Alojz, Mojsov Lazar, Nađ Gavriilo, Nestorov d-r Dimitar, Nikolić Zora, Novak Ivan, Oreščanin Bogdan, Orović Savo, Pavlović Kosan, Pejnović Kata, Perović Puniša, Petrović Mato, Petrović Ninko, Plepelić Stjepan, Pešev Nikola Pančev, Poglajen Franc, Popivoda Krsto, Popović S. Milan, Popović d-r Miloš, Popović Radovan, Radović Vuko, Rebac Hasan, Rkman Dušan, Rus Josip, Savić Kirilo, Salacan Don Ante, Sali Lisi, Skerlić Velimir, Smiljanić Milan, Snaj Franc, Stanković d-r Siniša, Sulejmani Hivzi, Sulejmanovski Nafi, Sučić Florijan, Todorović Radomir, Tomić Aleksa, Turković Ivan, Četković Jovan, Čišić Husaga, Čurčić Živojin, Filipović Krsto, Frol Frane, Hafner Tone, Hodžić Džeko, Hrnčević d-r Josip, Cajnkar d-r Stanko, Carević Miloš, Carić d-r Vojin, Celeski Lazar, Čiković Tomo, Čolaković Rodoljub, Čubrilović d-r Branko, Džankić Hasan, Šećeragić Murad, Šoti Pal.

Otsutni: Aceva Vera, Babić Ljubo, Bajalski Risto, Bebler d-r Aleš, Bevk France, Berus Anka, Blagojević d-r Obren, Borić

Franjo, Varga Ištvan, Veslijevski Naum, Vrbovski Pavel, Gavrilski d-r Gjorgi, Gaš Aljuš, Gošnjak Ivan, Grbić Mihailo, Dapčević Peko, Đaković Spasoje, Đilas Milovan, Đuričin Milivoj, Župančić Oton, Zatrić Sait, Zogović Radovan, Kapetanović Hajro, Kerime Muča, Krajačić Ivan, Malinska Veselinka Đorđeva, Markovski Benko, Milanković Ivan, Momčilović Ljuba, Mugoša Andrija, Nazor Vladimir, Naumovski Naum, Nenezić Radojica, Nošpal Tode, Olah Šandor, Pavić Niko, Papić Radovan, Petrović Nikola, Polak Bojan, Popović Dušan, Prodanović Jaša, Radosavljević Dobrivoje, Redža Zekerija, Saitli Dragutin, Sejfula Kemal, Smodlaka d-r Josip, Spirov d-r Boris, Stojanović Aleksandar, Temelkovski Borko, Hamović Rade, Herljević Franjo, Hodža Mustafa, Čalovska Ljiljana, Šentjunc Lidija, Šukria Ali.

Pretsednik: Za predlog Zakona o učenicima u privredi glasalo je 119 narodnih poslanika, svi za. Time je Zakon o učenicima u privredi u Veću naroda izglasan, a izveštaj o tome uputićemo Saveznom veću. U vezi s tim izveštavam Veće naroda da smo primili od Saveznog veća Narodne skupštine dopis da je tamo ovaj Zakon izglasan bez izmene.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: pretres predloga Zakona o osnivanju i nadležnosti suda za pomorski ratni plen.

Molim druga izvestioca Bogdana Oreščanina da podnese izveštaj.

Izvestilac Bogdan Oreščanin (NR Hrvatska): Budući da je izveštaj Zakonodavnog odbora o izmenama i dopunama štampan, ja ću, ukoliko ste saglasni, dati samo izvesna objašnjenja o izmenama i dopunama koje je Zakonodavni odbor učinio i neću čitati ceo tekst izveštaja. Izmene i dopune su uglavnom stilske prirode ili se odnose na bolju i pravilniju sistematizaciju materije predloženog zakonskog teksta.

Tako, izmene u članu 1, 2 i 3 su stilske prirode. U članu 4 predložena izmena govori o pripreмноj komisiji za plen. Zakonodavni odbor izmenio je naziv komisije i pripremnу komisiju, jer to nije stalna, nego je faktički komisija ad hoc koja se formira za izvršenje izvesnih pripremnih radnji, koje se vrše pre samoga suđenja.

U članu 4 kao drugi stav unet je izmenjeni tekst člana 7 i to zbog toga što se u članu 4 obrađuje opšta nadležnost pripreмne komisije, tako da ta materija logički spada u član 4.

U drugome stavu člana 4 nije bilo naznačeno ko određuje rukovodioca izviđanja, nego je bilo naznačeno da jedan član

pripreme komisije rukovodi izviđanjem u pripremnom procesu, a da sama priprema komisija određuje ko će biti rukovodilac izviđanja.

Član 6 je promenjen. U njemu se kaže da je rukovodilac dužan da u što kraćem roku izvrši sve potrebne radnje da bi se razjasnilo činjenično stanje i pripremila sudenje, vodeći pri tome u jednakoj meri računa o interesima kaptora i o zaplenjenom brodu i tovaru. Dalje se kaže da će po završetku izviđanja priprema komisija dozvoliti zastupnicima obeju strana uvid u spise da bi izjavili imaju li još što da navedu u zaštitu interesa strana koje zastupaju.

Član 8 postaje član 7 i u njemu je naglašeno da komisija mora i pre donošenja presude preduzeti sve potrebne mere u pogledu broda, tovara, putnika i posade, vodeći pri tome računa o interesima obeju strana. Formalna žalba protiv odluka komisije rešava se zajedno sa glavnom stvari prilikom donošenja presude.

U članu 9 koji postaje član 8 takođe je reč »učenicima« zamenjena rečju »zastupnicima«.

Ostale izmene su, kako sam već rekao, čisto stilske prirode.

U međuvremenu, otkako je ovaj zakonski predlog podnet Zakonodavnom odboru, izmenjen je naziv »Komanda mornarice« u naziv »Komanda jugoslovenske ratne mornarice« i na osnovu saglasnosti Ministra narodne odbrane ja molim da Veće naroda ovu izmenu primi i unese tamo gde se pominje izraz »Komanda mornarice«.

Budući da sve pomorske države imaju specijalne stručne sudove za pomorski ratni plen, to i mi kao pomorska država, mislim, takođe treba da takve sudove formiramo i da donošenje ovog Zakona i formiranje ovih sudova ustvari ne znači ništa drugo nego popunjavanje praznine koja je u tom pogledu kod nas kao pomorske države postojala. Prema tome, molim Veće da tekst, kako ga je predložio Zakonodavni odbor Veća, u celini usvoji. (Aplauz).

Pretsednik: Čuli ste izveštaj Zakonodavnog odbora. Otvaram diskusiju u načelu. Ko želi reč o ovom zakonskom predlogu? Ima reč narodni poslanik Savo Orović.

Генерал-лајтнант Саво Оровић: (HP Црна Гора): Другови и другарице народни посланици, предлог Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен иако је мали по броју чланова, веома је важан обзиром на то што

регулише извесне правне односе међународног значаја на мору, које чини један део наше државе.

Као год што на суву постоје војска и грађанство, односно борци и неборци, тако исто на мору постоји ратна морнарица или флота и трговачка морнарица.

И као год што постоји међународно јавно и ратно право на суву, тако постоји међународно поморско јавно и ратно право.

Знамо да се међународним правом уопште назива скуп разних правила по којима се државе управљају у својим међусобним односима, као што су: конвенције, пактови акорди, споразуми, затим разни уговори о савезу, о гаранцији, о неутралности, о трговини, о пловидби, о риболову, о вери, о пошти и телеграфу, о санитарским мерама итд.

Поштовање ових међународних правних прописа обавезује државе и народе као год и појединце, и прекршај обавезе питање је не само моралне и материјалне одговорности, већ и националне части. Међутим има народа, као што су Немци, за које то не важи. Они су још у првом светском рату међународне уговоре прогласили за обичну парчад хартије и безобзирно их погазили. А већ у овом другом светском рату Немци су својим зверским и систематским уништавањем заробљеника и мирног становништва у злогласним лагерима душегупкама понизили достојанство човека, а сами себе деградирани на степен људождера и уствари ниже расе а не „више“ како су они у својој глупој грандоманији уображавали.

Остали народи, сем њихових бедних сателита, нису се повели за свирепим Немцима, већ су, иако толико изазивани на репресалије, одржали хладнокрвност и поштовање међународног ратног права.

Непријатељски ратни и државни бродови кад се заробе без даљег аутоматски постају ратни плен. А поморски судови које предвиђа овај Закон, односе се само на бродове који не припадају ратној флоти, али се ипак у рату плене, а то су:

1) сви бродови под непријатељском заставом, — од овога се изузимају мали рибарски чамци дуж обале, чамци за локални саобраћај и бродови који служе знанственим, верским и хуманим сврхама;

- 2) бродови неутралних држава у служби непријатеља;
- 3) бродови који се баве шверцом;
- 4) пиратски и гусарски бродови који се баве пљачком;

Све ово треба да се расправи и да се регулише: који бродови да се сматрају заплењени а који не; куда ће посада заплењених бродова, где ће се чувати заплењени бродови и коме припада њихов товар; где ће се чувати материјал до решења суда. Зато се, другови, организују поморски судови, које предвиђа овај законски предлог који је пред нама.

Наша земља има море са најлепшим обалама, лукама и острвима на свету. То је наше дивно плаво Јадранско Море. Али не наше у оном смислу како га зову италијански империјалисти „Маре нострум“ замишљајући га као своје језеро у ком циљу они вековима посежу за његовом источном обалом, тражећи вечито нашу Далмацију, коју су били у овом рату окупирали заједно са Словенијом, Црном Гором и Албанијом и тако замислили обнављање Римског царства окупирањем целог Балкана. Али „није вино пошто је прије било“, надувена фашистичка жаба је прсла и сада се остаци црних кошуља хватају за Трст и Јулиску Крајину, одакле би могли и даље да ометају наш слободни и мирни развитак и да поново својом агесијом угрожавају наше и остале балканске народе.

Међутим сад су, на нашу срећу, друге прилике и неће се више поновити фамозни Рапалски уговор. Прошло је време кад је могла да се одиграва данунцијада са Ријеком и да се забада нож у живо југословенско тело, као што је било отимање Задра усред Далмације.

По свима правним принципима, по историским, географским, етнографским и политичким и по самом опредељењу народа Јулиска Крајина са Трстом и Истром са Пулом припада Југославији и нико нам их не може и неће оспорити, јер би се иначе створио квасац за нове сукобе и нове ратове које опет прижељкује и потпирује светска реакција на челу са г. Черчилем. Међународна комисија, надамо се, неће бити злокобни Рансман, који је сугерирас комадање Чехословачке, већ савесни и непристрасни извештач, као што су били они британски посланици и новинари који су се бавили у Југославији приликом избора за Конституанту.

И тако ми спокојно очекујемо Мировну конференцију у погледу разграничења са Италијом, јер како је казао маршал Тито: „Ми туђе нећемо а своје не дамо“.

Ми имамо најбоље услове да створимо једну модерну и јаку морнарицу, и трговачку и ратну, као што смо већ створили модерну и јаку армију.

Наши су људи, нарочито Приморци, на гласу поморци. Познате су старе бокељске и дубровачке морнарице и хрватска флота из доба Томислава. У целом свету Далматинци важе као најбољи морнари.

Сам Петар Велики, приликом изградње своје флоте, позвао је у помоћ наше Бокеље. Тако је чувени морепловац Марко Мартиновић из Боке био први командант поморске академије у Петрограду, а Матија Змајевић из Пераста био му је први командант морнарице, три пута је тукао Швеђане и једном приликом је Петру и живот спасио.

Тако ћемо ми под мудрим руководством нашег великог маршала Тита имати и своју снажну морнарицу, па је потребно да се савременим законима регулишу и сви поморски међународни односи.

И ја радосно поздрављам овај законски предлог као један допринос више за правно уређење и афирмирање наше нове државе, демократске Федеративне Народне Републике Југославије у заједници напредних и слободољубивих народа, те изјављујем да ћу гласати и у начелу и у појединостима за овај предлог закона. (Одобравање).

Претседник: Тражи ли још ко реч у начелу? (Нико). Не јавља се нико. Закључујем начелну дискусију и приступамо гласању у начелу. Ко је за овај законски предлог у начелу, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Нико није против, према томе овај је законски предлог у начелу примљен.

Прелазимо на претрес у појединостима. Молим известиоца друга Богдана Орешчанина да чита редом све чланове, члан по члан.

(Веће је затим дизањем руку једногласно без измена усвојило чланове од 1 до 13 закључно према извештају Одбора).

Претседник: Time je diskusija i glasanje u pojednostima po ovom zakonskom predlogu završena. Prelazimo na glasanje

u celini i molim druga sekretara da izvrši prozivku narodnih poslanika.

Sekretar Ninko Petrović proziva narodne poslanike da glasaју.

Glazali su za: Abduraim Mustafa, Aguši Kurteš, Ambrožič Lado, Andrejev Bane, Apostolski Mihailo, Augustinčić Anton, Babić Anto, Babović Spasenija, Bakić Mitar, Barbarić Božo, Blagojević d-r Obren, Bojnović Đurađ, Bratić d-r Dušan, Brašnarov Panko, Brkić Hasan, Bursać Milan, Vasiljević Dušan, Vidmar Tone, Vlajković d-r Milorad, Vujasinović Todor, Vujačić Marko, Vukosavljević Sreten, Galijašević Bećir, Garčević Gojko, Golubović Marinko, Golubović Radonja, Gregorić d-r Pavle, Dimitrijević Spasoje, Dobrašinović Miloje, Dolinšek Tone, Dugonjić Rato, Žižić Živko, Žumer Srećko, Ivović Dušan, Ilić S. Dragoljub, Ilić Pavle, Imamović Fadil, Jadrešin Bogde, Jakovljević d-r Stevan, Jedgić Jovan, Jeras Josip, Jurinčić Niko, Kavčič Stane, Kardelj Pepca, Komnenić Petar, Kotnik Beno, Kocbek Edvard, Krizman d-r Hinko, Kršul Mate, Kulenović Skender, Lautaš Trajan, Lubej France, Lunaček d-r Pavel, Maglajlić Šefket, Manojlović Radmila, Martinovski Nikola, Marušić d-r Drago, Maslarić Božidar, Masnić Petar, Milivojević Joza, Milošević Mira, Miljovski Kiril, Mitrović Božo, Mitrović Mitra, Mićunović Veljko, Mlakar Alajzija, Mojsov Lazar, Nađ Gavriilo, Nestorov d-r Dimitar, Nikolić Zora, Novak Ivan, Oreščanin Bogdan, Orović Savo, Pavlović Kosan, Pejnović Kata, Perović Puniša, Petrović Mato, Petrović Ninko, Plepelić Stjepan, Pešev Nikola Pančev, Poglajen Franc, Popivoda Krsto, Popović Dušan, Popović S. Milan, Popović d-r Miloš, Popović Radovan, Radović Vuko, Rebac Hasan, Rkman Dušan, Rus Josip, Salacan Don Ante, Sali Lisi, Skerlić Velimir, Smiljanić Milan, Snoj Franc, Stanković d-r Siniša, Sulejmani Hivzi, Sulejmanovski Nafi, Sučić Florijan, Tomić Aleksa, Turković Ivan, Četković Jovan, Čišić Husaga, Filipović Krsto, Frol Frane, Hafner Tone, Hodžić Džeko, Hrnčević d-r Josip, Cajnkar d-r Stanko, Carević Miloš, Carić d-r Vojin, Celeski Lazar, Čiković Tomo, Čolaković Rodoljub, Čubrilović d-r Branko, Džankić Hasan, Šećeragić Murad.

Otsutni: Aceva Vera, Babić Ljubo, Bajalski Risto, Bebler d-r Aleš, Bevk France, Berus Anka, Borić Franjo, Varga Ištvan, Veslijevski Naum, Vrbovski Pavel, Gavriilski d-r Gjorgi, Gaš Aljuš, Gošnjak Ivan, Grbić Mihailo, Dapčević Peko, Đaković

Spasoje, Dilas Milovan, Đuričin Milivoj, Župančić Oton, Zatrić Sait, Zogović Radovan, Kapetanović Hajro, Kerime Muča, Krajačić Ivan, Malinska Veselinka Đorđeva, Markovski Benko, Milanković Ivan, Momčilović Ljuba, Mugoša Andrija, Nazor Vladimir, Naumovski Naum, Nenezić Radojica, Nošpal Tode, Olah Šandor, Pavić Niko, Papić Radovan, Petrović Nikola, Polak Bojan, Prodanović Jaša, Radosavljević Dobrivoje, Redža Zekerija, Savić Kirilo, Saili Dragutin, Sejfula Kemal, Smodlaka d-r Josip, Spirov d-r Boris, Stojanović Aleksandar, Temelkovski Borko, Todorović Radomir, Čurčić Živojin, Hamović Rade, Herljević Franjo, Hodža Mustafa, Čalovska Ljiljana, Šentjurs Lidija, Šukria Ali.

Pretsednik: Za predlog Zakona o osnivanju i nadležnosti suda za pomorski ratni plen, kako ga je doneo Zakonodavni odbor, glasalo je 117 narodnih poslanika. Svi su glasali za. Time je Zakon o osnivanju i nadležnosti suda za pomorski ratni plen u Veću naroda konačno izglasan u celini. Kao i ostale zakone tako ćemo i ovaj dostaviti Saveznom veću.

Time je iscrpena treća tačka dnevnog reda. Prelazimo na četvrtu tačku dnevnoga reda: izveštaj Saveznog veća o izglasavanju predloga Zakona o braku.

Pošto Savezno veće izveštava da je tekst predloga Zakona o braku, koji je primljen u Veću naroda, potpuno identičan sa tekstom istog zakonskog predloga primljenog u Saveznom veću, to mislim da treba formalno da glasamo dizanjem ruku. Prima li Skupština ovaj predlog. (Prima). Ko je za predlog Zakona o braku, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema).

Time je Zakon o braku definitivno izglasan i uputićemo ga Prezidijumu na proglašenje.

Zaključujem današnju sednicu, a iduću zakazujem za sutra, 30 marta u 16 časova, sa dnevnim redom: nastavak nedovršenog današnjeg dnevnog reda i predlog Zakona o vojnoj obavezi.

(Sednica je zaključena u 20 časova).

Девета седница

(30 марта 1946 године)

Почетак рада у 16,20 часова.

Претседавао председник **Владимир Симић**.

Претседник: Отварам девети редовни састанак II ванредног заседања Свезног већа Народне скупштине ФНРЈ. Записник данашњег састанка водиће секретар Воја Лековић. Изволите саслушати записник прошлог састанка.

Стеван Јовичић чита записник VIII редовног састанка од 29 марта т. г.

Претседник: Има ли каквих примедба на прочитани записник? (Нико се не јавља). Примедба нема, објављујем да се записник оверава.

Изволите чути претходна саопштења.

Веће народа Народне скупштине, у смислу члана 63 Устава и члана 44 свог Пословника, доставља Савезном већу на решавање предлог Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен онако како је усвојен у Већу народа на VIII редовном састанку, одржаном 29 марта 1946 године.

Законодавни одбор Савезног већа доставља Већу на решење свој извештај о предлогу Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије.

Изволите саслушати молбе народних посланика за отсуства: Вујица Гајиновић, моли за један дан отсуства због смртног случаја у породици; Фрањо Антолић, моли за 5 дана отсуства због несрећног случаја у породици.

Предлажем Већу да се оба ова тражена отсуства одобре. Прима ли Веће мој предлог? (Прима). Објављујем да су отсуства народних посланика одобрена онако како су тражена.

Веће је примило извештај број молби и жалби које се упућују Одбору за молбе и жалбе.

Радници и намештеници графичке индустрије из Скопља, упућују Савезном већу телеграм у коме поздрављају склапање уговора о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Пољске. Овај телеграм се прима на знање.

Пре прелаза на дневни ред претседник предлаже Већу да се законски предлог Већа народа о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен стави на дневни ред као тачка трећа данашњег дневног реда, а да се извештај Законодавног одбора Савезног већа о предлогу Закона о војној обавези држављана ФНРЈ стави на дневни ред као тачка четврта. Прима ли Веће ова два предлога? (Прима се). Пошто је Веће примило ове предлоге, извештавам да се допуњава данашњи дневни ред и као тачка трећа долази решење о предлогу Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен, како га је усвојило Веће народа, а као четврта тачка, решење о законском предлогу о војној обавези држављана ФНРЈ. Извештај Законодавног одбора о овом предлогу још је у штампи и биће у најкраћем времену, после кратког прекида, раздељен народним посланицима. Према томе на дневном реду су решење о предлогу Већа народа Закона о државним матичним књигама као прва тачка; друго, решење о предлогу Већа народа Закона о ученицима у привреди и као трећа тачка се ставља решење Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен.

У смислу јуче установљеног обавезног тумачења Устава и Пословника у погледу наше законодавне процедуре, извештавам Веће да сам као претседник, у заједници са претседником Већа народа, а исто тако са претседницима законодавних одбора, како Већа народа тако и Савезног већа, установио да су текстови предлога Закона о државним матичним књигама, предлога Закона о ученицима у привреди, као и предлога Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен идентични текстовима ових закона

усвојеним у Већу народа. Према томе питам Веће да ли овај извештај свога Претседништва, у погледу утврђивања идентичности ових текстова, прихвата и ко то прихвата нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нико се не јавља). Нема. Објављујем да су на овај начин, у смислу чл. 63 и 64 Устава, члана 44 Пословника Већа народа и члана 45 Пословника Савезног већа ови закони коначно у Народној скупштини усвојени и биће у смислу Устава и Пословника послати Президијуму ради проглашења.

Дошли смо до четврте тачке дневног реда. Као што сам саопштио у најкраћем времену биће народним посланицима раздељени извештаји Законодавног одбора који је радио данас до 2 часа по подне и ради тога одређујем краћи одмор од 15—20 минута.

(После одмора).

Претседник: Настављамо седницу. Пре прелаза на дневни ред, још једно саопштење. Част ми је саопштити Већу да је народни посланик Момчило Ђурић поднео оставку на свој посланички мандат за срез рађевски, округ подрински. Ова ће се претставка упутити Мандатном и имунитетском одбору.

Претседник Владе Федеративне Народне Републике Југославије и министар народне одбране маршал Јосип Броз Тито упутио је писмо Савезном већу Народне скупштине којим овлашћује генерал-мајора Светозара Вукмановића-Темпа да у Савезном већу Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије објашњава и брани Закон о војној обавези грађана ФНРЈ.

Известилац Законодавног одбора је народни посланик Радован Мијушковић. (Аплауз).

Известилац Радован Мијушковић (изборни срез Тамнавски, НР Србија) чита извештај Законодавног одбора Савезног већа о предлогу Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије.

(Видети предлог Владе ФНРЈ и извештај Законодавног одбора као прилог на крају књиге).

Претседник: Приступамо претресу у начелу предлога Закона о војној обавези држављана ФНРЈ. Ко жели да уз-

ме учешћа у претресу у начелу по овом Закону, нека се јави за реч? (Нико се не јавља за реч). Онда ћемо приступити гласању у начелу. Ко је у начелу за предлог Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије нека дигне руку? (Сви посланици дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је предлог Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије у Савезном већу у начелу једногласно примљен.

Приступамо претресу у појединостима. Отварам претрес о првој глави, а гласаћемо по чановима. Да ли ко жели, да узме учешћа у претресу у појединостима о првој глави? (Не јавља се нико за реч). Молим известиоца да чита наслов и члан 1.

Известилац Радован Мијушковић чита наслов и члан 1 према извештају Одбора.

Претседник: Ко је за члан 1 са насловом и поднасловом нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је члан 1 са насловом и поднасловом једногласно примљен.

(Затим је Веће гласајући дизањем руку усвојило једногласно чланове од чл. 2 до 6 закључно, према извештају Законодавног одбора).

Претседник: Прелазимо на II главу — Трајање војне обавезе. Да ли ко од народних посланика жели да узме реч у претресу у појединостима код ове главе? (Нико се не јавља). Изволите чути наслов II главе и члан 7.

Известилац чита наслов II главе и члан 7 по извештају одборском.

Претседник: Ко је за члан 7 нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Објављујем да је члан 7 примљен једногласно.

Известилац чита члан 8.

Претседник: Ко је за члан 8 нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Објављујем да је члан 8 примљен једногласно.

Известилац чита члан 9.

Претседник: Ко је за члан 9 нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Објављујем да је члан 9 примљен једногласно.

Прелазимо на III главу — Служба у сталном кадру.

Жели ли ко реч од народних посланика да говори у појединостима код ове главе? Има реч народни посланик Павле Павловић.

Павле Павловић (*Изборни срез Београд V, НР Србија*): Из овога пројекта ја не видим да су узети у обзир евентуални храниоци породица, које би у малозанатској радничкој или сељачкој економски слабој породици остале без свога дотадашњег сталног староца и храниоца. Дешава се да у таквим породицама, где су људи обично благословени децом, умре старешина породице и нејаки син, тек стасао младић за војску, мора све то да остави исто тако неумољиво као што је хранилац породице по закону природне неумољивости оставио породицу незбринуту, и овај хранилац оставља је и одлази у војску. Унаточ тога што је највиша част и дужност у нашој Републици бранити отаџбину, ипак није лако због служења у кадру оставити малу децу, оставити браћу и сестре и стару мајку, која је већ пред изнемоглошћу.

Међутим, сви ти људи не морају да буду ослобођени војне обавезе на случај рата, па и саме вежбе; они могу бити врло добри браниоци отаџбине и одужити се тој највишој светињи нације и свога рода тиме што ће служити у позадинској техничкој служби која је због развитка ратне технике и борбених формација у рату постала често важнија и од самих појединих мобилисаних делова борацких. По оцени из прошлога рата, за модерно вођење ратовања треба око 20 радних снага у позадини да раде за једнога борца на фронту. Овако се мислило, говорило и веровало у последњем рату. Ето ту можемо да пласирамо ове инокосне храниоце који не могу две године или, евентуално, ако су упућени у морнарицу, четири године да служе у војсци, а могу увек корисно послужити отаџбини у критичном часу као врло корисни на позадинским радовима.

Ето, у томе правцу ја бих желео да се унесе једна опаска овде за оне чије имовно стање није ниуколико черсто а припадају породицама које немају услова за опстанак, да се за њихове храниоце учини изузетак у овоме правцу.

Претседник: Жели ли још ко да говори о овој глави? Има реч друг Светозар Вукмановић-Темпо.

Светозар Вукмановић Темпо (*Изборни срез барско-улицински, НР Црна Гора*).—Говорника при изласку на говорницу посланици поздрављају аплаузом. — По овом законском пројекту није предвиђено да се ослобађају од војне обавезе храниоци. То није дошло случајно. Из живота старе Југославије ми смо видјели да је ослобођење од војне обавезе за храниоце уствари била једна демагошка мјера старих власти, јер је одмах иза тога сљедовало установљавање плаћања војнице, која је падала искључиво на сиромашни дио нашег становништва. Ми смо намјерно избацили такву одредбу и поставили смо као принцип да је за свакога грађанина Федеративне Народне Републике Југославије највиша част и обавеза да служи у Армији. (Буран аплауз и одобравање). Од те обавезе не може се нико ослободити, уколико је наравно частан и способан за војну службу. (Узвизи: Врло добро! Тако је!).

Но, с друге стране, наша држава је демократска држава и има обавезу да се стара о цјелокупном нашем народу, то значи о радницима, о сељацима и о незбринутим породицама оних војника који су у Армији. Породице тих људи неће бити остављене саме себи, него ће морати бити на бризи државе и државних органа. То је обавеза наше државе према породицама оних људи који стоје под оружјем за одбрану наше домовине. (Аплауз).

Ако посматрате у том свјетлу питање ослобођења хранилаца, онда ћете видјети да је овај законски пројекат на мјесту. (Буран аплауз).

Претседник: Има ли још ко да би желио да говори у појединостима о овој глави III — Служба у сталном кадру? (Нико се не јавља за реч). Не јавља се нико за реч. Молим известиоца да продужи са читањем.

Известилац чита наслов главе III и чл. 10.

Претседник: Ко је за члан 10 заједно са насловом главе III, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Нема. Објављујем да је члан 10 једногласно примљен.

(За овим је Веће, гласајући дизањем руку о сваком прочитаном члану, једногласно усвојило чланове 11 до 19 закључно према извештају Законодавног одбора).

Претседник: Прелазимо на IV одељак — Војна евиденција, регрутовање и упућивање на војну службу. Ако ко жели да узме учешће у појединачној дискусији по овој глави, нека се јави за реч. Не јавља се нико. Молим известиоца да продужи читање.

Известилац чита наслов главе IV и члан 20 према извештају Законодавног одбора.

Претседник: Ко је за наслов главе IV и члан 20, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Објављујем да је члан 20 са насловом примљен.

Прелазимо на члан 21.

(Затим је Веће, гласајући дизањем руку о сваком прочитаном члану једногласно прихватило чланове 21 до 24 закључно према одборском извештају).

Прелазимо на V одељак: — Позивање на вежбу. Ко жели реч по овом одељку нека се јави за реч. (Не јавља се нико). Пошто се нико не јавља за реч молим известиоца да чита даље.

Известилац чита члан 25 са насловом.

Претседник: Ко је за члан 25 са насловом нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Објављујем да је члан 25 заједно са насловом прихваћен.

Известилац чита члан 26.

Претседник: Ко је за члан 26 нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Објављујем да је члан 26 примљен.

Известилац чита члан 27.

Претседник: Ко је за члан 27 нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Објављујем да је члан 27 примљен.

Прелазимо на главу VI — Обавеза служења официра у оружаном сили.

Жели ли ко реч по овој глави у појединачној дискусији? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч молим известиоца да чита даље.

Известилац чита наслов главе VI и члана 28.

Претседник: Ко је за члан 28 са насловом, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Објављујем да је члан 28 примљен.

Известилац чита члан 29 према извештају Законодавног одбора.

Претседник: Ко је за члан 29 нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Нема. Објављујем да је члан 29 примљен.

Прелазимо на VII одељак — Позивање у случају мобилизације. Има ли кога ко жели реч у појединостима по овом одељку? (Нико се не јавља). Не јавља се нико. Молим известиоца да продужи читање.

Известилац чита наслов главе VII и члан 30 према извештају Законодавног одбора.

Претседник: Ко је за члан 30 онако како је прочитан, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Нема. Објављујем да је члан 30 примљен, као и наслов VII одељка. Прелазимо на члан 31.

Известилац чита члан 31.

Претседник: Ко је за члан 31, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Нема. Објављујем да је члан 31 примљен. Прелазимо на члан 32.

Известилац чита члан 32.

Претседник: Ко је за члан 32 нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Нема. Објављујем да је члан 32 примљен.

Прелазимо на VIII одељак — Дужности и одговорности војних обвезника. Ко жели реч по овом одељку у појединачној дискусији нека се јави? (Нико се не јавља). Не јавља се нико, молим известиоца да продужи читање.

Известилац чита наслов одељка VIII и члан 33 према извештају Законодавног одбора.

Претседник: Ко је за члан 33 са насловом одељка VIII, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? Нема. Објављујем да су члан 33 и наслов одељка VIII примљени. Прелазимо на члан 34.

Известилац чита члан 34 по предлогу Законодавног одбора.

Претседник: Ко је за члан 34 нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Нема. Објављујем да је члан 34 примљен. Прелазимо на члан 35.

Известилац чита члан 35.

Претседник: Ко је за члан 35 нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Нема. Објављујем да је члан 35 примљен. Прелазимо на члан 36.

Известилац чита члан 36.

Претседник: Ко је за члан 36 нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Нема. Објављујем да је члан 36 примљен. Прелазимо на члан 37.

Известилац чита члан 37.

Претседник: Ко је за чл. 37, нека дигне руку. (Сви дижу руку. Има ли кога против? (Нема). Објављујем да је чл. 37 једногласно примљен.

Известилац чита члан 38 према одборском извештају.

Претседник: Ко је за чл. 38, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Објављујем да је чл. 38 једногласно примљен.

Прелазимо на „Завршне одбедбе“. Ко жели реч у дискусији по овим одредбама, нека се јави за реч. (Нико се не јавља). Нико се не јавља. Молим известиоца да продужи читање.

Известилац чита „Завршне одредбе“ и чл. 39 по извештају одборском.

Петседник: Ко је за наслов одељка — Завршне одредбе — и чл. 39, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? Нема. Објављујем да су завршне одредбе и чл. 39 једногласно примљени.

Известилац чита чл. 40 према одборском извештају.

Претседник: Ко је за чл. 40, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Објављујем да је чл. 40 једногласно примљен.

Известилац чита чл. 41.

Претседник: Ко је за чл. 41, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли кога против? (Нема). Објављујем да је чл. 41 једногласно примљен.

Известилац чита члан 42.

Претседник: Ко је за члан 42, нека дигне руку. (Сви). Има ли кога против? (Нема). Нема. Објављујем да је члан 42 једногласно примљен.

Известилац чита члан 43.

Претседник: Ко је за члан 43, нека дигне руку. (Сви). Има ли кога против? (Нема). Нема. Објављујем да је члан 43 једногласно примљен.

Претседник: Приступамо другом и коначном гласању о Закону о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије. Гласаће се поименично са за и против. Молим секретара да чита имена народних посланика ради гласања.

Секретар Стеван Јовичић прозива народне посланике да гласају.

Гласали су за: Аголи д-р Неџат, Алексоски Борис, Андрић Ратомир, Антић Милоје, Антуновић Риста, Апостолов Васко, Аугустинов Мата, Бабић Антун-Туна, Бакрач Јозо, Банак Јосип, Баричевић Перо, Беловуковић Милан, Бериша Рифат, Бећирић д-р Тодор, Блажевић Јаков, Богданов Душан, Богданов Ђура, Божовић Никола, Боројевић Јован, Борштнар Јоже, Бохинц Андреј, Бошковић Ђорђе, Бреџељ д-р Маријан, Бркић Душан, Бркић Звонко, Бубањ Андрија, Буљан Вице, Бурић Хасан, Бурзевски Ванчо, Васиљевић Живан, Вејновић Светозар, Веселинов Јован, Веселинов-Мунђан Станка, Видовић Никола, Виловић Мустафа, Випотник Албин, Влатковић Немања, Влахов Димитар, Војновић Петар, Војковић Томо, Вркљан Анте, Вујичић Милорад, Вукадиновић Ђуро, Вукашиновић Иван, Вукмановић Светозар-Темпо, Вулин Сава, Вучковић Сретен, Гајић Гојко, Гаџић Радосав, Гашпар Јан, Геренчевић Павле, Гигов Страхил, Година Фердо, Гранђа Иван, Гранфил Тома, Грбић Чедо, Гргурић д-р Јаков, Грк Душан, Грубић Чедо, Грујић Радован, Груловић Аћим, Дамњановић Божидарка-Кика, Даниловић Угљеша, Деџевић Душан, Дорошки д-р Јован, Дошен Илија, Драгин Радивој, Драушник Јурица, Ђермановић Живота, Ђорговски Васил, Ђукић Пане, Ђурђевић Чеда, Ђурић Љубодраг, Ђуровић Лазар, Ђуровић Михаило, Жижа д-р Александар, Жујовић Сретен, Зековић Вељко, Зечевић Влада, Зечевић Славко, Зечевић Стево, Иванов Андреј, Ивановић Никола, Ивић Стјепан, Јакшић Никола, Јанковић Љубо, Јанић Владимир, Јеленц Алеш, Јеремић Воја, Јовановић Блажо, Јовановић д-р Драгољуб, Јовановић Ђура, Јовановић Радош, Јовановић Спасоје, Јовановић Станимир, Јовичић Стеван, Јојкић Ђурица, Јоксимовић Момир, Јосиповић Србољуб, Јоџић Жи-

војин, Јуранчич Јоже, Карабеговић Осман, Карајовић д-р Драгомир, Карнер д-р Иво, Ковачевић Митар, Ковачевић Урош, Ковачић Иван, Комадина Петар, Корен Јакоб, Косановић Сава, Косовац Младен, Костић Велимир, Кохаровић д-р Александар, Коцбек Јоже, Кочевар Франц, Крањец Мишко, Крзнар Ђуро, Криезиу Хасан, Крстић Бошко, Крстић Светозар, Крстуловић Вицко, Крце Павао, Крчић Мирко, Кузмановић д-р Славко, Курт Хуснија, Кухар Ловро, Лазин д-р Сава, Лакуш Филип, Лалић Ђуро, Лампрет Јоже, Лековић Војо, Леша Акиф Мустафа, Лукић Костадин, Љујић Велибор, Љујић Војо, Малески Владо, Малишић Панто, Мандић Глигорије, Манџић Пашага, Маринко Миха, Марковић Драгослав, Марковић Момчило, Марковић Немања, Марчинковић Јозо, Мاستиловић Новак, Матић Радомир, Мачек Иван Матија, Месић Јосип, Међо Томо, Мијатовић Џвијетин, Мијушковић Радован, Микуж д-р Метод, Милојевић Милоје, Минић Милка, Минић Милош, Минчев Никола, Мрковић Новица, Михајловски Кирил, Московљевић д-р Милош, Мркоци Марко, Мундрић Петар, Нађ Коста, Недељковић Миодраг, Нешић Светомир, Нешковић д-р Благоје, Никодијевић Тихомир, Николић Живојин, Нимани Џавид, Новаков Душан, Новосел д-р Шиме, Омановић Хамдија, Остовић Адам, Павловић Михаило, Павловић Павле, Пахић Лука, Пашалић Едхем, Пенезић Слободан, Перунички Миле, Петровић Душан, Петровић Ратко, Петровић Славољуб-Ђера, Петрушев Кирил, Пијаде Моша, Полић Зоран, Половић Марко, Попов Жива, Поповић Горољуб, Поповић Јован, Поповић Коча, Поповић Љубомир, Почуча Миле, Првчић Стјепан, Прибић Милан, Прибићевић д-р Раде, Пуцар Ђуро-Стари, Радмиловић д-р Јерко, Радовановић Миливоје, Радовановић Милија, Радуловић Таса, Рамљак д-р Анте, Ранковић Александар, Рапаић Ђуро, Рац Винце, Рашовић Милош, Релић Петар, Реџић Енвер, Рибар д-р Иван, Рибникар Владислав, Рикановић Илија, Ригит д-р Светозар, Савић Брано, Салај Ђуро, Светек Франце, Секељ Јожеф, Симеоновић Јанко, Симеунчевић Гавро, Синановић Хамдија, Смајовић Василије, Сремец д-р Златан, Стамболић Петар, Стефановић Иван, Стефановић Миливоје, Стефановић Светислав, Стојадиновић Михаило, Стојановић Богољуб, Сучић Мартин, Тодоровић Симо, Толо Нико, Томашевић Добросав, Томшич Вида, Трајковић Александар, Трифуновић Светислав, Туцман Јосип, Темерлић д-р Хамдија, Узуновски Цветко, Фајфар Тоне,

Ференчина Томо, Филаковић Имро, Филиповић Сулејман, Фотев Богоја, Хасанагић Хилмија, Хаџе Матевж, Хаџи Мустафа-Хасан Шукри, Хаџић Бошко, Хотић Месуд, Хоџа Мехмед, Хоџа Фадил, Хукић Мехмедалија, Хумо Авдо, Цветић Боса, Цветнић Милија, Црнобрња Богдан, Чаушевић-Чауш Иван, Ченгић Ферид, Чешњај Томо, Чобански Спасоје, Чубриловић д-р Васо, Џојић Анто, Шакић Јован, Шарац д-р Заим, Шатев Павел, Шаџири Исмет, Шевић д-р Александар, Шегрт Владо, Шнудерл д-р Макс, Шпиљак Фрањо, Шпрљан Гуште, Шутић Анте.

Отсутни: Антолић Фрањо, Арсов Љубчо, Бакарић д-р Владимир, Белинић Марко, Бисић М. Милорад, Броз Јосип Тито, Бутозан д-р Васо, Василев Ѓјорги, Гаџи Фрањо, Гаџиновић Вујица, Гиздић Драго, Глухић Омер, Госпић Светолик, Гретић Ивица, Ђукановић Перо, Ђурић Момчило, Ерчић Живко, Жигић Раде, Ивековић д-р Младен, Јакић Велимир, Јакшић Мато, Јарамазовић Лајчо, Јовановић Иса, Јовичевић Павле, Кардељ Едвард, Кеџмановић д-р Војислав, Кидрич Борис, Кимовец Франце, Кнез Јурица, Ковачевић Вељко, Комненић Симо, Кузмановски Боге, Колишевски Лазар, Кутурец Тома, Куфрин Милка, Лерик Иштван, Лесковшек Франц, Лулић Грго, Мајхен Владо, Марковић Милош, Маркотић Мато, Миклаужић Јосип, Милосављевић Љубинка, Миљковић Мито, Мразовић Карло-Гашпар, Мугош Душан, Наумовски Круме, Нацева Мара, Новаковић Груја, Новосел Стјепан, Опачић Станко, Пајковић Ђоко, Перичин Марко, Перковић Миле, Плавшић Лазар, Побрић Едхем, Поповић Милентије, Рибич Иван, Салаи Јожеф, Самарџија Стево, Станковски Борис, Суботин Иван, Сутловић Рикард, Тодоровић Мијалко, Ђурувија Тоде, Ференчак Иван, Фрнтић Елизабета, Хебранг Андрија, Хољевац Већеслав, Хоџић Мујо, Хрибар Јанез, Цетинић Марин, Чакић Бошко, Чалић Душан, Чамо Едхем, Чолак Петар, Шиљеговић Бошко, Шкаре Станко, Шпиљак Мика.

Претседник: Објављујем да је укупно гласало 266 народних посланика и да су сви гласали за. Тиме је предлог Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије у Савезном већу Народне скупштине коначно усвојен, па ће у смислу члана 63 Устава и члана 45 Пословника бити упућен Већу народа на решавање.

Савезно веће примило је од Мандатног и имунитетског одбора следећи акт:

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ
САВЕЗНО ВЕЋЕ
МАНДАТНИ И ИМУНИТЕТСКИ ОДБОР

Бр. 7
30 марта 1946 год.
Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Мандатни и имунитетски одбор Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ примио је преко претседника Савезног већа оставку народног посланика Момчила Ђурића на његов посланички мандат за изборни срез рађевски, округ подрински.

По размотрењу изборних аката и кандидатских листа, Одбор је утврдио да је на изборима од 11 новембра 1945 године у изборном срезу рађевском, заменик Момчила Ђурића био Михаило Вујковац, земљорадник из Толисавца.

Одбору је част предложити Савезном већу да изволи на место Момчила Ђурића огласити и позвати за народног посланика Михаила Вујковца.

Подносећи овај извештај, Мандатни и имунитетски одбор моли Савезно веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца Одбор је одредио народног посланика Јована Веселинова.

Секретар

Вида Томшич, с. р.

Претседник

Ј. Веселинов с. р.

Чланови:

П. Комадина, с. р. И. Дошен, с. р.

Прима ли Веће извештај Мандатног имунитетског одбора поводом оставке народног посланика Момчила Ђурића? (Прима). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је извештај Мандатног и имунитетског одбора поводом оставке народног посланика Момчила Ђурића и долажења на његово место Михаила Вујковца примљен, па ће Михаило Вујковац бити позван за народног посланика.

Саопштавам Већу исто тако да је Савезно веће примило од Већа народа следећи акт:

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

ВЕЋЕ НАРОДА

Бр. 200

30 марта 1946 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Веће народа Народне скупштине на свом IX редовном састанку II ванредног заседања, одржаном 30 марта 1946 године, коначно је усвојило предлог Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије.

На основу члана 63 Устава и члана 44 Пословника Већа народа доставља се Савезном већу на решавање у прилогу дефинитиван текст предлога Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије.

**Веће народа Народне скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије**

Секретар,

Јоза Миливојевић, с. р.

Претседник,

Јосип Видмар, с. р.

Предлажем Већу да овај послати предлог Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије, изгласан у Већу народа, ставимо као пету тачку данашњег дневног реда. Прима ли Савезно веће овај предлог? (Прима). Објављујем да ће пета тачка дневног реда бити расправљање о предлогу Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије.

Дајем одмор с тим да у току одмора извршимо упоређење текстова предлога Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије.

(После одмора)

Претседник: Настављамо седницу. Према процедури, у размаку овога времена прекинуте седнице, ми претседници оба дома и претседници законодавних одбора установили

смо да је текст предлога Закона о општој војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије, који нам је послат од стране Већа народа, идентичан са текстом који смо на седници Већа прихватили и коначно изгласали и зато питам: ко прима овај извештај Претседништва нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Објављујем да је предлог Закона о општој војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије на овај начин у Народној скупштини коначно усвојен и да ће бити упућен Президијуму Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије ради проглашења. (Аплауз).

Саопштавам да је Веће примило од Президијума Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије следећи акт:

ПРЕЗИДИЈУМ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ
Бр. 3058
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Президијум Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије моли Претседништво Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ да изволи сазвати заједничку седницу Савезног већа и Већа народа за 1 април 1946 год., у 10 часова, са следећим дневним редом:

Претрес предлога Закона о Уговору о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Пољске закљученог у Варшави 18 марта 1946 године.

Молимо да ово изволите доставити члановима Вашег Већа на првој седници.

30 марта 1946 год.
у Београду

Президијум Народне скупштине ФНРЈ

Секретар
М. Перуничкић, с. р.

Претседник
Д-р И. Рибар, с. р.

Саопштавајући овај акт понављам да ће заједничка седница по одлуци Президијума Народне скупштине ФНРЈ бити одржана 1 априла, у понедељак у 10 часова, са дневним редом који је прочитан. (Аплауз).

На овај начин, ми смо исцрпили дневни ред данашње седнице Савезног већа.

Под претпоставком да ово буде задња седница II ванредног заседања Савезног већа, ја молим Веће за овлашћење да могу као претседник потписати записник. Да ли Веће даје то овлашћење? (Даје). Онда ову седницу закључујем, а заједничка седница ће бити у понедељак, 1 априла о. г., у 10 часова.

(Седница је закључена у 18.55 часова).

VEĆE NARODA

Deveta sednica

(30 marta 1946)

Početak rada u 16,20 časova.

Pretsedavao predsednik **Josip Vidmar**.

Pretsednik: Otvaram deveti redovni sastanak Veća naroda u II vanrednom zasjedanju i molim druga sekretara Jozu Milivojevića da pročita zapisnik prošle sednice.

Sekretar Joza Miivojević čita zapisnik prošle sednice.

Pretsednik: Ima li primedaba na ovaj zapisnik? (Nema). Pošto primedaba nema, zapisnik se prima.

Prelazimo na dnevni red. Prva je tačka dnevnog reda: predlog Zakona o vojnoj obavezi državljana Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Rato Dugonjić: Pre prelaza na dnevni red imao bih da učinim jednu ličnu primedbu. Ja bih predložio da se drugovima stenografima kaže da ne daju ni jedan govor u štampu pre nego što ga govornik pregleda. Oni su uzeli moj govor juče i dali ga u štampu iako ga nisam bio pregledao. U njemu su izašle neke stvari koje nisam kazao.

Pretsednik: Predlažem da Skupština naredi drugovima stenografima da zaista ni jedan govor ne daju u štampu pre nego što ga dotični poslanik pročita. Prima li Skupština ovaj predlog? (Prima).

Da predemo na prvu tačku dnevnog reda: Zakon o vojnoj obavezi državljana Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Ali pošto izveštaj Zakonodavnog odbora još nije otštampan i predat narodnim poslanicima, to predlažem da ovu tačku sta-

vimo na poslednje mesto, a da pre toga svršimo sve ostale tačke dnevnoga reda. Prima li Skupština ovaj predlog? (Prima).

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda, rešavanje i konačno usvajanje teksta predloga Zakona o državnim matičnim knjigama, koji je usvojilo Savezno veće. Izveštavam Veće naroda da je tekst koji je primilo Savezno veće potpuno identičan sa tekstem koji je primilo Veće naroda i zbog toga predlažem da samo formalno još jedanput glasamo o već primljenom tekstu. Prima li ovo Veće naroda? (Glasovi: Prima). Ko je za ovaj predlog, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Time je Zakon o državnim matičnim knjigama definitivno primljen i biće upućen Prezidijumu radi proglašenja.

Treća tačka dnevnog reda je rešavanje o predlogu Saveznog veća po predlogu Zakona o učenicima u privredi. Isto ono što sam kazao o Zakonu o državnim matičnim knjigama imam da saopštim Skupštini i o ovom predlogu. Tekst koji sam primio od Saveznog veća u potpunosti je identičan sa tekstem primljenim od Veća naroda, zbog toga i ovde predlažem samo formalno glasanje. Prima li Veće naroda ovaj predlog? (Prima). Ko je za već izglasani Zakon, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ovim je Zakon o učenicima u privredi definitivno primljen i biće poslat Prezidijumu na proglašenje.

Četvrta tačka dnevnog reda je rešavanje o predlogu Saveznog veća po predlogu Zakona o osnivanju i nadležnosti suda za pomorski ratni plen. Tekst Zakona koji je primljen u Saveznom veću u potpunosti je identičan sa tekstem primljenim u Veću naroda. Zbog toga i ovde predlažem formalno glasanje o ovome Zakonu. Ko je za ovaj Zakon, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Time je ovaj Zakon definitivno izglasan i biće upućen Preizidijumu na proglašenje.

Dok se ne umnoži izveštaj Zakonodavnog odbora o Zakonu o vojnoj obavezi državljana Federativne Narodne Republike Jugoslavije, predlažem kratak odmor. Prima li Skupština? (Glasovi: Prima).

(Posle prekida).

Pretsednik: Nastavljamo rad i prelazimo na poslednju tačku današnjeg dnevnog reda: pretres predloga Zakona o vojnoj obavezi državljana FNRJ. Molim Veće naroda da sasluša izveštioca Zakonodavnog odbora, narodnog poslanika Mihaila Apostolskog.

Известилац: Михаило Апостолски (НР Македонија):
Другови народни посланици, Законодавни одбор Већа народа на својој седници од 30 марта с. г. узео је у претрес предлог Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије, који му је у смислу Пословника доставило Веће народа, пошто га је примило од Савзног већа. После свестраног проучавања Законодавни одбор је донео ниже наведене измене и допуне поменутог законског предлога.

Пошто су сви другови народни посланици добили измене, ја бих измене прочитао у претресу у појединостима и код сваког члана износио бих какве су измене донете у дотичном члану.

Овај Закон који имамо пред собом је први закон који уређује односе грађана Народне Републике Југославије према Армији. Досад је наша Армија, иако је кроз четири године водила борбу против фашизма, стварана махом на добровољној бази. Сваки је долазио у Народноослободилачку војску онда кад је постајао свестан да се треба борити против фашизма. Мобилизација је врло мало спроведена и то само у неким крајевима. Данас овај Закон први пут уређује односе свих грађана према нашој народној Армији. Најважније одредбе овога Закона који имамо пред собом, јесу ове: прво, обавезна служба, како кадровског рока, тако и даље у оперативном резервном делу оружане силе према Уставу је лична и обавезна за свакога без икаквих изузетака. У овоме Закону карактеристична је дужина рока. Дужина рока предвиђена је углавном 2 године, са изузетком за ваздухопловне и тенковске јединице код којих је 3 године, а за морнарицу на пловним објектима 4 године. Данас кад су војске наоружане великим бројем модерних техничких средстава, немогуће је за кратко време обучити војника да може правилно употребити оружје и оспособити га за одбрану земље.

Међутим, од способности и увежбаности војника умногост зависи одбрана земље. Ми знамо како је било у току овога рата када смо добијали добровољце који су били неувежбани. Због њихове неувежбаности имали смо велике губитке. Услед тога дужина рока служења у Армији одговара потреби обуке савременим средствима, модерном наоружању једне модерне армије, наше Армије.

Овде ће можда неко од другова да постави питање зашто нема скраћеног рока и зашто се не предвиђа ослобођење за храниоце. Краћи рок служења је постојао у старој југословенској војсци, где је постојало и ослобођење за храниоце. Сагласно Уставу није то предвиђено у овом Закону и не може то да се предвиди. Овај Закон не предвиђа ослобођење из материјалних разлога, јер је увежбаност бораца наше Армије од веће важности него ли њихово моментално материјално слабо стање. У старој југословенској војсци била је једна аномалија да је војник служио скраћен рок, па је опет распоређен као борац; или још већа аномалија — да је био ослобођен као хранилац за време мира, ослобођен од кадровске службе, а за време рата распоређен као борац. Какав је он борац могао да буде? Свакоме може бити јасно да он није могао да буде борац и да он није могао да одговори обавези према народу, а при томе је био више изложен непријатељском дејству и није знао да се заштити, није био обучен. Такво ослобођавање веома је скупо плаћао сваки појединац. Услед тога што наш Устав предвиђа потпуну равноправност, без икаквих олакшица за појединца, нема ни скраћеног рока па ни ослобођења за храниоце по овоме Закону. У циљу одржавања борбене способности наше Армије, Закон предвиђа позивања на вежбу у оперативном делу оружане силе до четири недеље годишње, а у резервном делу на две недеље годишње. Овим је дата довољна могућност да се војничко знање сваког борца редовно обнавља, да се сваки борац упозна са новим техничким средствима, тако да се за случај рата не може десити оно што се десило у прошлом рату када је 1941 године мобилисана бивша југословенска војска, када је било оружја која су први пут извађена из магацина, оружја које нико дотле није видео, а са којим је требало дејствовати.

Закон предвиђа да у изузетним случајевима може бити одлагања службе у кадру до 27 године. Ово одлагање може се нарочито применити на ученике, односно студенте, да могу завршити своје студије. Посебном одредбом у параграфу 41 предвиђа се да може Министар Народне одбране оним студентима који су услед рата заостали у школовању регулисати рок службе у сталном кадру. За случај угрожавања наше отаџбине, предвиђа се мобилизација и Законом

је дата сва гаранција да ће се мобилизација правилно и на време спровести.

Затим Закон предвиђа да се војници-регрути по доласку у кадар, ако покажу изванредне способности и јаку вољу за рад, могу упућивати у школу за подофицире или официре према њиховим способностима и уложеном труду у раду. То је исто тако једна новина, којом се даје могућност свима држављанима који се покажу добри и способни за рад да могу постати официри или подофицири наше Армије.

Овај Закон омогућава завођење правилне евиденције. У старој југословенској војсци евиденција је била врло слаба. Живи људи су проглашавани за мртве, и обрнуто, мртви су распоређивани у ратне јединице, тако да су командири чета, батерија и сл. проналазили у списковима својих јединица људе који нису постојали. О евиденцији не би требало овде много да говорим, пошто је познато да је она врло значајна за правилно распоређивање свих обвезника с једне стране, а с друге стране за правилно извршење мобилизације ради одбране наше земље.

И на крају, Законом се предвиђа признавање рока службе свима онима који су раније служили у старој Југославији и који су служили у партизанским одредима у народно-ослободилачкој војсци или садашњој Југословенској армији, као и свима онима који су служили у савезничким војскама за време рата.

Износећи ове главне принципе предлога Закона о војној обавези држављана ФНРЈ, предлажем Народној скупштини да га прими како га је Законодавни одбор и предложио. (Бурно одобравање).

Претседник: Чули сте извештај Законодавног одбора. Отварам дискусију у начелу. Тражи ли ко реч у начелној дискусији о овом законском предлогу? (Нико). Не тражи нико. Прелазимо на гласање у начелу.

Ко је у начелу за овај предлог нека дигне руку. (Сви дижу руку). Имали ко против? (Нема). Предлог закона је у начелу примљен.

Молим друга известиоца да сад код прелаза на дискусију у појединостима чита члан по члан. (Милош Царевић: Хитност је тражена, једно је гласање, нема претреса у поје-

диностима. *Марко Вујачић*: Ми смо примили хитност Закона и само се на крају гласа).

Известилац Михаило Апостолски: Другови народни посланици, у члан 1 убачена је само једна реч да би била у складу са одговарајућом одредбом Устава, тако да члан 1 гласи:

„1) Одбрана Отаџбине је највиша дужност и част сваког држављанина ФНРЈ.

2) Војној обавези подлеже сви за војну службу способни држављани.

3) Војна служба врши се лично“.

Претседник: Тражи ли ко реч о овоме члану? (Нико). Ко гласа за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Члан 1 је примљен.

Молим другове народне посланике да дигну руку када кажем: ко је за, да не бих понављао целу уобичајену фразу.

Известилац генерал-лајтнант Михаило Апостолски чита члан 3 према извештају Законодавног одбора.

Претседник: Тражи ли ко реч? (*Милош Царевић*: Молим за реч). Има реч народни посланик Милош Царевић.

Милош Царевић: Ја ћу говорити о повреди Пословника. У члану 38 у претпоследњем и последњем ставу, каже се:

„Претрес законског предлога који је оглашен за хитан врши се по најкраћем поступку.

О законским предлозима по којима је усвојен краћи поступак, решава се гласањем једанпут у целини“.

Као што се види, није потребно гласање у појединости. реч је о дискусији, а не морамо да гласамо о сваком члану.

Претседник: Прихвата ли Скупштина ово објашњење друга Царевића? (Прихвата). Молим друга известиоца да чита само текстове чланова предлога закона како их је усвојио Законодавни одбор.

Известилац Михаило Апостолски чита текстове свих чланова предлога закона у редакцији Законодавног одбора. (Видети предлог и извештај Одбора на крају књиге).

Претседник: Прелазимо на гласање. (*Милош Царевић*: Молим за реч). Има реч народни посланик Милош Царевић.

Милош Царевић: Ја бих целом тексту Закона имао да учиним само две примедбе, које су малог значаја.

У члану 3, с обзиром на Закон о врстама казни где кажемо „прогон из пребивалишта“ треба узети законски израз „изгон из места пребивања“. То је законски израз за ту врсту казни.

У члану 19, други ред, где се каже „до навршетка година старости“ реч „навршетак“ није израз у српском језику, него треба ставити „до навршења“.

Претседник: Тражи ли још ко реч? Има реч народни посланик Милан Смиљанић.

Милан Смиљанић: Ја бих учинио неколико малих напомена. Тамо где се у тексту место речи употребљавају цифре, поред редног броја требало би ставити тачку, за разлику од простих бројева. Јер негде је реч о 20 година а негде о двадесетој години. Затим бих напоменуо да се у члану 3 после речи „лица осуђена на...“ ставе две тачке, пошто се затим набраја. Затим бих напоменуо да се у члану 17 реч „ослобађа“ стави уместо речи „ослобођава“. У члану 37, тач. 2 место „ће се казнити“ ставити „казниће се“.

Претседник: Тражи ли још ко реч? Има реч народни посланик Богдан Орешчанин.

Богдан Орешчанин: Ја мислим да су ово све примедбе редакциског карактера, да то није битно и да нема разлога да се то мења. Што се тиче бројева који су овде унесени, из следећих речи увек се јасно види да ли се ради о „двадесет“ или „двадесетом“. Према томе уопште нема потребе да се овај текст мења.

Претседник: Има реч народни посланик Милоје Добрашиновић.

Милоје Добрашиновић (НР Црна Гора): Имамо код војне обавезе израз „подлеже“ а опет у члану који говори о редовном регрутовању каже се „подлежу сви грађани“.

Известилац Михаило Апостолски: Свуда је стављено „подлежу“. Професор српског језика је рекао да треба да буде тако.

Претседник: Прелазимо на гласање о предложеном Закону.

Молим друга секретара да изврши прозивку.

Секретар **Јоза Миливојевић** прозива народне посланике.

Гласали су за: Абдураим Мустафа, Агуши Куртеш, Амброжич Ладо, Андрејев Бане, Апостолски Михаило, Аугустинчић Антун, Ацева Вера, Бабић Анто, Бабић Љубо, Бабовић Спасенија, Бајалски Ристо, Барбарић Божо, Бојновић Ђурађ, Братић д-р Душан, Брашнаров Панко, Бркић Хасан, Бурсаћ Милан, Васиљевић Душан, Видмар Тоне, Влајковић д-р Милорад, Врбовски Павел, Вујасиновић Тодор, Вујачић Марко, Вукосављевић Сретен, Галијашевић Бећир, Гарчевић Гојко, Голубовић Маринко, Голубовић Радоња, Грегорић д-р Павле, Димитијевић Спасоје, Добрашиновић Милоје, Долиншек Тоне, Дугоњић Рато, Ђуричин Миливој, Жижич Живко, Жумер Срећко, Ивовић Душан, Илић С. Драгољуб, Илић Павле, Имамовић Фадил, Јадрешин Богде, Јаковљевић д-р Стеван, Јегдић Јован, Јерас Јосип, Јуринчић Нико, Кавчич Стане, Кардељ Пепца, Комненић Петар, Котник Бено, Коцбек Едвард, Кризман д-р Хинко, Крајачић Иван, Кршул Мате, Куленовић Скендер, Лаутааш Трајан, Лубеј Франц, Луначек д-р Павел, Маглајлић Шефкет, Манојловић Радмила, Марушич д-р Драго, Масларић Божидар, Маснић Петар, Миливојевић Јоза, Милошевић Мира, Миљовски Кирил, Митровић Божо, Митровић Митра, Мићуновић Вељко, Млакар Алојзиј, Мојсов Лазар, Нађ Гаврило, Несторов д-р Димитар, Николић Зора, Новак Иван, Олах Шандор, Орешчанин Богдан, Оровић Саво, Павловић Косан, Пејновић Ката, Перовић Пуниша, Петровић Мато, Петровић Нинко, Плепелић Стјепан, Пешев Никола Панчев, Поглајен Франц, Полак Бојан, Попивода Крсто, Поповић Душан, Поповић С. Милан, Поповић д-р Милош, Поповић Радован, Продановић Јаша, Радовић Вуко, Радосављевић Добривоје, Ребац Хасан, Реца Зекерија, Ркман Душан, Рус Јосип, Савић Кирило, Салацан Дон Анте, Сали Лиси, Сејфула Кемал, Скерлић Велимир, Смиљанић Милан, Сној Франц, Станковић д-р Синиша, Стојановић Александар, Сулејмани Хивзи, Сулејмановски Нафи, Сучић Флоријан, Тодоровић Радомир, Томић Алекса, Турковић Иван, Ђетковић Јован, Ђишић Хусага, Ђурчић Живојин, Филиповић Крсто, Фрол Фране, Хафнер Тоне, Хоџић Цеко, Хрнчевић д-р Јосип, Цајнкар д-р Станко, Царевић Милош, Царић д-р Војин, Целески Лазар, Чиковић Томо,

Чолаковић Родољуб, Чубриловић д-р Бранко, Џанкић Хасан, Шећерагић Мурад, Шоти Пал.

Отсутни: Бакић Митар, Беблер д-р Алеш, Бевк Франце, Берус Анка, Благојевић д-р Обрен, Борић Фрањо, Варга Иштван, Веслијевски Наум, Гаврилски д-р Гјорги, Гаш Аљуш, Гошњак Иван, Грбић Михаило, Дапчевић Пеко, Ђаковић Спасоје, Ђилас Милован, Жупанчич Отон, Затрић Саит, Зоговић Радован, Капетановић Хајро, Кериме Муча, Малинска Веселинка Ђорђева, Марковски Бенко, Мартиновски Никола, Миланковић Иван, Момчиловић Љуба, Мугош Андрија, Назор Владимир, Наумовски Наум, Ненезић Радојица, Ношпал Тоде, Павић Нико, Папић Радован, Петровић Никола, Саили Драгутин, Смодлака д-р Јосип, Спиоров д-р Борис, Темелковски Борко, Хамовић Раде, Херљевић Фрањо, Хоџа Мустафа, Чаловска Љиљана, Шентјурц Лидија, Шукриа Али.

Pretsednik: За предлог Закона о војној обавези гласала су 132 посланика, и сви су гласали за. Time је предлог Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије у Већу народа изгласан.

Ми ћемо изгласати предлог Закона упутити одмах Saveznom већу и чекаћемо његов одговор, а када добијемо одговор, ја ћу вас сазвати на закључно гласање о предлогу овога Закона ако текстови буду идијични. Prekinућемо рад док не добијемо одговор од Saveznog већа.

(Posle odmora).

Pretsednik: Nastavlјamo рад. Saopštavam Већу народа да је Pretsedništvo примило од Saveznog већа извештај да је предлог Закона о војној обавези Savezno веће примило. Utvrdili смо да је примљен потпуно идијичан текст па због тога предлажем да гласамо дизањем руку формално још једанпут о томе тексту. Prima ли Skupština овај предлог Закона како је изгласан у Saveznom већу? (Prima). Ko је за, neka дigne руку. (Svi дижу руку). Ima ли ко protiv? (Nema).

Time је Закон о војној обавези држављана FNRJ дефинитивно примљен и ми ћемо га упутити Prezидијуму на проглашење.

Iscrpeli смо дневни ред и због тога molim Веће народа да овласти pretседника и секретара да потпишу и overe записник ове седнице. Prima ли Веће овај предлог? (Prima).

Još imam da vam saopštim da sam od Prezidijuma Narodne skupštine dobio ovaj akt (čita):

PREZIDIJUM
NARODNE SKUPŠTINE
FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

Br. 3058
30-III-1946 god.
Beograd

Prezidijum Narodne skupštine FNRJ moli Pretsedništvo Veća naroda Narodne skupštine FNRJ da izvoli sazvati zajedničku sednicu Veća naroda i Saveznog veća za 1 april 1946 godine u 10 časova sa sledećim dnevnim redom:

Pretres predloga Zakona o Ugovoru o prijateljstvu i uzajamnoj pomoći između Federativne Narodne Republike Jugoslavije i Republike Poljske, zaključen u Varšavi 18 marta 1946 godine.

Molimo da ovo izvolite dostaviti članovima vašega Veća na prvoj sednici.

Prezidijum Narodne skupštine

Sekretar

Mile Peruničić, s. r.

Pretsednik

D-r Ivan Ribar, s. r.

Zaključujem II vanredno zasedanje Veća naroda, a redovno zasedanje biće sazvano pismenim putem.

(Sednica je zaključena u 18,53 časova).

ZAJEDNIČKA SEDNICA SAVEZNOG VEĆA I VEĆA NARODA

Šesta sednica

(1 aprila 1946)

Početak rada u 10,10 časova.

Prilikom ulaska u dvoranu predsednika Vlade maršala Josipa Broza Tita svi narodni poslanici ustaju, kao i prisutni na galerijama, i živo aplaudiraju Predsedniku i ostalim članovima Savezne vlade za sve vreme dok su ulazili u dvoranu i zauzimali mesta u ministarskim klupama.

Pretsedavao predsednik Veća naroda **Josip Vidmar**.

Pretsedavajući: Otvaram šestu zajedničku sednicu Narodne skupštine u njenom II vanrednom zasedanju.

Molim druga sekretara Jozu Milivojevića da pročita zapisnik V zajedničke sednice.

Sekretar Jozu Milivojević čita zapisnik V zajedničke sednice.

Pretsedavajući: Ima li primedaba na ovaj zapisnik? (Nema). Nema, zapisnik se overava.

Za današnju sednicu predlažem Narodnoj skupštini sledeći dnevni red:

1) Ekspoze predsednika Savezne vlade maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita o spoljnoj politici. (Buran i dugotrajan aplauz u dvorani i na galerijama).

2) Pretres predloga Zakona o ugovoru o prijateljstvu i uzajamnoj pomoći između Federativne Narodne Republike Ju-

goslavije i Republike Poljske. (Oduševljen aplauz u dvorani i na galerijama).

Prima li Skupština ovaj dnevni red? (Prima).

Prelazimo na dnevni red koji je Narodna skupština primila.

Reč ima predsjednik Vlade maršal Jugoslavije Josip Broz Tito. (Svi narodni poslanici ustaju kao i publika na galeriji, živo aplaudiraju i kliču: Živeo!).

Predsjednik Ministarskog saveta i ministar narodne odbrane maršal Jugoslavije Josip Broz Tito (*Nosilac Savezne liste*):

Drugovi narodni poslanici, međunarodna situacija koja je nastala poslije završetka ovog oslobodilačkog rata vrlo je složena. Ova složenost traži velikih napora miroljubivih i demokratskih sila u stvari učvršćenja mira u svijetu. Postignuta je puna vojnička pobjeda nad Hitlerovom Njemačkom, nad takozvanom osovinom i njenim satelitima, ali fašizam još živi u nekim zemljama i ima svestranu podršku one reakcionarne gospode u nekim savezničkim zemljama koja nisu zadovoljna sa rezultatima vojničke pobjede, kojima mnogo smeta nezavisnost malih naroda, kojima smeta demokratizacija i pobjeda širokih narodnih masa nad reakcijom u tim zemljama. Toleriranje i održavanje fašizma u Italiji, u zapadnoj Njemačkoj, u Španiji, u Grčkoj itd. predstavlja priličnu opasnost za tako skupo plaćeni mir. To su činjenice pred kojima ne smijemo zatvarati oči, već otvoreno gledati u njih i činiti sve za pobjedu mira u svijetu, činiti sve za pobjedu nad silama mraka i potstrekačima rata. To je naročito važno za nas, za našu zemlju, koja je u ovome ratu bila tako strašno poharana, osobito od njemačkih i italijanskih fašističkih rulja.

Imajući to sve u vidu mi smo prema tome opredijelili i svoju vanjsku politiku. Želim da pred ovim visokim domom iznesem u najkraćim crtama dosadašnje smjernice i rezultate naše vanjske politike i teškoće na koje smo pri tome nailazili. Naša vanjska politika dosad se zasnivala, a treba da se zasniva i ubuduće, na sljedećim principima:

- 1) Raditi svim silama na učvršćenju mira u svijetu.
- 2) Raditi svim silama na tome da Jugoslavija dođe do svojih prava, kako do onih koja su joj bila uskraćena poslije prvoga svjetskog rata, tj. nepravedan gubitak svojih teritorija kao što su Istra, Slovensko Primorje sa Trstom, kao što su slo-

venski dio Koruške itd., tako i ovih koja proističu iz ovoga rata, a zasnivaju se na ogromnim žrtvama i šteti koju je pretrpjela naša država, tj. naši narodi.

3) Raditi na učvršćenju kulturnih, političkih i ekonomskih odnosa, u prvom redu sa bratskim nam slavenskim narodima na čelu sa Sovjetskim Savezom, a i ostalim zemljama, osobito sa onima sa kojima smo se zajedno borili kroz četiri godine protiv istog neprijatelja.

4) Raditi svim silama na obezbjeđenju naše zemlje, njezine sigurnosti, njezinog mirnog razvitka, jednom riječju činiti sve da naši narodi izbjegnju nesreću sličnu onoj iz 1941 godine.

Učešće Jugoslavije u Organizaciji Ujedinjenih nacija. — Kao članica Ujedinjenih nacija, Jugoslavija je jedna od najiskrenijih pobornica tijesne saradnje svih miroljubivih, demokratskih naroda. Ona je svojim učešćem prilikom izrade pravila Organizacije Ujedinjenih nacija u San Francisku i na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija u Londonu jasno istakla taj svoj stav. Jugoslavija je čvrsto odlučila da i ubuduće sprovodi miroljubivu politiku u duhu pravila Organizacije Ujedinjenih nacija, koja baziraju na ravnopravnosti i jednakosti svih njenih članova. Takva politika Jugoslavije ne rezultira samo iz njene težnje za mirom, za mirnim razvitkom; za potrebom liječenja rana zadanih nam ratom i okupacijom, već takva njena politika mira i saradnje odgovara njenoj strukturi, unutrašnjem uređenju kao federativne narodne republike. Jednom riječju, ona rezultira iz duboke težnje naših naroda za jednim čvrstim mirom, koji bi im omogućio nesmetani rad na stvaranju svoje bolje budućnosti.

Na žalost, moram pri tom spomenuti da realizacija nekih pitanja koja se tiču naše zemlje, a zasnivaju se na gore navedenim principima, ide vrlo sporo i teško. Pretstavnici naše zemlje na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija iako su postigli vidne rezultate, ipak ti rezultati ne odgovaraju ulozi i doprinosu naše zemlje u ratu, u borbi i u pobjedi Ujedinjenih nacija protiv zajedničkog neprijatelja. Naše kandidacije naišle su na jak otpor na žalost baš kod onih saveznika kojima je vrlo dobro poznato kakvu je ulogu igrala Jugoslavija u ovome ratu, kakve je ona dala žrtve, i koliko je ona pretrpjela štetu.

U Organizaciji Ujedinjenih nacija naša je zemlja dobila sljedeća mjesta: u Ekonomsko-socijalni savjet izabran je naš

delegat d-r Štampar za prvog potpretsjednika, naši su kandidati izabrani u nekoliko komisija Ekonomsko-socijalnog savjeta, kao što je komisija za prava čovjeka, zdravstvena komisija, komisija za izbjeglice i raseljena lica, socijalna komisija, komisija za droge i komisija za pregovore sa specijalizovanim agencijama. Dalje je izabran naš delegat d-r Milovan Zoričić za stalnog sudiju na Međunarodnom sudu prava.

Poznato je već prije da je naša delegacija na Generalnoj skupštini, a i kasnije na Savjetu bezbjednosti postavila nekoliko prijedloga. Naročito je važan stav naše delegacije po pitanju izbjeglica, na osnovu kojeg se uspjelo da se povuče jasna razlika između pravih izbjeglica, s jedne strane, i ratnih zločinaca, kvislinga i izdajnika, s druge strane. U trenutku svršetka rata našle su se dvije vrste izbjeglica. Jedni koje su fašisti istjerali iz svojih zemalja (Španci, Jevreji itd.) i drugi, koji su se povlačili s Njemcima kao bivši njihovi saradnici i sukrivci u raznim zločinima. Jugoslavija je imala i jedne i druge.

UNRA je završila posao oko repatrijacije onih koje su fašisti na silu odveli iz njihovih zemalja, međutim ostao je otvoren problem izbjeglica saradnika i učesnika u ratu na njemačkoj strani. U pogledu ratnih zarobljenika Jugoslavija treba podvući činjenicu da se od 135.000 ratnih zarobljenika vratilo u zemlju 130.000, a svega 5.000 generala i raznih avanturista ostalo je u inostranstvu.

8 aprila o. g. sastaje se u Londonu Komitet ekonomsko-socijalnog savjeta po pitanju izbjeglica i nadam se da će ovaj Komitet odlučno pristupiti rješavanju ovog pitanja, što bi pomoglo sredivanju odnosa između saveznika.

Dalje, u Savjetu bezbjednosti naša je delegacija pokrenula dva važna pitanja: pitanje primanja Albanije u Organizaciju Ujedinjenih nacija, koje još uvijek nije riješeno, ali nije ni skintuto sa dnevnog reda, i pitanje približavanja poljskih emigrantskih trupa ka jugoslavenskoj granici.

Bilo je prigovora sa strane engleske vlade zbog toga što se naša delegacija obratila direktno na Savjet bezbjednosti po pitanju Andersovih trupa, umjesto da se išlo, kako oni kažu, redovnim putem, tj. što se nije obratilo najprije na samu englesku vladu, koja je bila time tangirana. Mi smo takav naš korak objasnili hitnošću samog predmeta, jer je postojala opasnost i znaci pripremanja provokacija na demarkacionoj liniji u Julskoj Krajini, što bi svakako bilo otežalo ne samo rad

Savezničke komisije, koja je trebala doći u Trst i Julisku Krajinu i izvršiti ispitivanje na terenu, nego i ugroziti sam mir u tome dijelu Evrope. Prema posljednjim događajima u zoni »A«, što će se vidjeti iz daljnjeg razlaganja, vidi se da su naš postupak, naše pretpostavke i dokazi bili potpuno tačni.

Pitanja reparacija. — S obzirom na štetu koja je pričinjena Jugoslaviji za vrijeme okupacije od strane njemačkih, talijanskih, mađarskih i drugih trupa nadoknada te štete za Jugoslaviju, za njezinu obnovu itd. ima ogroman značaj. Niko na svijetu ne može danas odricati da je Jugoslavija jedna od rijetkih zemalja koja je najviše postradala u ovome ratu, da je šteta ogromna, tako reći nenadoknadiva, ali ipak usprkos svega toga mi nailazimo na nerazumijevanje i kod nekih samih naših saveznika po pitanju nadoknade štete, odnosno reparacija.

Krajem prošle godine, novembra i decembra, održana je u Parizu Konferencija za reparacije za zapadnu njemačku zonu iz koje Jugoslavija treba da dobije reparacije. Konferencija je završila svoj rad sa sporazumom koliko koja zemlja ima da dobije procenata iz te zone na račun reparacija, te je tom prilikom za Jugoslaviju otpalo 6,6% njemačke imovine u inostranstvu i njemačkih gotovih proizvoda, a 9,6% njemačkih industrijskih instalacija u zapadnoj zoni, kao i pomorsko i riječno brodovlje. Na toj Konferenciji bila je ustanovljena Savezna agencija sa sjedištem u Brislu, koja je u februaru o. g. počela da radi. U toj Saveznoj agenciji Jugoslavija je pretstavljena sa jednim delegatom, a i u samoj administraciji ima mjesto načelnika odjeljenja za mješovitu industriju i zamjenika načelnika odjeljenja za mehaničku industriju.

Pri štabovima savezničkih okupacionih snaga u Njemačkoj već oko 4 mjeseca nalazi se naša vojna delegacija sa čitavim nizom stručnjaka, koji rade na pronalaženju industrijskih objekata i druge imovine koja je odvučena iz naše zemlje, koji rade na tome da naša zemlja dobije na račun reparacija u prvom redu one objekte koji su za njezinu obnovu najvažniji. Na žalost, do danas naša zemlja nije dobila iz Njemačke ni jedne mašine, a ni one imovine koja je bila odvučena iz Jugoslavije. Još uvijek nam nije vraćeno ni oko 200 plovnih objekata, šlepova i brodova, koji se nalaze na gornjem Dunavu, oko Linca. Još uvijek naša Vlada nailazi na poteškoće kod zahtjeva da se ovi objekti vrate.

Isto tako se radi na tome da se narodna imovina i objekti koji su odvučeni iz naše zemlje, a nalaze se u Austriji vrate Jugoslaviji.

Što se tiče reparacija od 70 miliona dolara, koje, prema sporazumu, Mađarska treba da plati Jugoslaviji, to će ovih dana biti potpisan ugovor o načinu plaćanja.

Pitanje reparacija od Italije ima da se riješi mirovnim ugovorom. Na reparacije od Italije ima Jugoslavija isto toliko pravo kao na reparacije od Njemačke, jer je jedna trećina jugoslavenske teritorije bila okupirana od italijanske vojske i to baš uglavnom ona trećina Jugoslavije, koja je najviše postradala i najviše razorena.

Pitanje Juliske krajine i pitanje mira sa Italijom. — Poznato je da je poslije svršetka prvoga svjetskoga rata Italija dobila na račun Jugoslavije jedan dobar dio teritorije koja po pravu pripada Jugoslaviji i koja je vijekovima bila naseljena Slovencima i Hrvatima, kao nagradu za učešće u ratu na strani saveznika, odnosno Antante. Taj posao, da ga tako nazovem, bilo je onda lako izvršiti, jer su narodi koji naseljavaju današnju Jugoslaviju bili rascjepkani, djelimično pod vladavinom Austrije i Mađarske, čija propast je doduše imala pozitivnih strana za ujedinjenje Južnih Slovena, ali je isto tako, blagodareći kolebljivosti i protunardnoj politici tadašnjih vlastodržaca u Beogradu, jedan dio naše teritorije, i to Slovensko Primorje sa Trstom i Istra sa nekim otocima, dospio u ruke Italijana.

Više od 20 godina naša braća u tim krajevima bila su izložena svim mogućim progonima sa strane italijanskih fašista od denacionalizacije do uključivo fizičkog istrebljenja. I danas poslije svega što se dogodilo, postoje na strani naših saveznika ljudi koji osporavaju našoj zemlji pravo na te krajeve. Zašto to i šta se hoće time postignuti? Čitavom svijetu je vrlo dobro poznato da je Italija 1941 godine isto tako mučki kao i Njemačka napala našu zemlju i okupirala njezin velik dio. No ne samo okupirala nego je neke krajeve, kao što su Crna Gora, Dalmacija i jedan dio Slovenije, stavila pod talijansku krunu. Svi oni koji cijene pravednost i istinu moraju priznati da su italijanske okupacione trupe i vlasti učinile nenadoknadivu štetu našoj zemlji, da su istrijebili na desetine hiljada naših građana, da su ih na desetine hiljada odvlačili u svoje koncentracione logore, gdje su mnogi u patnjama i pomrli. Ne samo

političarima nego i širokoj svjetskoj javnosti je dobro poznato da u tim krajevima koje Jugoslavija traži da se vrate žive u velikoj većini Hrvati i Slovenci, usprkos dugogodišnje denacionalizacije i terora prema slavenskom stanovništvu.

Jugoslavija je na Konferenciji ministara inostranih poslova u Londonu u septembru mjesecu 1945 godine postavila kao svoj teritorijalni zahtjev granicu koja od Gradeža na morskoj obali preko Idrije ide na Mont Roskofel na ausriskoj granici i koja se uglavnom poklapa sa etničkom granicom. Zatim je izjavila da će Trst dobiti statut federalne jedinice u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji i da će tršćanska luka biti internacionalizirana. Ta bi luka stajala pod naročitom međunarodnom upravom. Slobodna luka obuhvatila bi pristanište Trst, instalacije i magazine od mola O do mola IV, i od rive V do rive VII.

Te svoje zahtjeve Jugoslavija je postavila ne iz nekog osvetničkog ili neprijateljskog stava prema Italiji. Naprotiv, Jugoslavija želi živjeti sa narodom Italije u najboljim odnosima. Naša je zemlja te svoje zahtjeve postavila na osnovu svojih nacionalnih i historijskih prava. Osim toga ako još važi tzv. Atlantska povelja, onda bi mjerodavni krugovi u našim savezničkim zemljama, koji treba da odluče o tome, trebali uzeti u obzir i raspoloženje samog naroda, ne samo slavenskog, nego i velikog dijela italijanskog koji živi na tom području ... (Buran i dugotrajan aplauz)..., a koji se najenergičnije zalaže i traži da se ti krajevi prisajedine Jugoslaviji.

Događaji posljednjih dana naročito u Trstu i Gorici i stav koji zauzimaju savezničke okupacione vlasti na tome području govore jasno da se o tim pravima i zahtjevima Jugoslavije i naroda toga kraja ne vodi nimalo računa, da savezničke vojne vlasti dozvoljavaju sebi i njima podređenim organima takove postupke za koje je teško naći drugi izraz osim izraza da oni narušavaju mir, odnosno da ugrožavaju mir u tom području, da ne vode nimalo računa o raspoloženju naroda i o pravima naše zemlje, da dozvoljavaju najbrutalnije ispade i teror italijanskih fašista, koji su se posljednjih dana i pomoću vlasti infiltrirali na ovo područje. Imamo tačne podatke da je samo posljednjih dana za vrijeme prebivanja savezničke komisije u Juliskoj Krajini bilo pomoću, bilo prećutnim odobravanjem saveznika došlo u Trst ili u zonu »A« oko 12 punih vozova i 70 kamiona fašističkih bandita iz Italije. Te su bande naoružane potpuno u stilu bivših D'Anuncijevih bandita i Musolinijevih

rulja sa toljagama, sa noževima, pa čak i sa vatrenim oružjem, upadaju u stanove antifašista i građana slavenskog porijekla i sve demoliraju. Te fašističke rulje uz mirno posmatranje savezničkih organa na najodvratniji način vrijeđaju našu zemlju, naše narode, naša najodgovornija državna lica. Te fašističke bande nedavno su izvršile atentat na majora Jugoslovenske armije Cundera, napale su kamenjem, štapovima i noževima oficira JA, Vukotića. 28 marta u 8 časova uvečer napale su naše oficire kapetana Pipera, potpukovnika Fincija, potporučnika Vukotića i zastavnika Marušića. Fizički napadi na državljane naše zemlje neprekidno se ponavljaju i bivaju sve drskiji. Ko za to snosi odgovornost? Razumije se savezničke vojne vlasti, koje su dužne u tom predjelu držati mir i red. (Povici: Tako je! — Buran i dugotrajan aplauz).

Ja nemam mogućnosti, jer bi bilo suviše opširno, da u ovom ekspozeu izložim sve one ispade i nepravilnosti koje se događaju prema našoj zemlji, a u prvom redu prema stanovništvu zone »A«. Želim još jedanput ovdje podvući da su savezničke vlasti, bez obzira na sporazum koji je bio učinjen ovdje u Beogradu prošle godine, bez svakog povoda raspuštale mjesne narodne vlasti i miliciju i stvarale policiju iz novih fašističkih i profašističkih elemenata, znači iz ljudi koji ni u kom slučaju ne bi smjeli imati tu dužnost, da su savezničke vlasti organizovale novu vlast u koju su uvučeni mnogi fašistički elementi, koji ni u kom slučaju ne bi smjeli zauzimati taj položaj. Kad je saveznička vojna uprava likvidirala narodne vlasti ponovno je uvela fašističko zakonodavstvo od prije 8 septembra 1943 godine. Poslije toga vraćen je ponovno stari administrativni, sudski i policiski aparat. U službu su uzimani stari italijanski činovnici, fašisti, mnogi skvadristi, pa čak i mnogi ratni zločinci (kao na pr. Beraga). Najgore je stanje u civilnoj policiji. Posjedujemo spisak kompromitovanih fašista, koji se nalaze u službi policije. Neki od tih policajaca su učestvovali u pohodu na Rim, neki u kaznenim ekspedicijama protiv našeg naroda u Julskoj Krajini, ima i Rupnikovih domobrana i raznih nacističkih agenata. Sudski kadar također nije pročišćen od fašističkih elemenata i jasno je da takav sud ne može da sudi fašističkim zločincima onako kako oni zaslužuju. Za slovenačke škole postavljen je glavni savjetnik školske uprave Srećko Baraga, a inspektor za hrvatske škole u Puli Anton Prematon, bivši aktivni fašistički propagandista i poznati antihrvat.

Vlasti zone »A« pokazuju sve veću pristrasnost i sve otvorenije istupanje protiv našeg naroda. One zabranjuju ispisivanje natpisa, isticanje zastava i podizanje slavoluka, brišu natpise, skidaju zastave i ruše slavoluke. Prilikom akcije protiv našeg naroda često se vrijedalo naše nacionalne ambleme. Ima primjera da se je cijepalo naše nacionalne zastave, pa čak i skrnavilo narodne grobove, gdje su saveznički vojnici pucali na zastave nacrtane na zidovima jedne kuće u kojoj su Nijemci zapalili 22 živa Slovenca. (Povici: Sramota!). U nizu slučajeva najtragičniji je incident u Škednju, gdje je policija pucala u narod pri pokušaju skidanja zastave, ubila dva lica i preko 20 ranila. Zatvaranje slovenačkih škola u Trstu poslije incidenta u Škednju, kao i otpuštanja učitelja i profesora u Trstu zbog njihovog jugoslavenskog stava također karakteriše stav okupacionih vlasti prema Jugoslaviji i narodu u tom području.

Ima i drugih uznemirujućih postupaka savezničkih vojnih vlasti od kojih ću ja neke ovdje iznijeti. Radi se o prelijetanju savezničkih vojnih i drugih aviona iznad jugoslavenske teritorije, što znači gruba povreda teritorije, a također i, rečeno najblažim riječima, izazivanje i opasnost po mir (Jednodušni povici: Tako je!). Tako je na primjer od 11 februara do 26 marta o. g. bilo 233 saveznička aviona, koji su povrijedili našu granicu, odnosno suprotno međunarodnim pravilima nadlijetali našu teritoriju. Od toga je bilo 174 borbena aparata, a ostali su bili ili bombarderi ili transportni avioni. Samo 26-III nadlijetalo je našu teritoriju 34 saveznička aviona u raznim pravcima i u razno vrijeme.

To znači, poslije višestrukih naših protesta i nota koje smo mi uputili ispočetka savezničkim vojnim vlastima, a kasnije i engleskoj vladi, da je postupak izvesnih savezničkih vojnih krugova potpuno suprotan naporima Ujedinjenih nacija da čim prije učvrste mir u svijetu i onemoguće agresore koji bi pokušali posegnuti za slobodom i nezavisnošću drugih naroda. (Povici: Provokacija!).

12 februara prvi put je obraćena pažnja preko vojnog atašea pri britanskoj ambasadi na ove povrede granice. 17 februara predata je nota preko vazduhoplovnog atašea pri britanskoj ambasadi sa protestom protiv ponovnih povreda granice. Odgovor je bio na sve to negativan. Ministarstvo inostranih poslova dalo je nalog našem ambasadoru u Londonu da uputi protestu notu Forin Ofisu povodom povrede jugoslavenskih te-

ritorija prelijetanjem britanskih aviona. Ova nota bila je predana 28 februara. I na tu notu do sada nije stigao nikakav pozitivan odgovor, nego su naprotiv nadlijetanja i povrede naše teritorije sa strane savezničkih aviona sve češće i sve brojnije. Šta to sve znači? Žele li izvjesni krugovi da spriječe uspostavljanje mira, da spriječe saradnju i prijateljske odnose sa našim savezničkim zemljama? Znači li to zveckanje oružjem ulivanje neke nade našoj jugoslavenskoj emigraciji u inostranstvu, ili možda nekome u našoj zemlji? Nas doduše takovo zveckanje ne nervira, jer smo navikli slušati, ali se nadamo i odlučno tražimo da mjerodavni stanu na kraj takovim postupcima izvjesnih vojnih organa, jer to pretstavlja opasnost za mir, a naši narodi nijesu spremni da trpe takva posezanja na njihovu nezavisnost. (Svi narodni poslanici ustaju. Nastaje opšti buran i dugotrajan aplauz), što su najbolje dokazali u ovome ratu. To je samo jedan mali dio nekorektnih postupaka prema Jugoslaviji i narodima u Juliskoj Krajini koje sam ja ovdje iznio i šta to dokazuje? To dokazuje, s jedne strane, trpeljivost naše zemlje, trpeljivost naših naroda i naših državnih rukovodećih ljudi, koji ne samo riječima nego i djelom dokazuju da su istinski za mir i međunarodnu saradnju. S druge strane, to dokazuje da neki reakcionarni krugovi u savezničkim zemljama iskorištavaju i fašiste, pa i ratne zločince kao provoktore i potstrekače. Dalje, to znači da izvjesni krugovi misle pomoću takvih postupaka spriječiti da Jugoslavija dođe do svojih prava, spriječiti da narodi Juliske Krajine budu prisajedinjeni svojoj braći u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji. (Buran aplauz i povici: Neće, neće sprečiti).

Pitanje granica sa Austrijom. Da bi se ovdje i ovoga puta ispravile nepravde koje su učinjene Jugoslaviji, Vlada je postavila prvi put svoje zahtjeve za ispravku granica prema Austriji u Koruškoj i Štajerskoj svojom notom upućenom savezničkim vladama 2 novembra 1945 godine povodom izbora za parlamenat u provincijalne sabore u Austriji. Jugoslavenska Vlada stala je stanovište da je pitanje buduće političke pripadnosti Koruške sporno, pitanje o kome treba da odluči konferencija mira i da bi sprovođenje izbora za austrijski parlamenat za slovensku Korušku značilo u tom slučaju kao prejudiks za konačnu odluku o pripadnosti sporne teritorije.

Zbog toga je Jugoslavenska vlada tražila da se izbori u provincijane sabore ne sprovedu na teritoriji Slovenačke Koru-

ške i Štajerske gdje Slovenci sačinjavaju jedan veliki dio stanovništva. Osamnaestog februara 1946 god. Jugoslavenska vlada uputila je Konferenciji ministara inostranih poslova u Londonu jedan memorandum u kome je postavila svoje teritorijalne zahtjeve prema Austriji. Jugoslavenska vlada zasniva svoje zahtjeve na geografskim, etnografskim i ekonomskim razlozima. Ovom ispravkom granice Jugoslavija bi dobila 130.000 stanovnika jugoslavenske narodnosti. I pored te ispravke granice ostalo bi još 70.000 Jugoslavena u Austriji. Austrijska vlada u pogledu ovog našeg pravednog zahtjeva pokazuje duh koji je bio karakterističan za Austriju u prošlosti, kada se je provodila nasilna politika denacionalizacije.

Naši odnosi sa raznim zemljama. Naša Federativna Narodna Republika Jugoslavija priznata je do sada od svih vlada sa kojima smo imali odnose. Što se tiče odnosa naše zemlje sa Sjedinjenim Američkim Državama koji su bili uvijek najkorektniji došlo je do manjeg nesporazuma usled traženja SAD da Jugoslavija prizna sve obaveze prošlih vlada. Vlada FNRJ obavezana je zaključkom AVNOJ-a u Jajcu novembra 1943 godine da preispita i revidira obaveze koje su preuzele razne emigrantske vlade, odgovorila je na gornje traženje vlade SAD da prima međunarodne obaveze sa rezervom dok ih ne prouči. U mogućnosti sam da izjavim da je Vlada ispitala obaveze ranijih jugoslavenskih vlada i da sadašnja Vlada FNRJ prima te obaveze prema SAD. Smatram da je time do kraja uklonjen nesporazum i omogućena potpuna normalizacija ne samo diplomatskih odnosa nego i ekonomske saradnje sa SAD. (Jednodušno burno odobravanje).

Sa Velikom Britanijom naša je Vlada stalno nastojala da odnos bude čim korektniji i u cilju daljega zbliženja naših zemalja naša je Vlada prihvatila sugestije vlade Velike Britanije i poslala tamo trgovinsku delegaciju. Naša trgovinska delegacija sada u Londonu pregovara o robnom i platnom prometu, kao i o obavezama koje su proizašle iz rata. Sporazum o nekoliko do sada neriješenih pitanja biće dobar osnov za buduće odnose između naših dviju zemalja, ubrzat će i ojačati naše privredne veze.

Između francuskog naroda i naroda FNRJ postoje stare prijateljske veze, koje se baziraju na zajedničkoj borbi u toku prvog i drugog svjetskog rata i na kulturnim vezama koje odvajkada postoje između naših naroda. Naša Vlada želi najtje-

šnje i najprijateljskije odnose sa francuskim narodom na političkom, kulturnom i ekonomskom polju (Buran i dugotrajan aplauz), ali na žalost moramo primjetiti da, u ponekim za Jugoslaviju životnim pitanjima, kako francuska vlada tako i pretstavnici Francuske u nekim organizacijama Ujedinjenih nacija, ne pokazuju razumijevanja. Moram da podvučem da držanje izvjesnih odgovornih francuskih krugova po tako osjetljivim pitanjima za Jugoslaviju nije u skladu sa prošlošću, sa prošlom saradnjom i zajedničkom borbom protiv istih neprijatelja. No ja vjerujem da će se ukloniti i te smetnje i da će između Jugoslavije i Francuske ponovo postojati puna saradnja.

Sa Rumunjskom postoje dobri odnosi. Uspostavljeni su ponovno redovni diplomatski odnosi sa dolaskom u našu zemlju rumunjskog ambasadora. Postoji dosta živa izmjena ekonomskih dobara, što sve skupa pretstavlja jaku garanciju da će odnosi između naše zemlje i Rumunjske biti i dalje najsrdačniji. (Burno odobravanje).

Jugoslavija posmatra sa simpatijama napore mađarske vlade da uspostavi čim bolje odnose sa Jugoslavijom, jer je to i naša želja da između naše dvije susjedne zemlje postoji najtješnja saradnja u svakom pogledu.

Sa Grčkom naši su odnosi normalni, ali naša Vlada budno prati proces koji se tamo odvija. Bilo bi svakako od ogromne koristi za trajan mir i saradnju balkanskih naroda ako bi Grčka prebrodila čim prije svoju krizu i grčki se narod mogao koristiti blagodatima istinske demokratije koje je on svojim žrtvama i patnjama zaista zaslužio. (Burno odobravanje).

Od UNRRA-e je naša zemlja dosada primila veliku pomoć, baš u najtežim danima za prehranu našeg stanovništva, jer je naša zemlja usljed ratnog pustošenja i zbog prošlogodišnje suše u mnogim dijelovima ostala skoro potpuno bez hrane za stanovništvo. Isto tako je pomoć UNRRA-e imala veliku korist za obnovu naše zemlje. Pomoć UNRRA-e nam je i dalje neophodna baš zbog gore navedenih razloga.

Naša delegacija sada se nalazi u Atlantik-Siti-u na konferenciji UNRRA-e na kojoj je Jugoslavija izabrana za člana Centralnog komiteta. Nadamo se da će riješenje ove konferencije biti povoljno za Jugoslaviju, jer je ona jedna od prvih na skali razorenih i opustošenih zemalja. (Aplauz).

Sa Albanijom i otečestvenom Bugarskom postoje najsrdačniji odnosi. Sa Albanijom imamo i trgovinski ugovor i po-

stoji normalna izmjena dobara. Bez obzira na neprijateljski stav bugarske opozicije prema Jugoslaviji, naši odnosi sa otečestvenom Bugarskom baziraju se na nepokolebivoj riješenosti naroda Jugoslavije i Bugarske da produže putem koji odgovara njihovim težnjama, tj., nerazrušivom bratstvu i čvrstim vezama. (Opšte jednodušno odobravanje i aplauz).

Sa velikim Sovjetskim Savezom odnosi naše zemlje su odlični. Oni su vanredno srdačni i potpuno odgovaraju težnjama naših naroda da njihova sudbina bude čvrsto povezana sa sudbinom naroda Sovjetskog Saveza. (Svi narodni poslanici ustaju sa svojih mesta. Nastaje dug aplauz). Postoji puna ekonomska, kulturna i politička saradnja između naših dviju zemalja. Naročito moram podvući ogromnu pomoć, osobito političku pomoć koju nam pruža sovjetska vlada u svim pitanjima koja tangiraju interese naše zemlje. Ugovor o prijateljstvu i o uzajamnoj pomoći između Jugoslavije i Sovjetskog Saveza zaista nalazi svoju punu primjenu u svakom pogledu. (Buran aplauz). Isto tako stvoreni su vanredno srdačni odnosi i saradnja sa ostale dvije slavenske zemlje, Poljskom i Čehoslovačkom (Svi poslanici ustaju sa svojih mesta i burno aplaudiraju). Sa Poljskom je nedavno stvoren trgovinski ugovor o izmjeni dobara a sada za vrijeme moga puta u Varšavu, u cilju prijateljske posjete bratske nam zemlje, mi smo stvorili ugovor o prijateljstvu i uzajamnoj pomoći. (Narodni poslanici stojeći burno aplaudiraju).

Vrlo srdačan prijem mene i mojih saradnika u Varšavi i potpuna jednodušnost u gledanju na probleme koji se tiču obih zemalja pokazali su da je ovim ugovorom po prvi puta između Jugoslavije i Poljske stvorena nerazrušiva veza između naroda Jugoslavije i naroda Poljske. Naš dolazak u Čehoslovačku i boravak nekoliko dana tamo ostavio je kod nas nezaboravnu sliku vanredne srdačnosti i ljubavi češkog i slovačkog naroda prema narodima Jugoslavije. I u Pragu mi smo izmijenjali gledišta po raznim pitanjima koja tangiraju obe zemlje. Došli smo do sporazuma, i to do vrlo lakog sporazuma, jer su se naša gledišta podudarala, da stvorimo isto tako ugovor o prijateljstvu i uzajamnoj pomoći između naše dvije zemlje. O tome je izdata deklaracija, a ugovor će se u najskorije vrijeme potpisati u Beogradu. (Svi narodni poslanici ustaju sa svojih mesta i nastaje dugotrajni aplauz).

Stvaranje bilateralnih ugovora, najprije sa Sovjetskim Savezom prošle godine, a sada sa Poljskom i Čehoslovačkom, ne pretstavlja ništa drugo nego logičnu posljedicu nedavne prošlosti, kada su ove tri bratske nam zemlje bile isto tako napadnute kao i Jugoslavija od istoga neprijatelja, — njemačkih fašističkih horda i njihovih satelita. Ovi ugovori pretstavljaju logičnu posljedicu onog krvlju zapečaćenog bratstva između slavenskih zemalja u toku prošloga rata. Ovi ugovori stvoreni su sa ciljem da se ukloni opasnost agresije i ugrožavanja mirnog razvitka naših zemalja. Ovim ugovorima nijesu ugrožene druge zemlje. Ovi ugovori nijesu smetnja za stvaranje sličnih ugovora i sa drugim zemljama. I na kraju, ovi ugovori pretstavljaju vanredno veliki prilog miru, jer pretstavljaju snažnu branu protiv svih neprijatelja mira i podžigača rata. (Opšte jedno-dušno odobravanje).

Drugovi poslanici, evo, ja sam ovdje po mogućnosti izložio u najkraćim crtama smjernice naše vanjske politike. Iznio sam samo jedan mali dio onih teškoća na koje mi nailazimo. No, ja ipak moram da naglasim da, usprkos svega, današnja Federativna Narodna Republika Jugoslavija uživa u svijetu kod miroljubivih naroda ogromne simpatije. Nije mi potrebno ovdje izlagati zbog čega su te simpatije. Moram samo da kažem da su narodi naše zemlje zaslužili te simpatije, ali da će ih znati i cijeliti.

Podnoseći danas ovdje na ratifikaciju ugovor o prijateljstvu i uzajamnoj pomoći sa bratskom nam Poljskom, ja sam uvjeren da ćete vi potvrditi taj naš akt, duboko vjerujući da time potpuno udovoljete težnjama naših naroda. (Svi narodni poslanici ustaju sa svojih mesta i dvoranom se prolamaју povici: živeo drug Tito! Nastaje buran dugotrajan aplauz).

Pretsednik: Pre diskusije o ekspozeu pretседnika Vlade maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita, određujem kratak odmor.

(Posle odmora)

Pretsednik: Nastavljamo rad. Otvaram diskusiju o ekspozeu Pretседnika Vlade. Dajem reč prvom prijavljenom govorniku Mijalku Todoroviću. (Čuje se: Nije ovde!) Pošto narodni poslanik Mijalko Todorović nije ovde, dajem reč drugom prijavljenom govorniku Milu Počući (Jednodušan aplauz).

Миле Почуча (*Изборни срез Грачац, НР Хрватска*): Другови и другарице народни посланици, прије свега морам да изразим захвалност маршалу Титу и околностима које су нам омогућиле склапање уговора о пријатељству и узајамној помоћи између ФНРЈ и демократске Републике Пољске.

Овај споразум, који је у име народа Југославије потписао маршал Тито, а који стоји пред ратификацијом у овоме високом дому, јесте даљи корак на учвршћењу узајамних односа између народа Југославије и народа демократске Пољске. Он је даљи корак ка учвршћењу и продубљивању односа узајамности и солидарности словенских народа. Овај споразум који је маршал Тито склопио са демократском Пољском није настао као нека случајност, него је настао као резултат тешког и жалосног искуства прошлости, које је народе Југославије и демократске Пољске стало много жртава. Овај је споразум у крајњој линији настао као израз тежњи и жеља народа нове Југославије и нове демократске Пољске у циљу да заштите и одбране националну независност и једног и другог народа од свих могућих изненађења и вањских интервенција које би угрожавале слободу и тековине које су наше земље извојевале у ослободилачкој борби.

Уговор о пријатељству и узајамној помоћи претставља због тога за наше народе, за наше обје земље огромно политичко значење, не само као даље зближавање словенских народа, него он постаје и фактор трајног учвршћивања свјетског мира, за окупљање и учвршћивање напредних демократских снага против покушаја изазивања нових ратова.

Гледајући и оцјењујући уговор о пријатељству и узајамној помоћи кроз призму међународних политичких односа, када се на политичкој позорници појављују нови ратни хушкачи, када ничу нове теорије блокова које угрожавају свјетски мир, онда је такав уговор и разумљив и потребан, да би се учврстио међународни мир и демократски развитак слободољубивих народа.

Маршал Тито у своме експозеу истакао је да постоје разне реакционарне снаге које и данас угрожавају свјетски мир, које звецкају оружјем, које, што се каже, покушавају да плаше са медвједом у мраку. Међутим, те реакционарне

снаге би trebalo да схвате да наша земља, која је у овој борби дала велике жртве, која је знала да се брани против свих нападача, да је то таква земља која се не може плашити са медвједом у мраку и да ће она извојеване тековине бранити против свакога ко би покушао да угрози нашу независност и нашу слободу. (Аплауз).

Другови и другарице, и до сада су формално склапани слични уговори, али те уговоре су склапале владајуће клике, које су их склапале и мимо народа и против народа. Они су те уговоре склапали не да би очували и одбранили слободу и независност своје земље, него да би прикрили империјалистичке тежње и своје слабости. Такви уговори који нијесу имали подршке у самом народу рушили су се и раскидали код најмањег потреса, код најмање кризе. Међутим, другови и другарице, нема разлога да се вјерује да би наш уговор са демократском Пољском могао доживјети исту судбину као што су је доживјели разни уговори ранијих владајућих клика. Зашто? Зато што иза овог уговора, који је склопио и потписао маршал Тито у име народа Југославије, чврсто стоји наш читав народ и он ће испунити све услове, све одредбе које из овога уговора проистичу.

Кад је маршал Тито потписивао овај уговор, имао је у виду да ће бити замјерки томе уговору, да ће се третирати као нападачки уговор, и он се оградио од таквог мишљења и дао изјаву новинарима да наш уговор нема империјалистички, освајачки карактер, да је то уговор који има искључиво циљ да одбрани и заштити независност наших двају народа и да одбрани слободу коју су наши народи стекли у току своје револуције.

Другови и другарице, пошто је уговор по својој суштини и циљевима у складу са нашим националним интересима и у интересу учвршћивања међународног мира, а посебно у интересу независности и одбране наше земље, ја ћу са одушевљењем гласати за експозе и за предложени уговор. (Аплауз).

Pretsedavajući: Za reč se prijavio narodni poslanik Edvard Kocbek.

Edvard Kocbek (NR Slovenija): Visoki dome, drugovi i drugarice narodni poslanci, imam čast saopštiti vam da se potpuno slažem sa ekspozеom druga Pretsednika Vlade i da ću

sa oduševljenjem glasati za Ugovor između dve bratske slovenske zemlje, između Federativne Narodne Republike Jugoslavije i Republike Poljske.

Dozvolite mi da, osim toga, odam izraz svojim ličnim osećajima, kojima hoću da propratim izjavu Predsednika Vlade.

Najpre, kao Slovenac, dajem izraza svom jugoslovenskom osećanju. Zašto? Radi toga što ekspozice u punoj meri izražava istoriske i oslobodilačke tekovine koje je ostvarila zajednica naših naroda. Mi, Jugosloveni u toku svoga razvoja dostigli smo danas, možemo reći, najzreliji stepen, kad smo se mogli uvrstiti među one narode sveta koji teže za istinskim dobrima života i koji mogu staviti političku delatnost direktno u službu čovečnosti i njezinog osiguranja. U tom pogledu mislim, odnosi Jugoslovena, novih Jugoslovena, prema političkim snagama Evrope i sveta danas su monolitni i posve jasni. Oslobođilačka borba je, pored ostalih velikih rezultata, ograničila ili čak potpuno isključila iz našeg društvenog i političkog života mnoge opasne elemente, koji su predstavljali težnje za privredne, političke i ratne sukobe. Danas se država postavlja na nove temelje narodnih snaga, na one temelje koji u nesmetanom životu mogu usloviti napredak i slobodu, u protivnom pak znače najopravdaniju, najpuniju i najenergičniju njenu odbranu.

Radi toga, mislim, da u odnosima nove Jugoslavije i drugih država ne može biti opasnih elemenata; radi toga mislim da ni u ugovoru koji nova Jugoslavija sklapa u tome duhu nije i ne može niko videti bilo agresivni bilo kakav reakcionarni karakter, jer progresivno stanovište naše narodne demokratije već samo po sebi — moglo bi se čak reći a priori — isključuje svaku igru mračnih sila i destruktivnih tendencija. To znači da je ugovor o prijateljstvu i uzajamnoj pomoći između Federativne Narodne Republike Jugoslavije i Republike Poljske pošten, pravedan ugovor, pošto s jedne strane razvija i otelovljava baš te momente i osobine naše federativne države, a s druge strane stoji na liniji kolektivne bezbednosti koja je ideal Ujedinjenih naroda.

Ugovor o prijateljstvu i uzajamnoj pomoći koji ćemo danas potvrditi ima možda geografski ograničen značaj, ali, s druge strane, ima, ja mogu tvrditi, univerzalan značaj, kao što iz čitavog ekspozicea našeg druga Maršala i izbija taj univerzalni momenat. Kao građanin nove napredne zajednice ju-

goslovenskih naroda smatram, dakle, da je predloženi ugovor između naše države i bratske države Poljske u potpunom skladu sa našim težnjama i željama svih Ujedinjenih naroda.

Radi toga mislim da je ovo poslednje i najkonkretnije delo vanjske politike najbolja potvrda ekspozea druga Maršala.

Dozvolite mi da kao Slovenac kažem nekoliko reči i na svom jeziku.

Kot Slovenec se popolnoma kakor sem že dejal strinjam e ekspozejem tovariša predsednika, ga toplo pozdravljam in to s posebnim razumevanjem in veseljem. Potem ko lahko torej ugotovimo, da je glavna linija tako slovenstva, kakor jugoslovenstva in slovanstva prvič v naši skupni zgodovini identična, napredna in človečanska, in potem ko lahko na drugi strani ugotovimo, da se svetovni mir v današnjih okoliščinah ustvarja, zavaruje in brani edino le na progresivnih temeljih, potem imamo mi Slovenci še prav posebne razloge da izražamo svoje soglasje z ekspozejem kakor s pogodbo samo.

Kar se tiče pogodbe same, mi dovolite, da Vam izrazim dva momenta.

Poljski in slovenski narod živita sicer v dveh različnih prostorih Evrope, vendar imata nekaj zanimivih skupni potez v družbeni, politični in kulturni zgodovini. Zakaaj govorim o tem? Zato, ker so ravno te poteze, ki so našim narodom skupne, določile Poljakom in Slovencem morda najintenzivnejše napore za doseg današnjega političnega reda in bodočih človečnostnih izrazov.

Med tistimi leti ko je na Pohorju preprost slovenski kmet iz originala prevajal Sienkijeviča in druge poljske romanopisce, in med današnjimi časi, ko med drugimi predresljivimi pričevanji poljske človečnosti lahko beremo roman iz poljskega partizanstva, ki v luči staljingradske epopeje povzema tudi mnoge poteze slovenskega partizanstva, v tem času, pravim, sta poljski in slovenski narod v svojih življenskih in duhovnih osnovah doživela najtežje toda zelo zdrave krče, ki so postali porodni krči novega življenja. Ljudski značaj se je pri obeh narodih razodel s posebno elementarno silo.

Poleg tega, pa se slovenski in poljski narod zavedata, da stojita danes na zapadni meji slovanstva in da njuna ekspanzija predstavlja posebne dolžnosti. Ne da bi človek hotel iskati kako nasilno zvezo med njima, moram reči, da pogodba med

Poljsko in Jugoslavijo z važnim povdarkom podčrtava smer Gdnaska proti Trstu in da smo Slovenci z ganjeno hvaležnostjo poslušali poljske množice, ki so pogodbo in našega maršala pozdravljale s klici »Trst Jugoslaviji«. (Burno ploskanje).

Slovenci si z ostalimi Jugoslovani želimo le to, da bi ta velika slovanska dolžnost dobila čim preje svoj dopolnilni izraz z sklenitvijo podobne pogodbe o prijateljstvu in medsebojni pomoči med Jugoslavijo in Čehoslovačko. Vprašanje Trsta, ki smo ga tu odprli, za nas Slovence ni samo lokalno vprašanje, ali zadeva nepoštenih interesov, ampak je to zadeva slovanstva in človeštva.

To je važno poudariti posebno danes, ko zapadni zavezniki v vprašanju Trsta razodevajo stališče, ki je vsekakor čudno za razmerje med zavezniki v protifašistični vojni, ki smo jo uspešno končali. Čudno je zlasti za anglo-ameriško politiko, da se od svojega jugoslovanskega vojnega tovariša začenja vedno bolj oddaljevati in razlikovati prav v gledanju na Trst, ki je poleg drugih momentov za Jugoslavijo in Slovence najsvetlejša antifašistična parola. Mislim da zapadni zavezniki s tem le prispevajo k temu, da se demantira njihova demokracija in kar je najbolj žalostno, da se razkrinkava vedno češča zveza med njihovo formalno demokracijo in obnovo fašizma.

Zato na koncu poudarjam še enkrat, da prijateljska pogodba, ki je v tem duhu sklenjena med Jugoslavijo in Poljsko, pomeni za Slovence in Jugoslovane posebno zpodbudo v narodni rasti in v težnji k pravičnem življenskem redu. Mi smo pričani, da bo predložena pogodba tako od strani njenih tvorcev in uresničevalcev, kakor na drugi strani od njenih razlagalcev po svetu, dosegla svoj polni smoter.

Zato ponovno povdarjam, da v celoti sprejemam zunanjo-politično poročilo tovariša Pretsednika in da bom z navdušenjem glasoval za pogodbo. (Aplauz).

Pretsednik: Reč ima narodni poslanik d-r Miloš Moskovljević. (Aplauz).

Д-р Милош Московљевић (*Изборни срез посаво-ганавски, НР Србија*): Другови и другарице народни посланици, приликом дискусије о првом буџету наше Југославије говорили смо о свима задацима пред којима стоји наша земља и у којима ћемо и ми учествовати. И, ми смо ту политику наше Владе, гласањем за буџет и одобрили. Али, та-

да нисмо говорили о нашој спољној политици, зато што тада ни Претседник Владе ни Министар иностраних послова нису били у Београду.

Данас, у вези са закључењем првог уговора о пријатељству и савеза са Пољском Републиком, ми смо имали задовољство и част да чујемо експозе претседника Владе, друга маршала Тита. То је први експозе у овом високом дому о нашој спољној политици. И ја, као Србин, као народни посланик из Србије, треба да кажем не само своје лично мишљење о томе експозеу и о нашој спољној политици, него да кажем и мишљење нашег народа из Србије.

Тренутак је врло свечан и врло важан, јер ми живимо у временима врло озбиљним, тако да се бојим када излазим овде да ли ћу умети да кажем све оно што осећам и онако како моменат изискује и како то експозе нашег Претседника Владе заслужује.

Добра спољна политика једне земље може бити успешна, корисна за земљу само ако је и унутрашња политика добра. Ми смо рекли своју реч о унутрашњој политици. Ми смо се сложили да је она добра. Али, с друге стране, и када је најбоља унутрашња политика, ако се спољна политика не води правим путем, не води у интересу народа, онда ће и унутрашња политика донети мало користи.

Из експозеа који смо чули, ја мислим да могу рећи да сви ми и цео наш народ можемо бити задовољни нашом спољном политиком, јер се она налази у сигурним рукама и води се правим путем. (Одобравање).

Које су главне основе наше данашње спољне политике? Главне њене основе су: утврђивање безбедности наше земље од сваке спољне опасности и учвршћење мира. Ја мислим, из овога што смо чули, да су обадве те основе осигуране оваквом спољном политиком какву нам је изложио друг Маршал. Наши народи никада нису били нападачи, агресори, пљачкаши; они никада нису тежили за туђом земљом. Они су били мирољубиви, али су увек били готови да своју земљу, своју слободу и своја права бране, не водећи рачуна о жртвама. (Аплауз). Да не идемо у даљу прошлост, можемо поменути само први светски и овај последњи рат.

И после првог светског рата, када је требало крунисати ратне напоре и безбројне, неоцењиве жртве које су на-

ши народи дали у борби за слободу и за своју државу, и онда су биле велике тешкоће које је требало отклонити. Требало је остварити идеал свих наших народа да живе у једној народној држави. Али, као што знате, управљачи тадашње Југославије нису успели да у једној заједничкој држави окупе све делове нашег југословенског народа. Дошло је то и због неспособности тадањих наших руководиоца, због њихове колебљиве политике, али је то дошло и због једног другог разлога, а то је што тада на Конференцији мира ми нисмо имали на кога да се ослонимо, јер тада није било руског народа да он каже своју моћну реч када се решавало о судбини свих малих народа који су тежили да добију своју слободу и независност. То је главни разлог зашто ми онда нисмо окупили све делове нашега народа у једну једину државу.

Поред тога, интереси свих словенских народа тадашњим мировним уговорима нису могли бити задовољени зато што они нису били сложни. У првом светском рату, као што знате, Словени су били подељени. Једни су се борили на страни централних сила, а други као њихови противници. Данас је ситуација сасвим друкчија. У овој четворогодишњој борби, какву свет никада у својој историји није видео, сви словенски народи нашли су се на једном фронту, с једне стране барикаде у борби за слободу против мрачних сила фашизма и националсоциализма. И, што је најважније, они нису били сами за себе, него су ту борбу водили наслањајући се на најмоћнијег словенског брата — руски народ, који је кроз своју моћну државу, Совјетски Савез, успео да одбрани не само своју земљу него да одбрани и целу Европу и цело човечанство од највећих непријатеља људске културе и слободе. (Аплауз).

Захваљујући нашим савезницима, али у првом реду захваљујући моћном Совјетском Савезу, сви словенски народи постали су слободни, васпоставили су своју државу и постали своји господари, на своме земљишту. Данас ми још нисмо доживели да ти ратни напори у борби за слободу буду консолидовани, да буду коначно регулисани; пред нама тек стоји мировна конференција која ће то питање дефинитивно решити. Али ми можемо бити сигурни да ће судбина наша и наших неослобођених делова народа бити осигурана само тако ако ми и даље будемо — што је несумњиво — имали

ослонац на моћни Совјетски Савез. И зато ми нарочито треба да поздравимо експозе друга Маршала, што је он дошао непосредно после његовог пута у братску Пољску и Чехословачку, на коме је путу утврдио пријатељство, братство и узајамну културну и политичку сарадњу међу словенским народима, пољским, чешким, словачким и нашим. Тај пут је наставак његовог лањског пута у Москву.

Почиње се остваривати вековни идеал најбољих умова словенских народа, да Словени не буду више поцепани, закрвљени, и тако жртва других народа који су их употребљавали за своје циљеве.

Из историје словенских народа ми видимо да су они много пута проливали своју крв за одбрану европске културе. Та борба мало је доносила њима користи, него је већином била у туђем интересу. Тога више неће бити. Данас је наступило време да се створи право словенско братство и солидарност, не само на речи, не само на фрази и формалним неким организацијама, као што је то било у размаку између првог и другог светског рата, кад су и код нас и других словенских народа изузев руског, прављени покушаји да се створе словенска друштва са извесним циљевима, тобож словенским, а у ствари противсловенским, јер су сва та друштва била уперена против Совјетског Савеза. За сваког далековидог човека било је јасно да не може бити словенске солидарности и свесловенства без Русије, то значи без Совјетског Савеза. (Живо одобравање). Ако то многи људи пре рата нису увидели, данас, после овако крвавог искуства, мислим да нема никога ко би то порицао.

И тако, после искуства у овоме рату, кад су сви словенски народи били заједно на једној страни, под вођством Совјетског Савеза и водили борбу против крвавог фашизма, данас настаје време да се та солидарност, то братство, то пријатељство оствари на културном пољу. И пут нашег Маршала и овај уговор о пријатељству и савезу, који ћемо данас изгласати, показују да се пошло добрим путем.

Али у светској јавности дижу се гласови да је то зближавање Словена неки словенски блок који је уперен против културе, против мира. Свесловенска солидарност, понова као и пре сто година проглашава се за баука Европе. Ко то говори? Ко пише тако? То говоре у ствари непријатељи мира и културе. То говоре они људи, који се, истина, праве

браниоцима мира, али мира у коме ће словенски народи бити запостављени, мира, у коме ће они бити експлоатисани од других, империјалистичких и капиталистичких земаља, од „виших“ раса. Ми таквог мира не желимо. (Одобравање). Ми желимо мир демократије, мир народног напретка, мир солидарности међу свима народима. Мир у коме неће бити експлоатације ни човека над човеком, ни народа над народом. (Одобравање).

Кад су словенски народи били експлоататори других народа? Кад су они били непријатељи мира и културе? Кад кажем „словенски народи“, ја мислим на народне масе, а не на народне управљаче. Никада. Сви се Словени одликују својом мирољубивошћу, својом човекољубивошћу, својим демократизмом, својом љубави за слободу, и као такви, пошто су толико пута били жртва агресије грабљивог германизма, ако се удружују за одбрану тих својих принципа, за које вреди и погинути, они то не чине да би угрожавали светски мир. Напротив, они ће тако удружени бити најбоља гаранција мира. (Одобравање).

Зато, на завршетку, ја поздрављам експозе друга Претседника Владе, сматрајући да ће пут којим је он пошао већ одавна у спољној политици не само омогућити учвршћење наше земље, мира у њој, демократије и напретка већ и бити велики допринос миру, демократији и култури целе Европе. Та ће политика омогућити да и неослобођени делови нашег народа уђу у заједничку кућу с нама. (Аплауз). А да би та политика и успела, потребно је не само да имамо моћну, добро наоружану војску, него и да смо ми сви сложни и да радимо на томе да нашем народу и свима онима који су били заведени, који су били необавештени објаснимо ту политику, потребно је да сви збијемо редове у Народном фронту и да целом свету покажемо да ћемо у одбрани животних интереса Отаџбине ићи само путем који нам је показао друг маршал Тито. (Буран аплауз).

Претседник: Реч има народни посланик Мустафа Виловић:

Мустафа Виловић (*Изборни срез Тузла, НР Босна и Херцеговина*): Другови и другарице народни посланици, из експозеа нашег друга Маршала видимо како данас наша спољна политика под његовим руководством, упорно и чврсто, без застоја, иде оним истим путем којим је ишла и у току ослободилачког рата. У току ослободилачког рата

сви су наши народи чврсто стајали на једној позицији, позицији упорне ослободилачке борбе против фашистичких окупатора. Данас из овога експозеа видимо да данашња наша спољна политика стоји опет на једној чврстој позицији, на позицији обезбјеђења, осигурања и учвршћења мира и демократије и код нас и у свијету. И уговор закључен са братском Републиком Пољском, као и уговор који претстоји са братском Чехословачком, крупан је и огроман допринос томе циљу, учвршћењу те позиције на коме чврсто стоје наши народи, позиције свјетског мира и безбједности и учвршћењу демократије у читавом свијету. И тим савезом са Пољском Републиком и са братском Чехословачком, који претстоји, наши народи неће ништа друго него да осигурају своју слободу, да осигурају свој мир и да тиме дају свој удио исто онако велики, као што је био велики удио наших народа у ослободилачком рату, у борби читавог свијета против фашизма, да дају свој удио и у борби за очување мира, у борби за очување и учвршћење демократије у свијету. Док ми, док наши народи раде тако, док наши народи чврсто и упорно иду тим путем, путем обезбјеђења свјетског мира и безбједности, дотле у свијету има људи, има група које не желе такав пут, којима се тај пут не свиђа, којима је жао да данас кроз фашистичке микрофоне не дречи Гебелс и који га покушавају ускрснути у Фултону, има људи који желе да омету овакав ход слободољубивих народа у свијету. И ти људи траже начине и налазе их да потстрекавају на рат, да изазивају непокојство, да чине све да би онемогућили, да би спријечили, да би омели учвршћење мира у свијету.

Да не идемо далеко, да се не удаљавамо од овог нашег гла, да погледамо само око себе, па ћемо видјети безброј таквих примјера. Шта се ради против народа Јулиске Крајине, шта се тиме ради против народа Југославије, и зар су народи Југославије заслужили последије четири године заједничке борбе то од својих савезника. Наш савезник у рату, једна од Уједињених нација, Енглеска, данас у Трсту чини ствари исто онакве какве су за 23 године радили и чинили талијански фашистички окупатори над становништвом Јулиске Крајине. То чини један од дојучерашњих наших савезника, то чини Енглеска. Она чини, дозвољава и омогућава такве ствари какве су се чиниле над тим народом при-

је 23 године, и то све гледа, то све дозвољава, то све одо-
брава енглеска војна власт у Трсту.

Другови и другарице, ја сам Босанац и Босна је дале-
ко од Трста, али ја знам и осјећам, а то осјећају сви Босан-
ци и Херцеговци, као што то осјећају сви наши народи, као
што то осјећају и сви други слободољубиви народи, да
сваки метак испаљен на народ Јулиске Крајине, испаљен је
у срце свакога од нас, (Буран аплауз), и да сваки ударац
против права тога народа једнако боли и нас као и народе
Јулиске Крајине, као и свакога правога демократу у свије-
ту. И ми видимо да демократске слободољубиве масе сви-
јета, слободољубиви народи Пољске и Ческе, демократе у
Француској и истински демократи читавог свијета заступа-
ју наше становиште као и наша права на Јулиску Крајину
и Трст, јер присаједињење Јулиске Крајине и Трста Југосла-
вији значи огроман допринос учвршћавању мира и демо-
кратије у читавом свијету.

Другови и другарице, у Јулијској Крајини фашисти-
чке руље урлају пароле: „Смрт Словенима“, а на то окупа-
ционе војне власти допуштају и омогућавају фашистичкој
полицији да пуца на народ, док у исто вријеме полиција
састављена од фашиста и злочинаца под заштитом енглеске
војне окупаторске власти, брише пароле: Смрт фашизму —
Слобода народу. Полиција допушта руљи фашиста да бри-
ше те пароле, и то чине Енглези са којима су се наши вој-
ници заједно под том паролом борили и гинули на фронто-
вима за слободу свих народа свијета. Ја мислим, другови и
другарице, док данас водимо овакву политику и док ми да-
нас идемо за тим да осигурамо мир и да дамо један ве-
лики допринос миру у цијелом свијету, дотле са друге стране
исто онако као што се ради у Трсту и Јулиској Крајини и на
другим мјестима, поједини људи приговарају нашој народ-
ној демократији, а у име те своје демократије пуцају сад
на наше људе, на демократе и антифашисте.

Данас ти људи чине приговоре нашој демократији и
кажу да код нас није потпуна демократија. Другови и дру-
гарице, ми смо на изборима за Уставотворну скупштину и
у низу избора у току наше народноослободилачке борбе,
у изборима врло тешким, у изборима у борби и крви на-
ших народа показали како и колико хоћемо ову нашу на-
родну демократију. Ми нећемо ону демократију коју желе

да нам наметну та господа која нам чине приговоре. Али још једно је тачно, да ти приговори долазе нашој демократији од „фултоноваца“ којима је жао што је у фашистичким микрофонима заћутао глас Гебелса, глас за њих тако мио и пријатан и да је за ућуткивање тога његовог гласа Југославија дала у крви огroman допринос.

Док се чине приговори нашој демократији, дотле у Грчкој, као што је рекао један бивши министар, свака куглица бачена на изборима значи пуцање у прса грчкога народа. А свака куглица бачена на нашим изборима значила је допринос, значила је бацање куглица у темеље наше слободе, у темеље наше будућности и нашега напретка. Ја не знам, другови и другарице, како да назovem поступак енглеских војних власти, поступак Енглеске према нама. Ја мислим, у најмању руку, да се такав поступак не може назвати ни пријатељским ни савезничким. Ми смо четири године били под окупацијом, народ Босне и Херцеговине био је под окупацијом заједно са свима народима Југославије. Народ Босне и Херцеговине видио је шта значи бити четири године под фашистичком чизмом. А народ Јулиске Крајине био је под таквом окупацијом 23 године и није чудо и јасно је да не само ми, него и сви истински демократи свијета схватају данашњу ситуацију у којој се тај народ налази и јасно је да ми не можемо бити равнодушни, као што не може бити равнодушан ниједан родољуб кад види шта се над тим народом, који је 23 године страдао под фашистичком окупацијом, данас ради. И ја понављам, другови и другарице, не могу назвати такав поступак Енглеске ни пријатељским ни савезничким. А на све приговоре нашој демократији ми имамо један одговор, — да ми нећемо демократије Грчке, да нећемо демократије у име које се у Јулиској Крајини и Трсту скидају југословенске заставе, нећемо демократије у име које се пуца на народ у Шкедњу, нећемо демократије у име које се народ изводи пред суд да му суде исте судије које су му судиле 23 године у току фашистичке окупације. На тај приговор нашој демократији ми имамо свој одговор. Код нас је демократија проверена и испробана у току наше четворогодишње борбе, у току најтеже борбе нашега народа и читавог свијета и ми такву демократију желимо и ми ћемо такву демократију знати и чувати и бранити од свих оних који би желели да нешто друго код нас буде. (Одобравање и узвици: Тако је!).

Ја изјављујем, другови и другарице, да ћу гласати за предлог Закона о уговору о пријатељству са братским пољским народом, јер знам да гласајући за овај Закон, гласам за слободу, за учвршћење мира и код нас и у читавом свијету. (Одобравање и аплауз у дворани).

Претседавајући: Реч има народни посланик Кирил Миљовски.

Кирил Миљовски (НР Македонија): Другови и другарице народни посланици, унапред изјављујем да усвајам и поздрављам експозе претседника Владе маршала Тита. Овај експозе указује на јасну политику, на јасну вањску политику, која није резултат неке случајности, него која је ушла у основе, у темеље наше борбе од онога дана када су пукле прве партизанске пушке. Нарочито поздрављам акт о пријатељству између наше земље и Пољске. Овај уговор је од огромног значаја по народе наше земље, али он претставља нешто више од тога. Он је још један допринос политици очувања и учвршћења мира у Европи. Он ће претстављати исто тако озбиљну запреку евентуалним покушајима немачке агресије и баш зато служи као доказ мирољубивости наших земаља. Најзад, овај уговор значи још један крупан прилог политици словенске солидарности и братства. Као што сам рекао, овај уговор није, као ни наша целокупна вањска политика, ни резултат, ни последица неког случајног стицаја прилика. Напротив, уговор има свој корен у историји наших народа и политичком искуству из најближе прошлости и сазнању и правилном одређивању нашег будућег развика. Ако се мало вратимо унатраг у историју наших народа, видећемо да је слобода и независност словенских народа била стално угрожавана од истих непријатеља, међу којима је прво место заузимала Немачка, без обзира да ли су том Немачком владали Кајзери или пруски милитаристи или разбојници национал-социјалисти. Историја Западних Словена задњих векова била је историја тешке борбе за ослобођење од германског поробљивача. Историја Јужних Словена задњих деценија јесте исто тако историја провокација, напада и крвавих окупација од стране истог непријатеља — пруског милитаризма и национал-социјалистичког империјализма. Из такве ближе и даље историје није било тешко извући правилно искуство. Уговор о пријатељству између наше земље и Пољске јесте ре-

зултат правилног искуства стеченог из те, тешке прошлости наших народа, из тешке прошлости свих словенских народа. Међутим, историја исто тако показује да су ти напади које су германски империјалисти вршили над Словенима били омогућени тиме што су словенски народи били стално разједињени. То је стварало масу празних места на која су немачки империјалисти могли да ударе и да остварују своју вољу. Воља за слободом, коју су словенски народи увек изражавали, није међутим никада допустила да то ропство, та окупација буде трајна. Из те тешке прошлости, када су наши народи били поцепани, разједињени, често пута међусобно завађени и увек у одлучном моменту изолирани, остављани сами себи, ми смо данас извукли правилну поуку и учинили преокрет у нашој политици. Из овог последњег рата наши народи су изашли не само богати политичким искуством и свесни огромног значаја словенске солидарности, него исто тако ослобођени оних клика и група које су спречавале зближавање словенских народа једне другима. Данас смо ми учинили крај тој политици разједињености, разбијености и непријатељства словенских народа.

Јасно је да је таква тешка прошлост и разједињеност словенских народа била последица унутрашњег стања у свакој појединој земљи. Али тежња широких маса словенских народа била је у томе да се та словенска солидарност потпуно успостави. Међутим, стране силе гледале су да се народи словенски не приближе једни другима, да не кажу искрено своју реч, да маркирају те противнародне клике и да се нађу на једном истом путу, на путу братске солидарности и вечне дружбе свих словенских народа.

Оно што чини важним овај уговор то је да се ставља на дневни ред после тешких и крвавих искустава која смо стекли у прошлости, а нарочито после тешких искустава која су наши народи стекли у току фашистичке окупације. Велики значај овога уговора је у томе што се њим има да учврсти и осигура да ће наши словенски народи бранити и штитити тај уговор. Друга ствар, која је исто тако важна, јесте то да је тај уговор настао као последица промене унутрашњих односа у самим тим државама. Маркиране су клике које су раздвајале наше народе. Дошли су на управу земље људи који су изникли из народа и из народно-ослободилачке борбе и јасно је да они неће дозволити да се на-

ша солидарност и наша заједница руше. Важно је и то што иза уговора који је склопљен између наше земље и Пољске, и уговора који ће бити склопљен између наше земље и Чехословачке, као и уговора који ће бити склопљени са другим словенским земљама, стоји братски Совјетски Савез, стоји политика братског Совјетског Савеза, а то је политика заштите малих словенских народа, политика мира и политика узајамности међу словенским народима. Јасно је да ће овакав уговор поздравити не само сви наши народи, него да ће га поздравити и целокупно демократско савезничко јавно мњење, јер је он подлога јачању светског мира. Исто је тако јасно да ће се наћи клике и групе каје ће се бацити блатом на овај уговор, као што су се толико пута бацале блатом и против наше ослободилачке борбе. Али то неће изменити важност овога уговора, који је допринос светском миру, јачању нашега мира и нашега народа. Ја говорим као посланик Народног фронта и као Македонац, и као Македонац кажем да се оваквоме уговору може радovati сав македонски народ, који је годинама био жртва политике разједињености словенских народа и да ће македонски народ овај уговор примити са одушевљењем. Ми из наше прошлости можемо јасно разабрати да је мали македонски народ грцао и да један део његов још грца у ропству монархо-фашистичком и да је положај нашега народа био резултат оне словенске разједињености и оне кавге коју су словенски народи водили један против другог.

Другови и другарице, у вези са експозеом друга Маршала, ја бих имао да кажем да ти талијански окупатори нису палили само по Босни, нису палили само по Словенији и Црној Гори, већ су ти талијански окупатори са истом вештином палили и жарили и по Македонији. Ако прођемо по Македонији, ми ћемо видети да ту има најтежих последица, највећих резултата фашистичке окупације баш у оном делу наше земље где је владао талијански окупатор, а то је у западној Македонији. Стотине поплаћених села, хиљаде жртава, маса обешчашћених жена и девојака, невиних деце која су бацана дивљачким хордама качака да их убијају, — то су неизбрисиви трагови фашистичке окупације над Македонијом.

Македонски народ и сам као део велике словенске заједнице има због чега да мрзи талијански фашизам, маке-

донски народ има због чега да захтева да се штете и злочинства која су фашисти нанели нашој земљи, надокнаде репарацијама. (Одобравање и аплауз).

Но још важније од тога је да се једном престане са том политиком да делови нашега народа остану и даље под окупацијом једне земље, под окупацијом Италије, која је у својој досадашњој прошлости показала да има окрутне методе у поробљавању наших народа. Стога је захтев наших народа, захтев народа Македоније да се једанпут престане са тим изигравањем слободе, изигравањем воље народа у Јулиској Крајини. Захтев нашег народа је да се престане са том политиком која фаворизира оне људе који су толики наш свет бацили у овакав очај који су наследили од фашистичке окупације.

На крају, другови и другарице народни посланици, из целога експозеа друга Претседника види се да ми у нашој политици имамо опредељен пут, да наша спољна политика не зависи само од случајности и да основни мотиви који опредељују нашу спољну политику јесу брига да сачувамо нашу независност, брига да добијемо оно што је наше, брига да допринесемо нашим радом јачању светског мира, брига да се појача дух словенске солидарности, која не иде на уштрб него напротив доприноси ојачању светског мира. Зато опет изјављујем да потпуно усвајам и поздрављам експозе друга Претседника Владе и сматрам да ће он разјаснити још правилније не само нашим народима, него и свима нашим пријатељима да су наше позиције оправдане не само са становишта наше земље и наших народа, но исто тако и са становишта правде, са становишта истинске демократије и са становишта Атлантске повеље, која се тако мало поштује баш од оних који су је створили. (Живо одобравање и аплауз).

Претседник: Реч има народни посланик Марко Вујачић.

Марко Вујачић (НР Црна Гора): Другови и другарице народни посланици, откако се налазимо на овој крвавој вјетрометини што се зове Балкан, откако лијемо крв почев од Шипке на Балкану па до Карпата гдје су се често укрштале војске разних завојевача, били смо често прекретница час империје Турске, час Аустрије, час Рима итд. Ми смо Словени у тој борби пролили много крви и дали велике

жртве, а могу бити поносан што смо баш ми Црногорци били на Балкану ти који смо први опалили пушку и казали: Балкан је балканских народа. (Одобравање и аплауз).

Те пушке, другови, нијесу престале да цикте и да грме, бранећи се од тих завојевача, али, на нашу велику жалост западне силе биле су јаче и моћне, а њихови су се интереси често сукобљавали на Балкану и нијесу нам дале да остваримо наш вјековни идеал, јер ми смо сто година пјевали:

„О, Русија, једино уздање,
Камо твоје давно обећање,
Да Словене из ропства избавиш,
Да избавиш и да ујединиш“.

Али Русија, са режимима какве је имала, није могла да то уради. За данашњу јединственост Словена имамо прво да заблагодаримо Великој Октобарској револуцији, из које је изникао Совјетски Савез, нова Совјетска Русија, из које је опет изникло моћно и најмилије чедо — Црвена армија, која је спасла не само нас Словене, него је спасла цио свијет од поробљавања фашистичких завојевача. (Буран и дуготрајан аплауз).

Нико досљедније, нико вјерније, нико с више поуздања, нико пожртвованије, нико са више борбе, са више муке, патње, невоље, страдања и искушења није пратио ту борбу Црвене армије но што је пратила млада Титова Армија са народима Југославије. (Буран аплауз). Могу вам с правом рећи да је и над Титом и над том младом његовом и нашом Армијом била нека срећна звијезда која нас је пратила у рату, те смо пребродили све оне страшне и мучне тешкоће и дали 1,700.000 жртава да постигнемо оно зашто смо ступили у борбу, тј. да постигнемо братство, јединство и то не само јединство нас Јужних Словена, него јединство свих Словена, па, коме се крива, нека му се и крива. (Аплауз). У тој борби ми смо са брда на брдо, из побједи у побједу ишли таквим корацима да је наша славна Армија задобила више мегдана него што је у години дана.

Другови, ми смо у миру пошли истим путем, јер нам је друг Тито казао кад нам је честитао 1946 годину, да ћемо у њој кренути на свима пољима миљским корацима. И то што је рекао остварило се. Ми смо кренули и у обнови, па

ево, видите, кренули смо и у нашој спољној политици више него и миљским корацама, ако се тако могу назвати. (Буран аплауз).

Говорим у име Црногораца, у име народа Црне Горе, који је поносан јер се испуњавају његови идеали, гласају за овај пакт, јер не заборавите да смо све успјехе, за које смо давали толике огромне жртве кроз вијекове, остварили благодарећи Црвеној Армији, Стаљиновој Армији, Титовој Армији и маршалу Титу. (Буран и дуготрајан аплауз).

Ми смо се другови, надали да ће наши дојучерашњи савезници нашу словенску ствар правилно схватити и помоћи нас. Али нека не забораве и ти Енглези и цио свијет да смо ми дали 1,700.000 жртава и да смо дали преко 15.000 жртава на Трсту, и да се ти гробови још пуше и још су врући, а они нам данас стварају нове гробове и нове жртве. И нека не забораве да кад пуцају у те жртве, пуцају не само у Југословене, но пуцају у триста милиона Словена. (Снажан аплауз).

Као што су предговорници рекли, ми никада у својој историји нијесмо били агресори, нијесмо били за то да туђе узмемо. Али, ми смо вазда били на бранику, вазда смо били као запета пушка да своје бранимо и да за то умиримо. Јер, нама је слобода била изнад свега, и зато што нам је била изнад свега и постигли смо ове резултате које данас имамо.

Браћо и другови, дивна ли је и срећна ли је ова генерација, јер све генерације које су кроз вијекове падале за ове идеале не могоше их остварити. Ми, који остварујемо те идеале и који се повезујемо са свима Словенима, не да туђе отимамо но да своје бранимо и да учврстимо мир у Европи, па можда и мир у свијету, — генерације које ово стварају, ови неимари и ови радници овог великог дјела можда нијесу свјесни колико је ово дјело. То ће генерације које дођу послије нас, које буду уживале пуне благодети ових плодова, умјети цијенити и знати величину данашњице.

Ја овај пакт поздрављам и кроза њ видим уједињене све Словене од Јадрана до Јапана, па коме се крива, нека му се крива. (Дуготрајан аплауз).

Претседавајући: Реч има народни посланик Милка Минић.

Милка Минић (*Изборни срез трнавско-чачански, НР Србија*): Другови и другарице, народни посланици, у пуној сагласности са принципима наше спољне политике, о којима је друг Тито данас говорио, у пуном складу са принципима Организације Уједињених Нација, а пре свега у пуном интересу наших народа на свом путу у Републику Пољску и Чехословачку друг Тито је извршио још један велики посао, учинио још један велики корак ка учвршћењу слободе и независности наше земље.

Читав наш народ пратио је друга Тита и остале другове на овоме путу, желећи да се и са слободарским народима Републике Пољске и Чехословачке још више зближимо и заувек удружимо, ослањајући се сви ми, мали словенски народи, на нашу велику и моћну братску земљу Совјетску Русију, сигурни да тим наслањањем и том чврстом заједницом словенских народа доприносимо не само слободи и независности наших земаља, већ и миру, учвршћењу мира и сигурности у читавом свету.

Док наша Влада, на челу са другом Титом, учвршћује тешко стечене тековине наше борбе и осигурава наше границе са свих страна, у нашој земљи народ мирно и несметано, са великим поверењем у своје државно вођство, ради свим снагама на лечењу рана задобијених ратом на обнови наше земље.

И док се наша земља унутра изграђује и учвршћује, наша народна власт, сваким даном све више и све јаче показује да остацима реакције у нашој земљи нема више никакве наде за повратак на старо. Наши народи својим свакодневним залагањем, радом и помагањем наше Владе показују то и читавом свету. Што се тиче наших народа унутра, наде остатака реакције у земљи и остатка реакције у свету, па и целе светске реакције, могу бити из дана у дан све мање и мање. Али, као што видимо, другови и другарице народни посланици, из експозеа друга Тита, светска реакција не мирује. После велике победе над фашизмом у свету, све оно што још претставља фашизам, све оно што чува и брани остатке фашизма, покушава да ојача и здружи светску реакцију у њеном раду против интереса свих слободољубивих народа на свету. Тај рад светске реакције осећа се и око наше земље, и у непосредној близини наше земље, мислимо на Грчку, а такође и на оне крајеве који

још нису у саставу наше земље, а које ми сматрамо нашом земљом, а то су Трст и Јулиска Крајина.

Још за време самог рата, кроз издајнички покрет Драже Михаиловића, наши народи су могли да осете извесне личности и кругове профашистичке у Енглеској и Америци, који су помагали Дражу Михаиловића и његове банде кољаша у нашој земљи. Још тада смо их искусили добро на нашим леђима, на животима многих и многих наших најбољих другова и другарица, и добро осетили да у тим земљама, иако су оне тада биле у борби против фашизма, има људи и кругова који помажу фашизам. Ми то видимо најбоље на делима, управо неделима која се данас врше по Трсту и Јулиској Крајини. Из свега онога што смо данас овде чули, ми видимо, другови и другарице, да у тим нашим савезничким земљама има кругова, има државника, има људи који су данас на власти, а који чувају, штите и бране фашизам против интереса слободољубивих народа целог света, па и наших народа. Ми видимо да ти људи, бранећи фашизам и фашисте, чувају онај олош пољског народа у лицу Андерсове армије, чувају и штите оне крваве издајнике избачене из наше земље, а сада окупљене у групицама издајника по Трсту и другим земљама Европе. Ми видимо да они чувају немачке фашистичке војнике, помажу фашисте у Италији, и уверавамо се сваког дана да у тим савезничким земљама има доиста таквих бранилаца и заштитника фашиста и таквих рушитеља мира, који могу и да прелећу авионима преко наших граница и да у више махова повреду нашу независност. То све показује, другови и другарице, да пред нашим народима стоји велики задатак, да јединствено помажу нашу Владу и друга Тита на даљем учвршћивању наше земље, њене слободе и независности, на даљем унутрашњем јачању наше земље, на стварању све чвршћих веза и све јаче солидарности свих словенских и свих наших народа, на јачању и учвршћивању мира, слободе и демократије у читавом свету. А на другој страни нама претстоји оштра борба против остатака фашизма у свету, па био он ма у којем облику, ма како се звао, звао се он и „Западном демократијом“, а за јачање и победу мира, слободе и демократије.

На крају, другови и другарице, могу да кажем то да ћемо свим напорима, јер мислим да изражавам мишљење и свих вас овде, да ћемо свим напорима допринети и помоћи нашој Влади да се питање Трста и Јулиске Крајине, што од

нас буде зависило, сад или кад било правично реши. С друге стране, да ћемо као и досад увек јединствено стајати иза напора наше Владе на учвршћењу мира и тековина слободе и демократије и наших народа и осталих народа света. (Аплауз).

Претседавајући: Реч има министар за информације Сава Косановић.

Министар за информације Сава Косановић: (Изборни срез Слуњ — Плашки, НР Хрватска): Другови народни посланици, била је једна од најтрагичнијих заблуда на Западу до уочи другог свјетског рата да између Совјетског Савеза и западних демократија не може да постоји сарадња. Из те заблуде ницао је и бујао фашизам и нацизам. Он је ту заблуду искоришћавао да унесе даље заблуде у оне који нијесу били затровани. Из те заблуде рађали су се они слаби изданци слабе европске демократије, који су вјеровали да се са Хитлером и са нацизмом и фашизмом може направити компромис. То су они који су уз фашизам били најодговорнији за рат. То су Петени, Хорти, Стојадиновићи, Павле, Хахе, Франки и како се који зове у ком дијелу свијета. Ти су разоружавали човјечанство. Живјели су у увјерењу да се према Совјетском Савезу може и мора да направи „санитарни кордон“, да се направи „пуферштат“ и да су они ти који ће дијелити Запад од Совјетског Савеза.

Та заблуда коштала је човјечанство десетине и десетине милиона живота. Та заблуда коштала је милијарде и милијарде иметка и та заблуда довела је до највеће катастрофе у историји свијета, јер је омогућила Хитлеру и Мусолинију да у најподеснијем моменту за њих изазову рат. Запад, у првом реду Велика Британија и Америка, међутим, нијесу ни једне пушке набавиле за то да се бране од Совјетског Савеза, а морале су да напну сав национални потенцијал да импровизирају што јаче оружање само против нацизма и фашизма. Ми смо сви у Европи страховито крваво то платили. Видјело се да је заблуда и погрјешно мишљење да се са фашизмом и нацизмом може направити компромис и да једино што нацизам и фашизам може да искоријени из човјечанства јесте онај начин борбе који је југословенски народ повео, онај начин борбе какав је био 27 марта, и народно-ослободилачке борбе са маршалом Титом. (Буран аплауз).

Да је тај одговор дало човјечанство на први испад фашизма и хитлеризма прије десетак година, да се је са тим одговором устало у одбрану Шпаније, Чехословачке, Албаније или Кине, ми другог рата са оваквим страхотама не бисмо ни имали.

Ја сам био свједок за вријеме рата у Сјеверној Америци како се остаци тих погрјешака свете. Да није било силне снаге једног Розвелта који се одупро свим потешкоћама и пошао у борбу, најприје у својој земљи, баш противу те заблуде да се не може са Совјетским Савезом, богзна у какву би и још већу катастрофу, можда, ушло цијело човјечанство, а са њим и Сјеверна Америка. Гледао сам тамо како се на европске проблеме гледа као на претјерани шовинизам, како су европски народи превећ националистички и ратнички расположени, затим како они воле да се туку, воле да воде рат, воле да се крваре и, исцјепкани на мале државе, с времена на вријеме зараћавају. Ми смо појединци покушавали да тумачимо да је то погрјешно гледање на ствар, да ратове изазивају диктаторске агресивне силе у Европи које опримирају народе и да народи који чезну за слободом не желе да ратују када ту слободу остваре, затим да се Балкану чини неправда да се израз балканизам и Балкан употребљавају неправедно као нешто понижавајуће. Говори се за Балкан да је буре барута које сваки час експлодира, а ми смо тумачили Американцима да је то погрјешка неразумијевање, да у то буре барут међу други, а и да mine пале други, док јадним балканским народима остаје да у експлозији гину. (Аплауз). Напротив, народно-ослободилачка борба, народно ослободилачки покрет — тумачили смо даље — уједињавањем најприје свих југословенских народа у једну цјелину, позивајући на отпор све антифашистичке елементе Балкана и Средње Европе, претставља најјачи ослонац баш против тог шовинизма, затим да тај покрет прелази границе државе и постаје велики слободарски народни покрет који може да препорађа Европу.

И временом код великог дијела јавног мишљења успјело се — а догађаји у отаџбини и борба народа нијесу демантовали та тврђења, него су их стално учвршћивали. Али реакција је стално чинила разне покушаје. Још увијек се вјеровало да Петени, Хорти, Недићи и Михаиловићи могу у извјесном часу да послуже боље, да се с њима лакше

ради, него што се може са „бунтовницима, револуционарним елементима” који се боре за свој опстанак и слободу. Било је у једном периоду покушаја да се у Средњој Европи створи католичка формација Хабзбурговаца, као задњи покушај стварања једне баријере према Совјетском Савезу. Међутим, и то се разбило и ово што се данас појављује то су само слаби остаци тих погрјешака и тих заблуда. Било би јако трагично и јако погрјешно кад би се данас том елементу који је са Хитлером и фашизмом скривио рат, послје побједе, давала подршка, давало нове крви да оживи и да се спасе од смрти. То је погрјешка која се догађа са Италијом. Ми Југословени са оваквом својом политиком, коју тако јасно и одлучно изражавамо не од данас него одавно, ми смо најбољи пријатељи италијанског народа. Ми желимо да италијански народ више не послужи за експерименте лудог римског империјализма, како је то служио Мусолинију, него желимо да на Јадрану Југословени, Италијани, Албанци и Грци живе мирно. А сви они који га са лажним италијанским национализмом распирују да иде на Балкан, да иде у нову катастрофу то су највећи непријатељи италијанског народа. (Аплауз).

Јадрански проблем је европски проблем и свјетски проблем, он мора бити ријешен у духу демократије и у духу хармоније на Јадрану. Ако Трст дође у италијанске руке, то неће значити да је италијански град, и ако Трст постане независан интернационални град, то неће значити да ће бити интернационалан, него ће послужити за нове експерименте, за нове експерименте за пут на Балкан. (Аплауз). Ми као борци за нови ред у свијету у духу Уједињених народа, упозоравамо на вријеме на погрјешке, као што смо упозоравали раније да се са новим погрјешкама не преноси инфекција фашизма у нов организам. Фашизам је као опасна инфекциозна болест. Он треба да буде искорјењен и излијечен, јер ако то не буде, инфицираће, затроваће поновно организам човјечанства.

И Југославија, нова Југославија носилац је најбољих идеја сарадње са народима. У рату се то показало и послје рата се наставило.

Пут маршала Тита у Пољску и Чехословачку, Уговор о пријатељству и узајамној помоћи са Пољском Републиком, који стоји овдје пред нама; манифестација је те тежње за сарадњом. Ми смо свјесни да народи Балкана и Источне

Европе имају исту судбину, имали су исте непријатеље, имају исту будућност. Прошли смо кроз исте невоље и биједи и одговорили смо скоро сви истим одговором. Из тога треба да повучемо консеквенције. Уговор о пријатељству са Пољском и Уговор који ће се брзо потписати са Чехословачком јесте само наставак мисије окупљања мирољубивих народа за чување мира. (Одобравање). То је пут којим политика Балкана и Средње Европе мора да иде и ми ћемо бити спремни и весели да у круг наш примимо све народе који су искрени антифашисти и искрени демократи и искрено слободарски. (Аплауз).

Проширење круга оданих пријатеља; на начелу Уједињених народа, за које је толико човјечанства изгинуло, повезивање њихово још тешње, још јаче, није претња ратом, него напротив само чување мира последије крвавог и тешког искуства кроз које смо сви прошли.

Ми смо били у најтрагичнијем часу оптимисти. То је давало снаге и одржавало нас кроз историју. И ми данас последије добивеног рата, последије постављања начела која су данас основа новог поретка у свијету, имамо разлога да будемо још пуно већи оптимисти. И крај свих болесних појава, неприлика, неразумијевања, грјешака, изазова, ми данас треба да гледамо са висине, свјесни своје снаге, свјесни да је политика коју смо водили народна политика, која има за собом сав народ и све слободољубиве људе Балкана, Европе, а може се рећи и свијета, можемо бити сигурни да ћемо у свему напредном човјечанству наћи разумијевања, за чије идеје је и вођена борба и које данас проводи Влада, а на чијем је челу маршал Тито. Молим вас зато да гласате одобрење спољне политике и Уговор о пријатељству са Пољском Републиком. (Буран и дуготрајан аплауз).

Pretsedavajući: Има рећ народни посланик Svetozar Ritig.

D-r Svetozar Ritig: Стојимо под дојмом силнога говора и експозеа маршала Тита. Нije заиста фраза да живимо у велика историјска времена и да наши јунаци нису бадава гинули за слободу својих народа и да имамо рашта да живимо. Маршалов пут у Варшаву и златни Праг био је триумф Републике Југославије.

Из Маршаловог говора разумијемо болну чињеницу да наша ослободилачка борба нije завршена. Она траје даље. Прву и најтежу фазу сретно смо свладали: четирогодишњу голготу наших југославенских народа. У историјској перспективи Федеративна

Narodna Republika Jugoslavija znači političko uskrsnuće naših naroda i novi život. Na žalost, ima u svijetu ljudi, kojima smeta ovo naše uskrsnuće. Njima smeta demokracija, kako smo je mi u januarском ustavu uzakonili. Naša demokracija se ne sastoji u prebrojavanju glasova od jednoga do drugoga izbora, nego u novoj strukturi i temeljnoj preobrazbi cjelokupnoga društvenoga, ekonomskoga i političkoga života naših naroda. U onom demokratskom duhu, u onoj ravnopravnosti, u onom drugarstvu, koje provejava dušom svih naših građana, koje se izražuje i u ravnopravnosti naših narodnih republika u jedinstvenu solidarnu zajednicu, Federativnu Narodnu Republiku Jugoslaviju. To je bit i suština istinske demokracije a sjajno se očituje u ovom našem narodnom zboru, u ovom visokom domu, gdje svi dišemo jedinstvenim duhom bratstva, ljubavi i sloge. Pobjeda u našoj oslobodilačkoj borbi nije bila pobjeda od jugoslavenskih naroda, jedne klase, nije pobjeda jedne stranke, nego svega naroda, onoga narodnoga duha koji živi u cjelokupnom narodu, a oduševljeno ga izričemo kada pjevamo svoju vatrenu slavensku himnu:

»Oj Slaveni, jošte živi duh naših djedova,
Živi, živi, duh slavenski živjet će vjekovma.
Zalud prijeti ponor pakla, zalud vatra groma«.

Ovaj duh je govorio vijekovima u slavenskim narodima i onda kada su bili rascijepani i nesložni, a naročito se rasplamsao kada je prije šest godina započeo sudbonosni boj o opstanku ili propasti slavenstva, o njegovom biti ili ne biti. Onda, 1939 i 1941 provalio je ovaj mrtvi vulkan, potresao je, zatutnjio i zagrmio svijetom: Dosta je bilo gaženja, dosta je bilo nepravda! Tudega nećemo, svojega ne damo! I tako smo zauvijek stresli jaram fašizma i nacizma. Tako je završila prva faza konačne borbe između Slavenstva i njegovih vjekovnih neprijatelja.

Ono što se ovaj čas dešava pri određivanju pravednih granica između slavenstva i njegovih susjeda na zapadu i sjeveru spada u drugu fazu naše oslobodilačke borbe. To je ona faza, koju je tako otvoreno i iscrpno iznio ekspozice našega Maršala. Mnogima smeta naš oslon na Sovjetsku Rusiju, naš uspon na političku vlast na Balkanu, smetaju triumfalni pohodi Maršala u Varšavu i Prag, smeta naš prirodni savez s Republikom Poljskom. Na žalost, danas u anglosaskom svijetu nema Gledstona, a Watsoni nemaju velike riječi. No sve to, pa i da-

našnji odlučni i iskreni ekspozе maršala Tita nije nikakova smetnja za mir nego je raščišćavanje situacije, jer je pribiranje slavenskih i demokratskih naroda oko velikoga načela ljudskoga i demokratskoga, a ja ću reći i kršćanskoga: pravda i sloboda jednaka za sve ljude i narode — mir je svijetu!

Ova misao bila je vodilja svih životnih puteva maršala Tita, pa i njegovih puteva u Varšavu i Prag. Ova ideja je osnova nove politike Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Odlučni ekspozе maršala Tita — on zaludo ne nosi naziv narodnoga heroja — bazira na starom političkom načelu: Clara pacta, boni amici — čisti računi, dobri prijatelji. Gdje nema čistih računa nema ni dobrih prijatelja, nema ni mira na svijetu. (Burno odobravanje u cijeloj skupštinskoj dvorani).

Ovo poručujemo svima, i našim dojučerašnjim saveznicima. Mi želimo pravdu, mi hoćemo mir. (Burno pljeskanje). Uvjeren sam da ćemo isto onako sretno, kako smo savladali teškoće prve faze naše oslobodilačke borbe, savladati i današnje teškoće. (Buran pljesak). I zato odobravajući ekspozе, glasaću za predloženi savez s bratskom Republikom Poljskom! (Burno odobravanje u cijeloj skupštinskoj dvorani).

Председavajući: Predlažem da se седница сада прекине и да се настави у 15,30 часова. Да ли се прима овај предлог? (Прима се). Објављујем да је овај предлог примљен и да ће се седница наставити у 15,30 часова.

Saopštavam narodnim poslanicima da su vlakovi koji su naručeni otkazani. Zbog toga molim sve drugove narodne poslanike da po podne učestvuju u produženju ove седнице.

Sednica je prekinuta u 13,10 часова.

Наставак седнице у 15,43 часа

Председајући: Високи доме, другови и другарице, настава се дискусија. Реч има народни посланик друг Милош Рашовић.

Милош Рашовић (Изборни срез Подгорички, НР Црна Гора): Другови и другарице народни посланици, експозе о спољној политици и о међународном положају наше државе, који је данас овдје пред нас изнио Председник Владѐ ФНРЈ, мора обрадовати сваког честитог и родољубивог сина наших народа, јер смо из експозеа могли да видимо да је маршал Тито довео нашу спољну политику на прави и једини

пут којим могу да се обезбиједи тековине наше народне борбе.

Из експозеа који нам је изнио маршал Тито, ми смо видјели да нашу спољну политику одређују једино наши сопствени интереси. У прошлости, другови и другарице народни посланици, није било тако. Зар би се могло догодити да су нашом спољном политиком руководили људи који би се инспирисали интересима наших народа да наша држава буде 25 година без везе са Совјетским Савезом; зар би се могло догодити да једино наша држава са Совјетским Савезом не вастпостави дипломатске односе? То се никад не би могло десити да су наши руководиоци спољне политике слушали глас и интересе наших народа. Ни за кога данас није нејасно да је Совјетска Русија била и остала највећи поборник и највећи ослонац не само за наше народе него за све који робују и који теже слободи.

По свима принципима на којима се заснива режим у Совјетској Русији, принципима који објелодањују да нема и да не може бити искоришћавања народа од стране народа, зар таква Русија није била најприроднији ослонац за нашу будућност и за нашу сигурност? Зар није данас цијелом свијету јасно да у Совјетској Русији поред 100 милиона Руса у једној републици живи један и по до два милиона другог народа, који се ни по чему не разликује од рускога народа ни у правима, ни у слободном развићу: националном, духовном и економском? Зар таква једна Русија није била највећа гаранција за нашу будућност? Па ето, поред свега тога руководиоци наше спољне политике нијесу нашли за сходно да са том и таквом Совјетском Русијом ступе у дипломатске односе.

Зар би се могло догодити да у нашој спољној политици људи који би се инспирисали народним интересима не би све учинили да се последије онога првог свјетског рата словенске земље: Пољска, Чехословачка, Југославија и Бугарска не вежу чврсто једним одбранбеним савезом? Зар није за сваког јасно последије објављивања тежњи националсоцијализма у Мајн Кампф-у, последије толико расправа Розенберга и других водилаца њемачке политике, да су словенски народи први на ударцу њемачке агресије? Зар би се могло догодити, да су спољном политиком наше земље руководили родољуби инспирисани интересима свога на-

рода, да кад је била у питању судбина Чешке, наши управљачи кажу да се то нас ништа не тиче? Зар би се могло десити да Пољска не само равнодушно гледа на пропаст Чешке, него да чак још поставља и захтјеве? Зар би се могло догодити оно што се догодило 1941 године са нашом земљом и са Бугарском, да су у нашим земљама били народни режими и да су нашим земљама управљали родољуби и наши и њихови? Све то не би могло да се деси. Али десило се је због тога што су спољном политиком наших словенских држава руководили људи по савјету споља. Ми нијесмо имали своје спољне политике. Ми смо били инструмент туђинске политике. И данас, послје ове велике катастрофе која је задсила словенске народе, у првом реду и нарочито Пољску и Југославију, јер су без сумње Пољаци и Југословени у овом рату највише изгубили, зар може некоме бити чудно што данас и Пољаци и Чеси и Југословени и Бугари теже да створе један чврст одбранбени савез од будуће агресије,

То је потпуно оправдано и нико не може на томе да нам замјери. Могли би нам замјерити само они који су проузроковали ову највећу катастрофу у историји човјечанства. Јер исти они људи који су омогућивали да дође до ове катастрофе, ти исти људи и данас теже да створе клицу за будућу катастрофу. Они исти људи који су послје првог свјетског рата створили Хитлера, — јер Хитлера није створила Њемачка, она га није могла створити, она је била побијеђена. Хитлера су створили ови исти који данас теже да створе Андерса и његове помагаче. (Одобравање).

Ти који су хранили и отхранили Хитлера, ти који су дозволили да Хитлер поведе ово најкрвавије коло у историји човјечанства, ти исти данас теже да створе клице новог, будућег раздора. Ти исти усуђују се да пребацују и да претстављају како Совјетски Савез може бити опасност за свјетски мир. Исувише је јасно доказао Совјетски Савез да је он против ратова, да је он против крвопролића. Сви се ми врло добро сјећамо кад је Совјетски Савез послје доласка Хитлера на управу Њемачке пришао Друштву народа, иако је Совјетски Савез био свјестан да Друштво народа не одговара ономе зашто је оно створено. Кад је Совјетски Савез дошао у Друштво народа, предложио је члановима Друштва народа да се донесе један пакт о ко-

лективној безбједности, да се да дефиниција нападача, агресора. И да је тада послушан овај приједлог Совјетског Савеза, ми бисмо сигурно уштедјели човјечанству ову катастрофу. Али Совјетски Савез није био послушан, нијесу га послушали они који данас понова желе да створе услове за будуће катастрофе. И ми, Јужни Словени, Пољаци, Чеси и Бугари, кад не бисмо били поучени овим искуством, кад не бисмо били поучени оним што је било у нашој прошлости, ми бисмо се заиста показали несвјесни, ми бисмо постали злочинци својих народа, јер заиста, посматајући шта се све одиграва у земљама дојучерашњих наших савезника, кад видимо како се поступа у крајевима где живе наши суграђани, у крајевима који су у току овог рата показали толико љубави за своју слободу, који су дали толико жртава да дођу до своје слободе, нас то мора и чудити и забрињавати.

Послије првог свјетског рата, у коме смо били најлојалнији савезници данашњих савезника: Енглеза, Американаца и Француза, ми смо и поред тога остали без извјесних дјелова који су нам припадали и по праву самоопредељења и по етнографским, географским и економским разлозима, али нам нијесу дати тада под изговором, да су Енглези и Французи имали извјесну обавезу према Италији, обавезу коју су тада дали незнано од нашег народа, који је у то доба онако обилно проливао крв за своје слобођење и за своју самосталност. И чиме данас наши савезници могу да оправдају овај свој поступак у Истри, Јулиској Крајини и Хрватском и Словеначком Приморју. Чиме данас могу да оправдају овакве поступке који ни најмање не личе на савезничке поступке већ на поступке какве смо научили да примамо од дојучерашњих наших непријатеља? Како можемо схватити да се у тим крајевима данас групишу и организују они које смо ми означили за ратне злочинце, не само ми него и сама Међународна комисија?

И данас они исти, као послије првог свјетског рата, под заштитом наших савезника, убијају наше синове, убијају наше кћери, убијају оне који су се са нама до јуче борили за слободу народа и цјелокупног човјечанства против Хитлеровог и Мусолинијевог насиља. Не може ту бити друкчији одговор сем одговора чуђења а донекле и презрења, јер, другови народни посланици, кад смо до јуче слушали глас и то званични глас из Америке да се ова борба води за

слободу народа и да се ова борба води за народно самоопредјељење, онда се ми у чуду питамо шта ће ови и овакви поступци у Трсту и у Јулиској Крајини, као и у Корушкој. Због тога ми морамо са нарочитим задовољством поздравити Уговор о пријатељству и узајамној помоћи са братским пољским народом. А надамо се да ћемо ускоро моћи поздравити уговор о пријатељству и савезу Чехословачке са нашом Федеративном Народном Републиком Југославијом. Тако исто надамо се да ћемо моћи ускоро поздравити уговор о пријатељству и савезу са братским бугарским народом, (буран аплауз), јер то диктују битни и животни интереси свих наших народа у свима словенским земљама, на челу којих стоје народне владе које су поникле из борбе, јер оне не могу друго радити и чинити него оно што захтијевају наши народни интереси. Са вјером у великога вођу нашега народа који је наш народ ујединио у најтежим часовима наше историје и који нас је довео до највиших побједа у нашој историји против наших вјековних непријатеља, и који је нашу спољну политику довео на прави пут, на пут који нам диктују битни и животни интереси нашега народа, ја поздрављам експозе маршала Тита и поздрављам Уговор који је склопљен са братским пољским народом и изјављујем да ћу гласати за. (Буран аплауз).

Претседавајући: Има реч народни посланик Михаило Ђуровић.

Михаило Ђуровић (Изборни срез масуричко-пољанички, НР Србија): Другови и другарице народни посланици, Уговор о пријатељству и узајамној помоћи између наше земље и Републике Пољске је свршен чин. Не може бити сумње о томе да ли ће овај високи дом ратификовати овај уговор. Овај уговор је у наше име, тј. у име нашег Президијума потписао маршал Југославије, друг Тито. Према томе ће његова ратификација претстављати, поред осталог, и израз нашег поверења према нашем Маршалу, а у то какво је и колико је то поверење не треба да сумња нико ни у нашој земљи ни у иностранству. То поверење ми ћемо изрећи онако како јесте: темељно, одлучно и одушевљено.

Наша једнодушност и наша јединственост у овоме дому по овоме питању је уосталом израз исте такве јединствености и једнодушности која постоји у нашим народима.

Спољна политика словенске солидарности и повезаности, спољна политика у пуном наслону на СССР је политика која одговара не само осећањима наших народа, него одговара и политичком схватању и интересима наших народа. Овај пак уговор о пријатељству и узајамној помоћи, може се рећи само је једна карика у ланцу те политике и као такав он ће од овога дома, уверен сам, бити прихваћен и одобрен.

Међутим, другови, овај уговор је истовремено и један акт од међународног значаја, па је природно да је његово потписивање одјекнуло и у међународном животу. И ти одједи, као што знате, били су различити. Кад су тај уговор људи у иностранству и инострана штампа посматрали објективно, па и онда кад су га критиковали бона фиде, закључак је морао бити да овај уговор претставља допринос консолидацији и подизању ратом опустошеног света, да је он допринос миру и обнови народа који су највише страдали у току антифашистичког рата. Кад је пак овај уговор посматран пристрасно и мала фиде онда је избило једно чудно питање. Избило је питање: против кога је тај уговор уперен. Већ самим тим да је то питање постављено, то значи да је уговор о пријатељству и узајамној помоћи између наше земље и Републике Пољске схваћен и да се жели претставити свету као агресиван и офанзиван. У томе делу стране штампе и иностранства рекло се да је данас Њемачка толико безопасна и немоћна као и да не постоји, и да би заштита од Њемачке коју овај уговор делимично претставља, па према томе и овај уговор био илузоран. Оваквој критички могло би се приговорити много штошта: да је нереална, да не води рачуна о времену и о његовом утицају у политици и у животу исте. Ми хоћемо да верујемо, на пример, да се фашистичка Њемачка никада неће повампирити, упркос томе што она и данас налази своје савезнике баш међу оним људима који овако говоре о овом нашем уговору. Али бисмо и ми били нереални и наши би народи требало да нас осуде ако бисмо пропустили да учинимо све да би се парирала свака евентуалност у току времена. У једном свету и једној међународној политичкој ситуацији која је толико сложена, како је друг Тито благо говорећи казао, у једном свету где се рецимо под изговором заштите демократије диктира датум парламентарних избора претседнику владе једне независне савезничке земље, где се ба-

цају под ноге, као у Трсту и Јулиској Крајини, основни принципи Атлантске повеље, принципи самоопредељења народа, у таквоме свету имамо права да будемо на опрези чак и са Немачком и да претпостављајући све могућности предузимамо мере за нашу безбедност.

Погрешно је и неправилно је дакле постављено питање против кога је уперен наш уговор са Пољском Републиком. Ако у нама нису утрнула осећања грозне над оним што је претрпело човечанство од фашизма, а нарочито Пољска и Југославија, и ако у нама нису утрнула осећања савезничке солидарности из најцрњих дана рата, једино би се могло поставити питање: не против кога је, него за кога је овај Уговор о пријатељству и узајамној помоћи између наше земље и Републике Пољске створен. А када се такво питање постави онда је одговор прост и јасан. Овај уговор је створен за наше две напаћене пријатељске земље, за безбедност њихових народа, створен је да колико се може спречи да се Пољацима и Југославенима не понови историја патњи и страдања, какву су више него и један народ у свету преживели у току антифашистичког рата, створен је даље као инструмент наших мирољубивих, културних и привредних односа. У том духу је он створен и у томе духу ће енергично бити подржаван од наших народа, без обзира шта ће о њему рећи и мислити сви реакционари света.

У осталом, другови, момент када се на телу наше земље и наших народа понављају бездушни експерименти и операције из 1919 и 1920 године, као што је то случај и у Трсту и Јулиској Крајини, када се баш од стране оних који праве малициозне приговоре овоме нашем уговору баца под ноге и изиграва принцип самоопредељења народа, у томе моменту ми не можемо јалово дискутовати са реакционарним кликама у иностранству, но морамо мислити на своју будућност и на наш даљи ход и став у тој будућности. Ми ћемо због тога данас ратификовати овај Уговор о пријатељству и узајамној помоћи између наше земље и Републике Пољске, сутра ћемо ратификовати сличан уговор са братском Чехословачком, прекосутра ако треба са отечествено-фронтовском Бугарском и са сваким мирољубивим демократским народом света, ако на такав уговор стави потпис наш Маршал, друг Тито. Он и његова Влада су довољна гаранција нашим народима и овоме народном парла-

менту. И ми ћемо тим стопама једнодушно и јединствено ићи. Гласаћу, наравно, за овај законски предлог. (Аплауз).

Pretsedavajući: Dajem reč narodnom poslaniku Tuni Babiću.

Antun-Tuna Babić (*Izborni srez Županja, NR Hrvatska*): Drugovi i drugarice narodni poslanici, današnji dan našeg zajedničkog zasjedanja vrlo je važan zbog toga što je pred nama ugovor sa jednom od slovenskih zemalja, sa Poljskom Republikom. Ja sam radostan što nam je naš genijalni Maršal izložio danas poglede na vanjsku politiku.

Mi smo na Balkanu uvijek bili razjedinjeni, a velike sile i naši susjedi nastojali su da nas iskoriste. Neću zaboraviti kako sam kad sam bio mali slušao od djedova kako su govorili: nema ti goreg zla nego imati komšiju neradnika, pijanicu, lopova. On gleda tvoj rad i misli samo kako bi mogao da te pokrade i opljačka. I kao što smo danas čuli iz ekspozea našeg Maršala, mi smo uvijek željeli i želimo mir i ljubav sa susjedima, a ukoliko smo u mogućnosti, mi ćemo dati nešto našim susjedima da nam dadu onoga što mi nemamo.

Mi smo Slaveni u ovom ratu mnogo stradali, ali smo se donekle i opametili i uvidjeli, da te velike sile i neki naši susjedi nastoje da nas iskoriste i podvrgnu njihovom utjecaju. I došao je taj njemački fašizam da nas porobi i uništi. Međutim, mi smo progledali, a i dosad je narod bio dobar, samo nije bilo vode koji bi nas poveo na pravi put.

A sad nam je Bog dao sreću da imamo svoga vodu, našega Maršala, koji je poveo naš narod u borbu do naše pobjede. I sad vidite drugovi narodni poslanici, pojedini susjedi i zlikovci pokušavaju da govore, da prigovaraju koješta i čak da nagovještavaju rat. I ja ne znam da li bih to smio da kažem, ali i ti zlikovci, koji su dosad prouzrokovali razne nezgode, mogu se bojati snage nas Slavena. Mi smo pokazali u našoj borbi da smo znali i umjeli doći do pobjede i ne znam žele li još uvijek naši zlikovci da nas ne bude, ili nisu došli do saznanja da smo mi već jednom u borbi pobijedili. Ali ja mislim da ih ostavimo neka brbljaju i rade koliko hoće i šta hoće. (Pljeskanje). Ništa im to ne vrijedi. Mi smo vodili borbu i sa oružjem i bez oružja, a tako su šta mogli učiniti samo Slaveni. (Pljeskanje). Oni viču i pucaju na naš narod, ali to je sve prolazno. Moja je želja, čika Tunetova je želja, da mi protumači-

mo narodu i da mu pokažemo da smo mi najmiroljubiviji, da hoćemo da budemo temelj mira pod pokroviteljstvom majke Rusije. Ante Radić nam je kazao da smo mi na krivom putu i da je Rusija naša majčica, a Stjepan Radić je rekao da neće biti mira dok se ruski konji ne napiju vodice na Dunavu. (Pljeskanje). Mi smo svi te tegobe prošli, a čika Tune je zadovoljan kad imamo ovakvu Vladu koja je povela narod u borbu i izvela ga iz borbe kao pobjednika i sad sakuplja sve u cilju izvršenja mirnodopskih potreba.

Govorilo se i govori se mnogo o tome kako su se Nijemci isticali svojom kulturom, a ja na sve to kažem da je to krajnji barbarizam, koji je htio da pali kuće iz bunkera gradenog i od našeg željeza i od našeg cimenta, a kad je došao pravi čas, pokazalo da sve to nije ništa.

Mene veseli što sam dočekao da je slavenska snaga na okupu i da će ona u prijateljstvu sa svojim drugovima očuvati mir čovječanstvu i steći ugled u svijetu, a najzad donijeti i drugi bolji život i nama i cijelome svijetu. Ne mogu izraziti dovoljnu radost svoga srca što je naš drug maršal Tito išao u susjedne zemlje, jer se time pokazalo da smo mi Južni Sloveni za zajednicu sa svim Slavenima. Naša je domovina prostrana i snabdjevena svim blagom: i šumama, i rudama i drugim, i mi ćemo je braniti od svakoga ko je bude napao pa i od njemačkih fašista, koji su možda još ostali i koji gledaju da nas možda nestane, kao što su to ti fašisti i do sada gledali da urade. Kao što svi znamo, njima to nije uspjelo, niti će im ikada uspjeti, jer je znanje i snaga Slavena velika i jaka pa će se svakom takvom pokušaju moći oduprijeti.

Ja sam toliko imao da kažem i da izrazim želju da mi zaključimo ugovore i sa svim ostalim Slavenima i drugim zemljama, kao što zaključujemo sada i ovaj ugovor sa Poljskom. I ja izjavljujem da je ovaj ekspeze koji je podnio naš Maršal dobar i da je s njim obrazložena naša vanjska politika. Ja sam s njim zadovoljan i izjavljujem da ću glasati za ovakav Zakon, za ovakav dogovor sa svima slavenskim zemljama koji će nastojati da dođemo svi u jedan tabor i da pokažemo svima da su Slaveni ti koji žele dobra čitavom čovječanstvu. (Burno i dugotrajno pljeskanje).

Претседавајући: Реч има народни посланик Александар Шевић.

Д-р Александар Шевић (*Изборни срез румски, НР Србија*): Високи доме, другови народни посланици, пред нама је на дискусији експозе о нашој вањској политици и ратификација уговора с пријатељском Републиком Пољском.

Пале су многе лепе речи и још лепше мисли у овој дискусији, али можемо да нагласимо да је значајно да овај експозе долази у час кад се после завршеног боја оружјем сада води једна врста борбе на дипломатском пољу.

Очигледно је да се једна група народа и њихових држава изјашњава за непоколебиви мир, али мир који ће бити истински, који гарантује не само мир данас, привидан мир, већ истински мир за сутрашњицу, а тако исто мир који ће претстављати част ономе народу који је тај мир извојевао. Ми смо народ који треба да тај мир прихвати без понижења. И наш експозе сачињен је тако, да кроз њега провејава дух који је конзеквентан и доследан свему ономе што је претходило стварању наше државе. Наша народно-ослободилачка борба, предвођена од руководиоца на челу са нашим одличним првоборцем другом маршалом Титом и свима осталим руководиоцима који данас руководе земљом, инспирисана је таквом идејом о слободи, таквом идејом о сутрашњем миру, да се сваки траг профашизма или неофашизма сматра као непријатељ, тиме смо очигледно рекли да су на другој страни они који ометају такав мир већ унапред осуђени као наши непријатељи, против којих имамо да узмемо став. Није потребно наглашавати који су ти елементи. Има их и код нас. Чак спомињем и ту ситну маленкост, ако могу тако да кажем, да има остатака бившег фашизма код нас и то само на ономе путу којим је њихов првоборац Дража Михаиловић пошао. Мало час сам казао како ће се то питање код нас ликвидирати. Мора ипак да прође времена да такви елементи и код нас нестану. Али међународни послови не зависе од нас, иако ће и наш став допринети много, да се ти односи разбистре. И зато су у експозеу наглашени позитивни резултати и успеси у нашој спољној политици, а исто тако и тешкоће и моменти који још нису разбистрени и који пред нас могу ставити и стављају један даљи дипломатски рад, па и рад припремања да бранимо част свога народа и своје државе на онај начин како смо научили да је бранимо. Али код нас се не води само дискусија у парламенту, ова дискусија у којој се овде изражава пове-

рење и наглашава да желимо да наставимо спољну политику онако како је досад наша Влада водила.

Ми данас немамо парламенат, као што су то некад били парламенти, у којима су народни посланици били једно, а народ друго. И зато наглашавам да је, можда још више него што је то до сада изражено овде у дискусији о експозеу о спољној политици, наш народ већ и раније манифестовао своју радост што су наши међународни проблеми тако успешно решавани. То смо видели прошле године кад је склопљен савез са нашим братским Совјетским Савезом, а видели смо и сада како је наш народ манифестовао своју радост приликом склапања савеза са братском Пољском Републиком.

Значајно је то да је народ кроз своју борбу сазрео и да он са пажњом прати све што се догађа. Он будно прати и онај део политичког збивања у спољној политици, он будно прати све што се догађа преко граница, а нарочито питања која су у вези са склапањем мира и са исправком граница према Италији. Питање граница према Италији претставља једно наслеђе из прошлости, једну неправду која треба да буде исправљена. Ја наглашавам да је наш народ сазрео и да са пажњом прати догађаје у међународној политици који су у вези са нашом земљом. Сви наши народи, а ја бих желео да нарочито нагласим да то важи и за мешавину народа у Војводини у великој већини, потпуно су схватили патриотизам који се родио у нашој народно-ослободилачкој борби и потпуно саосећају са свима нашим сународницима у зони А, са свима нашим сународницима преко граница данашње Југославије, а кад то питање у међународним односима буде постављено како треба — у границама сутрашње наше Југославије.

Наш народ је, то наглашавам, исто онако као што је био спреман за време окупације целе наше земље да у даном моменту даје отпор, спреман и данас, кад ми сви желимо да одржимо мир, да брани тај мир, као што је спреман, ако буде потребно, да тај мир брани и са оружјем у руци, ако на то будемо присиљени, иако ми желимо да до тога никада не дође.

Зато наглашавам да овај експозе не поставља пред нас питање прокламовања у Скупштини, већ једно питање у коме ми дајемо нашем руководству, нашој Влади на челу

sa našim drugom Titom, potpuno poverenje, izražavajući na taj način želju da se i dalje vodi ovakva spoljna politika kakva je vođena do sada. Mi obećavamo u ime naroda da ćemo takvoj politici, koja je dosledna našoj dosadašnji borbi i časti naših naroda, do kraja dati podršku, sa potpunom ljubavlju prema svojim narodima i vrhovnom rukovodstvu, u koje svi imamo ogromno poverenje.

Pretsedavajući: Ima reč narodni poslanik Lovro Kuhar.

Lovro Kuhar (*Volilni okraj Prevalje, LJR Slovenija*): Tovariši poslanci in poslanke! Dovolite mi, da jaz kot Korošec spregovorim par besed k ekspozeju maršala Tita. Najprej moram izraziti zadovoljstvo, ker je pretsednik Vlade maršal Tito tako odločno podčrtal težnje in zahteve prebivalstva Julijske Krajine in Koroške za njih priključitev k Jugoslaviji. Stanje v Julijski Krajini in na Koroškem je gotovo tako, da bi se dandanes moral nad njim zamisliti vsak pravi demokrat, ne glede nato, ali živi na Balkanu ali pa v Kaliforniji. Mi smo se borili za principe, ki jih je proglasila Atlantska karta. Danes moramo žal ugotoviti, da sile ki so Atlantsko karto podpisale, same ovirajo osnovne principe svojega poslanstva, tj. samoodločbe narodov. Julijska Krajina in Koroška sta danes v takem stanju, da se moramo nad tem zamisliti, kaj lahko iz tega nastane. Obe deželi sta polni fašistov, stanje v Julijski Krajini je te dni, kakor ste slišali iz ekspozeja, gotovo doseglo svoj vrhunec. Stanje na Koroškem še ni tako kritično. Tam se nemški fašisti šele pripravljajo, da v danem momentu skočijo in sterorizirajo koroški slovenski narod, ki se hoče priključiti Jugoslaviji. In ako danes govorimo o tem, da bi Mednarodna komisija prišla tudi na Koroško, moram že danes opozoriti Jugoslovansko vlado na to, da poskusi zaščititi naš tamošnji slovenski živelj pred nemškimi fašisti. Najžalostnejše je to, da tiste sile ki so nam odljubliale svobodo — zapadne velesile — danes na tako perfiden neodkrit način to izvajajo, da pod svojo patronanco, pod masko demokracije, organizirajo fašistične orgije.

Tovariši in tovarišice! Če mi vse to gledamo, potem se nam ni treba čuditi da so se danes fašistični elementi opogumili, in to celo taki ki bi morali sedeti na zatožni klopi v Nürnbergu. Sedanjí avstrijski minister Schumy, stari profašistični germanizator, je imel celo pogum, da je nedavno dal izjavo, s katero zahteva od Jugoslavije Maribor. S tem je v Avstriji izrazil celotno imperijalistično kampanjo, ki se popolnoma nič

ne razlikuje od fašistične kampanje in od fašističnih načrtov po zavladi v Evropi. Poznana je izjava naše Vlade, da ne bo podpisala nobene pogodbe, ki ne bi naši državi in našim narodom zajamčila upravičenih zahtev. Mislim, da je koristno, ako tej izjavi dodamo še stališče primorskih in koroških Slovencev, ki odločno izjavljajo, da tudi oni ne bodo nikdar odložili borbe za svojo svobodo, da bodo to borbo nadaljevali kakor so to delali stoletja, ko so odbijali napade nemškega in italijanskega imperijalizma. To tembolj, ker se zavedajo, da bodo v tej borbi stali za njimi vsi jugoslovanski narodi in cela jugoslovanska država. In če tisti, ki imajo usodo Evrope v rokah, nočejo na tem sektorju imeti miru, bodo imeli pa kaj drugega. Naši narodi se ne bodo nikoli uklonili in dopustiti, da bi naše ljudstvo ostalo pod Italijo in Avstrijo. Treba je tukaj izjaviti tako glasno, da se bo tudi iz te dvorane slišalo, da nismo noben kolonijalni narod in da ne maramo živeti kot kolonijalen narod. Pakt s Poljsko mi pozdravljamo, ker izraža na eni strani učvrstitve slovanske solidarnosti, na drugi strani pa prispeva k utrditvi miru v Evropi. Zato bom zanj kot koroški Slovenec z navdušenjem glasoval. (Aplauz).

Претседавајући: Реч има народни посланик Кемал Сејфула.

Кемал Сејфула (НР Македонија): Другари и другарки народни преставители, допустите да кажам неколико думи како припадник на турската мањина во Македонија. Должен сум тука да ги изразим големите чувства на приврзано кон политиката на Владата на Федеративна Народна Република Југославија, који ги гајат Турците во Македонија.

Правилната надворешна политика која ја води Владата на ФНРЈ ги осигуруе правата на сите наши народи, ги чува тековините на народно-ослободителната борба и уговорот потпишан меѓу Југославија и братска демократска Полска о пријателство и заимна помош преставуе нов чекор напред во обезбедуене од секаков агресивен напад на фашизамот, тој уговор не е уперен ни против кого, како што сакат да прикажат непријателите на демократијата, него преставуе нов чекор напред во обезбедуене од секаков агресивен напад на фашизамот, тој уговор не е уперен ни против кого, но тој уговор е должност на славјанските народи и на сите други народи кои што сакат да живеат во мир, да градат

своја сретна иднина, да се изучват овој тешки спечален мир и слобода.

Борбата која ја води народот во Трст и Јулиска Крајина навога длабок одјек кај нашите народи, она навога на најголеми сочувствија и кај нас Турците во Македонија. Правото на словенскиот и на хрватскиот народ који живеат во Трст и Јулиска Крајина е свештено право на самоопределение на народите, за које право во токот на оваја антифашистичка војна се дадоа најскапи жртви. И ете зашто да се поштоват справедливите тежнениа за присоединуене кон ФНРЈ е оправдано и навога најголема поддршка и симпатии каде сите слободолубиви народи во светот.

На крајот јас изјавувам да подполно го усвајам експозето на председателот на Министарскиот совет и маршалот на Југославија Јосип Броз Тито. (Аплауз).

Претседавајући: Народни посланик Јован Веселинов има реч. (Сложен аплауз).

Јован Веселинов (*Изборни срез Нови Сад II, НР Србија*): Другови и другарице, хтео бих пре свога излагања да изјавим да се потпуно слажем с експозем који је поднео овде претседник Владе маршал Тито о нашој спољној политици. Из експозеа смо видели да се спољнополитички положај наше Федеративне Народне Републике Југославије стално учвршћује. Видели смо да је Титова спољна политика омогућила да Југославија игра данас и на Балкану и у целој Европи важну улогу, — улогу чувара мира. Из експозеа друга Тита ми смо видели да је, баш благодаречи постојању овакве Југославије, постојању Федеративне Народне Републике Југославије, успело да се створе добри пријатељски односи на Балкану. Захваљујући таквој Титовој спољној политици, таквим односима какве данас има наша држава према суседним земљама, ми имамо сада око наше земље, на нашим границама, пријатељске народе који у нашој земљи виде важан фактор мира на Балкану.

Многи говорници су овде поздравили пакт о пријатељству и узајамној помоћи склопљен измеѓу наше земље и Републике Пољске. Данас је исто тако дошло у овоме дому до великих манифестација пријатељства измеѓу Републике Југославије и Републике Чехословачке.

Ја мислим да исто тако као што је наша Скупштина једнодушно поздравила и пакт о пријатељству између наше земље и Пољске Републике, и пакт који ће ускоро уследити између наше земље и Чехословачке Републике, да ће исто тако и сви народи наше Федеративне Народне Републике Југославије одушевљено поздравити ове пактове. Ми смо са тим словенским народима чврсто повезани. Ми смо се осећали обавезним да бранимо једни друге и раније када нису постојали овакви пактови. Никада се неће заборавити оно што је било овде у Београду и у другим крајевима у мартовским данима 1939 године, када су Чемберлен, Рансиман и други минхеновци продали Чехословачку Републику Хитлеру. Ми се сећамо да су тада сви наши народи хтели да похрле у помоћ, у одбрану Чехословачкој Републици. Предају Чехословачке Хитлеру наши народи осетили су као кидање комада рођеног тела са наше отаџбине.

Ми смо са пољским народом, са чешким народом и са словачким народом везани не само патњама које смо преживели заједнички, не само тиме што смо били нападани од истог непријатеља, него и тиме што смо се борили заједно са њима, против заклетих непријатеља Словенства, против германског империјализма.

Друг Тито у својим говорима у Варшави и у Прагу нагласио је шта значи пакт склопљен између словенских земаља. Друг Тито је подвукао да све то што он ради, што ради наша Влада, значи рад за мир, а никако рад за рат. (Буран аплауз). Друг Тито је подвукао да ово није никакав пакт уперен против несловенских народа и да се никада нису словенски народи ни заносили мишљу да сви они који говоре словенским језиком треба да постану господари света, као што то мисле други политичари, нови расни теоретичари, као што је то мислио Хитлер.

Пакт који је у име наше Републике закључио друг Тито са Пољском јесте велики допринос миру. Зато је друг Тито рекао да ми немамо ништа против тога да сличне пактове закључимо и са другим несловенским земљама. То значи да је спољна политика наше Владе, спољна политика друга Тита, не само политика која штити интересе наше земље, која чува њену независност, него да је то она политика која чува светски мир.

Друг Тито са својим сарадницима био је дочекан у Прагу и Варшави не само као славни војсковођа и победник

у рату, него и као велики поборник мира, независности малих народа, поборник словенске слоге и слоге свих слободољубивих народа. (Буран аплауз).

Међутим, друг Тито је у свом експозеу говорио и о другим стварима које нису одушевиле ни нашу Скупштину и које неће одушевити ни наше народе. Ми смо знали да наше савезничке власти, енглеске и америчке војне власти, не поступа како треба на окупираном делу Јулиске Крајине. Ми смо знали да се тамо убија, да се према нашем становништву чине неправде, али је друг Тито изнео данас толико чињеница, које јасно говоре да политика коју спроводе енглеске и америчке војне власти у Јулиској Крајини није ни демократска ни савезничка. Друг Тито је изнео читав низ доказа из којих се види да енглеске и америчке војне власти у Трсту и у другим крајевима Јулиске Крајине чине све како би омеле да се манифестује расположење нашег живља у тим крајевима, како би омеле да наш живаљ јасно и недвосмислено изрази своју вољу. Ми смо из тих чињеница видели да савезничка политика која се сада тамо води није ни најмање пријатељски расположена према Југославији.

Другови народни посланици који су овде говорили јасно су истакли да је Јулиска Крајина наша, да је Трст наш, да то није никакав наш захтев, него да је то просто саставни део наше домовине, који је само захваљујући онаквом завршетку рата и политици каква се онда водила био одвојен од наше отаџбине. Али, да је то заиста део наше домовине најбоље показује народ Трста и читавог Словенског Приморја. (Буран аплауз).

Често у савезничкој штампи, у штампи западних савезника, говори се о томе како наша штампа не пише добро и много пријатељски о нашим савезницима. Да, ми смо у последње време врло много писали о томе како се савезници односе према нашем живљу у Јулиској Крајини. Ми смо много писали о томе да се савезници не држе како треба према нама. Ми то морамо писати. Ми ћемо и даље писати о томе, јер заиста савезници нису показали много воље да помогну да ми дођемо до онога за што смо се борили и за што су наши народи гинули.

Наши савезници ту своју политику и према нашој држави и у другим државама често облаче рухо демократије. Реч демократија у њиховим устима постала је нешто

што у данашњим приликама, под данашњим условима, треба често да прикрије оно што није ни најмање демократско.

Наши западни савезници, енглеске и америчке војне власти, не само да се тамо држе лоше према нама као савезничкој држави, који смо се заједнички са њима борили против немачког фашизма, него и другим суседним земљама покушавају да подупру оне који се боре и против демократије и против мира у свету.

Ви, другови и другарице народни посланици, знате да још има остатака фашизма у суседним земљама, да ти остаци фашизма покушавају на све могуће начине да продуже ону стару политику тамо где је Хитлер стао и пропао.

У бугарској опозиционој штампи, у којој сарађују пријатељи Бориса Кобуршког, пријатељи Хитлера, пише се о томе како треба извесне делове територије одвојити од Југославије, пише се о томе да је Македонија бугарска итд. Причају исту причу коју су причали агенти Хитлерови пре овога рата и коју су причали увек, па и онда када су увели Бугарску у рат на страни Хитлера. И ти људи који воде такву политику против Југославије, уживају симпатије и помоћ реакционарних кругова у Енглеској и Америци. Исто тако у Грчкој монархо-фашистичке клике које су зајале на леђа грчког народа, баш оном помоћи коју су добиле од енглеских савезника, такође воде једну политику која се не може назвати ни демократском политиком ни политиком мира. И ти исти монархо-фашистички кругови у Грчкој такође имају свестрану подршку од извесних реакционарних кругова Енглеске и Америке.

„Дејли хералд”, орган лабуристичке странке у Енглеској, написао је неки ватрени позив грчким радницима позивајући их на изборе, на оне срамне изборе који се обављају под заштитом страних бајонета у Грчкој, да би радници помогли грчке реакционаре и светску реакцију, и тај позив опет облаче у рухо демократије.

Фашистички елементи у Мађарској, остаци Хитлера, такође инсистирају у извесним захтевима и исто тако раде са истим реакционарима. Истина, у последње време мађарска демократија даје свој снажни отпор тим фашистичким елементима. Али тих остатака хитлеризма, тих остатака мађарског шовинизма и ревизионизма има и ти елементи уживају подршку извесних кругова Енглеске и Америке. И кад се данас говори о томе да снаге напретка треба да се

уједине, потребно је да се зближе они народи којима прети опасност од тих до јуче поражених фашистичких елемената и да се одвоје од оних повампирених реакционара који раде и говоре да савез са Пољском није потребан. Ако погледамо удружене извесне реакционаре у свету, ако погледамо око наше земље, онда ћемо видети да је још како потребна будност свих демократских снага и да је потребно створити чврст савез и одупрети се свим агресорима ма с које стране долазили. И баш Титова спољашња политика иде за тим. Ми нисмо створили неки вањски пакт против неких других држава. Ми не мислимо стварати никакав други пакт који би ишао за тим да пороби друге народе. Ми смо створили пакт за одбрану мира, слободе и независности наше отаџбине и слободе и независности свих народа који су се борили у овом рату. (Аплауз).

Ту и такву политику изнео је друг Тито и ту политику ми одобравамо и зато одобравамо и пакт који је склопљен између наше државе и Пољске Републике и изјављујем да ћу гласати за овај уговор.

Претседавајући: Има реч Лажо Јарамазовић.

Лажо Јарамазовић (*Izborni srez Subotica III, NR Srbija*): Drugovi i drugarice narodni poslanici, u potpunosti se slažem sa ekspozeom druga maršala Tita, i sa naročitim oduševljenjem pozdravljam пакт о prijateljstvu i uzajamnoj pomoći između bratskog nam poljskog naroda i Republike Jugoslavije. Mi Hrvati iz Vojvodine tek smo sada osetili istinsku i pravu slobodu koju za vreme stare Jugoslavije nikada nismo osećali.

Naročito su teške bile za nas poslednje četiri godine pod okupacijom Madarske. To su bili teški dani za opstanak i kulturni razvitak našega življa. Ali što je mnogo gore i što nas još više zabrinjava to je da naša braća preko, sa one strane granice u Bajskom trokutu, naša braća po krvi i jeziku, još uvek žive pod onim istim terorom pod kakvim smo živeli mi oko četiri stoleća. Toj našoj braći ostaci razne fašističko-madarske monarhističke gospode još uvek zabranjuju da govore svojim jezikom, oni još uvek nemaju svojih škola i kulturnih ustanova; još uvek im se govori o nekim reakcionarnim planovima fašističke madarske gospode. Preobučeni vuci u jagnećoj koži govore tome našem življu kako će se madarske granice proširiti po njihovom planu do nekoga kanala. Idu po našim selima i pričaju stare priče kako ovi krajevi treba da

буду mađarski. Ali mi znamo da mađarski narod nema nikakve veze sa tim revizionističkim prohtevima mađarske gospode i zato ne činimo odgovornim mađarske radne mase. Mi smo uvereni da će ovaj pakt sa bratskim poljskim narodom i pakt sa bratskim narodima Čehoslovačke, koji treba uskoro da bude potpisan, potpomoći da pod okriljem majke Sovjetske Rusije svi krajevi s one strane naših granica naseljeni našim življem budu priključeni majci Jugoslaviji. Ja sa najvećim oduševljenjem pozdravljam Ugovor o prijateljstvu i uzajamnoj saradnji između bratske Poljske i naše zemlje i izjavljujem da ću glasati za. (Živo odobravanje i aplauz).

Pretsedavajući: Ima reč narodni poslanik Panto Mališić.

Панто Малишић (*Изборни спрез Беране, НР Црна Гора*):

Другови и другарице народни посланици! Идући по традицији своје уже отаџбине Црне Горе и свих народа Југославије ја изјављујем овдје свечано да ћу гласати за овај пакт са братским пољским народом и за експозе министра претседника друга Тита. Напомињем да је у току наше историје доста било трговања са нашим словенским народима, поготово на Балкану, па су и у посљедње вријеме извјесне реакционарне и фашистичке силе гледале да подмире своје рачуне искључиво словенским народима и њиховим интересима. И када су у Југославији видјели нову препорођену државу, не бившу државу Стојадиновића и других лупежа и лихвара, него државу народа Југославије, који су крв лили за слободу своје отаџбине; када су видјели да не могу више сијати сјеме раздора између Срба, Хрвата, Македонаца, они су подигли дреку да смо ми агресивна земља и да Тито склапа неке пактове агресивне природе. Никада нијесу словенски народи били агресивни у односу на друге народе осим када су били принуђени да устану да бране свој опстанак. Историја прошлих ратова показала је да су наши савезници на рачун Југославије трговали и давали наше земље онима који су нас угњетавали.

Истина, то је вријеме прошло. Наша унутрашња снага, наша моћ, наше јединство духовно, политичко и морално њима стоји на препреци. Више нема трговања, ни трговачко-политичког нити материјалног нити моралног са нашим народима у Југославији. То се одражава и у спољној политици наше земље. Одраз наше унутрашње политике је спољна политика која се данас води на јединственој основи свих

Словена ради очувања своје егзистенције и својих животних права и тиме помаже остале мирољубиве народе у очувању мира.

Наши министри сада путују, закључују пактове и уговоре о узајамној помоћи и помагању са тврдим увјерењем да ће их до краја часно испунити, а не као некада када су их потписивали и не мислећи да их изврше. Зато се данашња реакција буни и виче на сва уста да у Југославији постоји тиранија, а ми тој међународној реакцији поручујемо да у овој земљи живе југословенски народи у пуној слободи и међусобној љубави борећи се за свој опстанак и своју независну груду. Дајући мирољубивим народима преко нашег Претсједника Владе и цијеле Владе допринос у очувању мира на Балкану и у свијету, словенски народи уносе у међународну политику нов политички принцип мирољубиве сарадње.

Словени уопште и наша држава, на челу са маршалом Титом, могу и желе да воде мирољубиву политику и да сва спорна питања рјешавају мирољубивим путем.

Наш народ у Истри и Јулисској Крајини, наш народ у Трсту заслужује пуну нашу материјалну, моралну и политичку потпору и ми ћемо је дати у отсудном моменту кад буде то тражила наша част и одбрана општих народних интереса. Они нам пребацују што тражимо те крајеве који су географски далеко. Тражимо их што су етнографски, политички и морално јединствено наши. Ми не тражимо туђе, не тражимо Сегедин, иако нам је географски близу, јер је он мађарски. Али, Трст је југословенски, и Јулиска Крајина и Истра, то су дакле наше земље.

Окупационе власти у зони Јулиске Крајине и Трста сију мржњу, раздор, доводе фашистичке агенте да пребијају наше грађане. То, мислим, не служи на част западној култури и политичарима који то спроводе, а нарочито г. Черчилу, који је потписао Атлантску повељу, потписивао споразуме у Техерану, на Криму и у Берлину, а када је требало да се извршују, онда, по старом обичају, не извршује их ако му то не иде у рачун. То сада чини и тиме хоће да завади народе. Не, не може. Наша је Истра, Јулиска Крајина и Трст, и она ће бити прије или касније наша, и ничија неће бити сем наша, као и сви крајеви који су насељени нашим живљем, Хрватима и Словенцима и осталим југословенским народима.

Другови, изјављујем да ћу гласати за овај Закон о пријатељству између Пољске и нас и примам у цијелости експозе друга Претседника Владе. (Аплауз).

Претседавајући: Има реч народни посланик Радомир Матић.

Радомир Матић (*Изборни срез ражањско-темњићи, НР Србија*): Другови народни посланици, говорећи о експозеу друга Тита не могу а да се не осврнем на политичке прилике у Србији, специјално пре 10—12 година, када се први пут на терену поставила основа братства и јединства радника и сељака, када су се формирали и одржавали први зборови Народног фронта. Не треба да се забораве оне масе сељака и радника, који су исписивали пароле и под тим се паролама сврставали у фронт братства свих словенских народа. „Савез са Совјетском Русијом“ — то су, другови, биле пароле. Поред тога била је и парола „Савез са Енглеском и Француском“. То је било пре 10—12 година у полициској држави Павла Карађорђевића. Другови, од тога је доста прошло и сви сте живи сведоци шта је наш народ од тога времена пропатио и на својим плећима изнео. Али, остварило се оно што је народ желео и на што је указивао. Ми смо желели савез са Совјетском Русијом онда када с њом нисмо имали ни дипломатске односе, онда када је цео свет тврдио да је у Русији тама, пакао, да тамо није добро, да тамо царује мрак, да Русија није снажна и моћна. Народ је хтео савез са Совјетском Русијом и, другови, ми смо преживели овај рат, видели смо када се у ватри полагао испит, да је Совјетски Савез изашао као победник и неко ће рећи да смо ми сада уз Совјетски Савез и да је наша званична политика са Совјетским Савезом зато што је он победник. Није, другови, то је била народна политика и онда када нисмо били са Совјетским Савезом ни у дипломатским односима.

Сада нам пребацују зашто смо у савезу са Пољском. Зато, другови, што смо се на једној ватри пекли. И Пољска је искусила фашистички терор на својој сопственој кожи и ми морамо путем онога Насрадин Хоџе да тражимо лекара који је с куће падао, који се на истој ватри пекао. Ми смо зато и склопили тај савез са Пољском, јер је она пропатила у рату као и ми и она ће знати да цени своју слободу данас као и убудуће.

Замерају нам што се много угледамо на Русију. Па, другови, то наш народ воли и ми не можемо да водимо противнародну политику. А наш народ воли Русију и има разлога за то; прво, што је она велика словенска земља, што тамо живе словенска браћа и други народи поред њих; и друго, што је то земља радника и сељака. (Аплауз).

Другови, незабораван је онај утисак који су оставили они шумадски сељаци 1935 године у Крагујевцу на збору Народног фронта када су изнемогли вичући: „Живела Совјетска Русија! Живело братство словенских народа! Живео Стаљин! Живео Молотов!“ итд. Промукле су десетине хиљада људи говорећи и тражећи то, а данас ми овде имамо ту част и ту срећу да се то остварује, да се то већ остварило умногоме. Ми данас озваничавамо и поздрављамо пакт о пријатељству и узајамној помоћи са нашом браћом Пољацима.

Говорећи овде, другови, верујем да тумачим жеље и стремљења наших Србијанаца, како посланика тако и народа, јер смо ми одраз њихове слоге тамо на терену. Поздрављам овај пакт о пријатељству и узајамној помоћи са нашом Пољском, са браћом Пољацима.

Друг Маршал је рекао нешто и о односима наших савезника према нама, о Енглезима. Читајући у новинама шта све раде Енглези ми смо се мало изненадили. Ми смо климнули главом, а србијански сељаци климају главом још од онога момента кад су наше јединице Југословенске армије морале да се повуку из Трста. И мени је жао ако наши народи почну да мрзе Енглезе. То не бих желео. Волео бих да ми волимо Енглезе и да Енглези воле нас, нарочито да волимо енглеске широке радне масе. Али са овога места кажем да енглески народ има дужност да води рачуна и да прати шта раде његови одговорни чиниоци у земљи. (Аплауз).

Нека Енглези не забораве — има једна наша народна која каже: стара се добротина не заборављају — али ја ћу да потсетим на то да су партизанске зарђале пушке, које су праштале по Србији, Босни, Црној Гори и широм целе Југославије, пуцале бранећи истовремено и Ла Манш и Стаљинград — ако хоћете — јер смо и ми били једна од Уједињених нација у борби против фашизма. Жалосно је данас, другови, да Енглези модерним наоружањем пуцају у те исте борце у Трсту. То је жалосна чињеница, ми указујемо на то,

ми то не одобравамо и ми против тога дижемо свој глас. Жалосно је да су баш Енглези погазили све принципе за које су прокламовали да се и они боре. Зар је то демократија да се онемогућава народу Јулиске Крајине и Трста да се сам определи да ли ће са Југославијом или са Италијом. Ти су људи осетили талијански фашизам и неће више ни жви ни мртви тамо. Разумљива је њихова борба и њихове тежње, а наша је дужност да им помогнемо. Енглези нису осетили фашизам, они су живели на својим острвима, али ми смо га осетили и код куће, и код појате, и на њиви, и у шуми и свуда редом. И зато ми разумемо наше другове и браћу у Јулиској Крајини и зато ми разумемо и Грке.

Наш је народ социјалан, има довољно свести и осећаја правде да реагира и онда кад је њему добро. Ми нашу земљу уређујемо и уредили смо је онако како одговара народним интересима. Ми се овде слажемо и договарамо, али видимо шта се ради у Грчкој. Тамо Енглези харангирају једне против других, народ гине. Са оваквим добром, каквим задужују Енглези Грке, далеко им лепа кућа!

Оволико сам имао да кажем. Поздрављам експозе нашег друга Тита, јер он води народну политику. Народне тежње и жеље наших народа он изражава у званичној форми. Наше је да одемо у народ да и даље наставимо да изграђујемо нашу земљу, да се шири слога, братство и јединство, јер ко зло ради, о зло ће и дочекати, а ко с ђаволом тикве сади, о главу ће му лупати. (Одобравање). И Енглези, уколико се везују са Андерсом, неће боље проћи него што је прошао Черчил, који се везивао са Дражом Михаиловићем. Толико сам, другови, имао да кажем. (Одобравање).

Претседавајући: Реч има народни посланик Мијалко Тодоровић.

Мијалко Тодоровић (*Изборни срез крагујевачки, НР Србија*): Ја поздрављам, другови народни посланици, експозе пртеседника Владе друга Тита. Посебно поздрављам његов пут и сва дела која је постигао у братским земљама Пољској и Чехословачкој.

Пакт о пријатељству и узајамној помоћи са Пољском и припреме извршене у том смислу са Чехословачком, значе учвршћење положаја наше земље, значе учвршћење мира у свету, значе решавање продубљивање и проширивање традиционалних веза наших народа са братским словенским

народима у Европи. Ја специјално као народни посланик из Шумадије, из Крагујевца, поздрављам и радујем се луту друга Тита у Чехословачку, јер мој град Крагујевац везују посебне везе са Чехословачком земљом. У томе граду леже 44 гроба храбрих синова Чехословачке, који су се у прошлом рату с оружјем у руци борили против вековног непријатеља Срба. Ти светли гробови везују трајним везама наше народе са народима Чехословачке. (Одобравање).

Хоћу овом приликом да искажем расположење и мисли које последњих месеци леже на срцу нашега народа, његове жеље, његова огорчења на извесне лажи, провокације, увреде, директно непријатељске поступке које толеришу, чине и организују енглески одговорни кругови, како у суседству наше земље, тако и на осталим местима и у разним областима, кад се ради о интересима наше земље.

Не може се нашем народу пребацити што он јасно види енглеску политику данас. Не може се данас никако од нашег народа тражити да трпељиво посматра извесне посебне, уске, реакционарне кругове у Енглеској, ако њихови, енглески, авиони лете над нашом територијом, ако вређају нашу част и нашу независност, ако свуда и доследно енглески политичари гласају против кандидовања наших делегата на скупштини Уједињених нација. Не може наш народ мирно и без огорчења да гледа на такве увреде када се официри наше Југословенске армије малтретирају, када се на њих пуца у Трсту, у Јулиској Крајини, не може јер је Југословенска армија значила заставу за многе поробљене народе у борби против фашизма.

Господа из Енглеске која звецкају оружјем, која вређају наш понос и нашу независност, изгледа, не схватају или неће да схвате промене које су се десиле у овој земљи. Они не могу никако да схвате да нас не узрујавају, да нас не плаше њихови авиони који узлетају и лете над нашом територијом, јер наш народ чврсто стоји на тлу ове земље, јер је она његова, јер је он свестан да треба да се за њу бори. (Одобравање). Не могу, изгледа, да схвате шта значи победнички народ, шта значи уједињен народ који је сам властитом снагом ослободио своју земљу, који је извојевао права која је хтео, јер кад би то схватили, не би могли да се играју са нашом чашћу, не би могли да се играју са толико доследним ставом који је наш народ имао од почетка

рата па до данас у борби против фашизма, у борби за његово коначно уништење, доследно принципу за који су се борили и за који би требало и сада да се боре сви Уједињени народи.

Карактерично је, међутим, да баш оно оружје које је у току овога рата нарочито пуцало против фашизма, које је највише дало жртава у борби против фашизма, да оно данас кад је рат свршен не звецка. Отуда се јасно може извести закључак да се искреност према миру, према трајном, праведном миру не мери по томе колико је ко допринео у борби против потпаљивача рата, у борби за тај мир. (Аплауз). Зато управо јесу наше безграничне симпатије, зато јесте наша безгранична оданост према Совјетском Савезу, који је кроз читав рат па и данас био упоран и трајно доследан у борби за уништење фашизма и у борби за трајан и прави мир, за пуну независност малих народа. (Апрауз). Зато управо и нестају симпатије према нашим бившим савезницима из рата, јер они данас не само што не иду за уништењем фашистичких остатака него управо организују, управо чувају, управо помажу фашистичке остатке — паликуће који потстрекавају на нов рат. Ми добро знамо да смо се за мир борили, да смо за њега дали огромне жртве, ми знамо да смо борбу почели кад нисмо ништа друго имали до чврсте решености да се боримо за слободу, до свести да је право на нашој страни и до чврсте вере да постоји Совјетски Савез и да ће нас он помоћи у тој борби. Јасно је да ми данас јесмо и да ћемо бити још одлучнији кад се ради о одбрани наших права, кад се ради о одбрани части наше отаџбине, кад се ради о томе да до краја прибавимо сва права која смо извојевали у току овога рата. Зато су наше мисли стално крај наше браће у Јулиској Крајини, па и данас кад се са овог места упућују братски поздравни браћи из Јулиске Крајине, надамо се да ће одлучна реч друга Тита и свих посланика овде бити још један потстрек нашој браћи да истрају у борби за своја права у Јулиској Крајини и за њено присаједињење Југославији. (Буран аплауз). Овај експозе друга Тита значи још једну хиљадиту потврду о правилности политике наше Владе, о њеној доследној политици за учвршћење независности и боље будућности наших народа, за учвршћење мира у свету, и зато ће

експозе друга Тита изазвати нови неописив полет код нашег народа за још веће збијање снага, за још одлучнији рад на изградњи наше земље, за њено пуно осамостаљење у сваком погледу, посебно у економском погледу; значеће подизање и јачање вере у сигурну будућност, у снаге мира које се данас све више и све чвршће окупљају око најдоследнијег борца за мир, око Совјетског Савеза. (Буран аплауз и одобравање).

Председavajući: Има рећ народни посланик д-р Хинко Кризман.

Д-р Хинко Кризман: Другови народни посланици, у знак наше неограничене пањње и једнодушне сагласности са Председником Владе о ванјској политици и као потврду пуне сагласности свих народа са ванјском политиком, да смо увјек и сасвим спремни за мирољубиву сарадњу, ипак изјављујемо да ћемо braniti неотступно интересе народа и државе. Предлажем прост пријелаз на дневни ред.

Председavajući: Има рећ председник Владе маршал Тито.

Председник Савезне владе маршал Јосип Броз Тито: Слажем се са приједлогом народног посланика д-р Хинка Кризмана да се преде на прост пријелаз на дневни ред.

Председavajući: Прелазимо на другу тачку дневног реда: претрес предлога Закона о уговору о пријатељству и узajамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Пољске.

Дajem рећ потпредседнику Президијума другу Моши Пијаве и молим га да прочита законски предлог.

Моша Пијаве (Изборни срез Београд I, НР Србија): Другови народни посланици, пре но што пређем на читање предлога Закона о уговору о пријатељству и узajамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Пољске, дозволите ми да у име Президијума изјавим следеће:

По тачки 9 члана 74 Устава, међународне уговоре ратификује Президијум. Али, с обзиром на велику важност овога уговора који се налази данас ту пред нама, Президијум није хтео да прими на себе да га ратификује својим Указом и изнео га је пред заједничку седницу Скупштине да га она ратификује законом. Президијум се нада да ћете

ви прихватити такво његово схватање, да се с обзиром на важност овог Уговора његова ратификација изврши путем закона на заједничкој седници и гласањем акламацијом.

(За овим је потпретседник Президијума Моша Пијаде прочитао предлог Закона о уговору о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Пољске и био је на крају бурно поздрављен аплаузом. — Видети као прилог на крају књиге).

Претседавајући: Пре свега морам да питам Скупштину да ли прима поступак за ратификацију овог Уговора, као што је предложио говорник, потпретседник Президијума Моша Пијаде. Прима ли Скупштина? (Прима). (У дворани настаје буран и дуготрајан аплауз).

Другови, пошто су се сви дискусанти у дискусији о експозеу Претседника Владе већ додирнули овога Уговора, предлажем да приступимо гласању без особите дискусије о њему. Прима ли Скупштина овај предлог? (Једногласно: Прима! — Буран аплауз и одобравање). Пошто је Скупштина примила овај предлог, приступамо гласању о предлогу Закона о уговору о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Пољске. Гласаће се акламацијом. Ко је за, нека дигне руку. (Сви посланици дижу руку, затим устају и у дворани настаје одушевљен аплауз и повици: Живео, живео! Чују се поклици: Живео маршал Тито! Затим у дворани одјекује песма: „Хеј Словени...“ коју певају стојећи сви народни посланици и сви чланови Владе).

Констатујем да је Закон о уговору о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Пољске, Скупштина усвојила. (У дворани настају поново бурне и дуготрајне манифестације, аплауз и повици: Живео, живео!).

Пре закључења овог заседања имам да саопштим Народној скупштини акт Президијума Народне скупштине, који гласи:

ПРЕЗИДИЈУМ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Бр. 3073

Београд

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ ФНРЈ

Београд

По члану 60 Устава треба редовно заседање да буде сазвано за 15 април.

С обзиром да је II ванредно заседање завршено кратко време пре но што би по Уставу имало почети пролећне редовно заседање, затим с обзиром да због тога остаје сувише мало времена за припрему законских предлога који ће бити поднети I редовном заседању, као и с обзиром да би у случају да заседање отпочне 15 априла убрзо наступиле ускршње ферије, а 27 априла прославља Народна Република Словенија петогодишњицу Освободилне фронте — Президијуму Народне скупштине ФНРЈ част је умолити Скупштину за овлашћење да I редовно заседање сазове за 29, а не за 15 април.

1 априла 1946 год.
у Београду

Президијум Народне Скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије

Секретар

М. Перуничкић, с. р.

Претседник

Д-р И. Рибар, с. р.

Даје ли Скупштина ово овлашћење? (Даје). Објављујем да је примљен акт Президијума да се I редовно заседање сазове за 29, а не за 15 април.

Друго, пошто је ово последња седница у овом заседању, молим Народну скупштину да ме овласти да потпишем записник заједно са секретарима оба дома. Даје ли Скупштина ово овлашћење? (Даје).

На крају молим другове народне посланике да саслушају Указ Президијума о закључењу II ванредног заседања, који гласи:

У К А З

О

ЗАКЉУЧЕЊУ II ВАНРЕДНОГ ЗАСЕДАЊА
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Пошто је Савезно веће и Веће народа завршило свој рад, Президијум Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије на основу члана 58 и 60 Устава ФНРЈ решио је:

да се II ванредно заседање Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије, сазвано Указом Президијума на дан 20 марта 1946 године, закључи.

1 априла 1946 год.
у Београду
У. Бр. 160

Президијум Народне Скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије

Секретар

М. Перуничих, с. р.

Претседник

Д-р И. Рибар, с. р.

Тиме закључујем ову седницу.

(Седница је закључена у 17.45 часова).

**ПРЕДЛОГ ПОСЛОВНИКА
САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ**

Састанак посланика и оверавање уверења о њиховом избору

Члан 1

На првом састанку Савезног већа новоизабране Народне скупштине ФНРЈ председава по годинама најстарији присутни посланик.

Дужност привремених секретара врше три посланика које Веће изабере.

Пошто присутни посланици предаду привременом председнику уверења издата од изборних комисија, Веће бира Верификациони одбор од 21 члана. Ако се скупштинске групе нису сагласиле на једну заједничку листу, избор се врши тајним гласањем по листама и по начелу сразмерног претставништва. Кандидатску листу може поднети најмање десет посланика.

После овог избора састанак Већа се закључује.

Верификациони одбор бира себи председника, потпредседника и секретара.

Члан 2

Верификациони одбор испитује посланичка уверења, сва изборна акта и све жалбе против избора, и подноси извештај Већу. Отштампани извештај Верификационог одбора доставиће се свима посланицима.

Пошто је извештај достављен посланицима, председник Верификационог одбора сазива седницу Већа, на којој се одмах приступа претресу извештаја Верификационог одбора. Седница се не може одржати пре него што протекне двадесет четири часа од достављања извештаја посланицима.

До избора председника Већа, његовим седницама руководи председник Верификационог одбора.

Сваки посланик, док му избор не би био поништен, има право присуствовати и решавати на седницама Већа, али не

може гласати о свом сопственом избору, ако се о њему посебице гласа.

Веће може оснажити избор посланика, или поништити његов избор и наредити нови избор, или одложити одлуку и наредити да се изврше потребни извиђаји, па после тога донети коначну одлуку.

Члан 3

По завршеном претресу извештаја Верификационог одбора, посланици чији су избори потврђени полажу пред Већем и потписују заклетву која гласи:

„Ја, име и презиме, заклињем се својом чашћу и чашћу свога народа да ћу као народни посланик у раду Народне скупштине ФНРЈ верно заступати свој народ и да ћу неуморно чувати и бранити тековине народне борбе, демократска права и слободу народа.“

Посланици не могу вршити своју дужност док не положе заклетву.

После полагања заклетве чита се Указ Президијума Народне скупштине ФНРЈ о сазиву заседања Народне скупштине.

Претседник и Секретријат

Члан 4

Веће бира за цео период за који је изабрано претседника, два потпретседника и три секретара.

Најпре се бира претседник, затим потпретседници и најзад секретари. Кандидате може предлагати најмање десет посланика. Избор потпретседника и секретара врши се по листама и по начелу сразмерног претставништва.

Члан 5

Претседник претставља Веће, руководи и одржава ред на његовим седницама, председава заједничким седницама оба дома Народне скупштине наизменично с претседником Већа народа, стара се о уредном и брзом отправљању послова у канцеларијама Већа. Он се нарочито стара да рад у одборима не застаје и да се не прекида. Претседник поставља све канцелариско особље, доноси одлуке о њиховим

службеним односима и врши дисциплинску власт над свима службеницима Већа.

У случају да је претседник спречен замењује га један од потпретседника.

Члан 6

Дужност је секретара: ад врше прозивку посланика, да састављају записнике седница, да читају предлоге и друга акта у Већу и да се старају о вођењу бележака о одлукама Већа, начину и резултату гласања и о реду говорника.

Један од секретара кога одреди претседник, непосредно води надзор над вршењем целокупног канцеларског рада.

У случају да су сви секретари спречени у вршењу дужности, замениће их привремено посланик које одреди претседник.

Одбори

Члан 7

За проучавање и припремање законских предлога и предлога о другим питањима Веће бира одборе. Одбори су стални или нарочити. Стални су: 1) Законодавни одбор; 2) Одбор за привредни план и финансије; 3) Мандатни и имунитетски одбор; 4) Административни одбор и 5) Одбор за молбе и жалбе.

Стални одбори бирају се за цео период за који је Веће изабрано.

Нарочити одбори бирају се за проучавање оних законских предлога или других предмета за које би Веће нашло да их треба упутити нарочитом одбору. Нарочити одбори трају док не сврше поверени им посао.

Веће може одредити и посебне истражне и анкетне одборе за поједина питања.

Веће бира по потреби и 10 чланова који улазе у Координациони одбор Народне скупштине ФНРЈ (чл. 64, став 2 Устава). Они могу бити сви узети између чланова Законодавног одбора.

Члан 8

Одбори се бирају по листама и по начелу сразмерног претставништва. Кандидатску листу може поднети најмање десет посланика.

Чланови Савезне владе не могу бити чланови одбора. Избори свих одбора врше се тајним гласањем, ако Одбор претставника група друкчије не одреди.

Члан 9

Законодавни одбор се састоји од двадсеет и једног члана. Одбор за привредни план и финансије од петнаест чланова, а остали одбори састављени су од по седам чланова. Нарочити одбори имају онолико чланова колико Веће одреди у сваком посебном случају.

Члан 10

Сваки ће одобр изабрати себи председника, потпредседника и секретара.

Председника одбора ако је спречен замениће потпредседник, а ако је и он спречен, по годинама најстарији члан одбора.

Позиви за седнице одбора објављују се на месту нарочито за то одређеном у згради где се одржавају скупштинске седнице, а морају се доставити лично сваком члану одбора ако при закључењу последње седнице није био утврђен дан и час наредне седнице одбора.

Веће ће одредити рок до кога одбор треба да поднесе извештај. Ако одбор то не учини у одређеном року или му Веће не продужи рок, Веће може изабрати нов одбор.

Одбор може решавати ако је присутно више од половине његових чланова. Пуноважни закључци доносе се већином гласова присутних чланова.

Одбори ће водити записник о свом раду у који се бележе имена присутних чланова, њихови предлози и одлуке одбора.

Члан 11

Сваки члан одбора може подносити предлоге о појединим члановима законских предлога који се претресају. О сваком таквом предлогу одбор је дужан донети решење.

Члан 12

Одбори могу радити и за време кад Веће није на окупу.

Члан 13

Пошто предмет у одбору буде завршен, одбор ће одредити свога известиоца, који ће у Већу прочитати и бранити извештај и предлог одбора.

Ако се одбор подели на већину и мањину, и једна и друга страна има свог засебног известиоца.

Члан 14

Ради припремања и лакшег извршења свога задатка одбори могу образовати у својој средини пододборе. Чланови одбора бирају пододборе по истим начелима по којима се врши избор одбора.

Пододбори не могу доносити никакве одлуке у име целог одбора.

Члан 15

Седницама свих одбора може присуствовати сваки посланик. На седницама Законодавног одбора могу присуствовати и претставници домаће дневне штампе по претходном одобрењу претседника.

Осим чланова одбора само чланови Владе ФНРЈ и владини повереници имају право говора у одборским седницама.

Члан 16

Одбори могу општити непосредно са члановима Савезне владе преко својих претседника.

Члан 17

У току свога рада Законодавни одбор и Одбор за привредни план и финансије стајаће преко својих претседника у сталном додиру са истим одбором Већа народа ради међусобног обавештавања и усклађивања рада оба одбора.

Члан 18

Сви чланови одбора дужни су да за време док одбор ради буду стално у месту где Веће заседа и врше савесно своју дужност члана одбора. Чланове одбора који неоправдано изостају са одборских седница може одбор на предлог било којег члана доставити Већу ради доношења одлуке о њиховом смењивању.

Члан 19

Претставници постојећих посланичких клубова, који броје најмање пет посланика образују Одбор претставника група. Мање групе могу се споразумети и одредити заједнички једног претставника. Седницама одбора наизменично председавају претставници појединих група.

Одбор претставника група решава о свим питањима која се тичу рада Већа у циљу споразума ради убрзања рада и скраћивања поступка при претресу и гласању.

Претседник Већа, односно један од потпретседника који је за то одређен, и претседник Савезне владе, односно један од њених потпретседника, могу присуствовати седницама Одбора претставника група.

Одбор претставника група доноси своје одлуке једногласно. Одлуке се саопштавају Већу, које их без претреса прима или одбацује.

Ако Одбор по неком питању не постигне сагласност, примењује се у том случају одредба Пословника.

Седнице Већа

Члан 20

Седнице Већа отвара претседник или у случају да је спречен један од потпретседника. Он руководи претресом, стара се да се одредбе Пословника тачно извршују и одржава ред.

Претседавајући не учествује у претресу ни у гласању. У случају једнаке поделе гласова одлучиће глас претседавајућег.

Члан 21

Седнице Већа су јавне. Оне могу бити претворене у тајне када на захтев претседавајућег, Савезне владе или двадесет посланика, Веће то одлучи. О овом предлогу гласа се без претреса.

Предмети за које је изгласана тајност претресаће се, ако друкчије није решено, тајно и у одборима. Објављивање изјава или предлога Савезне владе датих у тајним седницама може бити само са пристанком Савезне владе.

Члан 22

Осим јавних и тајних седница, Веће се може скупљати и у конференције на предлог претседника Већа, Претседника Савезне Владе или двадесет посланика. На конференцији могу бити присутни само посланици и чланови Савезне владе. Конференције не могу доносити обавезне одлуке.

Члан 23

Дневни ред за сваку седницу утврђује само Веће на предлог председавајућег или кога посланика, без претреса. На крају седнице утврђује се дневни ред за сваку идућу седницу. Дневни ред ће се обзнанити нарочитом објавом на одређеном месту у згради Већа.

Ако се дневни ред одређен за једну седницу није могао свршити на тој седници због недовољног броја присутних посланика, председавајући ће објавити да као дневни ред за идућу седницу вреди онај исти који је остао несвршен уз додатак оних предмета које по самом Пословнику треба ставити као и оних за које је Веће већ раније решило да се тога дана ставе на дневни ред.

Члан 24

Групе, које имају организовани и претседнику Већа пријављени клуб, могу после завршене дискусије а пре гласања у целини о неком предлогу или предмету на дневном реду дати преко једног свог претставника кратку изјаву о предмету. Ова изјава мора бити писмена и не може трајати дуже од пет минута.

Члан 25

Записник седнице воде секретари редом како то буде одредио претседник.

У записнику се бележе: 1) саопштења председавајућег и Савезне владе; 2) предмети о којима је Веће решавало и решења која су о њима донета, са начином гласања и бројем гласова „за“ и „против“ код поименичног гласања; 3) предмети за које Веће реши да се унесу у записник. Говори посланика не бележе се у записник, али се означају имена говорника „за“ и „против“.

Члан 26

На почетку сваке седнице чита се записник претходне седнице. Сваки посланик има право да учини примедбу на записник. Ако секретар изјави да не прима учињену примедбу и да остаје при својој редакцији, Веће решава о томе без претреса. У случају да Веће нађе да је примедба основана, секретар је дужан да према њој исправи записник. Коначно усвојени записник потписује председавајући и секретар који га је водио.

Записници ће се штампати у „Службеном листу ФНРЈ“.

Члан 27

Пре прелаза на дневни ред председавајући и Савезна влада чине Већу саопштења која се њега тичу. После тога посланици могу упућивати кратка питања председнику Већа, Председнику Савезне владе или појединим њеним члановима, сагласно чл. 47 овог Пословника.

Затим се прелази на дневни ред.

Саопштења од стране Савезне владе могу се чинити у свако време седнице.

Члан 28

На седници Већа имају право да говоре само посланици и чланови Савезне владе. Веће ће по потреби саслушати овлашћеног министарског повереника за кога члан Владе затражи да буде саслушан.

Сваки посланик има право да говори на језику народа коме припада.

Нико не може говорити пре него што буде тражио и добио реч од председавајућег.

Председавајући даје реч по реду пријаве, изузимајући случајеве када је Пословником друкчије предвиђено. Члановима Савезне владе даће реч кад год је затраже. Одборски известиоци могу говорити више пута и преко реда, ако то захтева потреба претреса.

Сваки пријављени говорник има право да свој ред уступи другом пријављеном говорнику.

Посланику који жели да говори о каквој повреди Пословника или дневног реда, даје се реч чим је затражи. Његов говор може трајати највише пет минута и о томе слу-

чају не може говорити ниједан други посланик. Ако и после објашњења претседавајућег говорник остаје при томе да су Пословник или дневни ред повређени, претседавајући одмах позива Веће да без претреса реши то питање.

Члан 29

Пријаве за реч чине се чим се претрес отвори. Сваки посланик који се јавља за реч дужан је да изјави да ли ће говорити за или против предлога, као и да ли ће говорити у име групе или у име своје лично. Кад претрес почне, претседавајући ће дати прво реч првом пријављеном говорнику „за“, а потом једном пријављеном говорнику „против“, ако га има, и тако редом.

Говорник може говорити само о питању које је на дневном реду. Осим претседавајућег нико други не може прекинути говорника нити га опоменути на ред.

Члан 30

Осим чланова Савезне владе и одборских извештача, о једном предмету не може нико говорити више од једанпут, осим ако му то Веће нарочито допусти. Претрес у начелу и претрес у појединостима сматрају се као предмети за себе.

Ако посланик тражи реч да исправи свој навод који је погрешно изложен те дао повода неспоразуму, или ради личног објашњења, онда ће му се дати реч одмах по завршеном говору који је дао повод за то, али не може дуже говорити од пет минута.

Члан 31

У начелном претресу говори посланика који говоре у име групе могу трајати најдуже један сат, а говори осталих посланика најдуже пола сата. У појединачном претресу говори посланика који говоре у име групе могу трајати најдуже пола сата, а говори осталих посланика најдуже четврт сата.

У име групе може говорити само један посланик, осим ако се Одбор претставника група за претрес појединих предмета није друкчије сагласио.

Члан 32

У начелном претресу, пошто буду говорили сви посланици у име група, Веће може решити колико ће се времена оставити за говоре других посланика.

У посебном претресу, чим о појединим главама законских предлога буду завршени говори говорника у име група, Веће може на предлог десет посланика решити да се претрес закључи.

Члан 33

Одбор претставника група може решавати споразумно колико ће дана трајати претрес у начелу и појединостима и колико ће говорника дати која група по законским предлозима који су стављени на дневни ред.

Он може за поједине законске предлоге усвојити краћи поступак у коме би пре гласања давали само кратке изјаве по један претставник сваке групе.

Члан 34

Седнице закључује председавајући. Ако дневни ред није исцрпен, он може закључити седницу само са престанком Већа, објављујући дневни ред наредне седнице, који је Веће претходно утврдило. Нову седницу председавајући може заказати и писменим путем.

Подношење и претрес законских предлога и резолуција

Члан 35

Законске предлоге може подносити Већу Савезна влада и сваки посланик.

Сваки посланик може подносити законске предлоге на језику народа коме припада.

Законски предлози предаће се писмено председнику Већа. Предлог посланика мора такође бити састављен у облику у коме се доноси закон.

Примљени законски предлог председник Већа доставиће одмах Већу народа на решавање.

Председник ће наредити да се законски предлози благовремено умноже и раздају посланицима.

Веће ће узети у претрес и законске предлоге које је усвојило Веће народа и њему доставило на решавање.

Члан 36

Законодавни одбори и одбори за привредни план и финансије Савезног већа и Већа народа могу и у току начелног и појединачног претреса законских предлога, на иницијативу једног од њих, одржавати заједничке састанке ради саслушања образложења чланова Савезне владе или њиховог повереника и ради саглашавања о техничкој редакцији појединих глава и чланова законских предлога. У циљу саглашавања о техничкој редакцији законских предлога ови одбори могу образовати и заједничке редакционе комисије.

Члан 37

Претседник је дужан известити Веће на првој наредној седници о примљеним законским предлозима.

Веће ће најпре одлучити по питању хитности за законске предлоге. Захтев за хитност мора бити поднет писмено.

Кад је тражена хитност за законски предлог, Веће решава о томе захтеву без претреса уз претходно саслушање Савезне владе, ако захтев потиче од посланика. Захтев за хитност може један од предлагача образложити усмено.

Ако је захтев за хитност примљен, Веће ће предлог одмах упутити надлежном одбору, који га пре свих других предмета узима на разматрање. Одбору ће Веће одредити рок у коме мора бити готов са својим извештајем. Ако одбор не заврши рад у одређеном року, а Веће му не продужи рок, Веће може узети предлог у претрес и без извештаја одбора или изабрати нов одбор.

Члан 38

Чим извештај одбора буде готов, претседник ће наредити да се извештај заједно са одборским предлогом умножи и разда посланицима.

Веће ће утврдити дан у који ће се отворити претрес.

По свршеном начелном претресу приступа се првом гласању о томе прима ли се предлог у начелу или не прима. Гласање се врши дизањем руку.

Кад се предлог у начелу прими, прелази се на претрес појединих глава (одељака) законског предлога. Гласање се

врши по чановима и то дизањем руку. Кад се претрес у појединостима сврши, приступа се другом и коначном гласању о предлогу у целини. Гласање о предлогу у целини врши се увек поименице.

Веће може, пре него што приступи коначном гласању упутити предлог одбору ради прегледа и поправке редакције, као и ради довођења у сагласност његових измењених и допуњених одредаба са ранијим одредбама.

Овако исправљени предлог умножиће се и раздати посланицима пре гласања о предлогу у целини.

Претрес законског предлога који је оглашен за хитан врши се по краћем поступку.

О законским предлозима по којима је усвојен краћи поступак, решава се гласањем једанпут у целини.

Члан 39

Посланици могу своје предлоге за измену и допуну појединих чланова законских предлога (амандмане) упућивати само одбору. О свима амандманима које одбор не би у потпуности усвојио, гласа се после гласања о предлогу одбора, ако би овај био одбачен. Ако одбор усвоји амандман потпуно, тим се амандманом замењује одговарајући члан у предлогу. Све до самог гласања амандман се може повући.

У току појединачног претреса у Већу, амандмане могу предлагати само Савезна влада и одбор.

Члан 40

Предлог да се решење о поједином члану законског предлога одгоди док се не реше други чланови, или да се врати одбору, као и друга претходна питања могу се стављати док се односни члан не стави на гласање. О тим предлозима се гласа без претреса.

Члан 41

Ако је приликом гласања један члан био подељен на више тачака, онда пошто се о свим тачкама буде гласало, посебно се гласа о целом члану укупно и он се ставља на гласање са свима усвојеним тачкама.

Члан 42

Ако је одбор нашао да законски предлог посланика треба у начелу одбацити, онда Веће решава о том предлогу без претреса по саслушању одборског известиоца и првопотписаног предлагача.

Члан 43

Кад Веће прими буџет или привредни план од Одбора за привредни план и финансије, они се морају ставити одмах на прво место дневног реда. Првенство имају само предлози и интерпелације који су оглашени за хитне.

Пошто предлог државног буџета и предлог финансиског закона буду примљени у начелу, врши се претрес буџета у појединостима и гласање о њему по делима. Затим ће се вршити претрес и гласање о предлогу финансиског закона.

Одбор претставника група споразумно ће одредити трајање претреса по предлогу државног буџета и финансиског закона.

Члан 44

Законски предлози које је усвојило Савезно веће шаљу се на решавање Већу народа. Ако Веће народа учини какве измене или допуне у предлогу, овај се враћа Савезном већу на решавање. Кад Савезно веће усвоји измене и допуне учињене од Већа народа, или ако је Веће народа већ усвојило истоветан текст законског предлога, као и у случају кад Савезно веће усвоји у целини предлог који је већ усвојило Веће народа или обратно, сматра се да је Народна скупштина ФНРЈ предлог примила.

У случају да се домови не сагласе о пријему једног предлога било у целини било у појединостима, ствар се упућује на решење Координационом одбору састављеном од једнаког броја чланова оба дома.

Ако се у Координационом одбору не постигне сагласност или ако један од домова одбије решење предложено од Координационог одбора, домови ће понови решавати о читавом предмету. У случају да се ни овога пута не постигне сагласност, Народна скупштина ће се распустити.

Члан 45

Законе усвојене у Већу доставља претседник Већа Президијуму Народне скупштине ради проглашења.

Члан 46

Предлоге резолуција могу подносити Савезна влада и посланици. Веће може одлучити да се овакав предлог упути нарочитом одбору. О резолуцијама се води само један претрес и о њима се решава као о једној целини.

Питања и интерпелације

Члан 47

Посланици имају право постављати кратка питања претседнику Већа, Претседнику Савезне владе и њеним члановима. Питања упућена претседнику Већа предаће се претседнику најдоцније дан пре седнице, а претседник је дужан на питање усмено одговорити на идућој седници.

Питања члановима Савезне владе упућују се писмено преко претседника. Чланови Савезне владе одговарају писмено или усмено на седници пре прелаза на дневни ред, већ према томе да ли питач тражи усмен одговор или не. Чланови Савезне владе морају усмено одговорити најдоцније за три дана, а писмени одговор морају дати најдоцније у року од пет дана. Ако је потребно прикупљање података, члан Савезне владе може тражити дужи рок, али тај рок не може бити дужи од тридесет дана.

После одговора члана Савезне владе може говорити само још питач, ради каквог обавештења и да укратко изјави да ли је задовољан одговором или не. Рад по кратким питањима не сме трајати више од једног сата пре прелаза на дневни ред.

Члан 48

Сваки посланик има право управљати члановима Савезне владе интерпелације. Интерпелације се подносе писмено преко претседника Већа, који их саопштава односном члану Савезне владе, а Веће извештава о њима на првој наредној седници. На тој седници се одмах одређује и дан за њихов претрес, ако члан Савезне владе није затражио одређени рок ради

прикупљања података. После тога рока Веће приступа претресу интерпелације и без одговора члана Савезне владе. Свака интерпелација се мора одмах умножити и раздати посланицима. Интерпелације које су оглашене као хитне стављају се на дневни ред испред свих осталих које нису хитне.

Одлука Већа којом се завршује претрес о интерпелацији и прелази на дневни ред може бити проста или образложена.

Ако је предложен прост прелаз на дневни ред и члан Савезне владе на то пристаје, онда ће се ставити на гласање прост прелаз пре свих оних који су мотивисани.

Ако је предложен прост прелаз на дневни ред одбачен, прелази се на гласање о мотивисаним предлозима.

У случају кад није предложен никакав прелаз на дневни ред, онда се без икаквог гласања прелази на остале интерпелације, ако су на дневном реду.

Молбе и жалбе

Члан 49

Молбе и жалбе упућене Већу морају бити предате писмено и потписане од свих молилаца односно жалилаца. Све молбе и жалбе претседник ће доставити одбору за молбе и жалбе, који ће их по реду како су стигле заводити у један протокол и узимати у претрес.

Молбе и жалбе које се односе на какав законски предлог или на какав други предлог који се већ претреса у Већу или у једном од одбора биће упућене односном одбору.

Молбе и жалбе које не буду упућене другим одборима биће упућене коме од чланова Савезне владе, или ће се изнети на седницу Већа или ће их сам одбор одбацити ако сматра да није вредно износити их на седницу.

По свим предметима за које нађе да их треба изнети на седницу Већа, Одбор за молбе и жалбе подноси извештај Већу као законски предлог.

Гласање

Члан 50

Гласање у Већу је јавно или тајно.

Јавно се гласа дизањем руку или поименце. Гласање дизањем руку врши се у свим случајевима у којима није Пословником одређен други начин гласања.

Поименце се гласа усмено. Гласање поименце врши се кад се гласа о законском предлогу у целини и кад гласање дизањем руку не даје позитиван резултат. При гласању поименце један од секретара прозива све посланике поименце, а ови гласају одзивом „за“ или „против“. По свршеној прозивци свих посланика прозиваће се још једном они посланици који се први пут нису одазвали.

Тајно гласање врши се листићима једнаке величине, једне боје и једног облика, који се стављају у једнообразан коверат нарочито за то спремљен. Посланици пуштаће један за другим по прозивци листиће у сандучић који ће стајати на столу председавајућег. Гласове ће бројати три посланика одређена коцком, који ће по завршеном бројању уништити гласачке листиће.

Гласати се може само лично.

Члан 51

Веће може пуноважно решавати ако је присутно више од половине укупног броја посланика.

За пуноважан закључак потребна је већина гласова присутних посланика.

Када при вршењу избора два или више лица добију једнак број гласова, вршиће се нов избор.

Члан 52

Ако председник запази да нема довољан број посланика за решавање, наредиће прозивку или пребројавање.

Кад се покрене питање о кворуму, присутни посланици не могу изаћи из дворане док се не изврши прозивка односно пребројавање и гласање. Ако то ипак учине, сматраће се да су присутни и да су гласали против.

Присутност утврђује председавајући.

Права и дужности посланика

Члан 53

За све изјаве и поступке при вршењу свог мандата, било у седницама било у извесној дужности, посланици одговарају само Већу и бирачком телу које их је изабрало.

Без одобрења Већа посланици не могу бити лишени слободе нити се противу њих може покренути кривични

поступак, осим у случају затицања на делу злочина. У времену између заседања Већа и кад оно није на окупу одобрење може дати Президијум Народне скупштине. У случају лишења слободе или покретања кривичног поступка против посланика, када је затечен на делу злочина, мора се о томе одмах известити Президијум Народне скупштине, који примљени извештај доставља Већу чим оно буде на окупу.

Посланици уживају имунитетско право од тренутка када им је од стране изборне комисије издато уверење да су изабрани.

Захтев истражних или судских органа за издавање посланика упућује се претходно Мандатно-имунитетском одбору. Веће решава ствар по саслушаном извештају Одбора.

Одредбе овог члана не вреде за позивање пред суд и остале државне органе и за извршење судских и административних одлука по приватноправним споровима.

Застарелост не тече за све време док се по Уставу и закону не може истрага над послаником започети или наставити.

Члан 54

Сви посланици дужни су бити у месту где Веће држи своје седнице и вршити своје дужности за све време док заседање траје.

Ниједан посланик не може отсутствовати са седница Већа, ако му Веће не одобри отсуство. Веће може доставити Мандатно-имунитетском одбору случај посланика који без одобрења отсуства не долази на седнице. Одбор ће уз свој извештај поднети Већу предлог како треба поступити према таквом посланику. Веће може по предлогу одбора решити да због тога престаје мандат посланику и позвати његовог заменика.

Веће решава о траженом отсуству без претреса. Ако претседник нађе да у Већу нема довољан број чланова за решавање, он може огласити да се сва одобрена отсуства прекидају, осим оних која су одобрена због тешке болести.

Члан 55

Посланици имају право на дневницу за време рада Већа или одбора.

Поред тога посланици имају право на бесплатну возњу на свим државним саобраћајним средствима за време трајања мандата.

Члан 56

Сваки посланик може дати оставку на свој мандат. О поднесеној оставци подноси извештај Мандатно-имуניתетски одбор.

Члан 57

Посланицима издаје претседник нарочите легитимације. У њима ће се изрично истаћи имунитетско право посланика навођењем текста прва три става чл. 53 овог Пословника.

Одржавање реда

Члан 58

Искључиво право одржавања реда на седницама припада председавајућем.

Члан 59

Дисциплинске казне којима се могу казнити посланици су ове:

- 1) опомена на ред;
- 2) записана опомена на ред;
- 3) одузимање речи;
- 4) привремено искључење са седница.

Искључење први пут не сме бити дуже од три седнице, а сваки други пут не дуже од десет седница.

Прве три казне изриче сам председавајући, а четврту Веће без претреса на предлог председавајућег или двадесет чланова Већа.

Члан 60

Опоменом на ред казниће се сваки посланик који својим говором или својим понашањем у Већу нарушава ред и прописе Пословника. Записаном опоменом на ред, која ће се забележити у записник, казниће се сваки посланик који је у истој седници већ раније опоменут на ред.

Одузимањем речи казниће се посланик који би у свом говору повредио ред, а већ је раније на истој седници био кажњен записаном опоменом, или који два пута није хтео послушати председавајућег.

Казном искључења кажњава се посланик који лично вређа или клевета народне посланике или се понаша непристојно према Већу или за кога се утврди да није очувао тајну о предметима за које је изгласана тајност или неће да послуша опомене председавајућег, као и онај који прави неред или спречава рад у седници.

Посланик који је кажњен казном искључења дужан је да се уклони одмах из дворане Већа. У случају противљења председавајући ће прекинути седницу и наредити да се кажњени посланик силом уклони.

Посланик против кога се предлаже искључење има право да говори у своју одбрану, али највише пет минута. Ако је више посланика једновремено предложено за искључење због заједнички извршеног прекршаја реда, има право да говори само један у име свих, али његов говор може трајати највише десет минута.

Члан 61

Надзор над одржавањем реда у унутрашњости и дво-ришту зграде у којој заседава Веће води искључиво Претседник Президијума Народне скупштине. Посланици не смеју на седници Већа долазити са оружјем.

Особље и рачуноводство Већа

Члан 62

Све особље Већа стоји под надзором претседника. Особље је стално или привремено. Административни одбор израдиће нарочити Правилник о особљу Већа. Овај Одбор одређује број и плату особља.

Члан 63

Претседник извршује буџет Већа. Административни одбор дужан је сваког месеца прегледати рачуне и подносити извештај Већу, односно претседнику.

Стенографске белешке

Члан 64

Стенографско особље израђује стенографске белешке о седницама Већа, као и свих одбора, ако претседник одреди. Стенографске белешке подnose се на увиђај сваком говорнику. Он може чинити измене које се тичу редакције, не уносећи нове мисли и разлоге, нити изостављајући изражене мисли и разлоге. Претседник води рачуна да говорници не чине исправке ван обележених граница. За штампање стенографских бележака важе исти прописи као за стенографске белешке заједничких седница оба дома.

Архива и печат Већа

Члан 65

Веће има своју архиву, о којој се стара нарочити службеник.

Члан 66

Веће има свој печат. Печат чува први секретар.

Члан 67

Овај Пословник ступа на снагу чим га Веће изгласа.

ПРЕДЛОГ ПОСЛОВНИКА

ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

(Овај предлог Пословника идентичан је с предлогом Пословника Савезног већа који је већ приложен.)

Разлика је само у назначавану назива Већа. Тако у ставу првом члана 1 предлога Пословника Савезног већа стоји „Савезног већа“, а у предлогу Пословника Већа народа треба да стоји „Већа народа“. Зато свуда где се у предлогу Пословника Савезног већа помиње „Савезно веће“, у предлогу Пословника Већа народа стоји „Веће народа“, а где се помиње „Веће народа“ треба да стоји „Савезно веће.“ (Чланови 5, 35 и 44.)

ПРЕДЛОГ ФИНАНСИЈСКОГ ЗАКОНА ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ ЗА БУЏЕТСКУ 1946 ГОД.

I

Одредбе о извршењу општег државног буџета

Члан 1

Општи државни буџет Федеративне Народне Републике Југославије за 1946 годину састоји се из:

Расхода у износу од — — — — —	Дин.	33.966,415.000.—
Прихода у износу од — — — — —	„	27.456,134.000.—
Вишак расхода над приходима од — —	Дин.	6.510,281.000.—

Члан 2

Општи државни буџет Федеративне Народне Републике Југославије дели се на:

а) Савезни буџет, који садржи:

Расходе у износу од — — — — —	Дин.	20.607,500.000.—
Приходе у износу од — — — — —	„	17.307,500.000.—
Више расхода	Дин.	3.300,000.000.—

б) Збирне буџете народних република, који садрже, и то:

Народне Републике Србије:		
Расходе у износу од	Дин.	4.773,150.000.—
Приходе у износу од	„	4.773,150.000.—
Народне Републике Хрватске:		
Расходе у износу од	Дин.	3.437,950.000.—
Приходе у износу од	„	2.489,518.000.—
Више расхода	Дин.	948,432.000.—
Народне Републике Словеније:		
Расходе у износу од	Дин.	1.263,000.000.—
Приходе у износу од	„	1.439,703.000.—
Више прихода	Дин.	176,703.000.—

Народне Републике Босне и Херцеговине:

Расходе у износу од	Дин.	2.290,600.000.—
Приходе у износу од	„	830,968.000.—
Више расхода	Дин.	1.459,632.000.—

Народне Републике Македоније:

Расходе у износу од	Дин.	940,715.000.—
Приходе у износу од	„	470,651.000.—
Више расхода	Дин.	470,064.000.—

Народне Републике Црне Горе:

Расходе у износу од	Дин.	653,500.000.—
Приходе у износу од	„	144,644.000.—
Више расхода	Дин.	508,856.000.—

Укупно збирни буџети народних република:

Расходе у износу од	— — — — —	Дин.	13.358,915.000.—
Приходе у износу од	— — — — —	„	10.148,634.000.—
Више расхода		Дин.	3.210,281.000.—

Члан 3

Предвиђени вишкови прихода по буџету Народне Републике Словеније у износу од Динара 176,703.000.— иду у корист Савезне касе.

Члан 4

Народним републикама од савезних прихода, који буду наплаћени на њиховој територији, уступа се следећи део, и то:

а) од наплате прометног пореза:

Народној Републици Србији	— — —	Дин.	269,500.000.—
Народној Републици Хрватској	— —	„	151,000.000.—
Народној Републици Словенији	— —	„	140,000.000.—
Народној Републ. Босни и Херцеговини	— —	„	40,500.000.—
Народној Републици Македонији	— —	„	37,000.000.—
Народној Републици Црној Гори	— —	„	4,000.000.—
Укупно		Дин.	642,000.000.—

б) од наплате такса:

Народној Републици Србији	— — —	Дин.	216,500.000.—
Народној Републици Хрватској	— —	„	179,000.000.—
Народној Републици Словенији	— —	„	37,406.000.—

Народној Републ. Босни и Херцеговини	„	49,500.000.—
Народној Републици Македонији — —	„	28,000.000.—
Народној Републици Црној Гори — —	„	8,000.000.—
Укупно		Дин. 518,406.000.—

в) од прихода државних привредних предузећа:

Народној Републици Србији — — —	Дин.	249,200.000.—
Народној Републици Хрватској — —	„	140,000.000.—
Народној Републици Словенији — —	„	44,000.000.—
Народној Републ. Босни и Херцеговини	„	17,500.000.—
Народној Републици Македонији — —	„	30,000.000.—
Народној Републици Црној Гори — —	„	34,500.000.—
Укупно		Дин. 515,200.000.—

Члан 5

Вишак расхода над приходима из чл. 1 овог Закона покриће се из ванредних прихода и обртног капитала Главне државне благајне.

Члан 6

Сви прописи општег карактера (уредбе, одлуке, правилници, статуту и слично), који повлаче издатке из државне касе, морају имати претходну сагласност савезног Министра финансија.

Без ове сагласности не могу се на основу тих прописа вршити никакви расходи.

Члан 7

Министри финансија народних република, на образложен предлог окружног извршног одбора, могу изузетно одобравати буџете окружних, среских, градских и месних народних одбора за протекле буџетске периоде.

Сви окружни, срески, градски и месни народни одбори дужни су саставити завршне рачуне за све протекле буџетске периоде најдаље до краја јуна 1946 године и доставити их на преглед и разрешење министарствима финансија народних република.

Члан 8

Најдаље до краја јуна 1946 године министарства народног здравља народних република у сагласности са министрима финансија народних република извршиће ревизију свих правилника и тарифа здравствених установа ради наплате такса и других накнада за лечење и услуге.

Члан 9

Ради покрића својих расхода, градски и месни народни одбори могу уводити све таксе, које су до сада наплаћивали, уколико нису у противности са постојећим таксеним прописима.

Одлуке о увођењу такса по овом основу доносиће републикански министри финансија уз претходну сагласност савезног Министра финансија.

Члан 10

Сва државна привредна предузећа и привредна предузећа под државном управом финансираће се у буџетској 1946 години на основу својих финансиских планова, сагласних њиховим производним задацима и одобрених од ресорчног савезног министра и савезног Министра финансија. Финансијске планове предузећа, која нису још распоређена у смислу чл. 74 тач. 16 Устава ФНРЈ одобравају надлежни савезни министри у сагласности са савезним Министром финансија. Кад надлежна власт одреди која ће предузећа бити под управом савеза, република, односно народних одбора, савезни министри пренеће право одобравања ових финансијских планова на одговарајуће министре република, односно извршне одборе окружних народних одбора и градова у рангу округа.

Док финансијски планови државних привредних предузећа и привредних предузећа под државном управом за 1946 годину не буду надлежним путем одобрени, управе предузећа могу привремено вршити потребне расходе у сврху извршења постављених производних задатака.

Одредбе Уредбе о државном рачуноводству неће се примењивати на финансијско пословање државних привредних предузећа.

Употребу вишкова прихода државних привредних предузећа, до доношења одговарајућих законских прописа, регулисаће Претседник Привредног савета у сагласности са савезним Министром финансија.

Коначан вишак прихода у корист државног буџета утврдиће се на основу одобреног завршног рачуна сваког предузећа.

Члан 11

У току 1946 године извршиће се ревизија свих фондова и ликвидација оних, који се приликом ревизије покажу као непотребни. Претседник Савезне владе по предлогу савезног Министра финансија доносиће коначне одлуке о томе. Фондови који и даље остану морају се показати у буџету као анекси.

Члан 12

До доношења новог Закона о посрденим порезима продужује се важност прописа досадашњег Закона о таксама и тарифе уз њега, који су били на снази на дан 31 децембра 1945 ако и уколико нису обухваћени, преиначени или укинати прописима новог Закона о таксама или прописима новог Закона о непосредним порезима, који ступају на снагу 1 јануара 1946 године.

Члан 13

Почев од 1 јануар 1946 године важиће само она ослобођења од плаћања дажбина, која су предвиђена у Закону о непосредним порезима, Закону о порезу на пословни промет, Закону о скупном порезу на пословни промет, Закону о државној трошарини, предлогу Закона о општој царинској тарифи и Закону о таксама (старом, који је важио до 31 децембра 1945 и новом) с тим, да се школарина неће плаћати.

Престају важити сва остала ослобођења привремене или сталне природе, одобрена било којим другим законским прописима, уредбама или одлукама.

Савезни Министар финансија може изузетно у вези са обновом земље и системом цена мењати, заводити или укидати увозне и извозне царине као и друге дажбине.

Члан 14

Сва министарства, окружни и градски народни одбори, државна привредна предузећа, предузећа народних одбора и друге установе, вршиће убудуће исплате за набавке, радове и услуге, чија вредност прелази 5.000.— динара искључиво преко Поштанске штедионице или других јавно-правних новчаних завода путем вирмана на чековни, жиро или текући рачун повериоца, који је дужан да код Поштанске штедионице или неког другог јавно-правног новчаног завода отвори свој рачун. Уколико ове јавно-правне новчане установе немају организовану службу у местима исплате, могу се ове исплате вршити непосредно.

Предњи став не односи се на лица, која имају потраживања по односу личних расхода, радничких надница, путних и селидбених трошкова, као и на лица, фирме и предузећа, која имају потраживања за набавке, радове и услуге, извршене непосредном погодбом путем режисера, у смислу §-а 147 и 150 Уредбе о државном рачуноводству. За ова потраживања не морају се прилагати уверења о плаћеној порези.

Члан 15

Државни службеници који су изабрани или буду изабрани за чланове извршних народних одбора не примају своје редовне службеничке принадлежности, већ накнаду за рад као чланови извршних народних одбора. Ова накнада исплаћиваће им се из буџета народних одбора чији су чланови.

Члан 16

За бивше самоуправне пензионере (бановинске, градске и општинске) који нису обухваћени Уредбом о установљењу права на пензију од 25 октобра 1945, народне републике донеће најдаље до краја јуна 1946 сходне прописе. Док се ти прописи не донесу, таквим пензионерима ће се исплаћивати привремена помоћ по прописима донетим у смислу чл. 7 Одлуке НКОЈ-а од 19 децембра 1944. Ову помоћ народне републике ће исплаћивати из својих сопствених средстава.

Све народне републике достављаће савезном Министарству финансија до 20-ог наредног месеца списак свих исплаћених републиканских и бивших бановинских, градских и општинских пензионера са одговарајућим ефектом исплате за протекли месец.

Члан 17

Све исправе о зајму, које издају државни кредитни заводи (савезни и републикански) један другом, ослобађају се плаћања такса из Т. Бр. 18, 19 и 39 старог Закона о таксама почев од 1 јануара 1946 с тим, да се износи плаћени на име ових такса до дана објављивања овога Закона неће враћати.

Ово важи и за исправе о зајмовима које државна надлештва и државне установе издају државним кредитним заводима.

Члан 18

До даље одлуке обуставља се исплата анuitета по зајмовима и дуговима државних и самоуправних тела, закљученим до ослобођења.

II

Одредбе о извршењу савезног буџета

Члан 19

За извршење буџета примењиваће се прописи, којима је регулисан рад државног рачуноводства. Отступање од ових прописа, по образложеном предлогу надлежног министра, одобраваће Министар финансија.

Члан 20

Одобрени буџет расхода извршују као наредбодавци министри, њихови помоћници или од министара овлашћене старешине надлештава, установа и предузећа.

Као рачунопологачи сматрају се старешине рачуноводстава, као и сва она лица, којима се повери руковање новцем, вредностима или материјалом. Њих одређује: а) старе-

шине рачуноводстава — Министар финансија, б) остале рачунополагаче — режисере, министри односно старешине надлештава, установа и предузећа.

Члан 21

Рачуноводства при министарствима, самосталне благајнице привредних министарстава, самосталних државних установа и предузећа, дужна су извршавати буџет онако како је одобрен. При издавању наредба и налога за исплату наредбодавци и шефови рачуноводстава оних министарстава, при којима постоје рачуноводства са сопственом благајном, поступаће по прописима о рачуноводственој служби, који су до сада примењивани. Наредбе за исплату наредбодаваца оних министарстава, при којима постоје помоћна рачуноводства без сопствене благајне, према потписиваће још и шефови рачуноводстава тих установа, односно њихови заменици.

Члан 22

Сва државна надлештва и установе, које немају своја рачуноводства, вршиће рачуноводствену службу преко режисера и водиће све књиге предвиђене за рачуноводство. При министарствима привредног карактера, поред шефа рачуноводства за извршење појединих задатака могу да постоје режисери, чији број зависи од саме природе посла, који односно министарство врши.

Члан 23

Буџетом одобрени кредити не могу се ангажовати без претходног отварања. Министар финансија по захтевима надлежних наредбодаваца отвара кредите својим решењем. Исплата готовине врши се на основу петнаестодневних прорачуна потребних износа, које сваког првог и петнаестог у месецу поносе наредбодавци Министарству финансија — Отсеку главне државне благајне.

Члан 24

Министарство народне одбране израдиће свој буџет расхода рашчлањен по буџетским партијама и поднеће га Министру финансија на одобрење.

Укупна сума расхода Министарства народне одбране показаће се у једној партији буџета расхода за буџетску 1946 годину.

Отварање и ангажовање кредита врши се по чл. 23 овога Закона, а исплата према Правилнику о финансијском пословању Министарства народне одбране.

Изузимање готовине на каси Главне државне благајне врши се по признаницама — налозима Финансијског одељења Министарства народне одбране, које се признанице сматрају ликвидним документима.

Члан 25

Ангажовања по буџету за 1946 годину могу се вршити до 31 децембра 1946 за радове и набавке, које се до тога рока могу обавити, а наредбе за исплату могу се издавати до краја јануара 1947 године, исплате и књижења могу се вршити до краја фебруара 1947 године.

Члан 26

По образложеним предлозима надлежних министара може Министар финансија одобравати вирмане по буџету расхода и прихода за буџетску 1946 годину. Повећање личних на терет материјалних расхода и обрнуто не може се одобравати.

Члан 27

Министарства привредног карактера и самосталне државне установе привредног карактера, чији се расходи и приходи показују у буџету, могу у границама одобрених предрачуна трошити своје приходе.

Министар финансија може им одобрити привремене позајмице, закључење зајма и повећање расхода на терет остварених вишкова прихода.

Члан 28

Све непредвиђене, недовољно предвиђене и ванредне кредите одобраваће по образложеном захтеву појединих министара Министар финансија на терет буџетске резерве или на терет обртног капитала Главне државне благајне.

Члан 29

Све уредно ангажоване обавезе личне и материјалне природе из протеклих буџетских периода исплаћиваће се на терет обртног капитала Главне државне благајне. Поступак за правилно ликвидирање тих обавеза прописаће Министар финансија.

Члан 30

Обавезе личне и материјалне природе, створене за време окупације, не исплаћују се.

Члан 31

Савезна привредна предузећа, која не могу уравнотежити своје расходе и приходе, могу, у циљу активизирања послова, закључивати зајмове. Ануитете по овако закљученим зајмовима предузећа су дужна уносити у свој редовни буџет.

Члан 32

Кредите по буџетима укинутих министарстава може Министар финансија у споразуму са Претседником Владе пренети делимично или у целини на министарства, којима се ова припајају, нова која се оснивају, комитете или органе на које се њихове функције преносе.

Приликом реорганизације појединих министарстава и подручних им установа, извршене на основу законских прописа, редовне принадлежности службеника новооснованих одељења односно служба, за које у буџету расхода за 1946 годину нису предвиђени потребни кредити, могу се плаћати из кредита предвиђених у буџетским партијама оних одељења — служба, у којима су у буџету за 1946 годину предвиђени кредити за ту сврху.

Члан 33

Савезни буџети расхода и прихода у 1945 години за буџетске периоде: јануар, фебруар—март, април—јуни и јули—децембар чиниће целину у државном завршном рачуну за 1945 годину, у коме ће се остварити приходи и извршени расходи по буџету показати по буџетским партијама.

Члан 34

Исплаћене социјалне помоћи у буџетском периоду јули—децембар 1945 године на терет уштеда истих расхода, предвиђених у буџетским периодима: јануар, фебруар—март и април—јуни 1945 године могу се, изузетно од постојећих прописа, у завршном рачуну за целу буџетску 1945 годину књижити и показати као расходи оног буџетског периода, у коме су били предвиђени. Неисплаћени износи по овом основу за буџетски период јули—децембар 1945 имају се вратити Главној државној благајни.

Члан 35

Трошкове по чековним рачунима државних надлештава и установа обрачунаваће Поштанска штедионица на крају календарске године. Обрачунати изонс књижиће се на терет обртног капитала Главне државне благајне. По овом пропису поступиће се и за трошкове обрачунате у 1945 години.

Члан 36

Овлашћује се Министар финансија:

1) да изда гарантне благајничке бонове државним и другим предузећима код којих се, с обзиром на њихову општу привредну важности, укаже потреба за то, а у сврху прибављања потребних финансијских средстава код новчаних завода. Привредну важност рада односних предузећа оцењују надлежна стручна министарства у сагласности са Претседником Привредног савета.

Облик, каматну стопу и рок гарантних благајничких бонова, као и границе њихове употребе прописује Министар финансија својим решењем;

2) да по образложеном предлогу надлежних министара може доносити одлуке о исплати посебних накнада и премија у производњи за појачање друштвено корисног рада, за већу продуктивност и побољшање квалитета производње, за уштеду материјала, за превишење норме и неизбежно потребан прековремени рад.

Службеницима, намештеницима и другим лицима могу се исто тако додељивати посебне накнаде за специјалне и стручне послове.

Пострадалим на служби или њиховим породицама може Министар финансија по надлежном предлогу одобравати помоћ.

Све исплате по овој одредби падају на терет буџетских резервних кредита;

3) да на терет обртног капитала Главне државне благајне исплаћује бескаматне привремене позајмице народним републикама са роком повраћаја 31 децембра 1946;

4) да по образложеном предлогу ресорног министра доноси прописе о регулисању припадности државних службеника грађанског реда и осталих јавних службеника министарстава и установа за службенике са службом или на раду у иностранству;

5) да, у споразуму са Претседником Привредног савета, пропише Правилник о накнади трошкова за службена путовања и селидбе савезних службеника, службеника савезних и осталих јавних установа и Правилник о накнадама из чл. 13 Уредбе о регулисању надница и плата радника и намештеника државно-привредних и приватних предузећа, приватних установа и организација;

6) да изда привремена оквирна упутства о рачуноводно-благајничкој служби;

7) да може расходовати као дефинитиван издатак износ привремене признанице од 497.375.— динара исплаћен у 1945 години за потребе деце палхи бораца ЈА;

8) да на предлог Министра саобраћаја одобри исплату и ликвидацију припадности особља — посаде југословенских пловних објеката у окупационим зонама горњег и доњег Дунава, док овом особљу траје служба на тим објектима.

Док се ово особље налази на пловним објектима у поменутих зонама, одобрава се исплата привремених аконтација припадности у валутама земаља, у којима се то особље налази. Већ исплаћене аконтације одобравају се.

Исплата припадности овог особља пада на терет обртног капитала Главне државне благајне;

9) да одобри буџет расхода и прихода Завода за ванредне набавке и буџет Завода за репарациона потраживања при Управи спољне трговине Министарства трговине и снабдевања и осталих сличних установа;

10) да може пренети извесне послове из надлежности савезног Министарства финансија у надлежност републиканских министарстава финансија;

11) да може својим решењима одобравати исплате принадежности и аконтација, које су извршене на подручјима појединих република првих месеци по ослобођењу, а не одговарају прописима Уредбе о принадежностима државних службеника грађанског реда од 20 априла 1945;

12) да може одобравати привредним коморама (трговинским, индустријским и занатским) да за испуњење коморских задатака могу наплаћивати од својих чланова допринос највише до 1% од њиховог чистог прихода од радња, предузећа и занимања.

Ближе одредбе о разрезу и наплати овога доприноса прописаће Министар финансија;

13) да, изузетно од постојећих прописа, може својим решењем одредити процену активе, отпис потраживања имовинских вредности, признавање обавеза, обрачун расхода и прихода, дотирање фондова, реконструкцију рачунских исправа и њихово књижење, пречишћавање биланса и све остале појединости из пословања поштанских штедионица пре ослобођења;

Члан 37

Овлашћује се Поштанска штедионица да на терет „Рачуна губитка и добитка“ за 1946 годину може вршити личне и материјалне издатке за оснивање својих филијала и пословница у местима која одреди Министар финансија.

Члан 38

Овлашћује се Државна хипотекарна банка да на терет „Рачуна разних расхода“ за 1946 годину може вршити личне и материјалне издатке за оснивање нових и обнављање раније постојећих својих филијала у местима која одреди Министар финансија.

Члан 39

Овлашћује се Министар просвете да код Државне хипотекарне банке закључи зајам у износу од 3,000.000.— ди-

нара, за потребе изградње спортских игралишта, уређење интерната, научних института и вежбаоница Школе за телесно васпитање у Београду.

Члан 40

1) Све набавке, радови, закупи и остале услуге, које за државу повлаче расходе, могу се, изузетно од односних прописа, закључивати и непосредном погодбом. Закључење непосредне погодбе до износа од 10.000.— дин. може се поверити једном чиновнику, а преко овог износа погодбе ће закључивати комисија састављена од три чиновника, с тим, да је за погодбе преко износа од 500.000.— динара потребна сагласност Министра финансија. Кад су у питању набавке по максимираним ценама могу се закључивати погодбе путем једног чиновника.

Изузетно од претходног става све набавке, радови, закупи и остале услуге, које врши Министарство грађевина и Министарство саобраћаја, имају се подносити на одобрење Министру финансија, кад ови уговори односно набавке, радови и закупи достижу или прелазе суму од 1,000.000.— динара.

У изузетним случајевима може Министар финансија на образложени предлог ресорног министра одобравати исплату уговорних аванса.

2) Одлуку о продужењу рока, измени и раскиду погодбе за набавке државних железница доноси наредбодавац, који је посао закључио. Уколико се ради о накнадном повећању цена, а вредност закључене погодбе прелази суму од 1,000.000.— динара, потребна је сагласност Министра финансија.

3) За исплате, које повлаче издатак из државне касе већи од 15.000.— динара сауговорач је дужан поднети уверење о плаћеној државној порези за последње тромесечје, односно да изјави пристанак, да се од износа, који има да прими, наплати дужни порез.

Члан 41

Принадлежности односно зараде новопостављених и преузетих државних службеника исплаћиваће се од дана кад су дотични службеници ступили на дужност.

Ступању на дужност ових службеника мора претходити акт о њиховом постављењу односон преузимању.

Све одлуке о постављењу и унапређењу државних службеника достављаће се Контролном одељењу на оцену и сагласност.

Члан 42

По смрти активног или пензионисаног службеника, надничара или радника, исплатиће се на име сахране двомесечне бруто активне односно пензијске припадљности лицу, које је извршило сахрану. У бруто пензијске припадљности за ову исплату не улази износ смањења пензије по чл. 25 Правилника за извршење Уредбе о установљењу права на пензију. Исплата ће се извршити на основу потврде надлежних државних органа да је односно лице поднело трошкове сахране. Та ће се накнада исплатити и расходовати на терет оног кредита, из кога су биле исплаћиване припадљности умрлог службеника, пензионера, односно надничара или радника.

Исто тако исплатиће се на име сахране двомесечне бруто активне припадљности службеника и радника државних бродарских установа, који се несрећним случајем приликом службе на пловним објектима удаве и не буду пронађени и сахрањени.

Члан 43

Обрачунвање и књижење по извршеним исплатама из кредита савезног Министарства социјалне политике из ранијих буџетских периода има се саобразити одлуци савезног Министра финансија IX Бр. 3731 од 28 новембра 1945 без обзира на прописе §-а 30 и 31 финансијског закона за буџетски период фебруар—март и §-а 41 Финансијског закона за буџетски период април—јуни 1945.

Члан 44

Неисплаћене инвалидске припадљности из времена пре 18 априла 1941 које припадају инвалидима и њиховим породицама на основу правоснажних решења надлежних инвалидских судова раније Југославије, или на основу правоснажних решења, донетих по Закону о решавању нерешених предмета инвалида из ранијих ратова од 3 августа 1945

обрачунаваће се за период до 1 маја 1945 према Закону о регулисању предратних обавеза, односно Закону о курсевима за повлачење окупацијских новчаница и о регулисању обавеза, а од 1 маја 1945 па надаље по сразмери динар за динар. Исплата пада на терет обртног капитала Главне државне благајне, а вршиће се по поступку, који важи за обавезе из ранијих буџетских периода.

Члан 45

Покретна и непокретна имовина радничких комора, као и њихове обавезе, по престанку њиховог рада прелазе на земаљске одборе ЈСРНЈ, а имовина и обавезе Централног секретаријата радничких комора на Главни одбор ЈСРНЈ.

Ближе одредбе за извршење прописа из предњег става издаваће по потреби надлежни орган.

Члан 46

Тачка 31 чл. 9 Закона о општој царинској тарифи мења се и гласи:

„Предмети који се увозе на рачун репарација за потребе државних надлештава и државних установа, уколико не раде по принципима комерцијалног вођења послова. Поступак за ово ослобођење прописује Министар финансија својим Правилником.“

Члан 47

1) Документа, којима се у оквиру буџетом одобрених кредита правдају утрошци за материјалне потребе наших дипломатско-конзуларних заступништава, мисија, аташеа и дописника на страни, сматрају се ликвидним иако по форми не одговарају прописима Уредбе о државном рачуноводству.

2) Награде стручњацима-специјалистима, које се исплаћују у времену од 1 октобра 1945 па надаље ослобађају се службеничког пореза.

Члан 48

Одобрава се Министру народне одбране, да, на терет обртног капитала Главне државне благајне, може расходovati:

а) све оне износе, који су исплаћени на име припадности путем аконтација и слично, а који нису могли бити наплаћени услед тога, што лица којима су аконтације исплаћене нису била обухваћена систематизацијом, формацијом и постављењем, као и услед демобилизације, смрти и слично;

б) све оне износе, који претстављају одговарајућу вредност за износе окупацијских новчаница, којима је Министарство народне одбране снабдевало извесне команде и сутанове пре замене окупацијских новчаница, а који нису могли бити замењени, већ су предати Министарству финансија.

Члан 49

Поштанске, телеграфске и телефонске таксе по Закону о поштанско-телеграфско-телефонским таксама, уколико код државних органа, надлештава и установа нису наплаћене за време од дана ступања на снагу поменутог Закона до 31 децембра 1945, неће се наплатити. Исто важи и за пошиљке војних лица за време од дана ступања на снагу поменутог Закона до 20 новембра 1945.

Члан 50

Одлука Националног Комитета Ослобођења Југославије од 19 децембра 1944 о давању помоћи породицама, чији се храниоци налазе у заробљеништву, укида се даном 1 јануара 1946 године.

Члан 51

Примају се на знање и одобравају:

1) решења савезног Министра финансија донета на основу чл. 9, 10, 11, 19 и 25 Финансијског закона за буџетски период јули—децембар 1945;

2) решења савезног Министра финансија IX Бр.3731 од 23 новембра 1945 о начину стављања на расположење кредита савезних министарстава републиканским министарствима, начину обрачунавања, вршењу контроле утрошка и показивању ових утрошака у завршном рачуну;

3) одлука Привредног савета Бр. 2056 од 28 новембра 1945 о куповини 10 канадских бродова типа „Корвета“;

4) решење савезног Министра финансија III Бр. 1136 од 18 маја 1945 о одређивању висине такса из опште таксене тарифе;

5) решење савезног Министра финансија VIII Бр. 2293 од 6 јуна 1945 о исплати личних принадлежности по првом разреду скупоће;

6) решење савезног Министра финансија V Бр. 5351 од 30 јуна 1945 о исплати пензијских принадлежности;

7) решење савезног Министра финансија Бр. 10684/45 о регулисању принадлежности службеницима државног речног бродарства;

8) решење савезног Министра финансија V Бр. 12737 од 30 новембра 1945 о регулисању исплата принадлежности државним службеницима, извршених у времену од ослобођења до 1 јуна 1945;

9) решење савезног Министра финансија VII Бр. 7498 од 2 октобра 1945 о ослобођењу од плаћања такса свих претставака, уговора и осталих исправа у вези са зајмовима одобреним у смислу чл. 8 Закона о демобилизацији старијих годишта обвезника, као и признање извршног наслова облигацијама издатим народним одборима од стране дужника по примљеним зајмовима, у смислу чл. 8 напред поменутог Закона;

10) решење савезног Министра финансија VII Бр. 8942 од 12 новембра 1945 о отпису потраживања Државне хипотекарне банке;

11) решење савезног Министра финансија VII Бр. 5283 од 15 августа 1945 о финансирању откупа и расподели житарица у економској 1945/46 години;

12) решење савезног Министра финансија VII Бр. 6135 од 3 септембра 1945 о финансирању откупа и расподеле житарица у економској 1945/46 години;

13) решење савезног Министра финансија VII Бр. 5834 од 27 августа 1945 о издавању благајничких бонова;

14) решење савезног Министра финансија VII Бр. 6011 од 31 августа 1945 о кредиту Занатској банци у износу од 35,000.000.— динара;

15) решење савезног Министра финансија VII Бр. 7263 од 9 октобра 1945 о кредиту Привилегованој аграрној банци у износу од 200,000.000.— динара;

16) решење савезног Министра финансија II Бр. 21100 од 6 септембра 1945 о полагању савезних прихода наплаћених од стране федералних јединица земаљским министарствима финансија и обрачунавању ових са савезним Министарством финансија;

17) решење савезног Министра финансија VII Бр. 5100/1945 о кредитном плану за август—септембар 1945;

18) решење савезног Министра финансија VII Бр. 6787/1945 о изменама и допунама у ранијим одлукама о кредитном плану;

19) решење савезног Министра финансија VII Бр. 3111/1945 о употреби кредита од 50,000.000.— динара одобреног Привилегованој аграрној банци за исплату већ одобреног кредита Централном прометном а. д. у Београду;

20) решење савезног Министра финансија VII Бр. 6783/1945 о ослобођењу од таксе гаранција, које држава даје државним предузећима у вези са пословима око финансирања откупа житарица у економској 1945/46 години;

21) решење савезног Министра финансија VII Бр. 7499/1945 о регуписању односа између савезног Министарства финансија и Државне хипотекарне банке, у вези са зајмовима демобилисаних;

22) решење савезног Министра финансија VII Бр. 7370/1945 о издавању потврда на робу, коју купује држава и добијању кредита на њиховој подлози;

23) решење савезног Министра финансија IV Бр. 179 од 26 јануара 1945 о ослобођењу од плтања увозне царине и осталих дажбина и такса, које се наплаћују на царинарницама, за материјал који увози Југословенска армија за своје потребе;

24) решење савезног Министра финансија IV Бр. 905 од 26 марта 1945 о проширењу решења Бр. 179/IV од 26 јануара 1945 у погледу ослобођења од плаћања царина, такса и дажбина и на савезничке војске, које се налазе на нашој државној територији;

25) решење савезног Министра финансија IV Бр. 4611 од 31 августа 1945 о уређењу робног и саобраћајног промета са окупираним пограничним подручјима Истре и Ријеке (зоне „А” и „Б”);

26) решење савезног Министра финансија IV Бр. 5260 од 2 октобра 1945 о ослобођењу Државног петролејског

предузећа „Југопетрол“ из Београда од плаћања увозне царине и свих јавних дажбина на петролеум за освеђење, бензин, плинско, моторно, машинско и тракторско уље;

27) решење савезног Министра финансија IV Бр. 5817/1945 о ослобођењу Државног петролејског предузећа „Југопетрол“ из Београда од плаћања увозне царине и свих јавних дажбина на асфалт, смоле од нафте, парафин, парафинску маст, вазелин и вазелинску маст, ланолин и разне ланолинске масти, коломаз и др.;

28) решење савезног Министра финансија IV Бр. 6343/1945 о ослобођењу увозне царине и свих осталих дажбина и такса које се наплаћују на царинарницама, за робу, која се увози из Истре и Ријеке (зона „А“ и „Б“);

29) решење савезног Министра финансија I Бр. 3106 од 10 новембра 1945 о набавци инвентарских предмета за Поштанску штедионицу;

30) решење савезног Министра финансија I Бр. 4822 од 12 новембра 1945 о расходима за оправку и одржавање зграда Поштанске штедионице;

31) решење савезног Министра финансија I Бр. 4869 од 10 новембра 1945 о одобрењу кредита за разне материјалне расходе Поштанске штедионице;

32) решење савезног Министра финансија V Бр. 1969/1945 о исплати припадности члановима делегације, која је водила преговоре у Вашингтону о набавкама у оквиру уговора о зајму и најму;

33) решење савезног Министра финансија VII Бр. 6953 од 25 септембра 1945 о додељивању помоћи Главном савезу српских земљорадничких задруга у износу од 3,000.000.— динара;

34) решење савезног Министра финансија VII Бр. 1124/1945 о повраћају позајмице од 10,500.000.— динара, која је била додељена Главном савезу српских земљорадничких задруга и стављању ове суме на расположење Комисији за задругарство при Привредном савету;

35) решење савезног Министра финансија V Бр. 13726 од 31 децембра 1945 г. о расходовању исплаћених личних и породичних пензија железничке станице Шибеник за месец јуни 1945 год.;

36) решење савезног Министра финансија V Бр. 13975 од 27 децембра 1945 г. о расходовању исплаћене аконтације на зараду и принадлежности радника железничке станице Рума за месец новембар 1944 год.;

37) одлука Министра саобраћаја ГУЖ Бр. 21963/1-1945 о привременом распоређивању звања службеника извршних железничких јединица, с тим, да Министар саобраћаја у сагласности са Министром финансија изврши накнадну ревизију распореда звања и ранга појединих јединица. Одлуке о промени ранга појединих јединица из тач. XIV доносиће Министар саобраћаја у сагласности са Министром финансија;

38) споразум о међусобним услугама склопљен између Министарства пошта, телеграфа и телефона с једне и Поштанске штедионице с друге стране, од 2 августа 1945;

39) Правилник о пословању Државне класне лутрије V Бр. 7403 од 13 августа 1945, и

40) решење Привредног савета ФНРЈ Бр. 1894 од 24 новембра 1945 г. којим се предвиђа сагласност Министра финансија за задужење државних надлештава при преузимању робе од Завода за ванредне набавке.

Члан 52

Ближа упутства за извршење буџета расхода и прихода за 1946 годину и за правилну примену одредаба овога Закона, прописиће Министар финансија.

Члан 53

Овај Закон добија обавезну снагу 1 јануара 1946 год.

ВЛАДА

ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

К. бр. 611

6 марта 1946 године

Београд

ПРЕЗИДИЈУМУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

На седници Владе ФНРЈ од 4 марта 1946 године усвојен је предлог Министра финансија о Општем државном буџету ФНРЈ за 1946 годину са следећим изменама и допунама:

а) у Финансијском закону

Члан 13 допунити:

У ставу првом: у петом реду иза „Закона о општој царинској тарифи“ ставити запету и додати: „Закону о аграрној реформи и колонизацији, Закону о ревизији додељивања земље колонистима и аграрним интересентима у Македонији и у Косовско-метохијској области“.

У ставу трећем: иза речи „Савезни Министар финансија“ додати: „у споразуму са Претседником Привредног савета, а по одобрењу Претседништва Владе ФНРЈ“.

Члан 20 мења се:

У другом реду место речи „министра“, ставити: „њих“.

Члан 30 мења се и гласи:

„Обавезе личне и материјалне природе, створене за време окупације, не могу се исплаћивати без претходне ревизије.

Поступак о ревизији прописаће Министар финансија.

Исплата ових обавеза по одлуци Министра финансија вршиће се на терет обртног капитала Главне државне благајне“.

Члан 36 допунити:

На крају члана додати нову тачку 14), која гласи:

„да може на терет обртног капитала Главне државне благајне вршити исплате за набавку одеће и обуће за милицију, за службенике Министарства пошта, телеграфа и телефона, који обављају помоћну извршну службу и за службенике Министарства саобраћаја, који су непосредно везани са саобраћајном службом“.

Члан 41 мења се:

Трећи став мења се и гласи: „Све одлуке о постављењу и унапређењу државних службеника достављаће се Министарству финансија на оцену сагласности са законским прописима“.

Члан 45 брише се и ставља се нов текст:

„Овлашћују се органи, којима је поверена управа предузећа или добара под државним секвестром, да могу пуноважно задужити предузећа односно добра у циљу њиховог активизирања. Задужење се може извршити на основу прет-

ходног одобрења надлежног савезног односно републиканског ресорног министра“.

Члан 46 брише се у целини.

б) У рачунском делу — расходима.

У буџетској партији 219 брише се четврта потпозиција, која гласи:

„За изједначење плата цивилних и војних судија — 159.600.—“ а следећа — пета потпозиција гласи:

„Породични додаци 196.600.—“.

Моли се Президијум Народне скупштине да предлог Општег државног буџета за 1946 годину са наведеним изменама и допунама предложи Народној скупштини ФНРЈ на одобрење.

Смрт фашизму — слобода народу!

Генерални секретар,

Митар Бакић с. р.

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

ОДБОР ЗА ПРИВРЕДНИ ПЛАН И ФИНАНСИЈЕ

Бр. 30

18 марта 1946 године

Београд

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ПРИВРЕДНИ ПЛАН И ФИНАНСИЈЕ САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ ОПШТЕГ ДРЖАВНОГ БУЏЕТА И ПРЕДЛОГУ ФИНАНСИСКОГ ЗАКОНА ЗА 1946 ГОД.

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

БЕОГРАД

Одбор за привредни план и финансије Савезног већа Народне скупштине Федеративне Народне Републике Југославије примио је преко Претседништва Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ предлог Општег државног буџета Федеративне Народне Републике Југославије за 1946 годину заједно са предлогом Финансиског закона за 1946 годину.

Одбор је по образложењу министра финансија Сретена Жујовића узео предлог у разматрање и на својим седницама одржаним 6—16 марта 1946 године једногласно га усвојио са следећим изменама и допунама:

а) у предлогу расхода

Партија 13 предлога се брише.

Партија 14 предлога постаје партија 13 и уместо износа „3,500.000“ долази износ „3,650.000“.

Партија 15 предлога постаје партија 14 и према томе редни број партија предлога 16—25 закључно смањује се за 1 (један).

У партији 19 (парт. 20 предлога) уместо износа „350.000“ долази износ „120.000“.

Партија 26 предлога се брише.

Партија 27 предлога постаје партија 25 и према томе редни број партија предлога 28—39 закључно смањује се за 2 (два).

У партији 26 (парт. 28 предлога) уместо износа „250.000“ долази износ „320.000“.

У партији 32 (парт. 34 предлога) уместо износа „350.000“ долази износ „120.000“.

Партија 40 предлога се брише.

Партија 41 предлога постаје партија 38 и према томе редни број партија предлога 42—115 закључно смањује се за 3 (три).

У партији 39 (парт. 42 предлога) уместо износа „250.000“ долази износ „320.000“.

Партија 116 предлога се брише.

Партија 117 предлога постаје партија 113 и према томе редни број партија предлога 118—754 закључно смањује се за 4 (четири).

У партији 218 (парт. 222 предлога) уместо износа „495.300“ долази износ „295.300“.

У партији 236 (парт. 240 предлога) уместо износа „300.000“ долази износ „200.000“.

У партији 244 (парт. 248 предлога), у тексту, после речи „за“ брише се реч „редовне“ а уместо речи „оправке“ долази реч „оправку“.

У партији 473 (парт. 477 предлога) уместо износа „170.000“ долази износ „100.000“.

У партији 479 (парт. 483 предлога) уместо износа „12,000.000“ долази износ „8,000.000“.

У партији 482 (парт. 486 предлога) уместо износа „4,350.000“ долази износ „2,350.000“.

У партији 536 (парт. 540 предлога) уместо износа „250.000“ долази износ „520.000“, те према томе уместо суме „1,333.500“ у износу партије долази сума „1,603.500“.

У партији 546 (парт. 550 предлога) уместо износа „290.000“ долази износ „90.000“.

У партији 553 (парт. 557 предлога) мења се текст и гласи:

„Трошкови око издавања рударског часописа“.

У партији 558 (парт. 562 предлога) у другој потпозицији брише се у тексту реч „Исхрана“.

У партији 654 (парт. 658 предлога) у шестом реду текста бришу се речи „оправке пловних објеката за рачун СССР“.

У партији 709 (парт. 713 предлога), у тексту, после речи „радна снага“ додају се у загради речи „шофери и чистачице са доприносом за осигурање“.

У партији 722 (парт. 726 предлога), у тексту, после речи „Радна снага“ додају се у загради речи „помоћно особље и радници на терену, запослени на премеравању и њихово осигурање“.

У партији 726 (парт. 730 предлога), у тексту, после речи „трошкови“ додају се у загради речи „геометара, агронома и чланова комисија“.

Партија 755 предлога се брише.

Партија 756 предлога постаје партија 751 и према томе редни број партија предлога 757—1049 закључно смањује се за 5 (пет), тако да последња партија предлога 1049 добија редни број 1044.

У партији 752 (парт. 757 предлога) уместо износа „3,250.000“ долази износ „3,450.000“.

У партији 824 (парт. 829 предлога) у првој потпозицији уместо износа „1,391.760“ долази износ „3,037.560“, те према томе уместо суме „11,440.440“ у износу партије долази сума „13,086.240“.

б) у предлогу Финансијског закона

У члану 1, трећи ред, после речи „Расхода у износу од... Дин.“ уместо суме „33,966,415.000“ долази сума „33,961,270.800“, а у петом реду после речи „Вишак расхода над приходима од... Дин.“ уместо износа „6,510,281.000“ долази износ „6,505,136.800“.

У члану 2, четврти ред, после речи „Расхде у износу од... Дин.“, уместо суме „20,607,500.000.—“ долази сума „20,602,355.800.—“, а у шестом реду после речи „Више расхода Дин.“, уместо износа „3,300.000.000“ долази износ „3,294,855.800“.

У члану 13, четврти ред, после речи „трошарини“ уместо „предлогу Закона“ долази „Предлогу закона“ (велико П, мало з).

У члану 14, став први, ред први, после речи „окружни“ ставља се запета и умеће реч „срески“.

Члану 15 додаје се став други који гласи:

„Државни службеници, који су изабрани или буду изабрани за чланове извршних народних одбора, задржавају ранија права социјалног (пензионог) осигурања, с тим да од накнаде за свој рад уплаћују одговарајући допринос“.

У члану 24, став други, после речи „одбране“ уместо речи „показаће се“ долазе речи „показује се“.

У члану 27, став други, после речи „закључење“ уместо речи „зајма“ долази реч „зајмова“.

У члану 31 после речи „послова“ умећу се речи „по одобрењу ресорног министра, а у сагласности са Министром финансија“.

У члану 32, став први, ред први, после речи „укинутих министарстава“ долази запета и умећу се речи „установа и одељења“.

У члану 36, тачка 4), после речи „установа“ бришу се речи „за службенике“.

У члану 42, став други, додаје се на крају нова реченица која гласи: „Ова ће се исплата извршити члановима породице које је он издржавао“.

У члану 46 (чл. 47 штампаонг предлога), тачка 1), ред трећи, после речи „и дописника на страни“ умећу се речи „као и документа Команде милиције из периода јули—децембар 1945“.

Члан 49 (чл. 50 штампаног предлога) у новој редакцији гласи:

„Укида се одлука Националног Комитета Ослобођења Југославије од 19 децембра 1944 о давању помоћи породицама чији се храниоци налазе у заробљеништву“.

У члану 50 (чл. 51 штампаног предлога) на крају тачке 27 уместо речи „и др.“ долазе речи „и томе слично“.

Подносећи овај извештај Одбору је част умолити Савезно веће Народне скупштине ФНРЈ да усвоји предлог Општег државног буџета Федеративне Народне Републике Југославије за 1946 годину са изложеним изменама и допунама.

За известиоца по овом предлогу изабран је народни посланик Петар Стамболић.

Претседник
Одбора за привредни план и финансије
Савезног већа

Секретар

Живота Ђермановић, с. р. Петар Стамболић, с. р.

Ч л а н о в и :

Филип Лакуш, с. р.; Мустафа Виловић, с. р.; Албин Випотник, с. р.; Томо Војковић, с. р.; Петар Војновић, с. р.; Аћим Груловић, с. р.; Јоже Јуранчич, с. р.; Мирко Крчић, с. р.; Петар Мундрић, с. р.; Горољуб Поповић, с. р.; Добросав Томашевић, с. р. и Душан Чалић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ПРИВРЕДНИ ПЛАН И ФИНАНСИЈЕ ВЕЋА
НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ
ОПШТЕГ ДРЖАВНОГ БУЏЕТА И ПРЕДЛОГУ ФИНАНСИ-
СКОГ ЗАКОНА ЗА 1946 ГОДИНУ

(Текст овог извештаја идентичан је са напред приложеним текстом извештаја Одбора за привредни план и финансије Савезног већа).

За известиоца по овом предлогу изабран је народни посланик Иван Гошњак.

Секретар

Претседник
Одбора за привредни план и финансије
Већа народа

Д-р Војин Царић, с. р.

Д-р Обрен Благојевић, с. р.

Ч л а н о в и :

Јосип Јерас, с. р.; Алекса Томић, с. р.; Иван Гошњак, с. р.;
Радомир Тодоровић, с. р.; Александар Стојановић, с. р.;
Иван Турковић, с. р.; Митра Митровић, с. р. и Бено
Котник, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

У циљу да се у државној управи и народној привреди Федеративне Народне Републике Југославије отклоне неправилности, недостаци, грешке, пропуштања, штеточинства и бирократске навике, да се у свим њеним органима, установама и предузећима, стално одржава и развија дух штедње, рационално газдовање, уопште будност у одбрани интереса народа и државе, да апарат државне управе и сви јавни службеници тесно сарађују са широким народним масама, да се у целокупној државној управи, друштвеним установама, организацијама и предузећима очува и ојача законитост, осећање одговорности и несебична служба заједници, Народна скупштина ФНРЈ доноси

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О

ОПШТОЈ ДРЖАВНОЈ КОНТРОЛИ

Члан 1

Општа државна контрола помаже и надзире целокупно пословање и рад органа државне управе и њима потчињене установе и предузећа, као и свих других установа и предузећа над којима држава врши контролу на основу закона.

Задатак је опште државне контроле да свим органима државне управе указује помоћ у циљу да побољшају и развију организацију и апарат управе, да се служе бољим и савременијим методама рада и пословања, да правилно и рационално користе и рукују материјалом, да зналачки врше руководство и надзор над радом организација, установа и предузећа и да имају правилан однос према грађанима. Остварујући овај задатак, она је позвана да проверава да ли сви органи државне управе, установа и предузећа, службеници, друштвене организације и све друге установе и предузећа који се на основу закона налазе под надзором државе правилно и на време извршују законе, урдебе, наредбе, правилнике, упутства и решења виших органа државне

власти односно државне управе, као и да испитује рационално и штедљиво газдовање општеномском имовином, извршење привредног плана, старање за народне, материјалне и културне потребе и целокупно обављање послова из његове надлежности.

У вршењу својих задатака органи општедржавне контроле сарађују са народним организацијама и ослањају се на иницијативу и потпору народних маса и грађана.

Члан 2

Највиши орган општедржавне контроле у Федеративној Народној Републици Југославији јесте Савезна контролна комисија.

Савезну контролну комисију сачињавају: Претседник, секретар и чланови. Претседник је члан Владе ФНРЈ. Секретара и чланове Савезне контролне комисије поставља Претседник Владе ФНРЈ на предлог Претседника Савезне контролне комисије.

Члан 3

Претседник се налази на челу и руководи радом Савезне контролне комисије. Претседник може овластити секретара да руководи свима пословима комисије, уколико ови послови нису законом или уредбом одређени као искључиво право Претседника.

Савезна контролна комисија има генералне инспекторате на чијем челу су чланови Савезне контролне комисије као генерални инспектори.

Члан 4

Савезна контролна комисија остварује своју контролу непосредно или преко републиканских контролних комисија области и окружних инспектора као и преко контролних органа савезних министарстава.

Члан 5

Претседник републиканске контролне комисије је члан владе народне републике. Чланови републиканске контролне комисије поставља Савезна контролна комисија на предлог претседника републиканске контролне комисије.

Републиканска контролна комисија има главне инспекторате на чијем се челу налазе чланови комисије као главни инспектори.

Републиканска контролна комисија ради на основу упутстава и наредба Савезне контролне комисије и на основу упутстава и наредба владе народне републике.

Члан 6

Претседник покрајинске контролне комисије је члан Главног извршног одбора аутономне покрајине. Чланове покрајинске контролне комисије поставља Савезна контролна комисија на предлог претседника покрајинске контролне комисије а уз сагласност претседника републиканске контролне комисије.

Члан 7

Обласне и окружне инспекторе поставља Савезна контролна комисија на предлог претседника републиканске контролне комисије а у аутономној покрајини на предлог претседника покрајинске контролне комисије, а уз сагласност претседника републиканске контролне комисије.

Претседник и чланови покрајинске контролне комисије, обласни и окружни инспектори имају право да учествују са саветодавним гласом на састанцима свих извршних одбора на подручју аутономне покрајине, односно аутономне области, области, округа, градова, срезова и места.

Покрајинска контролна комисија, обласни и окружни инспекторати су непосредно потчињени упутствима и наредбама виших комисија и раде на основу њих али исто тако су дужни и да врше контролу на основу захтева Главног извршног одбора, односно области и окружних извршних одбора уколико нису противни упутствима и наредбама виших контролних органа.

Члан 8

Савезна контролна комисија може код свих контролних комисија постављати своје опуномоћенике. Опуномоћеници имају право да обуставе све акте и радње контролних органа код којих су постављени, све до коначне одлуке Савезне контролне комисије.

Право постављања опуномоћеника имају републиканске контролне комисије код свих нижих контролних комисија и контролних органа.

Члан 9

Контролне комисије имају право да шаљу и да постављају контролне органе код свих установа и предузећа, затим

друштвених организација, јавноправних установа и приватних и задружних предузећа која су законом подвргнута државној контроли.

Члан 10

Ближу организацију опште државне контролне службе прописале уредбом Влада ФНРЈ.

Унутрашње пословање и рад контролних комисија прописале правилником Претседник Савезне контролне комисије.

II

Вршење контроле

Члан 11

У вршењу свог задатка органи опште државне контроле имају право да прегледају и испитују унутрашњу организацију, администрацију, новчане књиге, књиговодство и целокупно пословање, да прате и истражују методе рада и односа свих органа, установа и предузећа код којих се контрола врши, као и право извиђаја и истраге над службеним и приватним лицима над којима се контрола врши, уколико су ова повезана са сектором који се истражује.

Члан 12

Органи контроле морају за вршење контроле имати писмено пуномоћје, које садржава опсег овлашћења за вршење контроле и потпис надлежног контролног органа.

Пуномоћја за вршење контроле могу издати: председник и чланови контролне комисије, начелници контролних одељења министарстава, обласни и окружни инспектори.

Члан 13

Органи опште државне контроле имају право да обуставе акта и радње за које утврде да су противни законима, правилницима, упутствима и решењима виших државних органа или да могу довести до ма какве штете за правилан и рационалан рад као и да обуставе незаконите или неправилне исплате и трошења.

Органи опште државне контроле могу предузимати мере и издавати наређења ради успостављања законитог и правилног рада органа, установа и предузећа код којих се контрола врши.

О предузетим мерама морају органи опште државне контроле одмах писмено известити надлежну контролну комисију и непосредно претпостављени орган државне власти. Они имају право и дужност да надлежном органу државне управе стављају своје предлоге у циљу исправљања неправилности и недостатака у раду нових органа државне управе.

Члан 14

Органи опште државне контроле, у случају утврђене кривице и опасности од даље штете по интерес службе, могу донети решење да се службена лица отстране са посла и покрене противу њих дисциплински поступак. Ако се ради о руководиоцима надлештава, установа и предузећа, тада органи опште државне контроле могу предложити претседнику покрајинске односно републиканске или Савезне контролне комисије да они у споразуму са надлежним министром отстране са посла ове руководиоце и против њих покрену дисциплински поступак. Ако се ради о кривичном делу они достављају предмет надлежном јавном тужиоцу.

Органи јавне безбедности дужни су да укажу лицима која врше контролу сваку потребну помоћ.

Члан 15

Органи опште државне контроле у обиму свог овлашћења могу и сами изрицати дисциплинске казне за које је овлашћен непосредно претпостављени старешина. Ове казне су: писмена опомена, писмени укор, јавни укор и новчана казна у износу једне десетине месечних принадлежности.

Против одлуке органа државне контроле има места жалби надлежној контролној комисији. Казна се уводи у „Службени лист”, а по оцени покрајинске, републиканске односно Савезне контролне комисије може се објавити и у штампи.

Члан 16

Против одлука контролних органа имају право жалбе старешине надлештава, установа и предузећа као и лица код којих се врши контрола. Коначну одлуку по жалби доноси покрајинска, републиканска, односно Савезна контролна комисија. Против поступка лица која врше контролу, старешине надлештава, установа и предузећа као и поједина лица код којих се врши контрола имају право жалбе контролном органу у име чије се врши контрола.

Члан 17

Рок за жалбе по овом Закону је осам дана од дана достављања одлуке.

Сваки грађанин има право да надлежној контролној комисији или контролном органу подноси претставке о раду и поступању било којег државног органа и службеног лица и да ставља предлоге за побољшање рада државне управе. Контролна комисија је дужна да о тим претставкама и предлозима води рачуна и према својој оцени предузима на основу њих потребне мере.

Упоредо са овим правом, странке могу подизати жалбе у редовном административном поступку.

Члан 19

Овај Закон ступа на снагу 8 дана од дана обнародовања у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ОПШТОЈ ДРЖАВНОЈ КОНТРОЛИ

Наш државни апарат изграђује се на новим основама, управо на оним основама које смо створили у току ослободилачког рата. У изградњи тога апарата после ослобођења постигли смо очигледне резултате. Устав ФНРЈ је поставио и потврдио основне организационе принципе и односе једне по суштини и по форми нове државе, народне републике.

У тој новој државној организацији нарочито и важно место заузимају органи и апарат државне управе. За релативно кратко време ми смо изградили државну управу која руководи целокупним народним животом. Разумљиво је да изграђивање нашег државног апарата није ни довршено ни увек правилно. Имамо неприлика које произилазе из младости апарата, али исто тако и из незнања, из неспособности, из бирократских навика, а и из непријатељског става према нашој народној држави и услед задржавања трагова старог државног апарата.

До сада у нашем систему државне управе није постојао један орган који би, борећи се систематски против свих ових недостатака и неправилности, помагао државној управи да нађе боље и савршеније облике и методе рада. Отуда је, на данашњем ступњу развоја, нужно да створимо такав апарат

организацијом опште државне контроле. Устав ФНРЈ је овај апарат и сам предвидео.

Задатак опште државне контроле није, дакле, да гуши иницијативу, да спута руководство, него да указује помоћ изменом искуства и критиком грешака. Он се, дакле, не састоји само у контролисању извршења закона, уредаба, наредаба, правилника, упутстава, решења и смерница виших органа државне власти и државне управе, и у осигурању јединства и исправности спровођења државне политике, него и у изналажењу грешака и неправилности, у указивању на њих и тиме у оспособљавању органа државне управе да што правилније и ефикасније врше своје задатке.

Органи опште државне контроле су према томе жив и непосредни орган највиших органа државне управе у нашој народној републици, оружје у рукама Савезне владе и влада република за правилну изградњу свих органа државне управе, за борбу против уношења бирократизма у државни апарат, за борбу против свих неправилности, грешака и злоупотреба. По свом начину рада и по својим задацима органи државне контроле настојаће да се боре против свега старог и туђег, како у уређењу и раду државне администрације, тако и у односу државних органа и службеника према народу, општеномодној имовини и својој служби.

Разумљиво је да с обзиром на младост наше државне организације, на недостатак кадрова, с обзиром на то се у апарат државне управе увлаче непријатељски елементи, задатак органа опште контроле мора бити и чишћење државног апарата од свих недостојних и страних елемената, борба за правилно остварење опште државне политике на свим подручјима државног живота, а нарочито на привредном подручју.

Ове нужне потребе и ове објективне околности захтевају у овој етапи развоја наше државе да се што пре постави апарат контроле и да му се даду одређена важна и ефикасна права. Сама организација апарата контроле је постављена по типу савезно-републиканских министарстава са тешњом повезаношћу свих контролних органа према савезним органима. Данас мора Савезна контролна комисија да непосредно руководи свим органима контроле, мора имати право и могућности да врши свакодневну и повремену контролу у целокупном државном апарату. Када државне за-

датке остварују не само државна надлештва, установе и предузећа, него и задружне и друштвене организације, па и приватници у својим предузећима, то је неопходно нужно да се и на њих пренесе државна контрола, јасно само у оквиру њихове јавне и привредне функције.

Овим Законом су дата основна начела за организацију и рад органа опште државне контроле. Уз Савезну контролну комисију, као највиши савезни и општедржавни контролни орган постоје републиканске контролне комисије, покрајинске контролне комисије и инспектори код нижих органа државне власти. Да би органи контроле у републикама били уједно и контролни органи владе народне републике, претседници републиканских контролних комисија су чланови републиканских влада и обављају свој рад по упутствима републиканске владе. Затим, да би се целокупна служба контроле ујединила, да би Савезна контролна комисија могла пратити рад државних органа у свим гранама државне управе, овим Законом су одређени њени односи и права према контролним органима појединих министарстава. Иако ти органи остају под руководством и одговорношћу својих министара, они у обиму опште контроле примају такође директиве Савезне односно републиканске контролне комисије и њу извештавају.

Овако постављена организација и задатак опште државне контроле не долази у сукоб са нормалним пословањем. Она не сужава оперативно руководство одговорних руководилаца. Контрола упозорава на недостатке, сигнализира, али и тражи од одговорних руководилаца да одмах подзму мере, којима ће се грешке и недостаци брзо отклонити. Ради тога су резултати контроле како за све руководиоце тако и за Владу материјал на основу кога ће они одређивати своју делатност, своју политику и стално оспособљавати и дизати на виши ниво организацију и функционисање нашег управног и привредног апарата. Томе треба да се дода да ће контролни органи тражити помоћ и сарађивати са народним организацијама и широким народним масама.

Јасно је да је овако постављена контрола привременог карактера. Са развојем и учвршћивањем државног апарата контрола ће добијати друге облике и друге задатке.

Данашња потреба и општа корист овако организоване опште контроле види се већ јасно по досадашњим резулта-

тима и раду Контролне комисије као органа Претседништва Владе ФНРЈ. Овај Закон даће још већу могућност за изградњу способног и развијеног апарата контроле који ће под руководством Савезне владе у свим подручјима државног живота утицати да се изнађу бољи, правилнији и савршенији методи рада и пословања и да се на најмању меру сведу грешке, неправилности и штеточинства.

Потпретседник Владе ФНРЈ
претседник Контролне комисије

Едвард Кардељ, с. р.

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. 71

15-III-1946 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа на својим седницама од 13 и 14 марта ове године узео је у претрес предлог Закона о општој државној контроли, достављен му од Претседника Савезног већа, а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Савезном већу Народне скупштине ФНРЈ.

После свестраног проучавања Законодавни одбор је донео приложене измене и допуне поменутог законског предлога.

Достављајући овај извештај, Законодавном одбору је част умолити Савезно веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца одређен је д-р Милош Московљевић.

Секретар

Д-р Макс Шнудерл, с. р.

Претседник
Законодавног одбора
Савезног већа

Моша Пијаде, с. р.

Ч л а н о в и :

Владимир Симић, с. р.; д-р Милош Московљевић, с. р.; Радован Мијушковић, с. р.; Ђуро Салај, с. р.; д-р Јерко Радмиловић, с. р.; Иван Гранђа, с. р.; Сулејман Филиповић, с. р.; Лајчо Јарамазовић, с. р.; д-р Јаков Гргурић, с. р.; Мехмед Хоџа, с. р. и Михаило Ђуровић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ОПШТОЈ ДРЖАВНОЈ КОНТРОЛИ

После увода место речи „Предлога закона“ ставити „Закон“.

Додаје се поднаслов који гласи:

„I Задаци и организација“.

Чл. 1. — Алинеја прва мења се и гласи:

„Установљава се општа државна контрола у циљу да помаже и надзире целокупно пословање и рад органа државне управе и њима потчињених установа и предузећа, као и свих других установа и предузећа над којима држава врши контролу на основу закона“.

Чл. 2. — Алинеја прва постаје алинеја 2 члана 1, и у првом реду место речи „општедржавне“ ставити „опште државне“.

Алинеја 2 члана 1 постаје алинеја 1 члана 2, мења се и гласи:

„Задатак је опште државне контроле да свим органима државне управе указује помоћ у циљу:

да побољшају и развију организацију и апарат управе;

да се служе бољим и савременијим методама рада и пословања;

да правилно и рационално искоришћују материјал и рукују њим;

да зналачки врше руководство и надзор над радом организација, установа и предузећа и да имају правилан однос према грађанима.

Остварујући овај задатак, општа државна контрола је позвана:

да проверава да ли сви органи државне управе, установа и предузећа, службеници, друштвене организације и све друге установе и предузећа који се на основу закона налазе под надзором државе правилно и на време извршују законе, уредбе, наредбе, правилнике, упутства и решења виших органа државне власти, односно државне управе;

да испитује рационално и штедљиво газдовање општенародном имовином, извршење привредног плана, старање за народне, материјалне и културне потребе и целокупно вршење послова из њихове надлежности”.

Алинеја 3 члана 1 постаје алинеја 2 члана 2 и у првом реду реч „општедржавне“ писати „опште државне“. У трећем и четвртном реду брисати речи „народних маса и”.

Друга алинеја члана 2 постаје прва алинеја члана 3. У четвртном реду реч „Претседник“ писати малим словом. Прва алинеја члана 3 постаје друга алинеја истог члана и у првом реду брисати речи „се налази на челу и“. Друга алинеја члана 3 постаје трећа алинеја члана 3.

Члан 4 мења се и гласи:

„Савезна контролна комисија остварује своју контролу непосредно или преко контролних комисија народних република, обласних и окружних инспектора, контролне комисије аутономне покрајине, као и преко контролних органа савезних министарстава“.

Члан 5 мења се и гласи:

„Претседник контролне комисије народне републике је члан владе народне републике. Чланове контролне комисије народне републике поставља Савезна контролна комисија на предлог претседника контролне комисије народне републике.

Контролна комисија народне републике има главне инспекторате, на чијем се челу налазе чланови комисије као главни инспектори.

Контролна комисија народне републике ради на основу упутстава и наредба Савезне контролне комисије и на основу упутстава и наредба владе народне републике”.

Чл. 6. — У петом реду после речи „комисије“ ставити запету. У шестом реду брисати реч „Републиканске“. У истом реду после речи „комисије“ додати речи „народне републике“.

Чл. 7. — Први став мења се и гласи:

„Обласне и окружне инспекторе поставља Савезна контролна комисија на предлог претседника контролне комисије народне републике, а у аутономној покрајини на предлог претседника покрајинске контролне комисије уз сагласност претседника контролне комисије народне републике.

У другој алинеји, пети ред, после речи „области“ ставити запету. Трећа алинеја мења се и гласи:

„Покрајинска контролна комисија, обласни и окружни инспектори раде по непосредним упутствима и наредбама виших комисија, али исто тако су дужни и да врше контролу на основу захтева Главног извршног одбора, односно обласних и окружних извршних одбора, уколико нису противни упутствима и наредбама виших контролних органа”.

Чл. 8 брише се.

Чл. 9 постаје чл. 8 без измене.

Чл. 10 постаје чл. 9. — У другој алинеји, други ред, иза речи „комисија“ додати „и инспектора“, а у истом реду „Претседник“ писати малим словом.

Чл. 11 постаје чл. 10. — У седмом реду брисати речи „и истраге“.

Чл. 12 постаје чл. 11. — У првој алинеји, други ред, место речи „пуномоћје“ ставити „пуномоћије“. У другој алинеји, први ред, место речи „Пуномоћја“ ставити „Пуномоћија“.

Чл. 13 постаје чл. 12, мења се и гласи:

„Органи опште државне контроле имају право да обуставе акта и радње за које утврде да су противни законима, правилницима, упутствима и решењима виших државних органа и незаконите или неправилне исплате и трошења.

О предузетим мерама морају органи опште државне контроле одмах писмено известити надлежну контролну комисију и непосредно претпостављени орган државне власти, који ће донети коначну одлуку. Органи опште државне контроле дужни су да надлежном органу државне управе стављају своје предлоге у циљу исправљања установљених неправилности и недостатака“.

Чл. 14 постаје чл. 13, мења се и гласи:

„У случају утврђене кривице или опасности од даље штете по интерес службе, орган опште државне контроле може донети решење да се против одговорног службеног лица покрене дисциплински поступак, а по потреби и да се одмах отстрани са посла.

Ако се ради о руководиоцу надлештва, установе или предузећа, орган опште државне контроле покренуће дисциплински поступак, известиће о томе надлежну контролну комисију и надлежног министра и предложити, у случају потребе, отстрањење руководиоца са посла. Ако се ради о кривичном делу доставиће предмет надлежном јавном тужиоцу.

Сви државни органи дужни су лицима која врше контролу указати сваку потребну помоћ“.

Чл. 15 постаје чл. 14, мења се и гласи:

„Органи опште државне контроле у обиму свог овлашћења могу и сами изрицати дисциплинске казне. Ове казне су: писмена опомена, писмени укор, јавни укор и новчана казна у износу десетине једномесечних припадности и друге казне за које је овлашћени непосредно претпостављени старешина.

Против одлуке органа државне контроле има места жалби надлежној контролној комисији. Казна се уводи у службенички лист, а по оцени надлежне контролне комисије може се објавити и у штампи“.

Чл. 16 постаје чл. 15, мења се и гласи:

„Против одлуке контролног органа има право жалбе старешина надлештва, установе и предузећа као и лице над којим се врши контрола. Жалба се подноси у року од осам дана од пријема одлуке вишем контролном органу чија је одлука коначна. Против поступка лица које врши контролу, старешине надлештва, установа и предузећа као и поједина лица над којима се врши контрола имају право жалбе контролном органу у име чије се врши контрола и то у року од осам дана по завршеном поступку“.

Чл. 17 брише се.

Чл. 18 постаје чл. 16 без измене.

Чл. 19 постаје чл. 17. — У првом реду место речи „обнародовања“ ставити „објављивања“.

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

ВЕЋЕ НАРОДА

Законодавни одбор

Бр. 28

14-III-1946 године

Београд

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Законодавни одбор Већа народа на својим седницама од 13 и 14 марта ове године узео је у претрес предлог Закона о општој државној контроли, достављен му од Претседника Већа народа, а који је на основу члана 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Већу народа Народне скупштине ФНРЈ.

После свестраног проучавања Законодавни одбор је донео приложене измене и допуне поменутог законског предлога.

Достављајући овај извештај, Законодавном одбору је част умолити Веће народа да га изволи у целости усвојити.

За известиоца је одређен Јосип Рус.

Секретар

Д-р Душан Братић, с. р.

Претседник
Законодавног одбора
Већа народа

Бождар Масларић с. р.

Чланови:

Д-р Синиша Станковић, с. р.; Милош Царевић, с. р.; Нинко Петровић, с. р.; Добривоје Радосављевић, с. р.; д-р Јосип Хричевић, с. р.; Јосип Рус, с. р.; Јоза Миљивојевић, с. р.; Драгољуб Илић, с. р.; д-р Бранко Чубриловић, с. р.; Тоне Хафнер, с. р.; Мустафа Хоџа, с. р. и Панко Брашнарџ, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ОПШТОЈ ДРЖАВНОЈ КОНТРОЛИ

(Текст овог извештаја идентичан је са већ приложеним текстом извештаја Законодавног одбора Савезног већа.)

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О БРАКУ

ГЛАВА I

Права и дужности брачних другова

Члан 1

У брачној заједници муж и жена су равноправни.

Члан 2

Супрузи су дужни један другом бити верни и узајамно се помагати.

О вођењу заједничког домаћинства одлучују супрузи споразумно.

Издржавању породице доприносе супрузи сразмерно својим могућностима.

Члан 3

Супрузи имају иста права и дужности према деци; они су дужни старати се заједнички о њиховом издржавању и васпитању.

Члан 4

Сваки је супруг независан у избору рада и занимања.

Супрузи одређују споразумно место заједничког становања.

Члан 5

Супрузи се могу споразумети да им заједничко породично име буде породично име мужа, а могу задржати и сваки своје породично име.

Сваки супруг може своје породично имену додати породично име другог супруга.

Супрузи су дужни изјаснити се приликом склапања брака о свом будућем породичном имену.

Ако се супрузи нису споразумели да носе исто породично име деца ће носити породично име оца.

Изјаве супруга о њиховим породичним именима уписаће се у матичну књигу венчаних.

Члан 6

Имовина коју је један супруг имао у време закључења брака остаје његова сопствена, и он задржава право да управља и располаже њом самостално.

Члан 7

Имовина коју су супрузи стекли радом у току брака је њихова заједничка.

Колики је удео сваког супруга у заједничкој имовини одређује у случају спора суд, према његовом доприносу, процењујући све околности случаја. При томе ће се водити рачуна не само о заради супруга, већ и о његовој помоћи другом супругу, о његовом вођењу домаћих послова, старању о одржавању имовине и сваком другом облику рада и сарадње на управи, одржавању и повећању заједничке имовине.

Члан 8

За обавезе које је један супруг имао пре ступања у брак, као и за обавезе које створи после ступања у брак, не одговара други супруг.

Но за обавезе које у току брака узме на себе један супруг за текуће потребе заједнице, одговара повериоцима и други супруг као да их је он сам створио.

Члан 9

Супрузи могу међусобом да склапају све уговоре који нису противни закону, и да њима заснивају права и обавезе.

Члан 10

Супруг који нема средстава за живот а неспособан је за рад, или је незапослен, има право на издржавање од другог супруга, уколико је овај у стању да му га пружи.

Члан 11

Ближе одредбе о имовинским односима супруга прописале се законима народних република.

ГЛАВА II

Закључење брака

1) Услови за закључење брака

Члан 12

За постојање брака потребно је да су два лица различитог пола изјавила пред надлежним државним органом, на начин предвиђен у закону, сагласност да ступе у брак.

Члан 13

Нема пуноважног брака кад нема слободног пристанка женика и невесте, већ је пристамак изнуђен принудом или дат у заблуди.

Члан 14

Да би брак био пуноважан потребно је да приликом његовог закључења није постојала каква брачна сметња, установљена законом.

Брак закључен мимо неку брачну сметњу огласиће се неважећим.

Члан 15

Нико не може закључити нов брак док му раније закључен брак не престане (чл. 50) или не буде оглашен неважећим.

Члан 16

Не може ступити у брак умоболно лице, ни лице неспособно за расуђивање.

Члан 17

Не могу закључити брак међу собом крвни сродници у правој линији, рођени брат и сестра, брат и сестра по оцу или матери, стриц и синовица, ујак и сестричина, тетка и брата-нац, као ни тетка и сестрић.

Члан 18

Не могу ступити у брак ови сродници по тазбини: свекар и снаха, зет и ташта, очух и пасторка, маћеха и пасторак, без обзира на то да ли је брак услед чијег закључења су они дошли у ове односе престао или је био поништен.

Из важних разлога може надлежни срески суд дозволити брак поменутих сродника по тазбини.

Члан 19

Ванбрачно сродство је сметња за брак као и брачно.

Члан 20

Не може ступити у брак лице које није навршило осамнајест година живота.

Из оправданих разлога може надлежни срески суд дозволити ступање у брак и пре овог доба.

Пре доношења одлуке суд ће саслушати молиоца и његове родитеље, односно стараоце, и испитати све околности случаја.

Одлука суда је коначна.

Члан 21

Забрањен је брак између усвојитеља и усвојеника, као и између стараоца и његовог штићеника за време трајања старатељства.

Из важних разлога може надлежни срески суд овим лицима дозволити ступање у брак.

Брак склопљен мимо ове брачне забране остаје на снази и не може се поништити.

Члан 22

За давање дозволе за ступање у брак у случајевима предвиђеним у чл. 18, 20 и 21 овог Закона надлежан је срески суд на чијем се подручју налази пребивалиште заинтересованог лица, а ако оно нема пребивалишта на територији ФНРЈ онда његово боравиште.

2) Форма закључења брака

Члан 23

Брак се може закључити само пред надлежним државним органом.

Надлежни државни орган пред којим се брак закључује је народни одбор код кога се воде матичне књиге венчаних за подручје на коме имају своје пребивалиште оба вереника или један од њих, а ако немају пребивалиште на територији ФНРЈ онда где имају своје боравиште.

Вереници који желе да склопе брак у неком другом месту могу затражити од надлежног народног одбора да овласти народни одбор надлежан за место где они желе да склопе брак, да се пред њим брак закључи.

Члан 24

У име народног одбора суделује при склапању брака претседник или члан кога народни одбор одреди.

Поред претседника или члана склапању брака присуствује и матичар који под надзором претседника врши све послове у вези са пријавом и уписом брака у матичну књигу венчаних.

Члан 25

Држављанин Федеративне Народне Републике Југославије који има своје пребивалиште или боравиште у иностранству, може склопити брак пред тамошњим конзуларним претставником ФНРЈ или дипломатским претставником који врши конзуларне послове.

Члан 26

Пријаву своје намере да ступе у брак вереници ће учинити матичару надлежног народног одбора.

У пријави вереници ће дати изјаву да ступају у брак слободно и да за њихов брак нема законских сметњи ни забрана, као и да су се међусобно обавестили о стању свога здравља нарочито у погледу туберкулозе и венеричних болести.

Пријаву вереници могу учинити усмено или писмено. О усменој пријави сачиниће се записник.

Уз пријаву вереници ће поднети изводе из књиге рођених или одговарајуће исправе, и кад је то потребно, дозволу надлежног државног органа за ступање у брак.

Вереник који је раније био у браку поднеће доказ да је његов ранији брак престао или да је оглашен неважећим.

Члан 27

Пре него што се приступи склапању брака, претседник народног одбора увериће се да ли је пријава исправна и снабдевена потребним изјавама и исправама.

Он ће упозорити веренике на законске сметње и забране због којих се брак не може склопити и испитаће да ли постоји каква законска сметња или забрана, или околност из које се може извести да нема слободног пристанка вереника.

Претседник народног одбора дужан је да одбије склапање брака, ако утврди да оно по закону није дозвољено.

Члан 28

Против одбијања надлежног органа да изврши венчање може се изјавити жалба среском суду.

Одлука суда којом се дозвољава склапање брака је коначна.

Против одлуке суда којом се потврђује одлука о одбијању склапања брака, вереници се могу жалити окружном суду, чија је одлука коначна.

Подношење ових жалби није везано за рок.

Члан 29

Склапање брака се обавља у службеној просторији нарочито одређеној за то.

Но брак се може склопити и на другом месту, ако то будући брачни другови траже и за то наведу важне разлоге.

Члан 30

За склапање брака потребно је присуство оба будућа брачна друга, најмање два сведока, претседника односно одређеног члана народног одбора и матичара.

Сведок при склапању брака може бити свако пунолетно лице.

Члан 31

У нарочито оправданим случајевима може срески суд надлежан по месту пребивалишта, односно боравишта заинтересованог лица дозволити му да закључи брак преко пуномоћника.

При закључињу брака само једна страна може бити заступљена преко пуномоћника.

Пуномоћје мора бити издато у облику јавне исправе и у њему мора бити тачно означено лице с којим издавалац пуномоћја намерава закључити брак.

Брак преко пуномоћника може се закључити најкасније три месеца по издавању пуномоћја.

Члан 32

Претседник народног одбора ће се осведочити на основу исправа и изјава сведока и самих будућих брачних другова да су они лица која су поднела пријаву за склапање брака.

Затим ће претседник прочитати одредбе чланова 1—10 Главе I овог Закона о правима и дужностима брачних другова.

Потом ће упитати понаособ сваког вереника пристаје ли да ступи у брак са присутним вереником.

После њихових потврдних одговара претседник ће прогласити да је међу њима закључен брак.

Члан 33

Изјављена сагласност брачних другова о ступању у брак унеће се у матичну књигу венчаних, па ће се после тога у истој књизи потписати брачни другови, сведоци, претседник народног одбора или његов заменик и матичар.

Одмах по упису у матичну књигу венчаних издаће се супрузима уверење о закључењу брака (извод из матичне књиге венчаних).

Члан 34

Тек после закључења грађанског брака могу се брачни другови, ако то желе, венчати по верским прописима.

Лица која врше венчање по верским прописима не могу обавити венчање док им супрузи не докажу изводом из матичне књиге венчаних да су закључили грађански брак.

ГЛАВА Ш

Неважност брака

Члан 35

Брак при чијем склапању нису били испуњени услови за постајање брака сматра се да није ни постојао (чл. 12).

Непостојећи брак не повлачи никакве последице брака, а супрузи из таквог брака сматраће се као да никада нису били брачни другови.

Изузетно, у погледу супруга који није знао за недостатак који чини брак непостојећим, оглашење брака непостојећим повлачи последице које наступају поништењем брака.

За децу из непостојећег брака важе исти прописи као за децу из поништеног брака (чл. 47).

Члан 36

Ништав је брак закључен за време трајања ранијег брака једног од супруга.

Ако супрузи изнесу у поступку за поништење њиховог брака да раније брак није пуноважан, претходно ће се судити о пуноважности ранијег брака, и ако тај брак буде оглашен неважећим њихов се брак неће поништити.

Неће се поништити нови брак закључен за време трајања ранијег брака једног од супруга, ако је ранији брак престао у међувремену.

Члан 37

Ништав је брак умоболног лица као и лица неспособног за расуђивање.

Члан 38

Ништав је брак између сродника по крви или по тазбини између којих закон не дозвољава брак.

Но ако је брак закључен између сродника по тазбини између којих је брак могућ само по дозволи суда (чл. 18), може суд коме је поднета тужба за поништење брака дати ову дозволу накнадно.

Члан 39

Ништав је брак ако при његовом склапању нису били присутни оба супруга, или један супруг и пуномоћник другог (чл. 31).

Члан 40

Ништав је брак ако је брачни друг пристао на његово закључење у страху изазваном озбиљном претњом.

Члан 41

Ништав је брак закључен у заблуди о личности брачног друга, кад се мислило да се ступа у брак са једним лицем а ступило се у брак са другим, или кад се ступило у брак са одређеним лицем, али које није оно за које се издавало.

Ништав је брак закључен у заблуди о битним особинама брачног друга, које би другог брачног друга одвратиле од ступања у брак да их је знао и које чине заједнички живот неподношљивим.

Трајна опасна или тешка болест, противприродне навике, полна немоћ, ранија осуда због бешчастејег дела, бременитост жене од другог лица, непоштено занимање, претстављају неколико примера битних особина, те повлаче ништавост брака, ако је други брачни друг био у заблуди о њима.

Члан 42

Право на подизање тужбе за поништење брака из маког од узрока наведених у члановима 36, 37, 38 и 39 овог Закона припада супрузима и свим лицима која имају непосредни правни интерес да брак буде поништен, као и јавном тужиоцу.

Тужбу за поништење брака закљученог за време умне болести или неспособности за расуђивање, једног од супруга могу подићи после престанка умне болести и неспособности за расуђивање, само један или други брачни друг.

Тужба за поништење брака из узрока поменутих у ставу 1 може се подићи и после његовог престанка.

Право подићи тужбу за поништење брака не престаје протеком времена, уколико није што друго у закону наређено.

Члан 43

Поништење брака закљученог под принудом или у заблуди може тражити само брачни друг који је био принуђен или је у заблуди пристао на брак.

Не може се тражити поништење брака ако је протекла година дана од како је принуда престала, или од када је заблуда уочена, а супрузи су живели заједно за то време.

Члан 44

На тужбу родитеља односно стараоца суд може поништити брак који је лице које није навршило осамнаест година закључило без дозволе надлежног суда.

Члан 45

Право подићи тужбу за оглашење брака непостојећим и тужбу за поништење ништавог брака не прелази на наследнике, али наследници тужиоца могу продужити већ започети поступак.

Члан 46

Дејство поништеног брака престаје од дана кад је брак поништен.

После поништења брака сваки супруг узима породично име које је имао пре ступања у брак.

Члан 47

Деца рођења у поништеном браку су брачна.

За односе између родитеља и деце у случају поништења брака важе исти прописи као у случају развода брака.

Члан 48

Имовински односи између супруга чији је брак поништен расправиће се као у случају развода брака, при чему ће се према супругу који је у време закључења брака знао за узрок ништавости поступити као према супругу чијом је кривицом брак разведен.

Члан 49

Супруг који у време закључења брака није знао за недостатак због кога је брак поништен задржава поклоне учи-

њене му поради брака и у току брака од другог супруга или других лица.

Он има право захтевати повраћај поклона које је учи- нио другом супругу, ако је овај знао у време закључења брака за недостатак због кога је брак поништен.

ГЛАВА IV

Престанак брака

Члан 50

Брак престаје смрћу једног супруга, оглашењем једног супруга за умрлог и разводом брака.

Члан 51

Ако су услед несагласности нарави или трајног неспо- разума или неуклоњивог непријатељства, или из ма ког дру- гог узрока брачни односи толико поремећени да је зајед- нички живот постао неподношљив, сваки супруг може тра- жити развод брака.

Сматраће се нарочито да је заједнички живот супруга постао неподношљив ако оба супруга споразумно траже развод.

Ако је поремећај брачних односа настао искључиво кривицом једног супруга, право на тражење развода при- пада само другој страни.

Члан 52

Један супруг може тражити развод брака због прељубе другог супруга.

Право на подизање тужбе престаје по истеку године дана од сазнања за прељубу.

Члан 53

Супруг коме је његов брачни друг радио о глави може тражити развод брака.

Развод се може тражити и кад је други супруг само знао да неко трећи ради о глави његовом брачном другу, па овога није заштитио или обавестио.

Члан 54

Супруг кога његов брачни друг злоставља или му наноси тешке увреде или му својим нечасним животом или на други начин чини заједнички живот неподношљивим, може тражити развод брака.

Члан 55

Развод брака може се тражити због неизлечиве умне болести супруга или његове неспособности за расуђивање настало после склапања брака.

Члан 56

Супруг кога је његов брачни друг злонамерно или без оправданог разлога напустио може тражити развод брака по истеку године дана од напуштања.

Члан 57

Супруг може тражити развод брака ако је његов брачни друг нестао и о њему нема никакве вести за време од две године.

Кад је брачни друг нестао за време рата, развод се може тражити само ако је уз то протекла година дана од престанка непријатељства.

Члан 58

Супруг може тражити развод брака ако је његов брачни друг осуђен за кривично дело против интереса народа и државе или за какво друго бесчастеће дело или осуђен на казну лишења слободе дуже од три године.

Члан 59

Супруг који је приликом ступања у брак променио породично име узима после развода брака презиме које је носио пре закључења брака.

Он може задржати породично име које је узео ступајући у брак, ако је брак разведен кривицом другог супруга.

Члан 60

Право наслеђивања које закон признаје супрузима престаје разводом брака.

Разведени супруг губи такође право да тражи користи предвиђене за њега у тестаменту или ком другом располагању на случај смрти, направљеним пре развода брака од његовог бившег брачног друга.

Члан 61

Обични поклони које су супрузи учинили један другоме пре закључења брака или у току брака не враћају се. Остали поклони, нарочито они у несразмери са имовинским стањем поклонодавца, враћају се и то у оном стању у коме су се налазили у тренутку постанка узрока за развод брака.

Супруг који није крив за развод брака, задржава све поклоне примљене од супруга чијом је кривицом брак разведен.

Место отуђених поклона враћа се вредност или ствар примљена за њих.

Члан 62

Заједничка имовина коју су супрузи стекли у току брака дели се према доприносу сваког супруга.

Члан 63

Пресудом којом изриче развод брака суд ће одлучити о чувању, васпитању и издржавању заједничке деце.

Ако се родитељи нису о овоме споразумели, или ако њихов споразум не одговара интересима деце, суд ће, пошто испита све околности случаја, одлучити хоће ли сва деца остати на чувању и васпитању код једног родитеља, или ће нека остати код мајке, а нека код оца, или ће сва бити поверена неком трећем лицу или никој установи.

Суд може поверити чување и васпитање деце и оном родитељу чијом је кривицом брак разведен, ако то интереси деце захтевају.

Родитељ коме деца нису поверена има право да са њима одржава личне односе, ако суд није што друго одредио а обзиром на интересе деце.

Суд ће, на захтев једног од разведених супруга или старатељског органа, изменити своју одлуку о чувању и васпитању деце и о односима разведених супруга и њихове заједничке деце, уколико то захтевају промењене прилике.

Члан 64

Висину доприноса за издржавање и васпитање деце одређује надлежан суд сразмерно могућностима сваког родитеља.

Сваки родитељ може захтевати да се утврђена висина доприноса прилагоди њиховим промењеним имовинским приликама.

Члан 65

Необезбеђени супруг који је неспособан за рад или незапослен, а који није крив за развод брака, има право захтевати да му се пресудом којом се брак разводи досуди изврстан износ на име издржавања на терет другог брачног друга, сразмерно његовим могућностима.

Право на издржавање престаје ако супруг који га ужива ступи у нов брак.

Члан 66

Право подићи тужбу за развод брака не прелази на наследнике, али наследници тужиоца могу продужити већ започети поступак у циљу доказивања основаности тужбе.

Ако основаност тужбе буде доказана, преживели супруг губи право наслеђа умрлог брачног друга и право на користи из тестамена или ког другог располагања на случај смрти.

Поклони које је преживели супруг добио од свог бившег брачног друга, као и они које је овоме направио враћају се по правилима која важе у случају развода брака (чл. 61).

ГЛАВА V

Надлежност, тужбе и привремене мере у брачним споровима

Члан 67

По тужбама за утврђивање постојања или непостојања брака, тужбама за поништење брака и тужбама за развод брака надлежан је окружни суд на чијем су подручју супрузи имали своје последње заједничко боравиште у Федеративној Народној Републици Југославији. Но тужилац може поднети тужбу и окружном суду на чијем се подручју налази пребивалиште, односно боравиште туженог.

Ако супрузи нису имали заједничко боравиште у ФНРЈ, тужба се подноси окружном суду на чијем се подручју налази пребивалиште, односно боравиште туженог. У случају да тужени нема пребивалиште ни боравиште у ФНРЈ, тужба се подноси окружном суду на чијем се подручју налази пребивалиште, односно боравиште тужиоца.

Кад тужилац у случају из претходног става нема своје пребивалиште ни боравиште у ФНРЈ, Врховни суд ФНРЈ ће одредити који ће окружни суд бити надлежан.

Члан 68

За умоболног супруга као и за неспособног за расуђивање тужбу може подићи његов старалац само по претходној дозволи старатељског органа.

Члан 69

Брачне тужбе могу се подизати и преко пуномоћника.

У пуномоћју мора бити нарочито речено какву ће тужбу пуномоћник подићи и из којих узрока.

Члан 70

Тужени може са своје стране подићи тужбу за поништење брака или за развод брака код суда код кога је тужен.

Одлуке по обема тужбама донеће се једном пресудом.

Противтужба се може подићи и из оних узрока за развод брака из којих се због протека рока одређеног за подизање тужбе ова не би могла подићи.

Члан 71

У брачним споровима суд може наредити извођење доказа по службеној дужности.

Члан 72

У пресуди којом се изриче развод брака утврдиће се и узрок или узроци развода, и кад има кривице за развод, утврдиће се да ли је кривица до једне или обе стране.

Члан 73

Против пресуде окружног суда у брачним споровима незадовољна страна може се жалити вишем суду.

Рок за жалбу је петнаест дана.

Члан 74

По свакој тужби за развод брака претседник окружног суда или судија кога он одреди покушаће мирење супруга.

Претседник може упутити супруге на мирење пред судију среског суда на чијем подручју они имају своје пребивалиште или боравиште.

На мирење морају бити позвана оба супруга.

Мирење се може покушати највише три пута.

Члан 75

На захтев једне стране у брачном спору или по службеној дужности суд ће наредити привремене мере за смештање заједничке малолетне деце и њихово издржавање, као и за становање и издржавање необезбеђеног супруга.

Одређене привремене мере трају до завршетка спора, но суд их може изменити на основани захтев једне или друге стране.

ГЛАВА VI

Примена страног права

Члан 76

Услови за ступање у брак страног држављанина процењују се по закону државе чији је он држављанин.

Но одредбе овог Закона о сметњама које потичу из постојања ранијег брака, сродства, умне болести и неспособности за расуђивање важе и за страног држављанина који жели закључити брак пред надлежним органом ФНРЈ.

Члан 77

Грађанска форма брака обавезна је на територији Федеративне Народне Републике Југославије и за страног држављанина.

Члан 78

Пуноважан је у погледу форме брак који је закључно држављанин ФНРЈ у иностранству на начин прописан тамошњим законом.

Члан 79

Брак у коме је један супруг држављанин ФНРЈ, без обзира на то где је и у којој је форми закључен, може бити оглашен неважећим само из узрока предвиђених у закону ФНРЈ.

Члан 80

Ако су оба брачна друга страни држављани, судови у Федеративној Народној Републици Југославији могу изрећи развод њиховог брака само из узрока који су предвиђени истовремено у законима држава чији су они држављани и у закону ФНРЈ.

ГЛАВА VII

Кривичне одредбе

Члан 81

Службено лице које са знањем суделује при склапању брака који по закону није допуштен, казниће се принудним радом без лишења слободе.

Истом казном казниће се и матичар који својом радњом свесно омогући склапање брака који по закону није допуштен.

За дела из претходних ставова учињена из нехата учињилац ће се казнити новчано до 1.000.— дин.

Члан 82

Претставник верске заједнице или друго лице које противно члану 34 овог Закона изврши обред венчања по прописима вероисповести пре него што је склопљен грањски брак, казниће се принудним радом без лишења слободе или новчано до 20.000.— динара.

Члан 83

Ко склопи брак иако је знао за постојање неке брачне сметње или забране предвиђене овим Законом, уколико тиме не чини кривично дело двоженства или какво друго дело за које је другим прописима прописано тежа казна, казниће се принудним радом без лишења слободе до годину дана или новчано до 10.000.— динара.

ГЛАВА VIII

Прелазне и завршне одредбе

Члан 84

Брак закључен пре ступања на снагу овог Закона пуноважан је ако је био закључен сагласно прописима који су онда били на снази.

Брак закључен пре ступања на снагу овог Закона, који по ранијим законима не би био пуноважан, не може се огласити неважећим, ако узрок неважности није предвиђен овим Законом.

Члан 85

Бракови склопљени у времену од 6 априла 1941 год. до ступања на снагу овог Закона пред војним властима или народноослободилачким односно народним одборима признају се пуноважним ако су били испуњени услови из чл. 13, 15, 16 и 18 овог Закона.

Ови бракови морају се пријавити ради увођења у матичне књиге венчаних најдаље у року од године дана по ступању на снагу овог Закона, осим бракова који су склопљени пред народним одборима и уведени у матичне књиге.

Захтев за увођење у матичне књиге може са потребним доказима поднети сваки супруг матичару надлежном по месту склапања брака или по месту последњег заједничког боравишта супруга. У случају кад супрузи нису живи, захтев за увођење у матичне књиге може поднети и друго лице које има правни интерес.

Склапање односно постојање може се доказивати како исправама тако и сведоцима.

Ако се једна страна противи увођењу у матичне књиге или је макар један супруг умро, захтев за увођење у матичне књиге подноси се среском суду надлежном по месту склапања брака или по месту последњег заједничког бора-вишта супруга.

Ако захтев за увођење у матичне књиге не буде поднет у одређеном року, брак ће се сматрати непостојећим, но деца из таквог брака сматраће се брачном (чл. 35 и 47).

Члан 86

Одредбе овог Закона о личним правима и дужностима супруга и о престанку брака важиће од дана њиховог ступања на снагу и за бракове закључене раније.

Законима народних република прописале се одредбе о имовинским односима између супруга из бракова закључених пре ступања на снагу овог Закона.

Члан 87

Рокови предвиђени у овом Закону за вршење неког права важе и за права настала раније, ако она још постоје, и за њих они почињу тећи даном ступања на снагу овог Закона.

Члан 88

По ступању на снагу овог Закона, у брачним споровима надлежни су само народни судови.

Изузетно од претходног става, судови који су по садашњим прописима били надлежни за решавање брачних спорова по верским прописима довршиће оне брачне спорове по којима је до обнародовања овог Закона била изречена пресуда у првом степену, ако се која од странака томе не противи. У случају поништења првостепене пресуде или ако о њој не буде донета коначна одлука у року од три месеца од дана ступања на снагу овог Закона, одлуке у брачном спору може изрећи само надлежан народни суд.

Члан 89

Суд може по својој слободној оцени узимати у обзир доказе изведене у поступку пред судовима који су до сада били надлежни за решавање брачних спорова по верским

прописима. Тога ради дужни су ови судови, на захтев народног суда, доставити овоме на увид затражене списе спора вођеног пред њима.

Ове таксе плаћене у поступку пред тим судовима урачунаће се у брачном спору пред судом надлежним по овом Закону.

Члан 90

На основу пресуде о растави од стола и постеље донете од надлежног суда пре ступања на снагу овог Закона, изрећиће надлежни суд (чл. 67), на захтев једне странке, развод брака.

Члан 91

Законима народних република могу се прописати услови и начин оснажења бракова закључених пре ступања на снагу овог Закона којима је по ранијим прописима била оспоравана пуноважност.

Члан 92

Даном ступања на снагу овог Закона престају важити сви прописи противни његовим одредбама.

Члан 93

Овај Закон ступа на снагу 30 дана после обнародовања у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О БРАКУ

I

Основна карактеристика пројекта Закона о браку јесте регулисање обавезног грађанског брака на целом подручју Федеративне Народне Републике Југославије. Пројект Закона о браку само остварује одредбе Устава ФНРЈ о завођењу обавезног грађанског брака. У чл. 26, став 1, 2 и 3 Устав јасно одређује:

„Брак и породица су под заштитом државе. Држава законом одређује правне односе брака и породице.

Пуноважан је само брак закључен пред надлежним државним органима. После закључења брака грађани могу извршити и венчање по верским прописима.

Сви брачни спорови спадају у надлежност народних судова.“

Приликом свенародне дискусије о Уставу и у Уставотворној скупштини већ је јасно подвучено да је установа обавезног грађанског брака неизбежна и једино могућа последица једне напредне и демократске државе, нарочито народне државе као што је наша која је у свој Устав уписала начела слободе, савести грађана и одвајање цркве и државе (чл. 25.)

Исто тако, свако друго решење питања брака било би у нашој држави противно великом уставном начелу равноправности свих грађана „без обзира на народност, расу и вероисповест“ (чл. 21). Придавање важности верским разликама и верским моментима при регулисању брака према различитим прописима разних вера у нашој држави значило би истовремено нарушавање ове равноправности наших народа и грађана.

У основи, нико не може данас да спори да је брак једна од важних друштвених установа. Из брака потиче читав низ обавеза и права како између самих супруга, тако и између њих и деце. Извршење тих обавеза од највећег је интереса за заједницу и њену будућност и држава као претставник тих интереса има за дужност да регулише те обавезе и да се постара да оне буду извршене. Нарочито је њена дужност социјална заштита жене као мајке и деце. Сви ови разлози захтевају да држава буде једина која ће својим прописима регулисати како услове и форму за закључење брака, тако и да утврди кад брак престаје и да одреди обим права и обавеза супруга међу собом и у односу према деци. Са овим у вези сасвим је логично да при склапању брака и евентуалним споровима поводом брака учествују и одлучују државни органи, јер они пружају највише гаранција да ће бити спроведени у живот прописи које држава доноси о браку.

Установа брака била је, услед датих историских околности, дуго регулисана на верској основи. Али већ од краја XVIII века, после грађанске француске револуције, почело је продирати схватање да је уређење установе брака искључиво право и дужност државе и да брак треба да буде изузет од владавине вере и цркве. Подвргавање брака верским правилима проглашено је као противно принципу слободе савести. Под утицајем нових идеја уводи се још 1790 године у Француској грађански брак, а за њом га усвајају готово све цивилизоване државе.

Грађански брак постоји као обавезан одавно у многим земљама: у Француској од 1790, у Холандији 1795, у Белгији од 1796, у Румунији од 1864, у Италији 1865, у Швајцарској од 1874, у Немачкој 1875, у Маџарској 1894, у Португалији од 1910, у СССР од 1917, у Шведској од 1920 и у Бугарској од 1945. Он постоји у већини северо-америчких држава као што су Њу-Јорк, Вашингтон, Илинојс, Кентаки, Калифорнија и друге, а у Мексику од 1907. У Јужној Америци он важи у Бразилији, Аргентини, Екватору, Уругвају и другим државама.

Најзад, остварујући обавезан грађански брак, пројекат тиме даје држави оно што јој истински припада, не одузимајући цркви што јој Устав обезбеђује. Извршујући одредбу Устава, пројекат предвиђа да грађани могу после склопљеног грађанског брака обавити и одређено венчање које прописује црква. Наравно, остајући у оквиру уставног гарантовања слободе цркве у верским пословима, ови обреди венчања имају дејства само између цркве и њених припадника и претстављају њихову приватну ствар.

II

Пројекат не само остварује обавезни грађански брак у нашој држави, него регулише цео брачни режим у смислу основних начела нашег Устава и водећи рачуна о важној друштвеној функцији брака у нашој народној републици, о потребама напредне популационистичке политике, о традицијама и обичајима нашега народа и о богатом искуству нама сродних земаља у погледу на брак.

Ради боље прегледности и правилног разумевања значаја и домашаја брачног режима који предвиђа наш пројекат, све његове одредбе могу се поделити у две врсте: а) материјално и б) формално.

а) Материјални прописи

Материјални прописи се тичу права и обавеза супруга, услови за постанак брака и узрока његовог престанка.

1) *Права и обавезе супруга.* — Њихова права и обавезе регулисани су у првој глави пројекта. Основна мисао из које она потиче јесте једнакост супруга како у обавезама, тако и у правима. Ова једнакост је доследно спроведена како у међусобном односу супруга, тако и у односу на децу, јер она најбоље одговара сврси брака, стварању трајне хармоничне животне заједнице човека и жене. Она је велика тековина демократије и изречан пропис нашег Устава који обезбеђује потпуну равноправност жене са мушкарцем у свима доменима друштвеног живота.

У погледу личних односа у браку пројекат наглашава начела узајамне сарадње и слободног обостраног пристанка супруга. Супрузи споразумно одлучују у стварима домаћинства и о месту заједничког становања. Жени је омогућено да очува своју индивидуалност на тај начин што може задржати своје породично име.

Спроведећи узајамност права и сарадњу супруга кроз све основне брачне односе, пројекат прописује да родитељска власт припада подједнако и оцу и мајци. Супрузи имају иста права и дужности према деци.

Што се тиче имовинских брачних односа, пројекат усваја као законски режим одвојеност имовине коју супрузи уносе у брак у моменту склапања брака, јер само он обезбеђује потпуну равноправност жене у браку и одговара економском и правном положају жене коју она данас има у друштву. У погледу имовине стечене у току брака постављено је правило да је та имовина заједничка и установљен је режим заједнице стечене имовине, водећи при томе рачуна да жена у брак уноси не само награду за свој мануелни или интелектуални рад изван породице већ и рад у самој породици старајући се о домаћинству, васпитању деце итд.

2) *Услови за закључење брака.* — Ови услови су регулисани на савремен начин сагласно са закључцима до којих се дошло у демократским и цивилизованим државама. Пројект је брачне препреке свео на најнужније и најнеопходније са гледишта основних захтева медицине и друштвених схватања. У погледу сродства предвиђа се као апсолутна

брачна препрека само сродство у правој линији и побочној до трећег степена, док је сродство по тазбини у првом степену само релативно брачна сметња у погледу које се може дати диспензација.

Пројекат је осим тога усвојио напредно демократско решење по коме деца из непостојећих и поништених бракова су брачна.

3) *Престанак брака*. — Престанак брака је нормиран у духу савремених схватања. Разлози за развод брака су они који постоје у модерним законцима и одговарају како потреби стабилности брака тако и нужности да брак буде човечна и складна заједница човека и жене. У питању узрока за развод брака пројекат се карактерише тиме што, поред набрајања појединих специјалних, опште усвојених разлога за развод брака, садржи и општу одредбу чл. 65 којом су најшире формулисани узроци за развод брака предвиђајући да се развод може тражити и у случају „ако су услед несагласности парова или трајног неспоразума, или неуклоњивог непријатељства или из ма ког другог узрока брачни односи толико поремећени, да је заједнички живот супруга постао неподношљив“. Овим се дају широке могућности суду да узме у обзир и уважи као узрок за развод и такве чињенице које до сада нису могле бити подведене под конкретно одређене узроке. Нарочито се предвиђа да ће се сматрати да је заједнички живот супруга неподношљив ако оба супруга споразумно траже развод. На тај начин се омогућује да се води рачуна о стварном стању које постоји међу супрузима. Чињеница је да су се супрузи — уколико не би ин фраздем легис добили развод брака — растајали и до сада фактички по споразуму из разлога које признаје пројекат или је један супруг напуштао другог услед немогућности даљег заједничког живота. Пројекат даје могућности да се такве ситуације легализују разводом пред судом.

Што се тиче последица развода брака у погледу деце основна мисао пројекта је заштита деце и главна брига приликом доношења одлуке о судбини деце лежи на народном суду.

б) **Формални услови**

Ови услови се тичу форме закључења брака и надлежности за развод брака. Сагласно одредбама Устава, и једно и друго пројекат ставља у надлежност државних органа.

Пројекат предвиђа да се брак закључује пред надлежним народним одбором као државним органом у чије име суделује при склапању брака претседник или члан кога народни одбор одреди. Склапању брака морају по правилу присуствовати оба супруга. Склапање брака се обавља у службеној просторији нарочито за то одређеној и том приликом претседник народног одбора треба да прочита одредбе Главе I о правима и дужностима брачних другова. Усвајање ове релативно свечане форме је изазвано како важношћу брака и схватањима народа, тако и потребом да брзо и сигурно грађански брак заузме своје место.

Услед важности брака и разноврсних последица које има у друштвеном и државном животу, по свим брачним споровима надлежни су у првом степену народни окружни судови.

III

Сагласно Уставу ФНРЈ, који у чл. 44 т. 23 предвиђа у надлежности Федеративне Народне Републике Југославије доношење „основног законодавства о приватном праву“, пројекат Закона о браку доноси само опште и основне прописе о браку. Разрађивање и допуна брачног права остаје за законе народних република, које ће своје прописе донети према особеним традицијама, обичајима и потребама својих народа. Овај пројекат претставља први пример закона овога типа који осигурава решење основних питања једнообразно и оставља народним републикама могућност да у оквиру своје надлежности доносе своје законе сагласно својим особеним приликама.

Пројекат Закона о браку обезбеђује прелаз на ново брачно право без компликација и непотребних сукоба и неизвесности. У томе смислу, са једне стране, потврђују се сви бракови који су према прописима ранијих закона склопљени. Са друге стране, признају се пуноважним бракови склопљени у времену од 6 априла 1941 године до ступања на снагу овог закона пред војним властима или пред народно-ослободилачким, односно народним одборима. По себи се разуме да ови бракови треба да испуне битне услове за ваљаност брака по овом закону и да се уведу у матичне књиге венчаних. Пројекат предвиђа рок од једне године за регистрацију ових бракова и један упрошћени поступак доказивања ових бракова кад се не располаже исправама, што нарочито важи за бра-

кове закључене пред нашим војним властима за време ослободилачке борбе.

Затим, пројекат предвиђа преношење затечених брачних спорова на народне судове. Изузетак је учињен само за оне спорове по којима је донета пресуда у првом степену до дана ступања на снагу овог закона, који треба да у сваком случају буду окончани од стране пређашњих судова надлежних за развод брака у року од три месеца. Најзад, пројекат предвиђа могућност да и већ изречене пресуде до сада надлежних судова о „одвојеном животу“ могу бити потврђене одлуком суда у развод брака.

У својој целини пројекат Закона о браку разрађује и примењује у једној важној и деликатној материји народног живота основне принципе нашег Устава о равноправности грађана, о равноправности жене са мушкарцем „у свим областима државног, привредног и друштвено-политичког живота“, о одвајању цркве и државе, о слободи савести и о заштити коју брак и породица имају од државе. Дубоко демократски и савремени у суштини, овај Закон ће унети ред, потребну једнообразност и хуманост у тако важне и свакодневне односе наших грађана као што су брак и брачни односи.

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ

ВЕЋЕ НАРОДА

Законодавни одбор

Бр. 23

12 марта 1946 године

Београд

ВЕЋУ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Београд

Законодавни одбор Већа народа на својим седницама од 7 и 8 марта ове године узео је у претрес предлог Закона о браку, достављен му од Претседника Већа народа, а који је на основу члана 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања Законодавни одбор је донео приложене измене и допуне поменутог законског предлога.

Достављајући овај извештај, Законодавном одбору је част умолити Веће народа да га изволи у целости усвојити.

За известиоца је одређен д-р Душан Братић.

Секретар

Д-р Душан Братић, с. р.

Претседник
Законодавног одбора
Већа народа

Бождар Масларић с. р.

Ч л а н о в и :

Јоза Миливојевић, с. р.; Срећко Жумер, с. р.; Панко Браш-
наров с. р.; д-р Јосип Хрнчевић, с. р.; Нинко Петровић, с. р.;
Михаило Апостолски, с. р.; Богдан Орешчанин, с. р.; Милан
Поповић, с. р.; Добривоје Радосављевић, с. р.; Мустафа
Хоџа с. р.; Јосип Рус, с. р.; д-р Бранко Чубриловић, с. р.;
д-р Сениша Станковић, с. р.; Тоне Хафнер, с. р.; Милош Ца-
ревић, с. р. и Драдољуб Илић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА ВЕЋА НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О БРАКУ

Назив Закона мења се и гласи: „Основни закон о
браку”.

Испод назива ставити „Увод”.

Чл. 1 (нов)

Брак је законом уређена заједница живота мушкарца
и жене.

Чл. 2 (нов)

Брак је као основа породице под заштитом државе.

У циљу уређења друштвених, личних и материјалних
последика брака, закључење брака и решавање свих односа
који из брака произлазе, предају се у надлежност државним
органима које одређује овај закон.

Чл. 3 (нов)

Овим законом су укинати и замењени сви досадашњи државни прописи о браку. Примена других прописа не може произвести никакве правне последице брака.

Чл. 1 постаје чл. 4 и остаје у првобитној редакцији.

Чл. 2 постаје чл. 5 — мења се и гласи:

„Брачни другови дужни су једно другом бити верни и узајамно се помагати“.

Чл. 3 постаје чл. 6 — У првом реду место речи „Супрузи“ ставити „Брачни другови“.

Чл. 5 постаје чл. 7 — У првој алинеји, први ред, место речи „Супрузи“ и у другој алинеји, први ред, место речи „супруг“ ставити „Брачни другови“ односно „брачни друг“. У другој алинеји, други ред, место речи „другог супруга“ ставити „свог брачног друга“. У четвртој алинеји, други ред, после речи „име“ ставити запету, после речи „носити“ ставити „очево“, а иза речи „име“ ставити тачку и брисати реч „оца“.

Чл. 8 (нов)

О вођењу заједничког домаћинства одлучују брачни другови споразумно.

Издржавању породице доприносе брачни другови сразмерно својим могућностима.

Сваки је брачни друг независан у избору рада и занимања.

Они одређују споразумно место заједничког становања.

Чл. 6 постаје чл. 9 — У првом реду брисати речи „је један супруг имао“ и ставити „један брачни друг има“.

Чл. 7 постаје чл. 10 — У првој алинеји, други ред, место речи „је“ ставити „јесте“, а на крају додати „имовина“. У другој алинеји, први ред, место речи „супруга“ ставити „брачног друга“. У другом реду иза речи „имовине“ ставити запету. У трећем реду брисати реч „случаја“. У четвртном реду место речи „супруга“ ставити „сваког брачног друга“, брисати речи „његовој“ и „другом супругу“ а место тога ставити „једног брачног друга другоме“. У шестом реду место речи „на“ ставити „у“.

Чл. 8 постаје чл. 11 — У првој алинеји, први ред, место речи „супруг” ставити „брачни друг”. У другом реду место речи „створи” ставити „прими”. У трећем реду место „супруг” ставити „брачни друг”. У другој алинеји, први ред, брисати реч „Но” и започети реченицу са „За”. У другом реду место речи „супруг” ставити „брачни друг”. У трећем реду место речи „супруг” ставити „брачни друг”, брисати реч „створио” и ставити „на себе узео”.

Чл. 9 постаје чл. 12 — У првом реду место речи „да склапају” ставити „склапати”. У другом реду брисати реч „да” и место „заснивају” ставити заснивати”.

Чл. 10 постаје чл. 13 — У првом реду место речи „супруг” ставити „брачни друг”. У другом реду брисати речи „другог супруга” и ставити „брачног друга”. У трећем реду место речи „му га пружи” ставити „то учини”.

Чл. 11 постаје чл. 14 — У првом реду место речи „супруга” ставити „брачних другова”.

Поднаслов Главе II — *Закључење брака*, мења се и гласи:

„1) Услови за закључење и пуноважност брака”.

Чл. 12 постаје чл. 15 — У другом реду место речи „спола” ставити „пола”.

Чл. 14 постаје чл. 16 — У другој алинеји место речи „мимо неку брачну сметњу” ставити „упркос постојања неке брачне сметње”.

Чл. 13 постаје чл. 17 и остаје у првобитној редакцији.

Чл. 15 постаје чл. 18 — У другом реду место „(чл. 50)” ставити „(чл. 55)”.

Чл. 16 постаје чл. 19 и остаје у првобитној редакцији.

Чл. 17 постаје чл. 20 — У другом реду после речи „линији” додати „ни сродници у првобитној линији до трећег степена и то:”.

Чл. 18 постаје чл. 21 и остаје у првобитној редакцији.

Чл. 19 постаје чл. 22 и остаје у првобитној редакцији.

Чл. 20 постаје чл. 23 — У другој алинеји, други ред, место речи „доба” ставити „узроста”. Четврта алинеја брише се.

Чл. 21 постаје чл. 24 — Додаје се нова четврта алинеја која гласи:

„Закључењем брака између усвојитеља и усвојеника раскида се усвојење”.

Чл. 22 постаје чл. 25 — У четвртном реду место „18,20 и 21 овог Закона” ставити „21, 23 и 24 овог закона”. У четвртном реду иза речи „пребивалиште” ставити запету и место речи „на територији ФНРЈ онда његово боравиште” ставити „срески суд његовог боравишта”.

Чл. 23 постаје чл. 26 — У другој алинеји, четврти ред, место речи „на територији ФНРЈ онда” ставити „народни одбор за подручје”, а иза речи „пребивалиште” ставити запету. У другој алинеји, други ред, после речи „закључује” додати реч „је”.

Чл. 24 постаје чл. 27 и остаје у првобитној редакцији.

Чл. 25 постаје чл. 28 — У трећем реду брисати реч „ФНРЈ” а у четвртном реду иза речи „претставником” додати реч „Федеративне Народне Републике Југославије”.

Чл. 26 постаје чл. 29 — У четвртој алинеји, други ред после речи „потребно” додати „ослобођење од постојеће брачне сметње и”.

Чл. 27 постаје чл. 30 — У другој алинеји, први ред, после речи „на” ставити „све”. У другом реду брисати речи „због којих се брак не може склопити” и ставити речи „за склапање брака”, а иза речи „ли” додати „за њихов брак”. У трећој алинеји, други ред, брисати реч „оно”.

Чл. 28 постаје чл. 31 — На крају прве алинеје брисати реч „суду” и ставити „народном одбору”. У другој алинеји место „суда” ставити „среског народног одбора”. У трећој алинеји место „суда” ставити „среског народног одбора”. У другом реду исте алинеје место речи „суду” ставити „односно обласном народном одбору”.

Чл. 29 постаје чл. 32 — Прва алинеја мења се и гласи: „Склапање брака се обавља у нарочито одређеној службеној просторији”.

У другој алинеји брише се реч „Но” и реченица почиње великим словом.

Чл. 30 постаје чл. 33 — У другом реду прве алинеје брише се реч „најмање”.

Чл. 31 постаје 34 — У првој алинеји, први ред, место речи „суд” ставити „народни одбор”. У другом реду место

речи „по месту” ставити „за место”, а после речи „односно” ставити „последњег” и брисати реч „заинтересованог”. У трећем реду ставити место речи „лица” реч „вереника”. У трећој алинеји, први ред, место речи „Пуномоћје”, ставити „Пуномоћије”, а у другом реду исте алинеје и у другом реду четврте алинеје место речи „пуномоћја” ставити „пуномоћија”. У четвртој алинеји, први ред, место речи „најкасније” ставити „најдоцније”.

Чл. 32 постаје чл. 35 — У другој алинеји, други ред, место „1—10” ставити „4—13”.

Чл. 33 постаје чл. 36 и остаје у првобитној редакцији.

Чл. 34 постаје чл. 37 — У првој алинеји, први ред, брише се реч „Тек” и и реченица почиње са „После”. У истом реду брише се реч „грађанског”. У другој алинеји, трећи ред, брише се реч „грађански”.

Чл. 35 постаје чл. 38 — У првој алинеји, други ред, место „(чл. 12)” ставити „(чл. 15)”. У трећој алинеји, први ред, место „супруга” ставити „брачног друга”. Четврта алинеја, други ред, „(чл. 47)” ставити „(чл. 52)”.

Чл. 39 (нов)

Брак се може поништити само у случајевима изрично предвиђеним у закону.

Чл. 36 постаје чл. 40 — У првој алинеји, први ред, после речи „брак” ставити „који је”. У трећој алинеји, други ред, место „супруга” ставити „брачних другова”. Друга алинеја, први ред, место „супрузи” ставити „брачни другови”.

Чл. 37 постаје чл. 41 — мења се и гласи:

„Ништав је брак који закључи умоболно лице као и лице неспособно за расуђивање”.

Чл. 38 постаје чл. 42 — У другој алинеји брисати реч „Но” почети реченицу са „Ако”. У другом реду исте алинеје место „(чл. 18)” ставити „(чл. 21)”.

Чл. 39 постаје чл. 43 — У другом реду место речи „супруга” ставити „брачна друга”, место речи „супруг” ставити „брачни друг” и место „(чл. 31)” ставити „(чл. 34)”.

Чл. 40 постаје чл. 44 и остаје у првобитној редакцији.

Чл. 41 постаје чл. 45 — У трећој алинеји, трећи ред, место речи „непоштено” ставити „нечасно”.

Чл. 46 (нов)

Ништав је брак који није закључен у циљу заједнице живота брачних другова.

Чл. 42 постаје чл. 47 — У другом реду прве алинеје место „36, 37, 38 и 39” ставити „40, 41, 42, 43 и 46”, место „Закона” ставити „закона”. Други став мења се и гласи:

„После престанка умне болести и неспособности за расуђивање, тужбу за поништење брака закљученог за време умне болести или неспособности за расуђивање једног од брачних другова може подићи само један или други брачни друг”.

У трећој алинеји, први ред, после речи „ставу 1” додати „овог члана”. У другом реду брисати реч „његовог” а иза речи „престанка” додати „брака.” У четвртој алинеји, први ред, место речи „Право подићи тужбу” ставити „Право на подизање тужбе”, место речи „престаје протеклом времена” ставити „застарева”.

Чл. 43 постаје чл. 48 — У другој алинеји, други ред, место речи „како” ставити „када”.

Чл. 44 постаје чл. 49 — мења се и гласи:

„На тужбу родитеља односно стараоца суд може испитујући све околности, поништити брак који је без дозволе надлежног суда закључило лице млађе од 18 година”.

Чл. 45 постаје чл. 50 — У првом реду место речи „Прво подићи тужбу за оглашење” ставити „Прво на подизање тужбе за проглашење”. У другом реду место речи „тужбу” ставити „тужбе” и брисати реч „ништавог”.

Чл. 46 постаје чл. 51 — Прва алинеја мења се и гласи:

„У случају поништења брака дејство брака престаје од дана кад је брак поништен”.

У другој алинеји, први ред, место речи „супруг” ставити „брачни друг”.

Чл. 47 постаје чл. 52 и остаје у првобитној редакцији.

Чл. 48 постаје чл. 53 — У трећем и четвртном реду место речи „супругу” ставити „брачном другу”.

Чл. 49 постаје чл. 54 — У првом реду прве алинеје место речи „Супруг” ставити „Брачни друг”. У другој алинеји, први ред, место „је” ставити „се”, место речи „пони-

штен" ставити „поништава". У трећем реду место речи „поради" ставити „ради" и место речи „супруга" ставити „брачног друга". Друга алинеја, други ред, место речи „другом супругу" ставити „брачном другу".

Чл. 50 постаје чл. 55 — У првом реду место речи „оглашењем" ставити „проглашењем", а у другом реду место речи „супруга за умрлог" ставити „брачног друга умрлим". У првом реду место речи „супруга" ставити „брачног друга".

Чл. 51 постаје чл. 56 — Прва алинеја, први ред, иза речи „нарави" ставити запету и брисати реч „или". У другом реду после речи „неспоразума" ставити запету и брисати реч „или". У истом реду иза речи „непријатељства" брисати запету. У четвртном реду место речи „супруг" ставити „брачни друг". Друга алинеја, други ред, брисати реч „супруга" и ставити „брачна друга наводећи оправдане разлоге".

Чл. 52 постаје чл. 57 — Прва алинеја, други ред, место речи „другог супруга" ставити „другога".

Чл. 53 постаје чл. 58 — Прва алинеја, први ред, место речи „Супруг" ставити „Брачни друг".

Чл. 55 постаје чл. 60 и остаје у првобитној редакцији.

Чл. 56 постаје чл. 61 — У трећем реду место речи „године дана" ставити „шест месеци".

Чл. 57 постаје чл. 62 — Прва алинеја, први ред, место речи „Супруг" ставити „Брачни друг". У другом реду место речи „никакве" ставити „никаких". Друга алинеја почиње место са „Кад" са „Ако". У другом реду брисати речи „уз то" и ставити „поред тога".

Чл. 58 постаје чл. 63 — У првом реду место речи „Супруг" ставити „Брачни друг". У трећем реду место речи „бесчастеће" ставити „бешчастеће", а испред речи „осуђен" додати „ако је". У истом реду иза речи „дело" ставити запету.

Чл. 59 постаје чл. 64 — Прва алинеја, први ред, место речи „Супруг" ставити „Брачни друг". У другом реду место речи „презиме" ставити породично име. На крају друге алинеје место речи „супруга" ставити „брачног друга".

Чл. 60 постаје чл. 65 — У другој алинеји, први ред, место речи „супруг" ставити „брачни друг".

Чл. 61 постаје чл. 66 — Прва алинеја, први ред, место речи „један” ставити „једно”. Трећа алинеја почиње са „Брачни друг” место са „Супруг”. У другом реду исте алинеје место „супруга” ставити „брачног друга”.

Чл. 62 постаје чл. 67 — На крају место речи „супруга” ставити „брачног друга”.

Чл. 63 постаје чл. 68 — Прва алинеја, други ред, место „васпитању” ставити „васпитавању”. Друга алинеја, трећи ред брисати реч „случаја”. У четвртном реду место „васпитању” ставити „васпитавању”. У петом реду место речи „мајке” ставити „матере”. Трећа алинеја, први ред, место речи „васпитавање” ставити „васпитање”. У петој алинеји место речи „супруга” ставити „брачних другова”. У другом реду исте алинеје место „васпитању” ставити „васпитавању”. У трећем реду место речи „и њихове заједничке деце” ставити „према њиховој заједничкој деци”.

Чл. 64 постаје чл. 69 — Прва алинеја, први ред, место „васпитање” ставити „васпитавање”. У другом реду место „надлежан” ставити „надлежни”.

Чл. 65 постаје чл. 70 — Прва алинеја, први ред, место „супруг” ставити „брачни друг”. Иза речи „или” додати „је”. Друга алинеја мења се и гласи:

Право на издржавање престаје ако разведени брачни друг који га ужива ступи у нов брак, или ако суд испитујући све околности нађе да је разведени брачни друг тога недостојан”.

Чл. 66 постаје чл. 71 — Прва алинеја, први ред, место речи „Право подићи тужбу” ставити „Право на подизање тужбе”. Друга алинеја, први ред, место „супруг” ставити „брачни друг”. У другом реду место „наслеђа” ставити „да наследи”. Трећа алинеја, први ред, место „супруг” ставити „брачни друг”. У другом реду место „направио” ставити „учинио”. У трећем реду место „(чл. 61)” ставити „(чл. 66)”.

Чл. 67 постаје чл. 72 — У првој алинеји, четврти ред, после речи „боравиште” ставити тачку и брисати остатак реченице. У петом реду прве алинеје брисати реч „Но” и реченицу почети са „Тужилац”. На крају алинеје место речи „тужиоца” ставити „туженог”. У другој алинеји, први и четврти ред, и у трећој алинеји, други ред, место речи „ФНРЈ” ставити „Федеративној Народној Републици Југославији”.

Чл. 68 постаје чл. 73 — У првом реду место „супруга” ставити „брачног друга”.

Чл. 69 постаје чл. 74 — Друга алинеја, први ред, место „пуномоћју” ставити „пуномоћију”.

Чл. 75 (нов)

Брачни друг који је опростио дело због којег се може тражити развод брака, не може више поднети тужбу на основу овог дела.

Чл. 70 постаје чл. 76 — У трећој алинеји, други ред, иза речи „због” додати „опроштаја или због”.

Чл. 71 постаје чл. 77 и остаје у првобитној редакцији.

Чл. 72 постаје чл. 78 — У другом реду место речи „и кад” ставити „а кад”.

Чл. 73 постаје чл. 79 и остаје у првобитној редакцији.

Чл. 74 постаје чл. 80 — У трећој алинеји место речи „супруга” ставити „брачна друга”. Четврта алинеја брише се.

Чл. 75 постаје чл. 81 — Прва алинеја, четврти ред, место „супруга” ставити „брачног друга”. У другој алинеји, други ред, место „супруга” ставити „али их”. Реч „их” иза речи „суд” брише се.

Чл. 76 постаје чл. 82 — Друга алинеја, први ред, место речи „Но” ставити „Али”, место речи „Закона” ставити „закона”. У четвртом реду, место речи „ФНРЈ” ставити „Федеративне Народне Републике Југославије”.

Чл. 77 постаје чл. 83 — У првом реду, место речи „Грађанска форма брака” ставити „Форма брака прописана овим законом”.

Чл. 78 постаје чл. 84 — мења се и гласи:

„Пуноважан је у погледу форме брак који закључи држављанин Федеративне Народне Републике Југославије у иностранству по прописима тамошњег закона, осим ако су обоја брачна друга држављани Федеративне Народне Републике Југославије и имају своје пребивалиште у Федеративној Народној Републици Југославији”.

Чл. 79 постаје чл. 85 — У првом и трећем реду место „ФНРЈ” ставити „Федеративне Народне Републике Југославије”.

Чл. 80 постаје чл. 86 — У четвртом реду место речи „ФНРЈ” ставити „Федеративне Народне Републике Југославије”.

Чл. 81 постаје чл. 87 — У другом и трећем реду прве алинеје речи „принудним радом без лишења” заменити речју „лишењем”.

Чл. 82 постаје чл. 88 — мења се и гласи:

„Претставник верске заједнице или друго лице које противно члану 37 овог закона изврши обред венчања по прописима вероисповести пре него што је склопљен брак пред надлежним државним органом, казниће се лишењем слободе до годину дана или новчано до 20.000 динара”.

Чл. 83 постаје чл. 89 — У првом реду место „неке” ставити „какве” У другом реду место „Законом” ставити „законом”. У трећем реду место „које” ставити „која”. У четвртом реду место „прописана” ставити „одређена” и у истом и петом реду место „принудним радом без лишења слободе до годину дана” ставити „лишењем слободе до шест месеци”.

Чл. 84 постаје чл. 90 — У првом реду прве алинеје и у првом и трећем реду друге алинеје реч „Закона” писати малим почетним словом.

Чл. 85 постаје чл. 91 — Прва алинеја, други ред, место „Закона” ставити „закона”. У четвртом реду место „13, 15, 16, и 17 овог Закона” ставити „16, 18, 19 и 20 овог закона”. У другој алинеји, трећи ред, место „Закона” ставити „закона”. Трећа алинеја, други ред, место „супруг” ставити „брачни друг”, место „по месту” ставити „за место”, а исто и у трећем реду. У четвртом реду место „матичне књиге” ставити „матичну књигу венчаних”. Четврта алинеја, први ред, иза речи „постојање” ставити „тих бракова”, брисати реч „како”, а у другом реду брисати реч „тако”. Пета алинеја мења се и гласи:

„Ако се једна страна противи увођењу у матичну књигу венчаних или су један или оба брачна друга умрли, захтев за увођење у матичну књигу венчаних подноси се среском суду надлежном за место склапања брака или за место последњег заједничког боравишта супруга. Суд одлучује по са слушању свих заинтересованих лица”.

У шестој алинеји, први ред, место речи „матичне књиге” ставити „матичну књигу венчаних”. У другом реду место

речи „но” ставити „а”. У трећем реду место „(чл. 35 и 47)” ставити „(чл. 38 и 52)”.

Чл. 86 постаје чл. 92 — Прва алинеја мења се и гласи:

„Одредбе овог закона о личним правима и дужностима супруга и о престанку брака важиће од дана ступања на снагу овог закона и за бракове закључене раније, као и за брачне спорове који су у току”.

У другој алинеји, трећи ред, место „Закона” ставити „закона”.

Чл. 87 постаје чл. 93 — У првом и трећем реду место речи „Закону” и „Закона” ставити „закону” односно „закона”.

Чл. 88 постаје чл. 94 — У првом реду прве алинеје, у четвртном и у седмом реду друге алинеје, место речи „Закона” ставити „закона”. У трећем реду друге алинеје место речи „обнародовање” ставити „објављивање”. У последњем реду друге алинеје место „надлежан” ставити „надлежни”.

Чл. 89 постаје чл. 95 — Последња реч „Закону” мења се у „закону”.

Чл. 90 постаје чл. 96 — У другом реду место „Закона” ставити „закона”, место речи „изрећиће” ставити „изрећи ће”. У трећем реду место „(чл. 67)” ставити „(чл. 72)”.

Чл. 91 постаје чл. 97 и остаје у првобитној редакцији.

Чл. 92 брише се:

Чл. 93 постаје чл. 98 — Место речи „обнародовања” ставити реч „објављивања”.

НАРОДНА СКУПШТИНА ФНРЈ
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. 35

12 марта 1946 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

БЕОГРАД

Законодавни одбор Савезног већа на својим седницама од 7 и 8 марта ове године узео је у претрес предлог Закона о браку, достављен му од Претседника Савезног већа, а који је на основу чл. 63 Устава доставила Влада ФНРЈ Народној скупштини ФНРЈ.

После свестраног проучавања Законодавни одбор је донео приложене измене и допуне поменутог законског предлога.

Достављајући овај извештај, Законодавном одбору је част умолити Савезно веће да га изволи у целости усвојити.

За известиоца одређен је д-р Макс Шнудерл.

Претседник
Законодавног одбора
Савезног већа

Секретар

Д-р Макс Шнудерл, с. р.

Моша Пијаде, с. р.

Ч л а н о в и :

Владимир Симић, с. р.; Радован Мијушковић, с. р.; д-р Милош Московљевић, с. р.; Ђуро Салај, с. р.; Иван Гранђа, с. р.; Сулејман Филиповић, с. р.; Матевж Хаце, с. р.; д-р Јакоб Гргурић, с. р.; Мехмед Хоџа, с. р.; Михаило Ђуровић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О БРАКУ

(Текст овог извештаја идентичан је са текстом извештаја Законодавног одбора Већа народа, који је напред приложен.)

PREZIDIJUM NARODNE SKUPŠTINE
FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

Br. 1612

20 februara 1946 godine

u Beogradu

NARODNOJ SKUPŠTINI FNRJ
VEĆU NARODA

BEOGRAD

Od Vlade FNRJ primili smo predlog Zakona o državnim matičnim knjigama pa Vam isti šaljem na dalji rad.

Sekretar

M. Peruničić, s. r.

Pretsednik

D-r Ivan Ribar, s. r.

PREDLOG ZAKONA
O DRŽAVNIM MATIČNIM KNJIGAMA

ГЛАВА I

OPŠTE ODREDBE

Član 1

Matične knjige po ovom Zakonu vode samo njima predviđeni državni organi.

Član 2

U matične knjige upisuju se sledeće činjenice: rođenje, sklapanje braka, oглаšenje braka nevažećim, razvod braka, smrt, oглаšenje za umrlog, usvojenje, pozakonjenje, priznanje odnosno odricanje i utvrđivanje očinstva i materinstva, prođuženje očinske ili starateljske vlasti, kao i promena imena i prezimena.

U tom cilju vode se posebne matične knjige rođenih, venčanih i umrlih.

Član 3

Državne matične knjige su javne knjige.

Činjenice upisane u matičnim knjigama i koje se njima dokazuju smatraju se kao istinite dok se protivno sudskim putem ne dokaže.

Izvodj iz matičnih knjiga imaju dokaznu snagu javnih isprava.

Član 4

Matične knjige vode se kod mesnih i gradskih odnosno reonskih narodnih odbora.

Vlade narondih republika ili organ koga one ovlaste mogu po saslušanju izvršnog odbora, okružnog narodnog odbora, odrediti da se kod pojedinih mesnih ili gradskih odnosno reonskih narodnih odbora vode matične knjige kako za njihovo područje, tako i za područje obližnjih mesnih narodnih odbora u granicama istog sreza.

Član 5

Dužnost vodioca matičnih knjiga vrši naročito za to postavljeni matičar kao službenik narodnog odbora. U slučaju sprečenosti njega zastupa određeni mu zamenik.

Matičara postavlja i određuje mu zamenika izvršni odbor okružnog narodnog odbora.

Za matičara može biti postavljeno i lice koje vrši koju drugu javnu službu.

Član 6

Ako su kako matičar tako i njegov zamenik privremeno sprečeni u vršenju dužnosti ili su oba u smislu propisa o upravnom postupku isključeni ili izuzeti, izvršni odbor nadležnog sreskog ili gradskog odnosno reonskog narodnog odbora određiće lice koje će privremeno vršiti matičarsku dužnost, o čemu će odmah obavestiti okružni narodni odbor.

Član 7

Viši nadzorni organ nad radom državnog matičara je izvršni odbor neposrednog višeg narodnog odbora.

Član 8

Brakovi sklopljeni u smislu § 33 Zakona o braku pred jugoslovenskim konzularnim ili diplomatskim predstavnikom u

inostranstvu upisuju se u matične knjige venčanih koje se vode kod odnosnih pretstavništava.

Ministar inostranih poslova u sporazumu sa saveznim Ministrom unutrašnjih poslova može odrediti da jugoslovenska konzularna i diplomatska pretstavništva u inostranstvu, gde je potrebno, vode i matične knjige rođenih i umrlih za jugoslovenske državljane u inostranstvu.

U slučajevima iz prethodnih stavova dužnost matičara vršiće jedan službenik koga odredi starešina odnosnog pretstavništva.

Član 9

Pored izvodnog (prvog) primerka matičnih knjiga vodi se i drugi primerak kao prepis izvodnika.

Matične knjige se zaključuju krajem svake godine, pa se overeni drugi primerak najdalje do 15 januara iduće godine šalje na čuvanje višem nadzornom organu (čl. 7).

Jugoslovenska pretstavništva u inostranstvu dostavljace krajem svake godine do označenog roka Ministarstvu inostranih poslova drugi primerak matičnih knjiga koje se kod njih vode. Ovo Ministarstvo može izdavati izvode iz tih knjiga.

Vodilac matičnih knjiga je dužan da o svakom dočinjem upisu ili pribelešci izvršenoj u prvom primerku matičnih knjiga posle odašiljanja drugog primerka, sastavi overeni prepis i ovaj dostavi organu kod koga se čuva primerak radi unošenja.

Član 10

Upis se mora izvršiti čim je data izjava ili primljena pismeno na osnovu koga se vrši. U njemu se mora označiti dan upisa.

Matičar može upisati u matičnu knjigu samo ono što su stranke pred njim izjavile ili što je u pismenu sadržano.

Član 11

Matičar će pročitati upis strankama (prijaviocu) i svedocima, i to će se u knjizi potvrditi.

Upis potpisuju stranke (prijavilac) i matičar a upis sklapanja braka potpisuju pored njih takode državni organ koji je sudelovao pri sklapanju braka i svedoci.

Ako su stranke ili svedoci pri sklapanju braka nepismeni staviće svoj rukoznak i to će potvrditi svojim potpisom jedan svedok naročito za to pozvan.

U slučaju uskraćivanja potpisa to će se kod upisa primeniti.

Član 12

Matičar je dužan da se na shodan način uveri o istinitosti prijave stranke, ako ima razloga da u nju posumnja ili se to inače pokaže potrebnim.

Član 13

Rodenje ili smrt prijavljuju se usmeno ili pismeno matičaru na čijem su se području desili.

Član 14

Rodenje ili smrt na železnici, ladi ili avionu prijavljuje se matičaru nadležnom prema mestu gde se putovanje svršava, odnosno gde leš bude skinut.

Član 15

Rodenje ili smrt koji su prijavljeni posle trideset dana od dana kada su se desili, matičar može da upiše u matične knjige samo po odobrenju višeg nadzornog organa (čl. 7), koji će prethodno stvar ispitati.

Član 16

U svim slučajevima gde je predviđeno da će se izvesna činjenica koja je predmet upisa pribeležiti u kojoj drugoj matičnoj knjizi, matičar je dužan po službenoj dužnosti da u roku od tri dana ovo pribeleži u odgovarajućoj matičnoj knjizi sa strane uz upis na koji se odnosi.

Ako matičnu knjigu u kojoj treba izvršiti pribeležku ne vodi isti matičar koji je nadležan za upis, onda je ovaj poslednji dužan da u roku od tri dana izvesti o provedenom upisu matičara koji vodi matičnu knjigu u kojoj treba izvršiti pribeležku radi njenog provođenja.

Kad se matična knjiga u kojoj treba izvršiti pribeležku vodi u inostranstvu izveštaj o izvršenom upisu dostaviće se u označenom roku Ministarstvu inostranih poslova, koje će shodno postupiti.

Član 17

Ispravke u matičnim knjigama mogu se vršiti samo na osnovu odluke sreskog suda na čijem se području nalazi sedište matičara.

Protiv odluke sreskog suda može se izjaviti žalba okružnom sudu, čija je odluka konačna.

Samo očigledne pogreške može matičar po odobrenju višeg nadzornog organa (čl. 7) ispraviti bez sudske odluke.

Pogrešno uočeno pre zaključenja upisa može matičar sam ispraviti uz napomenu o tome.

Član 18

Svako može besplatno razgledati matične knjige.

Član 19

Zainteresovanim licima izdaće se na njihov zahtev izvod iz matičnih knjiga.

Član 20

Sve prijave i upisi u matičnim knjigama oslobođeni su svih taksa.

Isto tako oslobađa se od taksa izdavanje prvog primerka izvoda iz matičnih knjiga venčanih.

Član 21

Ako su oba primerka matičnih knjiga uništeni ili nestali, rođenje, venčanje i smrt mogu se dokazivati kako drugim ispravkama tako i svedocima.

Član 22

Ako matičar odbije da izvrši službenu radnju koju je po ovom Zakonu dužan učiniti ili ovu nepravilno izvrši, zainteresovana stranka može se protiv toga žaliti višem nadzornom organu (čl. 7).

Protiv rešenja ovog organa može se izjaviti žalba izvršnom odboru okružnog narodnog odbora. Protiv rešenja okružnog narodnog odbora kao prvostepene nadležne vlasti žalba se prijavljuje ministarstvu unutrašnjih poslova narodne republike.

Rešenje drugostepene vlasti je konačno.

POSEBNE ODREDBE

GLAVA II

Matična knjiga rođenih

Član 23

U matičnu knjigu rođenih se upisuju: rođenje, usvojenje, pozakonjenje, priznanje odnosno odricanje i utvrđivanje očinstva i materinstva, produženje očinske ili starateljske vlasti, kao i promena imena i prezimena.

Član 24

Rodenje istoga mora se prijaviti najdalje za petnaest dana od dana rođenja.

U slučaju rođenja mrtvog deteta, to se mora učiniti u roku od 24 časa od trenutka rođenja.

Član 25

Rodenje je dužan da prijavi otac deteta. Ako njega nema ili je u nemogućnosti da to učini prijavu su dužni da izvrše babica i lekar koji su sudelovali pri porođaju, lice u čijem se stanu rođenje desilo i majka čim za to postane sposobna, a tek ako ni ovih lica nema, najbliži susedi koji su saznali za rođenje.

Rodenje koje se desi u porodilištu, bolnici, sanatorijumu ili drugim sličnim javnim ustanovama dužne su uvek da prijave uprave tih ustanova.

Član 26

U matičnu knjigu rođenih će se upisati: dan, mesec, godina i čas kao i mesto rođenja, ime i prezime i pol deteta, ime i prezime, godina starosti, državljanstvo, narodnost, zanimanje i mesto stanovanja roditelja.

Član 27

Ako u vreme prijave ime deteta još nije određeno roditelji odnosno staratelj dužni su da to naknadno prijave najdalje za dva meseca od dana rođenja. Posle ovog roka ime deteta moći će se upisati samo po odobrenju višeg nadzornog organa.

Član 28

Ime i prezime oca vanbračnog deteta upisaće se samo ako ovaj pred matičarem lično prizna očinstvo ili ako je njegovo priznanje dokazano javnom ispravom, kao i u slučaju kad je njegovo očinstvo utvrđeno sudskom odlukom.

Član 29

Nalazak novorođenog deteta mora se najdalje idućeg dana prijaviti mesnom odnosno gradskom ili reonskom odboru. U prijavi se moraju navesti mesto, vreme i okolnosti pod kojima je dete nađeno.

O tome će sastaviti zapisnik u kome će se uz to navesti verovatno doba deteta, pol i ime koje mu je dato, eventualni telesni znaci na detetu, opis odela i ostalih stvari koje su kod njega nađene, kao i državni organ kome je dete predato ili lice kod koga je smešteno.

Matičar će na osnovu ovog zapisnika upisati nahoće u matičnu knjigu rođenih uz oznaku navedenih podataka.

Član 30

Naknadno utvrđivanje porekla deteta, njegovo pozakonjenje na osnovu odluke nadležne vlasti, usvojenje, kao i raskid usvojenja matičar je dužan da pribeleži u matičnoj knjizi rođenih na osnovu odluke nadležnog organa državne vlasti o tome. Radi toga ovaj je dužan da u roku od petnaest dana dostavi odluku tome nadležnom matičaru.

Član 31

U matičnoj knjizi rođenih pribeležiće se izjava o priznanju očinstva ili materinstva, koju posle rođenja budu dali otac ili mati deteta.

Isto tako će se postupiti u slučaju utvrđivanja ili odricanja očinstva ili materinstva na osnovu sudske odluke. Sud je dužan da u roku od petnaest dana dostavi odluku o tome nadležnom matičaru.

Član 32

Ako mati i otac deteta posle njegovog rođenja stupe u brak, pozakonjenje deteta će se na osnovu izjave roditelja pribeležiti u matičnoj knjizi rođenih bilo prilikom sklapanja braka bilo docnije.

Član 33

Odluka nadležnog državnog organa državne vlasti o produženju očinske ili starateljske vlasti kao i odluka o promeni imena i prezimena pribeležiće se u matičnoj knjizi rođenih. Radi toga ovaj organ je dužan da u roku od petnaest dana dostavi odluku o tome nadležnom matičaru.

GLAVA III

Matična knjiga venčanih

Član 34

Matičar nadležan prema mestu sklapanja braka (§ 32 Zakona o braku) dužan je brak sklopljen pred nadležnim državnim organom odmah upisati u matičnu knjigu venčanih. Upis zatim upisuju bračni drugovi, svedoci pri sklapanju braka, državni organ pred kojim je brak sklopljen i najzad matičar.

U slučaju sklapanja braka preko punomoćnika potpisuće se punomoćnik za bračnog druga koga zastupa.

Član 35

U matičnu knjigu venčanih upisaće se: ime i prezime, dan, mesec, godina i mesto rođenja, državljanstvo, narodnost, zanimanje, ranije bračno stanje i mesto stanovanja bračnih drugova, dan, mesec, godina i mesto sklapanja braka, ime i prezime roditelja bračnih drugova, ime i prezime i mesto stanovanja svedoka pri sklapanju braka, ime i prezime i službeno svojstvo državnog organa pred kojim je brak sklopljen i matičara, kao i izjave bračnih drugova o njihovim prezimenima i prezimenu dece (§ 6 Zakona o braku).

Ako jednog od bračnih drugova prilikom sklapanja braka zastupa punomoćnik upisaće se takođe ime i prezime i mesto stanovanja punomoćnika.

Član 36

Pravosnažnu presudu kojom se brak oglašuje nevažećim ili izriče razvod braka sud će dostaviti po službenoj dužnosti nadležnom matičaru radi pribeležavanja ovih činjenica u matičnim knjigama rođenih i venčanih.

Isto tako u matičnim knjigama rođenih će se pribeležiti i sklapanje braka.

GLAVA IV

Matična knjiga umrlih

Član 37

U matičnu knjigu umrlih upisuju se smrt i oglašenje sudskim putem za umrlog.

Član 38

Prijava smrti mora se izvršiti najdalje za tri dana od dana smrti, odnosno nalaženja leša.

Član 39

Prijavu su dužni da izvrše članovi porodice koji su živeli zajedno sa umrlim. Ako njih nema ili su u nemogućnosti da to učine prijavu su dužni da izvrše druga lica koja su živela zajedno sa umrlim, ostali članovi porodice koji su saznali za smrt i lica u čijem se stanu smrt dogodila, a tek ako ni ovih lica nema najbliži susedi koji su za smrt saznali. U slučaju nalaženja leša prijavu je dužan da izvrši organ vlasti koji je leš našao ili kome je to prijavljeno.

Smrt koja se dogodi u bolnici, kasarni, zatvoru i drugim sličnim javnim ustanovama dužni su uvek da prijave uprave tih ustanova.

O izvršenoj smrtnoj kazni sud zvanično izveštava matičara radi upisa u matičnu knjigu umrlih.

Član 40

Pre prijave smrti matičaru pogreb se može izvršiti samo s dozvolom mesnog ili gradskog odnosno reonskog narodnog odbora.

O svakoj ovakvoj dozvoli narodni odbor izveštice odmah nadležnog matičara.

Član 41

Za upis smrti potrebno je prilikom prijave podneti smrtni list izdat od nadležnog organa a ako to nije moguće činjenicu smrti moraju potvrditi dva svedoka.

U slučaju nalaženja leša priložiće se zapisnik o tome sastavljen od nadležnog organa vlasti.

Član 42

U matičnu knjigu umrlih će se upisati: ime i prezime umrlog, dan, mesec, godina i čas kao i mesto smrti, dan mesec i godina rođenja, državljanstvo, narodnost, zanimanje, mesto rođenja i poslednje mesto (ulica i broj) stanovanja umrlog, bračno stanje, ime i prezime bračnog druga, ako je umrli bio oženjen, udovac ili razveden, ime i prezime roditelja umrlog, kao i ime i prezime i mesto stanovanja prijavioca.

Član 43

Pravosnažnu odluku kojom je lice oglašeno za umrlog sud će dostaviti radi upisa u matičnu knjigu umrlih onom matičaru na čijem se području nalazilo poslednje boravište lica oglašenog za umrlo. Ako je ovo mesto nepoznato ili se nalazilo u inostranstvu, odluka će se dostaviti matičaru na čijem se području nalazi mesto rođenja toga lica, a ako se njegovo mesto rođenja ne nalazi na području FNRJ onda matičaru nadležnom za mesto sedišta suda.

U matičnu knjigu umrlih upisaće se pored dodataka iz čl. 42 ovog Zakona, naziv suda koji je doneo odluku, broj i datum odluke, kao i dan koji je u sudskoj odluci utvrđen kao verovatan dan smrti.

Član 44

Smrt kao i oglašenje za umrlog pribeležiće se u matičnoj knjizi rođenih.

GLAVA V

Upis rođenja, sklapanja braka i smrt jugoslovenskih državljana u inostranstvu

Član 45

Rodenje, sklapanje braka i smrt jugoslovenskih državljana u inostranstvu, koji nisu uvedeni u matične knjige koje se vode kod jugoslovenskih predstavništava u inostranstvu, moraju se upisati u domaće matične knjige.

Upis se vrši na osnovu matičnog izvoda izdatog od inostranih matičnih organa, koji je dužna podneti zainteresovana stranka ili na osnovu matičnog izvoda dvstavljenog u smislu međunarodnih konvencija.

Izuzetno od prednjeg stava upis rođenja može se izvršiti po odobrenju višeg nadzornog organa (čl. 7) i na osnovu drugih shodnih dokaza.

Za upis rođenja nadležan je onaj matičar na čijem se području nalazi prebivalište odnosno boravište roditelja, a u nedostatku ovoga mesta poslednjeg boravišta oca odnosno majke. Za upis sklapanja braka nadležan je onaj matičar na čijem se području nalazi prebivalište odnosno boravište mladoženje ili neveste, a u nedostatku ovoga njihovo poslednje boravište, odnosno mesto rođenja. Za upis smrti nadležan je onaj matičar na čijem se području nalazilo poslednje mesto boravišta umrlog.

Ako se po prethodnom stavu ne može odrediti nadležan matičar, upis će se izvršiti u matičnim knjigama kod narodnog odbora u sedištu vlade narodne republike čiji su državljani odnosno lica.

GLAVA VI

Krivične odredbe

Član 46

Ko bez opravdanog razloga propusti da u propisanom roku izvrši prijavu na koju je obavezan po čl. 24, 25, 38 i 39 ovog Zakona kazniće se novčano do 1.000 dinara.

U slučaju nenaplativosti novčane kazne zamenice se prinudnim radom bez lišenja slobode shodno čl. 4 Zakona o vrstama kazne.

Protiv učinioca postupak se neće ni otpočeti ako je prijavu blagovremeno izvršilo drugo lice.

Kaznu izriču mesni i gradski odnosno reonski narodni odbori, koji postupaju po službenoj dužnosti ili na prijavu narodnog odbora kod koga se vode matične knjige.

Protiv presude može se izjaviti žalba neposredno višem narodnom odboru čija je presuda konačna.

Član 47

Matičar ili njegov zamenik koji slučaj rođenja, sklapanja braka ili smrti ili druge činjenice navedene u čl. 2 st. 1 ovog Zakona neosnovano ne uvede u za to propisanu matičnu knjigu, ako time ne učini krivično delo za koje je propisana teža kazna, kazniće se prinudnim radom bez lišenja slobode do godinu dana ili novčano do 1.000 dinara.

Član 48

Za postupak i presuđivanje dela iz čl. 47 ovog Zakona nadležni su sreski sudovi.

Član 49

Ako se u postupku zbog dela iz člana 46 i 47 ovog Zakona pokaže da je potrebno naknadno izvršiti upis ili pribeležku u matičnim knjigama, nadležni organ za krivični postupak obavestiće o tome viši nadzorni organ (čl. 7) koji će se starati o naknadnom upisu ili pribeležci.

GLAVA VII

Prelazna i završna naređenja

Član 50

Matične knjige (knjige rođenih, venčanih i umrlih) koje su po dosadašnjim propisima vodene na području gde nisu postojale državne matične knjige, kao i izvodi sastavljeni iz njih imaju i dalje dokaznu snagu ovog Zakona.

Član 51

Lica koja rukuju matičnim knjigama iz čl. 50 ovog Zakona dužna su na zahtev zainteresovanih lica ili organa državne vlasti izdati im izvode iz tih knjiga o upisima izvršenim pre stupanja na snagu ovog Zakona. Na zahtev nadležnog matičara ona su dužna staviti mu te knjige na raspoloženje radi uvidaja ili prepisivanja.

Lica iz prethodnog stava u pogledu rukovanja dosadašnjim matičnim knjigama i izdavanja izvoda iz njih stoje pod nadzorom nadležnog državnog matičara.

Ko se od tih lica ogreši o propise izdate radi čuvanja matičnih knjiga iz čl. 50 ovog Zakona ili neosnovanje odbije izdavanje izvoda iz njih, ili ne stavi državnom matičaru na njegov zahtev te knjige na raspoloženje radi uvidaja ili prepisivanja, kazniće se prinudnim radom bez lišenja slobode do šest meseci ili novčano do 5.000 dinara.

Član 52

Matičari će voditi posebnu knjigu o svim slučajevima koji se po ovom Zakonu moraju pribeležiti u matičnim knjigama

rođenih, a odnose se na upise u matičnim knjigama iz člana 50 ovog Zakona.

Ovakve slučajeve pribeležiće u posebnoj knjizi onaj matičar na čijem se području nalazi mesto rođenja odnosno lica, a u nedostatku ovoga boravište toga lica.

Član 53

U slučaju kad su oba primerka matičnih knjiga za vreme rata uništena ili nestala, ili usled ratnih prilika nisu u te knjige upisani pojedini slučajevi rođenja i smrti, važiće kao dokaz o tim činjenicama uverenje bilo kod organa državne vlasti (narodno-oslobodilačkog odbora, vojna komanda odnosno komanda partizanskih odreda ili javne ustanove Crvenog krsta, bolnice i dr.), koje su ono izdale na osnovu svojih knjiga i spisa.

Ako se takvo uverenje ne može pribaviti, rođenje i smrt mogu se dokazivati svedodžbama bar jednog verodostojnog svedoka, kome su sve činjenice poznate na osnovu javne isprave kojima se te činjenice dokazuju. Svedodžba se daje pismenom izjavom i mora biti overena od sreskog ili gradskog odnosno reonskog narodnog odbora. Narodni odbor uneće u potvrdu svoju ocenu o verodostojnosti svedoka na osnovu sopstvenog poznavanja. Nadležni organ državne vlasti ili javno-pravna ustanova, čija odluka zavisi od utvrđivanja navedenih činjenica, može da ne prizna dokaznu snagu ovakvoj svedodžbi, ako ima osnova da posumnja u nju.

Protiv njihove odluke zainteresovano lice može se žaliti neposredno višem organu državne vlasti, odnosno organu koji vrši nadzor nad tom javnopravnom ustanovom, čija je odluka konačna.

Venčanje upisano u matične knjige može se, ako su oba primerka tih knjiga za vreme rata uništena ili nestala, dokazivati kako drugim ispravama tako i svedocima.

Član 54

Bliže odredbe za izvršenje ovog Zakona, kao i odredbe o sastavu i vodenju državnih matičnih knjiga i prijavljivanju podataka, o obnovi (rekonstrukcij.) uništenih matičnih knjiga, kao i o prepisivanju matičnih knjiga iz člana 50 ovog Zakona ukoliko je to potrebno za državne svrhe propisaće vlade narodnih republika ili organ koga one ovlaste na osnovu opštih načela koja izdaje savezni Ministar unutrašnjih poslova.

Isto tako vlade narodnih republika ili organ koga one ovlaste propisace odredbe o prenošenju u nove matične knjige dosadašnjih upisa iz matičnih knjiga koje su privremeno vodili narodnooslobodilački odbori.

Član 55

Ovaj Zakon stupa na snagu kad stupi na snagu Zakon o braku.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O DRŽAVNIM MATIČNIM KNJIGAMA

Glavni značaj predloženog Zakona je u tome što se njime uvode na celoj državnoj teritoriji državne matične knjige, koje će voditi isključivo državni organi, dok se dosada vodenje matičnih knjiga u najvećem delu države nalazilo u rukama crkvenih organa. Time se sprovodi u život princip izražen u članu 26 stav 4 Ustava, po kome je evidencija rođenih, venčanih i umrlih u nadležnosti države. Državne t. j. lajičke matične knjige zasnivaju se na demokratskim principima a jednakosti svih građana bez obzira na versku, nacionalnu i rasnu pripadnost, i slobode savesti, koji predstavljaju osnovna načela našeg Ustava. Oba ova principa protive se vodenju matičnih knjiga na verskoj osnovi i od strane organa verskih organizacija, jer se na taj način vrši diskriminacija među građanima prema njihovoj verskoj pripadnosti i utvrđivanju činjenica koje su od uticaja na vršenje građanskih prava, čini zavisnim od verskog momenta, kao i zbog toga što bi se kosilo sa slobodom savesti ako bi upisivanje u matične knjige bilo uslovljeno prethodnim obavljanjem verskih obreda. Vodenje matičnih knjiga od strane državnih organa zahteva i sam cilj i namena tih knjiga, jer one služe za utvrđivanje i dokazivanje činjenica koje su od važnosti za građanski status pojedinih lica i otuda imaju naročiti značaj za društveni i pravni život naroda. Zbog toga je država u najvećoj meri zainteresovana za pravilno vodenje matičnih knjiga, a to se najsigurnije može obezbediti ako se vodenje tih knjiga poveri državnim organima, koji jedini pružaju puno jemstvo za objektivnu i pravilnu primelnu zakonskih propisa u vezi s time. Ovo rešenje se nameće i s obzirom na to što je Ustavom usvojen obavezni građanski brak, koji nužno pretpostavlja vodenje

matičnih knjiga venčanih od strane državnih organa, te je prema tome logično da i ostale matične knjige vode isti organi.

Stanje koje je do rata postojalo u pogledu matičnih knjiga pruža sliku najveće raznolikosti. Pravni režim kome su one bile podvrgnute razlikovao se u trojakom pogledu: 1) u jednom delu države one su bile regulisane državnim zakonima, u drugom delu propisima verskih organizacija; 2) verski propisi bili su različiti za svaku versku organizaciju i svaka od njih je vodila zasebne matične knjige za svoje pripadnike; 3) vođenje tih knjiga bilo je negde u rukama državnih a negde u rukama verskih organa. Tako, na području Banata, Bačke, Baranje i Međumurja postojale su državne matične knjige koje su vodili državni organi. Na celoj ostaloj teritoriji države matične knjige su vodili organi verskih organizacija po verskim propisima ili, kao što je to slučaj sa matičnim knjigama za Muslimane, po državnim propisima. Ove veroispovedne matične knjige vođene su samo za pripadnike odnosno veroispovedi. Jedino u Sloveniji i Dalmaciji, gde su takode postojale veroispovedne matične knjige, državni organi su vodili matične knjige za lica bez konfesije, dok na ostaloj teritoriji takva lica nisu uopšte upisivana u veroispovedne matične knjige.

To je sa jedne strane imalo za posledicu otsustvo dokaza o pravnom statusu lica bez konfesije ili sa druge strane do nametanja bar formalne izjave o pripadanju jednoj veri pojedinim građanima. Druga posledica ovakvog stanja bila je nejednoobraznost u vođenju matičnih knjiga. Pored toga naročito ozbiljan prigovor protiv sistema veroispovednih matičnih knjiga sastoji se u tome što su crkveni organi, u slučaju sukoba državnih i verskih propisa u pogledu pitanja u vezi sa statusom lica, po pravilu uvek davali prvenstvo verskim propisima na štetu pravne sigurnosti.

Sve to kao i potreba izjednačenja zakonodavstva o matičnim knjigama u celoj državi nalagali su uvođenje jednoobraznih državnih matičnih knjiga za celu državu, koje će voditi državni organi.

Državne matične knjige postoje u svim državama koje su usvojile obavezan građanski brak, među ostalim: u Francuskoj, SSSR, Belgiji, Švajcarskoj, Rumuniji, Mađarskoj i Nemačkoj.

Projekt reguliše materiju o matičnim knjigama na savremenoj osnovi. On predviđa obavezno upisivanje u matične knjige svih činjenica koje određuju građanski status pojedinih lica (član 2). Njegovim odredbama se obavezuje pravilno i tačno

vodenje svih podataka koji se unose u matične knjige. Radi toga se predviđa obaveza za pojedina lica i ustanove da moraju prijavljivati državnom matičaru sve slučajeve i okolnosti čije je upisivanje u matične knjige propisano.

Projekt predviđa tri propisne matične knjige o kojima i Ustav izrično govori: knjige rođenih, venčanih i umrlih. U njih se upisuju sve činjenice koje mogu biti predmet upisa u te knjige. Iako sve tri knjige imaju istu dokaznu snagu i svima se priznaje karakter javnih knjiga, knjiga rođenih pretstavlja osnovnu i glavnu matičnu knjigu, jer se u njoj pribeležavaju i oni podaci koji se upisuju u knjigu venčanih i umrlih, tako da su iz nje vidljive sve činjenice koje su od važnosti za građanski status pojedinih lica. Prema tome ova knjiga služi kao jedna vrsta građanskog registra.

Prema članu 4 ovog Zakona matične knjige se vode kod mesnih i gradskih odnosno reonskih narodnih odbora. To je propisano radi toga da bi ove knjige bile što pristupačnije narodu i da bi se olakšalo prijavljivanje slučajeva koji podleže upisu — od strane lica obaveznih na to. Kako međutim za sada pojedini mesni narodni odbori u manjim selima, dok njihova organizacija ne dobije ustaljene forme i s obzirom na nedostatak administrativnih službenika, neće raspolagati sposobnim službenikom za vršenje dužnosti matičara, to je u članu 4 dato ovlašćenje vladama narodnih republika da one same ili organ koga one ovlaste odrede da se kod pojedinih narodnih odbora vode matične knjige ne samo za njihovo područje već i za područje obližnjih mesnih narodnih odbora u granicama istog sreza. Ova odredba pruža ujedno mogućnost da, ukoliko se mesni narodni odbori u manjim selima budu osposobili za vodenje matičnih knjiga, vodenje tih knjiga prenese na njih.

U smislu člana 5 dužnost vodioca matičnih knjiga obavlja naročito za to postavljeni službenik narodnog odbora, koji tu dužnost vrši pod nadzorom određenog člana narodnog odbora. S obzirom na nedostatak spremnih administrativnih službenika u manjim selima predviđeno je da za matičara može biti postavljeno i lice koje vrši drugu javnu službu (na primer učitelj).

Pitanje dosadašnjih matičnih knjiga koje su vodili organi verskih organizacija rešeno je projektom na taj način što se ove knjige ostavljaju u rukama tih organa. A i pošto jedino te knjige mogu pružiti dokaz o činjenicama upisanim u njima pre stupanja na snagu ovog Zakona, i radi zaštite interesa građana

propisano je čl. 51 ovog Zakona da su lica koja rukuju dosadašnjim veroispovednim matičnim knjigama dužna, na zahtev zainteresovanih lica ili organa državne vlasti, izdavati im izvode iz tih knjiga o upisima izvršenim pre stupanja na snagu Zakona. Tim izvodima priznaje se i u buduće dokazna snaga javnih isprava. Pošto međutim označena lica vrše u stvari funkciju koja pripada državnim organima, predviđeno je da ona u pogledu rukovanja dosadašnjim matičnim knjigama i izdavanjem izvoda iz njih stoje pod nadzorom nadležnog državnog matičara i na njegov zahtev dužni su staviti mu te knjige na raspoloženje radi uvidaja ili prepisivanja. Radi obezbedenja podataka iz starih veroispovednih matičnih knjiga za potrebe državnih vlasti, kao na primer za lica koja podležu vojnoj obavezi, predviđa se da će vlade narodnih republikaz doneti bliže propise o prepisivanju tih knjiga ukoliko je to potrebno za državne svrhe (čl. 54).

Na kraju treba istaći da projekt sadrži samo osnovne i bitne odredbe o matičnim knjigama i pretstavlja okvirni zakon na osnovu koga će vlade narodnih republika, odnosno organ koga one ovlaste doneti bliže odredbe o sastavu i vodenju tih knjiga, kao i o njegovom izvršenju i o pitanjima u vezi sa rekonstrukcijom matičnih knjiga uništenih za vreme rata u vezi sa prenošenjem u nove matične knjige dosadašnjih upisa iz matičnih knjiga koje su privremeno vodili narodnooslobodilački odbori. Radi osiguranja potrebnog jedinstva i jednoobraznosti u pogledu sadržine matičnih knjiga određeno je i istovremeno da će savezni ministar unutrašnjih poslova propisati opšta načela za donošenje bližih propisa za izvršenje ovog Zakona.

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ

VEĆE NARODA

ZAKONODAVNI ODBOR

Br. 18

8 marta 1946 godine

Beograd

VEĆU NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Zakonodavni odbor Veća naroda na svojim sednicama od 1 i 2 marta ove godine uzeo je u pretres Predlog Zakona o državnim matičnim knjigama, dostavljen mu od Pretsednika Veća

naroda a koji je na osnovu člana 63 Ustava dostavila Vlada FNRJ Narodnoj skupštini FNRJ.

Posle svestranog proučavanja Zakonodavni odbor je doneo priložene izmene i dopune pomenutog zakonskog predloga.

Dostavljajući ovaj izveštaj, Zakonodavnom odboru je čast umoliti Veće naroda da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioca je određen Miloš Carević.

Sekretar,

D-r Dušan Bratić, s. r.

Pretsednik
Zakonodavnog odbora
Veća naroda

Božidar Maslarić, s. r.

Članovi:

Siniša Stanković, s. r.; Miloš Carević, s. r.; Ninko Petrović, s. r.;
d-r Josip Hrnčević, s. r. Milan Popović, s. r. Mustafa Hodža, s. r.
d-r Branko Čubrilović, s. r.; Dragoljub S. Ilić, s. r.; Tone
Hafner, s. r.; Srećko Žumer, s. r.; Panko Brašnarov, s. r.; Joza
Milivojević, s. r.; Jösip Rus, s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNOG ODBORA VEĆA NARODA O PREDLOGU ZAKONA O DRŽAVNIM MATIČNIM KNJIGAMA

Čl. 1. — menja se i glasi:

»U cilju evidencije ličnih stanja građana vode se državne matične knjige.

Državne matične knjige vode samo državni organi predviđeni ovim zakonom».

Čl. 2. — U drugom redu, mesto reči »oglašenje« staviti reč »proglašenje«. U trećem redu, mesto reči »oglašenje za umrlog« staviti »proglašenje umrlim«. Na kraju alineje brisati reči: »imena i prezimena« i staviti »porodičnog i rodenog imena«.

Čl. 3. — U drugoj alineji, drugi red, brisati reč »protivno« i staviti je na kraju rečenice.

Čl. 4. — Drugi stav menja se i glasi:

»Ministar unutrašnjih poslova narodne republike može odrediti da se kod pojedinih mesnih ili gradskih odnosno reonskih narodnih odbora matične knjige vode kako za njihovo

područje, tako i za područje obližnjih mesnih narodnih odbora u granicama istog sreza».

Čl. 5. — U prvom stavu, prvi red, brišu se reči »dužnost vodioca«, a mesto reči »matičnih knjiga« staviti »Matične knjige«, mesto reči »vrši« staviti »vodi«. U trećem redu brisati reči »njega« a posle reči »zastupa« staviti reč »ga«. U istom redu brisati reč »mu«. U drugoj alineji, drugi red, posle reči »okružnog« staviti »odnosno oblasnog«.

Čl. 6. — U prvom redu brisati reč »kako« i reč »tako«. U poslednjem redu, posle reči »okružni« staviti »odnosno oblasni«.

Čl. 7. — menja se i glasi:

»Viši nadzorni organ nad radom matičara je neposredno viši narodni odbor«.

Čl. 8. — U prvom stavu, prvi red, brisati reči »u smislu § 33 Zakona o braku«. U drugom redu brisati reč »jugoslovenskim«. U istom redu, posle reči »prestavnikom« dodati reč »FNRJ«. U četvrtom redu, mesto reči »odnosnih« staviti »tih«. U drugoj alineji, drugi red, brisati reč »jugoslovenska«. U trećem redu posle reči »prestavništva« dodati reč »FNRJ«. U petom redu brisati reč »jugoslovenske«, a posle reči »državljanec« dodati reč »FNRJ«. U trećoj alineji, drugi red, mesto reči »vršice jedan« staviti »vrši«. U istom redu brisati reč »odnosnog«.

Čl. 9. — Prvi stav, prvi red, mesto reči »izvodnog« staviti »izvornog«. Posle reči »knjiga« staviti zapetu. U drugom redu mesto reči »izvodnika« staviti »izvornika«. U drugoj alineji, prvi red, mesto reči »se zaključuju« staviti »zaključuju se«. U drugom redu mesto reči »najdalje« staviti »najdocnije«. U istom redu mesto reči »iduće« staviti »naredne«. U istoj alineji, treći red, brisati »(čl. 7)«. U trećoj alineji brisati reč »Jugoslovenska«. U istom redu, posle reči »prestavništva« dodati reč »FNRJ«. U četvrtom redu brisati reč »može« i mesto reči »izdavati« staviti »izdaje«.

Četvrta alineja menja se i glasi:

»O svakom docnijem upisu ili pribelešci izvršenoj u prvom primerku matičnih knjiga matičar je dužan da sastavi overeni prepis i da ga dostavi radi unošenja organu kod koga se čuva drugi primerak«.

Čl. 10. — Prvi stav menja se i glasi:

»Upis u matične knjige mora se izvršiti čim je data izjava ili čim je primljeno pismeno na osnovu koga se upis vrši. U knjizi se mora označiti dan upisa«.

U drugoj alineji mesto reči »može« staviti reč »sme«.

Čl. 11. — menja se i glasi:

»Matičar je dužan strankama (prijaviocu) i svedocima pročitati upis i to u knjizi potvrditi.

Upis potpisuju stranke (prijavilac) i matičar, a upis sklapanja braka potpisuje pored njih još i službeno lice pred kojim je brak sklopljen i svedoci.

Ako su stranke koje sklapaju brak ili njihovi svedoci nepismeni, staviće svoj rukoznak, što će potvrditi svojim potpisom naročito za to pozvan svedok.

Uskraćivanje potpisa matičar će zabeležiti u knjigu«.

Čl. 12. — menja se i glasi:

»Ako ima razloga da se posumnja u istinitost prijave ili se to inače pokaže potrebnim, matičar je dužan da se u istinitost prijave uveri na shodan način«.

Čl. 13. — U drugom redu, posle reči »području« dodati reči »rođenje ili smrt«.

Čl. 14. — menja se i glasi:

»Rođenje na železnici, ladi ili avionu prijavljuje se matičaru mesta gde se putovanje završilo.

Smrt na železnici, ladi ili avionu prijavljuje se matičaru mesta gde je umrli sahranjen.

Čl. 15. — U drugom redu, mesto reči »može da upiše« staviti »sme upisati«. U četvrtom redu brisati »(čl. 7)«.

Čl. 16. — Prva alineja menja se i glasi:

»U svima slučajevima gde je predviđeno da će se izvesna činjenica, koja je predmet upisa, pribeležiti u kojoj drugoj matičnoj knjizi, matičar je dužan da u roku od tri dana ovo pribeleži u toj drugoj matičnoj knjizi uz upis na koji se činjenica odnosi«.

U drugoj alineji, drugi red, mesto reči »isto« staviti »isti«. U petom redu, posle reči »pribelešku« staviti tačku i brisati ostatak stava. U trećoj alineji, drugi red, posle reči »inostranstvu« staviti zapeću. U četvrtom redu, posle reči »poslova« staviti tačku i brisati ostatak stava.

Čl. 17. — U prvoj alineji, drugi red, mesto reči »sreskog suda« staviti »sreskog narodnog odbora«. Drugi stav menja se i glasi:

»Protiv odluke sreskog narodnog odbora može se izjaviti žalba okružnom odnosno oblasnom narodnom odboru, čija je odluka konačna«.

Treća alineja briše se, a četvrta alineja postaje treća. U prvom stavu mesto reči »Pogrešno uočeno« staviti »Pogrešku uočenu«. U drugom redu posle reči »ispraviti« staviti zapetu.

Čl. 18 i čl. 19 postaju čl. 18 koji glasi:

Zainteresovanim licima dozvoljava se besplatan uvid u matične knjige.

Na njihov zahtev izdaće im matičar izvod iz matičnih knjiga«.

Čl. 20 postaje čl. 19. — U prvoj alineji, drugi red, briše se reč »svih«.

Druga alineja briše se.

Čl. 21 postaje čl. 20, — menja se i glasi:

»Ako su oba primerka matičnih knjiga uništena ili nestala, rođenje, venčanje i smrt mogu se dokazivati drugim ispravama ili svedocima«.

Čl. 22 postaje čl. 21 — menja se i glasi:

»Aka matičar odbije da izvrši službenu radnju koju je po ovom Zakonu dužan učiniti ili ovu nepravilno izvrši, zainteresovana stranka može tražiti odluku narodnog odbora čiji je službenik matičar.

Protiv ove odluke stranka ima pravo žalbe izvršnom odboru okružnog odnosno oblasnog odbora čija je odluka konačna«.

Čl. 23 postaje čl. 22. — U četvrtom redu mesto reči »imena i prezimena« staviti »porodičnog i rođenog imena«.

Čl. 24 postaje čl. 23. U prvom redu prve alineje mesto reči »istoga« staviti »deteta« i mesto »najdalje za« staviti »najdonije«. U drugoj alineji, prvi red, mesto reči »to« staviti »prijava«. U drugom redu briše se reč »trenutka«.

Čl. 25 postaje čl. 24. — U prvoj alineji, drugi red, posle reči »učini« staviti zapetu. U četvrtom redu mesto reči »stanju« staviti »stanu«, a posle reči »majka« staviti zapetu. U drugoj alineji, drugi red, briše se reč »javnim«.

Čl. 26 postaje čl. 25. — menja se i glasi:

»U matičnu knjigu rođenih upisuju se: dan, mesec, godina, čas i mesto rođenja; porodično i rođeno ime i pol deteta; porodično i rođeno ime, godine starosti, državljanstvo, narodnost, zanimanje i mesto stanovanja roditelja«.

Čl. 27 postaje čl. 26. — U prvom redu posle reči »određeno« staviti zapetu. U trećem redu mesto reči »najdalje za« staviti »najdocnije«. U četvrtom redu mesto reči »moći će« staviti »može«.

Čl. 28 postaje čl. 27. U prvom redu mesto reči »Ime i prezime« staviti »Porodično i rođeno ime«. U trećem redu posle reči »ispravom« brisati ostatak stava i mesto toga staviti »kao i u svakom drugom slučaju koji je zakonom određen«.

Čl. 29 postaje čl. 28 — menja se i glasi:

»Nalazak napuštenog novorođenog deteta mora se prijaviti najdocnije sutradan narodnom odboru na čijem je području nađeno nahoče. U prijavi se moraju navesti mesto, vreme i okolnosti pod kojima je dete nađeno.

O prijavi se sastavlja zapisnik u koji se unose još i sledeći podaci: verovatna starost deteta, pol, dato ime, telesni znaci na detetu, opis odela i ostalih stvari koje su kod njega nađene, ustanova kojoj je dete predato ili lice kod koga je smešteno, kao i podaci o licima koja su dete našla.

Matičar će na osnovu ovog zapisnika upisati nahoče u matičnu knjigu rođenih sa navedenim podacima«.

Čl. 30 postaje čl. 29 — menja se i glasi:

»Na osnovu odluke nadležnog državnog organa matičar je dužan da u matičnoj knjizi rođenih pribeleži naknadno utvrđene roditelje deteta, pozakonjenje, usvojenje i raskid usvojenja.

Nadležni državni organ dužan je da svoju odluku dostavi matičaru u roku od 15 dana«.

Čl. 31 postaje čl. 30 — menja se i glasi:

»U matičnu knjigu rođenih matičar će pribeležiti izjavu o priznanju očinstva ili materinstva, koju posle rođenja budu dali otac ili mati deteta.

Isto tako će se postupiti i u drugim zakonom predviđenim slučajevima utvrđivanja ili odricanja očinstva ili materinstva«.

Čl. 32 postaje čl. 31 — menja se i glasi:

»Ako mati i otac deteta stupe u brak posle rođenja deteta pozakonjenje deteta će se pribeležiti u matičnoj knjizi rođenih prilikom sklapanja braka, a najdocnije u roku od dva meseca«.

Čl. 33 postaje čl. 32 — menja se i glasi:

»Odluka nadležnog državnog organa o produženju oćinske ili starateljske vlasti kao i odluka o promeni porodićnog i rođenog imena pribeležiće se u matičnoj knjizi rođenih. Ova odluka mora se dostaviti nadležnom matičaru u roku od 15 dana«.

Čl. 34 postaje 33 — menja se i glasi:

»Matićar narodnog odbora pred kojim je brak sklopljen dužan je sklopljen brak odmah upisati u matičnu knjigu venćanih. Upis potpisuju braćni drugovi, svedoci pri sklapanju braka, službeno lice pred kojim je brak sklopljen i matićar.

U slućaju sklapanja braka preko punomoćnika potpišaće se punomoćnik za braćnog druga koga zastupa«.

Čl. 35 postaje čl. 34 — menja se i glasi:

U matičnu knjigu venćanih upisaće se: porodićno i rođeno ime, dan, mesec, godina i mesto rođenja, državljanstvo, narodnost, zanimanje, ranije braćno stanje i mesto stanovanja braćnih drugova; dan, mesec, godina i mesto sklapanja braka; porodićno i rođeno ime roditelja braćnih drugova; porodićno i rođeno ime i mesto stanovanja svedoka pri sklapanju braka; porodićno i rođeno ime službenog lica pred kojim je brak sklopljen i matićara; izjave braćnih drugova o njiovim porodićnim imenima.

Ako jednog od braćnih drugova prilikom sklapanja braka zastupa punomoćnik, upisaće se takode porodićno i rođeno ime i mesto stanovanja punomoćnika«.

Čl. 36 postaje čl. 35 — menja se i glasi:

»Sklapanje braka pribeležiće se i u matičnoj knjizi rođenih.

Pravosnažnu presudu kojom se brak proglašuje nevažećim ili izriće razvod braka sud će dostaviti nadležnom matićaru radi pribeležavanja u matićnim knjigama rođenih i venćanih«.

Čl. 37 postaje čl. 36 — menja se i glasi:

»U matičnu knjigu umrlih upisuju se smrt i sudsko proglašenje umrlim«.

Čl. 38 postaje čl. 37 — U prvom redu posle reči »smrti« staviti reč »matičaru«, a mesto reči »najdalje za« staviti »naj-docije«.

Čl. 39 postaje čl. 38 — u trećem redu mesto reči dužni« staviti »dužna«. U šestom redu brisati reč »tek« i posle reči »nema« staviti zapetu. U osmom redu mesto reči »dužan« staviti »dužno«. Mesto reči »organ vlasti« staviti »službeno lice« i mesto reči »našao« staviti »našlo«.

U drugoj alineji, prvi red, mesto reči »koja se dogodi« staviti »lica umrlog«. U drugom redubrisati reč »javnim«. U trećoj alineji brisati reč »zvanično«.

Čl. 40 postaje čl. 39 — u drugoj alineji mesto reči »svakoj ovakvoj« staviti »datoj«.

Čl. 41 postaje čl. 40 menja se i glasi:

»Za upis smrti potrebno je prilikom prijave podneti potvrdu o smrti izdatu od narodnog odbora mesta gde je lice umrlo, a ako to nije moguće, činjenicu smrti moraju potvrditi dva svedoka.

U slučaju nalaženja leša priložiće se zapisnik, sastavljen od nadležnog službenog lica«.

Čl. 42 postaje čl. 41. — u prvom redu mesto reči »će se upisati« staviti »upisaće se«, a mesto »ime i prezime« staviti »porodično i rođeno ime«. U drugom redu posle reči »umrlog« staviti tačku i zapetu. Iza reči »godina« staviti zapetu i brisati slovo »i« i reč »kao«. U petom redu posle reči »umrlog« staviti tačku i zapetu, a mesto reči »ime i prezime« staviti »porodično i rođeno ime«. U sedmom redu mesto reči »ime i puezime« staviti »porodično i rođeno ime«, a iza reči »umrlog« staviti tačku i zapetu. Brisati »kao i ime i prezime« i staviti »porodično i rođeno ime«.

Dodaje se nov drugi stav koji glasi:

»Pri upisivanju nepoznatog leša upisuju se samo poznati podaci«.

Čl. 43 postaje čl. 42 — u prvom i u drugom redu mesto reči »oglašeno za umrlog« staviti »proglašeno umrlim«. U četvrtom redu mesto »oglašenog za umrlo« staviti »proglašenog umrlim«. U osmom redu posle reči »FNRJ« staviti zapetu i brisati reč »onda«.

U drugoj alineji, prvi red, mesto reči »dodataka« staviti »podataka«. U drugom redu mesto »42« staviti »41«. U četvrtom redu mesto reči »verovatan« staviti »verovatni«.

Čl. 44 postaje čl. 43 — menja se i glasi:

»Smrt kao i proglašenje umrlim pribeležiće se u matičnoj knjizi rođenih«.

Glava V — Naslov glave menja se i glasi:

»Upis rođenja, sklapanja braka i smrti državljana FNRJ u inostranstvu«.

Čl. 45 postaje čl. 44. U prvoj alineji, prvi red, briše se reč »jugoslovenskih«. U drugom redu iza reči »državljana« dodaje se reč »FNRJ«. U trećem redu briše se reč »jugoslovenskih«, a posle reči »prestavništava« dodaje se »FNRJ«.

U drugoj alineji, treći red, iza reči »stranka« staviti zapeću.

U trećoj alineji, drugi red, brisati »(čl. 7)«, a u trećem redu brisati reč »shodnih«.

Četvrta alineja menja se i glasi:

»Za upis rođenja nadležan je onaj matičar na čijem se području nalazi zajedničko prebivalište odnosno boravište roditelja, a ako ovoga nema ili je nepoznato matičar poslednjeg boravišta oca odnosno majke. Za upis sklapanja braka nadležan je onaj matičar na čijem se području nalazi prebivalište odnosno boravište jednog ili drugog bračnog druga, a ako ovoga nema ili je nepoznato, matičar njihovog poslednjeg boravišta, odnosno mesta rođenja. Za upis smrti nadležan je onaj matičar na čijem se području nalazilo poslednje boravište umrlog«.

Peta alineja menja se i glasi:

»Ako se po prethodnom stavu ne može odrediti nadležan matičar, upis će se izvršiti po matičnim knjigama kod narodnog odbora u sedištu vlade narodne republike čiji su državljeni lica koja se upisuju«.

Čl. 46 postaje čl. 45 — U drugom i trećem redu mesto reči »čl. 24, 25, 38 i 39« staviti »čl. 23, 24, 37 i 38«.

U drugoj alineji, prvi red, posle reči »nenaplativosti« staviti zapeću i mesto »novčane kazne« staviti »novčana kazna«. U drugom redu brisati reči »prinudnim radom bez«, mesto »lišenja« staviti »lišenjem« i mesto »shodno« čl. 4 Zakona o vrstama kazne staviti »saglasno Zakonu o vrstama kazni«.

U poslednjoj alineji mesto reči »presude« staviti »odluke o kazni«. U drugom redu iza reči »odboru« staviti tačku i brisati ostatak stava.

Čl. 47 postaje čl. 46 — menja se i glasi:

Matičar ili njegov zamenik koji slučaj rođenja, sklapanja braka, smrti ili druge činjenice navedene u čl. 2 st. 1 ovog Zakona neopravdano propusti da uvede u propisanu matičnu knjigu, ako to ne pretstavlja teže krivično delo, kazniće se lišenjem slobode do tri meseca ili novčano do 1.000 dinara.

Za suđenje po ovim delima nadležni su sreski sudovi.
Čl. 48 briše se.

Čl. 49 postaje čl. 47 — U prvom redu mesto „46 i 47“ staviti „45 i 46“. U četvrtom redu brisati reč „krivični“, a iza reči „postupak“ dodati reči „protiv učinioca“. U petom redu brisati „(čl. 7)“ i reč „će“, a mesto reči »stari« staviti »stara«.

Čl. 50 postaje čl. 48 — U četvrtom redu brisati reč »sastavljeni« i iza reči »njih« staviti zapetu. Na kraju ovog člana brisati reči »ovog zakona« i dodati »javnih isprava o činjenicama upisanim u njima pre stupanja na snagu ovog Zakona«.

Čl. 51 postaje čl. 49 — menja se i glasi:

»Lica koja rukuju matičnim knjigama navedenim u čl. 48 ovog Zakona dužna su čuvati ih i na zahtev zainteresovanih lica ili državnih organa izdati izvode iz knjiga o upisima izvršenim pre stupanja na snagu ovog Zakona. Na zahtev nadležnog matičara ta su lica dužna staviti mu te knjige na raspoloženje radi uvida ili prepisivanja.

Lica iz predhodnog stava u pogledu rukovanja dosadašnjim matičnim knjigama i izdavanja izvoda iz njih stoje pod nadzorom nadležnog državnog matičara«.

Poslednja alineja toga člana postaje čl. 50 koji glasi:

»Lica koja se ogreše o propise koji važe za čuvanje matičnih knjiga iz čl. 48 ovog Zakona i odbiju izdavanje izvoda iz njih, ili ne stave državnom matičaru na njegov zahtev knjige na raspoloženje, kazniće se lišenjem slobode do šest meseci i novčano do 5.000 dinara.

Za suđenje po delima iz ovoga člana nadležni su sreski sudovi«.

Čl. 52 postaje čl. 51. — U prvoj alineji, četvrti red, mesto »50« staviti »48«. U drugoj alineji mesto reči »odnosnog« staviti reč »odnosno« i brisati reči »lica, a u nedostatku ovoga«.

Čl. 53 postaje čl. 52 — menja se i glasi:

»U slučaju kad su dosadašnje matične knjige za vreme rata uništene ili nestale, ili usled ratnih prilika nisu u matičnim knjigama upisani pojedini slučajevi rođenja ili smrti, na zahtev

zainteresovanog lica izvršiće se upis ovih činjenica u matične knjige predviđene ovim Zakonom, ako su one utvrđene uverenjem bilo kojeg sadašnjeg državnog organa, narodno-oslobodilačkih odbora, komandi i ustanova narodno-oslobodilačke vojske ili javne ustanove (Crvenog krsta, bolnice i sl.) koje su oni izdali na osnovu svojih knjiga i spisa ili ličnog saznanja svog osoblja ili ljudstva iz svog sastava. Za izvršenje upisa potrebno je odobrenje neposredno višeg narodnog odbora.

Dodaje se nov član 53 koji glasi:

»Kad su pojedina lica u toku rata izgubila život u masovnim pogubljenjima izvršenim od strane okupatora ili njegovih pomagača, u koncentracionim logorima ili u zatvorima u zemlji ili pod sličnim uslovima, na zahtev zainteresovanog lica izvršiće se upis smrti poginulog u matične knjige, ako su masovna ili grupna pogubljenja utvrđena od strane nadležnog državnog organa (Državne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, ili drugih) i ako je dokazano da se koje lice nalazilo među onima na kojima je izvršeno pogubljenje. Upis će se izvršiti samo na osnovu rešenja sreskog narodnog odbora na čijem je području poginuli imao svoje prebivalište odnosno poslednje boravište, kojim se na osnovu izloženih dokaza potvrđuje da je to lice poginulo pod označenim uslovima i određuje upis njegove smrti u matične knjige.

Ovo rešenje objaviće se uobičajenim načinom u mestu prebivališta odnosno poslednjeg boravišta poginulog i protiv njega se zainteresovana lica mogu žaliti u roku od 15 dana od dana objave. Po isteku ovog roka sreski narodni odbor dostaviće predmet sa eventualnim žalbama okružnom odnosno oblasnom narodnom odboru, koji donosi konačno rešenje. Pravosnažno rešenje o utvrđenju smrti sreski narodni odbor dostaviće nadležnom matičaru radi upisa u matične knjige.

Dodaje se nov član 54 koji glasi:

»Ako su dosadašnje matične knjige za vreme rata uništene ili nestale, ili usled ratnih prilika nisu u matičnim knjigama upisani pojedini slučajevi rođenja i smrti, a ne može se primeniti postupak predviđen u čl. 52 i 53 ovog Zakona, rođenje i smrt, kao i venčanja koja su bila upisana u uništenim ili nestalim matičnim knjigama mogu se dokazivati i drugim dokazima. Za sudsko proglašenje umrlih u ovim slučajevima važe posebni propisi.

Dodaje se nov član 55 koji glasi:

»Rođenja u vremenu od 6 aprila 1941 godine do stupanja na snagu ovog Zakona, koja iz bilo koga razloga nisu upisana u matičnim knjigama, dužni su roditelji deteta, a ako ovih nema lica i ustanove kod kojih se dete nalazi, prijaviti matičaru u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona radi upisa u matične knjige.

Ko propusti da u predviđenom roku učini prijavu po prethodnom stavu kazniće se kaznom predviđenom u čl. 45 ovog Zakona.

Matične knjige rođenih za lica rođena posle 1 januara 1900 godine, koje su uništene ili nestale, moraju se obnoviti u roku od godine dana.

Čl. 54 postaje čl. 56 — menja se i glasi:

»Bliže odredbe za izvršenje ovoga Zakona, kao i odredbe o sastavu i vodenju državnih matičnih knjiga, o prijavljivanju podataka o obnovi (rekonstrukciji) uništenih matičnih knjiga o propisivanju matičnih knjiga iz čl. 49 ovog Zakona, propisaće ministri unutrašnjih poslova narodnih republika na osnovu opštih načela koja izdaje savezni Ministar unutrašnjih poslova.

Isto tako ministri unutrašnjih poslova narodnih republika propisaće odredbe o prenošenju u nove matične knjige dosadašnjih upisa iz matičnih knjiga koje su vodili narodno-oslobodilački odbori.

Čl. 55 postaje čl. 57 — menja se i glasi:

»Ovaj Zakon stupa na snagu 30 dana po njegovom objavljivanju u »Službenom listu FNRJ«.

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ

SAVEZNO VEĆE

ZAKONODAVNI ODBOR

Br. 26

8 marta 1946 godine

Beograd

SAVEZNOM VEĆU NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Zakonodavni odbor Saveznog veća na svojim sednicama od 1 i 2 marta ove godine uzeo je u pretres predlog Zakona o državnim matičnim knjigama, dostavljen mu od Pretsednika

Saveznog veća a koji je na osnovu čl. 63 Ustava dostavila Vlada FNRJ Narodnoj skupštini FNRJ.

Posle svestranog proučavanja Zakonodavni odbor je doneo priložene izmene i dopune pomenutog zakonskog predloga.

Dostavljajući ovaj izveštaj, Zakonodavnom odboru je čast umoliti Savezno veće da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioca određen je Sulejman Filipović.

Sekretar

Dr M. Šnuderl, s. r.

Predsednik
Zakonodavnog odbora
Saveznog veća

Moša Pijade, s. r.

Članovi:

Vladimir Simić, s. r.; Mihailo Đurović, s. r.; Mehmed Hodža, s. r.;
dr Jakov Grgurić, s. r.; Matevž Haca, s. r.; Lajčo Jaramazović,
s. r.; Mesud Hotić, s. r.; Sulejman M. Filipović, s. r.; Ivan
Granda, s. r.; dr Jerko Radmilović, s. r.; Đuro Salaj, s. r.;
dr Miloš S. Moskovljević, s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNOG ODBORA SAVEZNOG VEĆA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ O PREDLOGU ZAKONA O DRŽAVNIM MATIČNIM KNJIGAMA

(Tekst ovog izveštaja identičan je sa tekstom izveštaja Zakonodavnog odbora Veća naroda, koji je napred priložen).

PREDLOG ZAKONA

O UČENICIMA U PRIVREDI

Član 1

Učenicom u smislu ovoga zakona smatra se lice koje je na osnovu pismenog ugovora uposleno u industriji, zanatstvu, trgovini ili ma kojoj vrsti radinosti u cilju da učenjem u praktičnom radu i stručnim školovanjem stekne potrebno znanje za obavljanje poslova dotične struke u svojstvu kvalifikovanog radnika.

Struke za koje je potrebno učenje radi sticanja stručne kvalifikacije odrediće savezni Ministar rada u saglasnosti sa Saveznom planskom komisijom.

Član 2

Učenik može biti samo lice koje je navršilo 14 godina, ako je pismeno, duševno i telesno zdravo i sposobno za učenje dotične struke.

Kao najnižu starost za učenje u izvesnim strukama ministri rada narodnih republika mogu propisati i starost veću od 14 godina.

Član 3

Učenje može trajati najviše tri godine.

Vreme učenja u pojedinim strukama određuje savezni Ministar rada u saglasnosti sa Saveznom planskom komisijom.

Član 4

Učenik ima za vreme učenja pravo na platu koja se određuje posebnim propisima. Visina plate i način plaćanja određuje se uredbom Vlade FNRJ na predlog saveznog Ministra rada.

Ukoliko je poslodavac ugovorom o učenju obavezan da učeniku daje stan, hranu i drugo, može vrednost ovih davanja odbijati od plate najviše do 90%.

Član 5

Radno vreme učenika iznosi 8 časova dnevno, odnosno 48 časova nedeljno, ukoliko za izvesnu struku u opšte nije određeno kraće radno vreme.

Učeniku se u radno vreme uračunava i vreme provedeno u stručnoj školi ili na kursu, kao i vreme utrošeno na čišćenje radnih prostorija i postrojenja.

Prekovremeni rad učenika ispod 16 godina zabranjen je.

Član 6

Zabranjuje se svaki rad učenika koji nije u vezi sa učenjem njegove struke, kao na primer obavljanje kućnih ili poljskih poslova poslodavca i tome slično.

Noćni rad učenika ispod 16 godina zabranjen je.

Uposlenje učenika ispod 16 godina na radovima štetnim po zdravlje zabranjeno je. Savezni Ministar rada određuje u saglasnosti sa Saveznom planskom komisijom koji su ti radovi.

Član 7

Učenik ima pravo na plaćeni godišnji odmor od dve nedelje, koji mu se mora dati u vremenu od 1 aprila do 31 oktobra. Izvan ovoga roka godišnji odmor može se dati učeniku samo na njegov izričiti zahtev.

Poslodavac može učeniku u slučaju opravdane potrebe dati i neplaćeno odsustvo sa posla, koje se ne uračunava u vreme učenja, ukoliko je to odsustvo duže od sedam dana u svakoj godini učenja. U vreme učenja ne uračunava se ni odsustvo sa posla usled bolesti učenika ako prelazi dva meseca bolovanja u svakoj godini učenja.

Član 8

Uposlenje učenika vrše organi službe posredovanja rada.

Gde ne postoje organi službe posredovanja rada, uposlenje učenika vršiče sreski narodni odbori prema odredbama ovog zakona.

Član 9

Poslodavac koji ima najmanje tri kvalifikovana radnika dužan je držati učenika. Ministri rada narodnih republika u saglasnosti sa ministrima narodnih republika pod čije rukovodstvo spadaju odnósne privredne grane, određuju koliki se broj učenika najmanje mora i najviše sme držati prema broju uposlenih kvalifikovanih radnika.

Organi službe posredovanja rada vodiće, u cilju planskog uposlenja učenika, stalnu evidenciju o uposlenim kvalifikovanim radnicima i učenicima u pojedinim strukama.

Član 10

Poslodavac je dužan da na osnovu zakonske obaveze odnosno po svom traženju uposli u svojstvu učenika lice koje mu uputi nadležni organ službe posredovanja rada. Ako poslodavac smatra da postoje razlozi koji ga oslobodaju obaveze primanja učenika, izneće ih pismeno. Ove razloge rasmotriće sreski narodni odbor i po saslušanju nadležnog organa službe posredovanja rada doneti odluku.

Svaki poslodavac je dužan, čim se ukaže mogućnost za uposlenje jednog ili više učenika u njegovom preduzeću (radnji), da o tome obavesti nadležni organ službe posredovanja rada. Ako ovaj organ odbije da poslodavcu na njegovo traženje uputi potreban broj učenika, poslodavac se može obratiti sreskom narodnom odboru, da on o tome donese odluku.

Protiv odluke iz stava 1 i 2 ovoga člana može se, preko sreskog narodnog odbora, izjaviti žalbu okružnom narodnom odboru u roku od tri dana po prijemu odluke. Odluka okružnog narodnog odbora je konačna.

Član 11

Lice koje želi da se uposli kao učenik, obratiće se nadležnom organu službe posredovanja rada, koji će ga uputiti na učenje ako ispunjava uslove iz čl. 2 ovog zakona, uzimajući u obzir potrebu za kvalifikovanim radnicima u pojedinim strukama i mogućnost uposlenja. Pri tome se ima uzeti u obzir i želja toga lica u pogledu struke i poslodavca.

Član 12

Poslodavac je dužan da sa licem koje uputi radi učenja struke nadležni organ službe posredovanja rada zaključi pismeni ugovor o učenju u roku od osam dana po prijemu učenika.

Ugovor o učenju mora sadržati:

- 1) porodično i rođeno ime poslodavca (firmu) i mesto u kom će učenik biti uposlen;
- 2) porodično ime, rođeno ime oca i rođeno ime učenika, datum i mesto rođenja, mesto stanovanja učenika;
- 3) porodično i rođeno ime i mesto stanovanja roditelja ili staraoca učenika, ako je učenik maloletan;
- 4) struku koju će učenik učiti;
- 5) propisano vreme i dan početka učenja;
- 6) eventualne odredbe o davanju plate u naturi umesto u novcu;
- 7) izjavu učenika i poslodavca da će ispunjavati ugovorene obaveze.

Ugovor može sadržavati i druge odredbe, ako nisu u protivnosti sa odredbama ovoga zakona i drugim propisima, a korisne su po učenika.

Ugovor se sačinjava u pet istovetnih primeraka, a potpisuju ga poslodavac ili njegov ovlašćeni zastupnik i učenik, a ako je učenik maloletan, njegov zakonski zastupnik ili staralac, koji za to može ovlastiti i drugo lice.

Sreski narodni odbor, pošto utvrdi da odredbe ugovora o učenju odgovaraju postojećim propisima, overiče ugovor i uvesti ga u registar ugovora o učenju. Na svih pet primeraka ugovora sreski narodni odbor stavlja oznaku o registraciji koja mora sadržati redni broj registra, datum registracije, potpis nadležnog organa i pečat. Po jedan primerak registrovanog ugovora dostavlja se ugovornim stranama, organu službe posredovanja rada i okružnom narodnom odboru, a peti prilerak zadržava sreski narodni odbor.

Sreski narodni odbor dužan je da o upisu svakog učenika u registar odnosno o ispisu iz registra obavesti upravu nadležne stručne škole.

Član 13

Sreski narodni odbor po registraciji ugovora izdaće učeniku učeničku knjižicu, koja sadrži: a) porodično ime, rođeno ime oca, rođeno ime, datum i mesto rođenja kao i mesto stanovanja učenika; b) broj i datum upisa u registar ugovora o učenju; v) struku koju učenik izučava, propisano vreme učenja

i dan početka učenja; g) porodično i rođeno ime poslodavca (firmu) i mesto preduzeća (radnje).

Bliže odredbe i obrazac učeničke knjižice propisuje savezni Ministar rada.

Član 14

Ugovor o učenju zaključuje se za vreme koje je propisano za dotičnu struku.

Ako učenik pre isteka propisanog roka bez svoje krivice prekine učenje, računa mu se u vreme učenja već provedeno vreme, ukoliko kod drugog poslodavca iste ili srodne struke nastavi učenje u roku od dva meseca, pa i docnije ako u ovom roku bez svoje krivice nije mogao nastaviti učenje.

Član 15

Dužnosti poslodavca prema učeniku jesu:

1) da mu omogući praktično učenje struke i nastoji da učenik u propisanom vremenu stekne potrebno znanje za obavljanje poslova dotične struke u svojstvu kvalifikovanog radnika. Ako poslodavac nije stručan, dužan je starati se da njegov stručni poslovođa izvrši ovu obavezu;

2) da se stara da učenik uredno pohada stručnu školu (kurs) i da ga savetuje i potstiče da što savesnije radi na svom stručnom i opštem obrazovanju;

3) da neguje i usavršava dobre naklonosti učenika i da ga pogodnim vaspitnim sredstvima odučava od rdavih navika, kao i da nastoji da odnos ostalog osoblja prema učeniku bude korektan;

4) da se stara o zdravlju i telesnom razvoju učenika. Ako je obavezan ugovorom da učeniku daje hranu i stan, poslodavac je dužan da vodi računa da hrana bude ukusna, zdrava, nejednolika i u dovoljnoj količini, a stan higijenski;

5) da razvija kod učenika svest o potrebi higijene i fizičke kulture;

6) da uredno učeniku isplaćuje platu;

7) da ispunjava i druge obaveze u pogledu socijalne i zgravstvene zaštite učenika.

Poslodavac je dužan da učenika posle položenog stručnog ispita uposli u svojstvu kvalifikovanog radnika za vreme od 6 meseci, ako to učenik zahteva. Ako poslodavac smatra da postoje razlozi koji ga oslobadaju ove obaveze, izneće ih pismeno.

Ove razloge rasmotriće sreski narodni odbor i doneti odluku, protiv koje se može podneti žalba okružnom narodnom odboru u roku od 3 dana od dana prijema odluke. Žalba se predaje sreskom narodnom odboru koji je doneo odluku.

Član 16

Dužnosti učenika jesu:

- 1) da savesno i marljivo uči struku i nastoji da se u propisanom vremenu osposobi;
- 2) da uredno pohađa i završi stručnu školu (kurs), kao i da radi na svom stručnom i opštem obrazovanju;
- 3) da ispunjava naredbe poslodavca i starijih u preduzeću (radnji) i da im ukazuje dužno poštovanje, a sa drugovima da održava drugarske odnose;
- 4) da se pristojno ponaša i poštuje kućni red, ako stanuje ili se hrani kod poslodavca;
- 5) da neguje fizičku kulturu i podiže svoj kulturni nivo; da vodi računa o svom zdravlju i higijeni; i da se kloni rdavih uticaja;
- 6) da saraduje na poboljšanju rada preduzeća i ispunjava ostale obaveze po postojećim propisima.

Član 17

Zabranjene su fizičke kazne, ukidanje ili smanjenje zarade kao i ograničenje lične slobode učenika.

Disciplinsko kažnjavanje učenika vrši u granicama ovog zakona poslodavac, odnosno poslovođa ako poslodavac nije stručan.

Disciplinske kazne su opomena i ukor. U ponovljenom slučaju disciplinske krivice učenika, poslodavac može tražiti od nadležnog sreskog narodnog odbora da ga ukori i posavetuje, a u težim slučajevima može tražiti i raskid ugovora o učenju.

Član 18

Učenički odnos prestaje:

- 1) kad učenik položi propisani stručni ispit, a ukoliko ispit nije propisan, kad istekne propisano vreme učenja;
- 2) kad učenik stupi na otsluženje obaveznog vojnog roka;

3) prestankom rada poslodavca odnosno njegovih nasljednika;

4) raskidom ugovora o učenju;

5) smrću učenika.

Član 19

Ugovor o učenju mogu raskinuti obe strane, samo kad za to postoje važni razlozi.

Važnim razlozima smatraju se:

1) za učenike:

a) ako učenik postane telesno i duševno nesposoban za učenje struke ili ako bi nastavak učenja pretstavljao ozbiljnu opasnost za njegov život i zdravlje što se utvrđuje lekarskim pregledom;

b) ako poslodavac oboli od bolesti koja može da bude opasna po život i zdravlje učenika ili ako neki od ukućana poslodavca oboli od takve bolesti, a učenik stanuje ili se hrani kod poslodavca i ne može naći stan i hranu na drugom mestu;

v) ako poslodavac preseli preduzeće (radnju) u drugo mesto u koje učenik ne želi da ide;

g) ako mu za vreme od mesec dana bude onemogućeno učenje usled nedolaženja poslodavca na posao ili nedostatka stručnog lica u preduzeću (radnji);

d) ako mu poslodavac i posle opomene sreskog narodnog odbora onemogućava učenje ili prema njemu grubo postupa;

đ) ako mu poslodavac ne daje dovoljno mogućnosti za učenje struke;

e) ako poslodavcu presudom bude zabranjeno obavljanje radnje duže od mesec dana ili ako prestane da obavlja radnju po svojoj volji;

ž) ako mu poslodavac ne isplaćuje uredno novčanu zaradu, odnosno ako mu ne daje odgovarajuću hranu, stan i drugo, ukoliko je na to ugovorom obavezan;

2) za poslodavce:

a) ako je ugovor zaključen na osnovu lažnih isprava ili ako je učenik u vremenu zaključivanja ugovora bio u neraskinutom učeničkom odnosu;

b) ako učenik bez odobrenja poslodavca ili bez opravdanih razloga napusti rad i ne vrati se na posao u roku od osam dana;

v) ako učenik postane telesno ili duševno nesposoban za učenje struke ili ako bi nastavak učenja predstavljao ozbiljnu opasnost po njegov život i zdravlje, što se utvrđuje lekarskim pregledom;

g) ako učenik oboli od bolesti, koja može da bude opasna po život i zdravlje poslodavca i drugih lica;

d) ako učenik bude osuđen na kaznu lišenja slobode ili prinudnog rada za vreme duže od dva meseca ili zbog prestupa učinjenog iz koristoljublja ili protiv javnog morala.

Član 20

Poslodavac je dužan da u roku od tri dana prijavi nadležnom sreskom narodnom odboru svaki prestanak ugovora o učenju, kao i dan i uzrok prestanka učenja. Ukoliko ne postoji spor o raskidu ugovora o učenju, prijavljene podatke će sreski narodni odbor upisati u učeničku knjižicu i o tome obavestiti nadležni organ službe posredovanja rada i upravu nadležne stručne škole.

Član 21

U slučaju nastalog spora zbog raskida ugovora o učenju, uputiće sreski narodni odbor ugovorne strane da se u roku od osam dana obrate nadležnom radnom sudu.

Član 22

U mestima sa najmanje 30 neopskrbljenih učenika okružni narodni odbori osnivaće učeničke domove internatskog tipa koji će biti pod njihovim neposrednim rukovodstvom. Ove domove mogu osnivati i sreski narodni odbori pod svojim neposrednim rukovodstvom.

Za održavanje ovih domova služe:

1) doprinosi učenika odnosno doma, koji ne mogu biti veći od 90% njihovih plata;

2) sredstva narodnih odbora određena za ovu svrhu;

3) deo sredstava fondova za stručno obrazovanje učenika koji će se osnovati pri okružnim narodnim odborima, a u koje ulaze:

- a) novčane kazne izrečene po ovom zakonu;
- b) dotacije i prilozi državnih organa i javnih i privatnih preduzeća, ustanova i organizacija, kao i pojedinaca;
- v) ostali prihodi.

Odredbe o organizaciji i o radu ovih domova kao i fondova za stručno obrazovanje učenika propisuju ministarstva rada narodnih republika.

Član 23

Za učenike državnih preduzeća opštedržavnog značaja mogu osnivati učeničke domove internatskog tipa savezna ministarstva pod čijom se upravom ta preduzeća nalaze.

Za učenike državnih preduzeća koja su pod upravom ministarstva narodnih republika mogu ta ministarstva osnivati takve učeničke domove.

Ove domove izdržavaju i njihovu organizaciju i rad propisuju odnosna ministarstva u saglasnosti sa nadležnim ministrom rada.

Član 24

U mestima sa najmanje 20 učenika u privredi osnivaće se stručne škole za učenike, a u mestima sa manjim brojem učenika kurseve za učenike organizovaće i vodiće stručne škole iz najbližih mesta.

Opšte odredbe o stručnim školama za učenike u privredi propisaće uredbom Vlada FNRJ.

Član 25

Radnički poverenici dužni su da narodnim odborima pomažu u kontroli izvršavanja ovog zakona i da ih izveštavaju o zapaženim nedostacima i nepravilnostima.

Sindikalne organizacije radnika i nameštenika imaju pravo, kad to nađu za potrebno, da se obaveštavaju o stanju, radu i vaspitnom uspehu u učeničkim domovima, stručnim školama i kursevima, i da svoja zapažanja i predloge dostavljaju narodnim odborima i nadležnim ministarstvima.

Član 26

Za prekršaje odredaba iz člana 5, 6, 7, 9, 12, 15, 17 i 20 ovog zakona, ukoliko delo ne potpada pod odredbe krivičnog zakona, kazniće se poslodavac, odnosno stručni poslovođa, a u

državnim i zadružnim preduzećima, ustanovama i organizacijama odgovorni rukovodilac, sledećim kaznama:

1) opomenom, koja se o trošku kažnjenog može objaviti u dnevnoj štampi;

2) novčanom kaznom do 10.000 dinara;

3) lišenjem slobode do 30 dana.

Pri odmeravanju kazne uzimaće se u obzir težina dela, povrat, zla volja i stepen bezobzirnosti učinioca.

Kaznu izriče nadležni okružni narodni odbor, protiv čije se odluke može u roku od 8 dana od dana prijema odluke podneti žalba ministarstvu rada narodne republike. Žalba se predaje okružnom narodnom odboru koji je izrekao kaznu. Blagovremeno izjavljena žalba odlaže izvršenje kazne.

Član 27

Po isteku propisanog vremena učenja, učenik se može prijaviti ispitnoj komisiji radi polaganja stručnog ispita, ako je za odnosnu struku isti propisan i ukoliko mu završena stručna škola ne daje kvalifikaciju kvalifikovanog radnika. Ako radnički poverenici odnosno radnički poverenik u malom preduzeću smatraju da je učenik i pre isteka propisanog vremena učenja izučio struku, ispitna komisija mora da ga pusti na ispit, ukoliko je učenik proveo na učenju bar polovinu propisanog vremena.

Po obavljenom ispitu, ispitna komisija ili oglašava učenika za kvalifikovanog radnika dotične struke, i o tome mu izdaje svedočanstvo ili mu saopštava rok u kome može ispit ponoviti. Ovaj rok ne može biti duži od šest meseci. Ispit se može ponoviti dva puta. Učenik koji je pre propisanog vremena učenja polagao ispit i nije ga položio, može ispit ponoviti tek pošto istekne propisano vreme njegovog učenja.

Opšte odredbe o polaganju ispita i ispitnim komisijama, kao i o ispitnim programima za pojedine struke propisaće uredbom Vlada FNRJ.

Član 28

Radnici koji su u izvesnoj struci, za koju je propisan ispit, bili do dana donošenja ovog zakona razvrstani kao kvalifikovani radnici po postojećim propisima, iako formalno nisu kvalifikovani, imaju pravo da stručni ispit po ovom zakonu polažu najdalje do 31 decembra 1948 godine.

Lica koja se osposobe u nekoj struci izvan propisa koji po zakonu važe za tu struku, mogu polagati stručni ispit propisan za tu struku. Savezni Ministar rada izdaće opšta uputstva za polaganje takvih ispita.

Član 29

Ukidaju se svi privatni domovi učenika u privredi i privatne organizacije za uposlavanje učenika. Imovina postojećih takvih domova i organizacija stavlja se pod upravu državnih organa i sa njome će se upravljati i raspolagati na način koji propišu ministri rada narodnih republika.

Član 30

Bliže odredbe za izvršenje ovog zakona izdavaće po potrebi, savezni Ministar rada.

Član 31

Ovaj zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu FNRJ«.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O UČENICIMA U PRIVREDI

U staroj Jugoslaviji uređenje radnih odnosa uopšte putem zakona o zaštiti radnika i zakona o radnjama davalo je punu mogućnost vlasnicima preduzeća (radnja) da eksploatišu svoje radnike do krajnjih granica. Faktično, Zakon o zaštiti radnika pretvorio se u zakon za zaštitu interesa vlasnika — poslodavca — jer je to i bio pravi cilj onih koji su ga doneli i primenjivali. Bez obzira na neke formalne propise ovih zakona naročito su šegrti bili prepušteni nemilosrdnoj eksploataciji njihovih poslodavaca.

Državni plan o uposlenju i stručnom osposobljavanju šegrtu u staroj Jugoslaviji nije se mogao ni zamisliti, a privatna inicijativa, u koliko je postojala, bila je u rukama samih poslodavaca ili zaštitnika njihovih interesa. »Privrednik«, »Hrvatski radiša« i slične organizacije kako po svojim ciljevima tako i po klasnoj pripadnosti njihovih rukovodilaca imali su ulogu dobavljača omladinske radne snage poslodavcima. Zato je sasvim

prirodno da pre rata šegrta nisu imali mnogo koristi od ovih organizacija a u toku rata veliki je broj njihovih funkcionera pretvorio se u narodne neprijatelje, ratne dobitnike, špekulante ili ratne zločince, dajući na taj način izdajnički karakter i samim organizacijama.

Po pravilu šegrt je radio sve drugo više nego što je učio struku. Zato je vreme učenja produžavano, ali po svršetku učenja pa čak i položenog ispita, radnik je bio nedovoljno kvalifikovan, teško je nalazio posao i često je bio primoran da se bavi poslom van svoje struke ili da traži nameštenje u državnoj upravi (poslužitelji, policajci, žandarmi i sl.). U stvari je to i bio pravi politički cilj bivših vlastodržaca, jer im je bilo potrebno da radnička klasa, kao njihov glavni neprijatelj, bude što više nesposobna za samostalan život i borbu i što više zavisna od poslodavaca i državne vlasti.

U toku oslobodilačkog rata kroz narodnu revoluciju narodne mase na čelu sa radničkom klasom postale su nadmoćna i jedina odlučujuća politička snaga u našoj zemlji. Dosledno tome stari reakcionarni državni aparat je potpuno razbijen i stvorena nova država FNRJ, zasnovana na predstavničkim organima narodne vlasti, na taj način ostvaren je osnovni i bitni uslov da se izmeni položaj i uslovi rada ne samo šegrta i omladine nego i čitavog radnog naroda.

Radnička omladina, učenici (šegrta), u novim uslovima našli su se pored opštih teškoća stvorenih ratom i razaranjem i pred svojim posebnim problemima. Državna i još mali broj zajedničkih preduzeća još nisu u stanju da prime na posao i obučavanje radničku omladinu, koja danas traži zaposlenje i stručno osposobljavanje.

Znatan deo privatnih poslodavaca, ostatak razbijene reakcije, koji su naučili na stari sistem eksploatacije šegrta ili neće danas da ih uposljavaju, jer hoće svesno da vrše sabotazu i onemogućavaju stvaranje novog kadra kvalifikovanih radnika, još uvek jedan njihov deo koristi ovaj prelazni period i eksploatiše radnu omladinu, šegrte, na stari način.

Stručno i uopšte školsko obrazovanje šegrta, opskrba i zdravstvena zaštita u svima preduzećima i radnjama, a naročito u privatnim predstavlja ozbiljne probleme.

Iz svih ovih razloga cilj je ovog zakona da stvori zakonske mogućnosti za plansko rešavanje svih ovih problema. Omladina uopšte, radnička omladina posebno, stekla je svojom borbom puno pravo da joj se osigura dostojan život i mogućnost

učenja i rada u novoj državi FNRJ. Zato je osnovni cilj ovoga zakona da zaštiti randičku omladinu i omogući joj osposobljavanje za izvršavanje zadataka u novoj narodnoj državi.

Učenje se u predlogu ovog Zakona predviđa samo za lica starija od 14 godina, a može da traje najviše tri godine, unutar kojih se u saglasnosti sa stručnim savezним ministarstvima određuje vreme učenja za pojedine struke. Međutim, učenik već po isteku polovine propisanog vremena učenja, može polagati stručni ispit koji dva puta može ponoviti.

Pored pitinja nagrade učenika, predlog propisuje osmočasovno radno vreme za učenike ispod 16 godina, zabranjuje prekovremeni rad, precizira da se u radno vreme uračunava i vreme utrošeno na čišćenje radnih prostorija i postrojenja, kao i vreme provedeno u stručnoj školi (kursu).

Isto tako zabranjuje se uposlenje učenika na bilo kakvom radu koji nije u vezi sa učenjem struke kao i zaposlenje učenika ispod 16 godina noću i na radovima štetnim po zdravlje.

Učenik ima pravo na plaćeni dvonedeljni godišnji odmor kao i pravo na potrebno mu neplaćeno odsustvo po privatnom poslu, s tim da mu se ovaj odmor, kao i pomenuto odsustvo do 7 dana i bolovanje do dva meseca neprekidno u jednoj godini, uračunava u vreme učenja.

Plansko uposlenje učenika je obavezno, a vrše ga Berze rada uz saradnju saveta za izbor zanimanja, vodeći pri tome računa o potrebama pojedinih struka u kvalifikovanoj radnoj snazi i o željama učenika u pogledu izučavanja pojedinih struka i zaposlenja kod određenih poslodavaca.

Zaklučenje pismenog ugovora o učenju obavezno je. Sadržina ovog ugovora predviđa se zakonom kao i vreme i način prestanka učeničkog odnosa, mogući raskidi ugovora o učenju koje ceni nadležni narodni odbor. Isto tako predviđene su ob strane dužnosti učenika i poslodavaca, a naročito u pogledu zaštite učenika od fizičkih kazni kao i dužnost poslodavca da zaposli učenika 6 meseci posle položenog ispita, ako učenik to traži.

Okvirne odredbe u pogledu učeničkih domova, stručnih škola i kurseva, pružaju mogućnost za plansku organizaciju istih. Od naročitog značaja je odredba u pogledu učeničkih domova i ostale novine javnih i privatnih društava, koja je namenjena u cilju uposljavanja i vaspitanja učenika (šegрта). Sva ova imovina prelazi pod nadzor narodnih vlasti da bi se mogla pravilno iskoristiti za ostvarenje cilja kom je namenjena.

Dužnost i prava radničkih poverenika u ovom predlogu dolaze do punog izražaja u pogledu stručnog, ekonomskog i kulturnog podizanja našeg radnog podmlatka, u čemu treba da ih pomognu i sindikati radnika i nameštenika svojim iskustvom i saradnjom.

Za nesavesne poslodavce i stručne poslovođe koji se ogreše o odredbe predloženog zakona predviđene su kazne koje izriču narodni odbori u koliko prekršaj ne potpada pod odredbe Krivičnog zakona.

Sve radne sporove između učenika (šegrta) i poslodavaca rešavaće sudovi za radne sporove.

U pogledu polaganja stručnih ispita, određivanja ispitnih komisija i propisivanja ispitnih programa za pojedine struke, predlog predviđa samo okvirne odredbe, ostavljajući da ova pitanja reši savezno Ministarstvo rada u saglasnosti sa stručnim saveznim ministarstvima. Isto tako i u pogledu zdravstvene zaštite učenika (šegrta) ovde su unesene samo posebne odredbe i to okvirno, koje se odnose na učenike (šegrte) dok će ostala pitanja biti rešena drugim propisima.

Faktički kvalifikovani radnici, bez formalne kvalifikacije, mogu polagati stručni ispit i tako steći formalnu kvalifikaciju. Sadašnji učenici završiće učenje po dosadašnjim odredbama, ako su iste povoljnije za njih. Dok se po odredbama predloženog zakona ne organizuje služba planskog uposlenja učenika, uposlenje će vršiti narodni odbori, gde još nema ovim zakonom predviđenih organa, i to u smislu ovog Zakona a po uputstvima Ministarstva rada narodnih republika.

Ministarstvo rada FNRJ ima ovlašćenje da na osnovu ovog zakona može propisivati bliže odredbe za njegovo izvršavanje.

Svojim okvirnim odredbama ovaj predlog obuhvatio je celokupnu zaštitu i plansko uposlenje radnog podmlatka. On daje zakonsku osnovu i široke mogućnosti da se sprovede plansko uposljavanje i stručno osposobljavanje radničke omladine prema postojećim privrednim i društvenim uslovima u našoj zemlji.

Pretsednik

Komiteta za socijalno staranje

Inž. Kirilo Savić, s. r.

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ

VEĆE NARODA

ZAKONODAVNI ODBOR

Br. 19

8 marta 1946 godine
Beograd

VEĆU NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

IZVEŠTAJ

Zakonodavni odbor Veća naroda na svojim sednicama od 4 i 5 marta ove godine uzeo je u pretres predlog Zakona o učenicima (šegrtima) dostavljen mu od Predsednika Veća naroda a koji je na osnovu čl. 63 Ustava dostavila Vlada FNRJ Narodnoj skupštini FNRJ.

Kako je ovaj zakonski projekt bio izrađen još pre izvesnog vremena u Ministarstvu socijalne politike, koje je Ustavom ukinuto, Ministar rada, pod čiju nadležnost sada spada priprema ovog zakona, predložio je u Zakonodavnom odboru preko svog punomoćnika niz izmena i dopuna na ranije izrađeni zakonski predlog. Zakonodavni odbor se sa tim izmenama složio, usvajajući ih u celini ili dopunjujući ih.

Na osnovu toga, i u saglasnosti sa Ministrom rada, Zakonodavni odbor iznosi pred Veće predlog Zakona o učenicima u privredi u onome tekstu kakav je izrađen u Zakonodavnom odboru na osnovu amandmana Ministra rada.

Pošto je projekt ovog zakona u Odboru bio usvojen u načelu i u pojedinostima, izabrao je Odbor tri svoja člana u Redakcioni odbor u koji je tri svoja člana uputio i Zakonodavni odbor Saveznog veća. Jedinstvena redakcija ovog predloga, izrađena u zajedničkom redakcionom odboru, usvojena je jednoglasno od Zakonodavnog odbora.

Iz navedenih razloga Odboru je čast umoliti Savezno veće da izvoli u celosti usvojiti ovaj zakonski predlog.

Za izvestioca određen je Joza Milivojević.

Predsednik
Zakonodavnog odbora
Veća naroda

Sekretar

D-r Dušan Bratić, s. r.

Božidar Maslarić, s. r.

Članovi:

Srećko Žumer, s. r.; Joza Milivojević, s. r.; d-r Branko Čubrilo-
vić, s. r.; Drag. Ilić, s. r.; Milan Popović, s. r.; Miloš Carević, s. r.;
d-r Josip Hrnčević, s. r.; Josip Rus, s. r.; d-r Siniša Stanko-
vić, s. r.; Tone Hafner, s. r.; Mustafa Hodža, s. r.; Dobrivoje
Radosavljević, s. r.

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ

SAVEZNO VEĆE

ZAKONODAVNI ODBOR

Br. 29

9 marta 1946. godine
Beograd

SAVEZKOM VEĆU NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

I Z V E Š T A J

Zakonodavni odbor Saveznog veća na svojim sendicama od 4 i 5 marta ove godine uzeo je u pretres predlog Zakona o učenicima (šegrtima) dostavljen mu od Predsedništva Saveznog veća a koji je na osnovu čl. 63 Ustava dostavila Vlada FNRJ Narodnoj skupštini FNRJ.

Kako je ovaj zakonski projekat bio izrađen još pre izvesnog vremena u Ministarstvu socijalne politike, koje je Ustavom ukinuto, Ministar rada, pod čiju nadležnost sada spada priprema ovog zakona, predložio je u Zakonodavnom odboru preko svog punomoćnika niz izmena i dopuna na ranije izrađeni zakonski predlog. Zakonodavni odbor se sa tim izmenama složio, usvajajući ih u celini ili dopunjujući ih.

Na osnovu toga, i u saglasnosti sa Ministrom rada, Zakonodavni odbor iznosi pred Veće predlog Zakona o učenicima u privredi i u onome tekstu kakav je izrađen u Zakonodavnom odboru na osnovu amandmana Ministra rada.

Pošto je projekt ovog zakona u Odboru bio usvojen u načelu i u pojedinostima, izabrao je Odbor tri svoja člana u Redakcioni odbor u koji je tri svoja člana uputio i Zakonodavni odbor Veća naroda. Jedinstvena redakcija ovog predloga, izrađena u zajedničkom redakcionom odboru, usvojena je jednoglasno od Zakonodavnog odbora.

Iz navedenih razloga Odboru je čast umoliti Savezno veće da izvoli u celosti usvojiti ovaj zakonski predlog.

Za izvestioca određen je d-r Jerko Radmilović.

Pretsednik
Zakonodavnog odbora
Saveznog veća

Moša Pijade, s. r.

Sekretar

D-r M. Šnuderl, s. r.

Članovi:

Vladimir Simić, s. r.; Radovan Mijušković, s. r.; Mihailo Đurović s. r.; Mehmed Hodža, s. r.; d-r Jakov Grgurić, s. r.; Matevž Hace, s. r.; Sulejman Filipović, s. r.; Ivan Granda, s. r.; d-r Jerko Radmilović, s. r.; d-r Miloš Moskovljević, s. r.

Sudsko veće je u Splitu.

U drugom stepenu sudi Vrhovni sud Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Član 2

Sud za pomorski ratni plijen sastoji se od jednog mornaričkog oficira, koji je ujedno i pretsednik veća, jednog stručnjaka za pomorsku trgovinu i jednog stručnjaka za međunarodno pravo.

Sud imenuje na predlog Ministra narodne odbrane i Ministra pomorstva Vlade Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Član 3

Rasprava se vodi po propisima o sudskom građanskom postupku ukoliko nije drukčije propisano ovim zakonom.

Član 4

Pretsednik veća određuje za pripremanje sudjenja pripremanu komisiju za pomorski ratni plijen, sastavljenu od mornaričkog i mornaričko-sudskog oficira, koji u tu svrhu stavlja na raspoloženje komanda mornarice.

PREDLOG ZAKONA

O OSNIVANJU I NADLEŽNOSTI SUDA ZA POMORSKI RATNI PLEN

Član 1

Za donošenje odluka o brodovima i njihovim tovarima, koji su kao pomorski ratni pljen zaplenjeni od strane naših snaga, osniva se sud za pomorski ratni pljen, kao sud prvog stepena.

Sedište suda je u Splitu.

U drugom stepenu sudi Vrhovni sud Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Član 2

Sud za pomorski ratni pljen sastoji se od jednog višeg mornaričkog oficira, koji je ujedno i predsednik suda, jednog stručnjaka za pomorsku trgovinu i jednog stručnjaka za međunarodno pravo.

Sud imenuje na predlog Ministra narodne odbrane i Ministra pomorstva Vlada Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Član 3

Rasprava se vodi po propisima o sudskom građanskom postupku ukoliko nije drukčije propisano ovim zakonom.

Član 4

Predsednik suda određuje za pripremu sudjenja pripremnu komisiju za pomorski ratni plen, sastavljenu od mornaričkih i mornaričko-sudskih oficira, koje u tu svrhu stavlja na raspoloženje komanda mornarice.

Jedan član komisije rukovodi izvidanjima u svakom pojedinom slučaju i on je ovlašten da zatraži mišljenje i sasluša stručnjake za pitanje međunarodnog prava kada nađe da je to potrebno.

Komisija mora i pre donošenja presude preduzeti sve potrebne mere u pogledu broda, tovara, putnika i posade, vodeći pri tom računa o interesima obeju strana.

Član 5

Zapljenjene neprijateljske i sumnjive brodove, treba dovesti u splitsku ili trogirsku luku, ukoliko ne postoje okolnosti koje to sprečavaju (stanje u kom se brod nalazi, minska polja, zapreke izazvane ratom i sl.).

Komandant broda, mornaričke ili neke druge jedinice koja je izvršila zaplenu, dužan je o tome podneti prijavu pripremnoj komisiji u kojoj će izložiti sve važne okolnosti zaplene.

Rukovodilac izvidanja prima prijave, saslušava komandanta koji je zaplenu izvršio i preuzima brodske papire, koji su prilikom zaplene pronadeni. Isto tako on je ovlašten da sasluša i druga lica koja bi mu mogla dati podatke o odlučnim okolnostima zaplene.

Ukoliko je prilikom zaplene broda bilo na istom putnika i posade, on će, pre nego što donese odluku o njima, iste saslušati.

Član 6

Rukovodilac izvidanja treba da u što kraće vreme izvrši sve potrebne radnje da se razjasni činjenično stanje i pripremi sudenje, te u svom radu mora u jednakoj meri da vodi računa kako o interesima kaptora tako i o zapljenjenom brodu i tovaru.

Pravo kaptora zastupa lice određeno od strane Komande jugoslovenske ratne mornarice, koji ima da stavi određen zahtev u pogledu predmeta pomorskog ratnog plena o kojem se vodi postupak.

Zapljenjeni brod ili tovar zastupa staralac koga određuje pripremna komisija.

Po završetku izvidanja dozvolice se svima učesnicima uvid u spise i pozvati ih da izjave da li imaju još što da navedu u zaštitu svojih interesa, a zatim se spisi, ukoliko komisija ne nađe da je potrebna dopuna, podnose sudu za pomorski ratni plen propratnim aktom u kome se izlaže činjenično stanje.

Član 7

Pripremna komisija treba da izvrši sve radnje koje su potrebne za pripremu suđenja, inventarizaciju broda i tovara, ako je to potrebno, uzimajući za taj posao stručnjaka. U slučaju potrebe, a u saglasnosti sa Komandom mornarice, preduzeće sve mere za osiguranje broda i tovara kao i u pogledu njegovog dovođenja u splitsku, odnosno trogirsku luku ili mesto koje Sud odredi.

Član 8

Pripremna komisija je nadležna da i pre donošenja presude, donosi sledeće odluke:

- 1) postavlja staraoca brodu i tovaru;
 - 2) oslobađa brod za koji je očigledno da nije neprijateljski ili sumnjiv;
 - 3) o prodaji tovara i ulaganja dobivene sume s tim da je prodaja dozvoljena samo ako su svi zainteresovani saglasni ili ako je nužno, jer je tovar izložen kvaru;
 - 4) o posadi i putnicima;
 - 5) po žalbama protiv radnji rukovodioca izvidanja.
- Žalbe protiv odluka Komisije rešavaju se zajedno sa glavnom stvari, prilikom donošenja presude i nije dozvoljen posebni pravni put po njima.

Član 9

Sud može da naredi dopunu izvidaja, kad mu pripremna komisija podnese spise i da dozvoli učesnicima podnošenje daljeg dokaznog materijala, te u tu svrhu može vratiti spise komisiji.

Sud za pomorski ratni plen ima da donese presudu o tome da li je zaplenjen brod i tovar pomorski ratni plen ili ne.

Ukoliko oslobađa brod, mora u presudi naznačiti da li je brod usled svoga sumnjivog držanja prouzrokovao zaplenu i ako jeste, da utvrdi troškove prouzrokovane sudskim postupkom, izdržavanjem broda i slično i da naredi na koji se način ti troškovi imaju obezbediti.

Pri donošenju presude sud će se rukovoditi postojećim međunarodnim ugovorima, opštepriznatim principima međunarodnog prava, a ukoliko takvih nema, principom pravde i pravičnosti.

Presude moraju biti obrazložene i snabdevene uputom o pravnom leku

Svakom učesniku, ukoliko je odredio punomoćnika za primanje dostava u sedištu suda zatim Komandi mornarice za kaptora i javnom tužiocu ima da dostavi po jedan primerak presude.

Član 10

Presuda se objavljuje u »Službenom listu Federativne Narodne Republike Jugoslavije«. Ukoliko u roku od četrnaest dana dostave presude učesniku, ni jedan od učesnika u postupku kod Suda za pomorski ratni plen ne uloži pismenu žalbu, presuda postaje pravosnažna i izvršna.

Ako presuda nije mogla biti uručena zainteresovanom licu koje bi imalo pravo na podnošenje žalbe, rok za podnošenje iste, je mesec dana od dana objave u »Službenom listu Federativne Narodne Republike Jugoslavije«.

Ako je žalba uložena, druga stranka ima pravo uvida u spise i može u roku od sedam dana da podnese svoje protivrazloge.

Posle isteka ovih sedam dana Sud za pomorski ratni plen, dostaviće sva akta Vrhovnom sudu Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Član 11

Vrhovni sud Federativne Narodne Republike Jugoslavije može presudu ili osnažiti ili poništiti i vratiti sa svojim primedbama Sudu za pomorski ratni plen, a može i sam doneti presudu o stvari.

Član 12

Ako brod i tovar ne budu proglašeni pomorskim ratnim plenom pripremna komisija za pomorski ratni plen poduće sve potrebne mere za oslobodenje broda i njegov povratak, no prethodno će izvršiti odluku o troškovima ako takva odluka postoji.

Član 13

Bliže odredbe o organizaciji i poslovanju suda za pomorski ratni plen propisaće Ministar narodne odbrane u sporazumu sa Ministrom pomorstva FNRJ.

Član 14

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u »Službenom listu Federativne Narodne Reprblike Jugoslavije«.

OBRAZLOŽENJE

PREDLOGA ZAKONA O OSNIVANJU I NADLEŽNOSTI SUDA ZA POMORSKI RATNI PLEN

U međunarodnom pravu važi kao pravni uzus da svaka pomorska država ima specijalan sud koji donosi odluke o zapljenjenim neprijateljskim brodovima i njihovim tovarima. Ovi sudovi na osnovu međunarodnih ugovora, odnosno ukoliko ovih nema, na osnovu opštih principa međunarodnog prava, donose odluke o tome šta od zapljenjenog neprijateljskog materijala na moru ulazi u pojam ratnog plena.

S obzirom da je Federativna Narodna Republika Jugoslavija pomorska država i s obzirom da takve sudove imaju i ostale pomorske zemlje, smatram da je hitno potrebno donjeti Zakon o sudu za pomorski ratni plen, izgrađen u saglasnosti sa važećim međunarodnim načelima.

Ministar narodne odbrane
maršal Jugoslavije

Josip Broz Tito, s. r.

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ

VEĆE NARODA

ZAKONODAVNI ODBOR

Br. 21
12 marta 1946 godine.
Beograd

VEĆU NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Zakonodavni odbor Veća naroda na svojoj sednici od 6 marta ove godine uzeo je u pretres predlog Zakona o osnivanju i nadležnosti Suda za pomorski ratni plen, dostavljen mu od Predsednika Veća naroda, a koji je na osnovu čl. 63 Ustava dostavila Vlada FNRJ Narodnoj skupštini FNRJ.

Posle svestranog proučavanja Zakonodavni odbor je doneo priložene izmene i dopune pomenutog zakonskog predloga.

Dostavljajući ovaj izveštaj, Zakonodavnom odboru je čast umoliti Veće naroda da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioca je određen Bogdan Oreščanin.

Sekretar,

D-r Dušan Bratić, s. r.

Pretsednik
Zakonodavnog odbora
Veća naroda

Božidar Maslarić, s. r.

Članovi:

D-r Siniša Stanković, s. r.; d-r Josip Hrnčević, s. r.; Ninko Petrović, s. r.; Miloš Carević, s. r.; Joza Milivojević, s. r.; Josip Rus, s. r.; Milan Popović, s. r.; Dobrivoje Radosavljević, s. r.; Mustafa Hodža, s. r.; Bogdan Oreščanin, s. r.; d-r Branko Čubrilović, s. r.; Dragoljub Ilić, s. r.; Srećko Žumer, s. r.; Tone Hafner, s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNOG ODBORA VEĆA NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ O PREDLOGU ZAKONA O OSNI- VANJU I NADLEŽNOSTI SUDA ZA POMORSKI RATNI PLEN

Čl. 1 — U prvom redu prvog stava mesto reči »koji« staviti »koje«, u drugom redu mesto reči »pljen zaplenjeni od strane naših snaga« staviti »plen zaplenile naše snage«. U trećem redu istog stava reč »sud« pisati velikim slovom, a mesto reči »pljen« staviti reč »plen«.

Čl. 2 — U prvom redu mesto reči »pljen« staviti »plen«. Poslednji stav ovoga člana menja se i glasi:

»Članove Suda za pomorski ratni plen imenuje Vlada FNRJ na predlog Ministra narodne odbrane i Ministra pomorstva«.

U čl. 3 mesto reči »se vodi« staviti »pred Sudom za pomorski ratni plen vodi se«, a mesto reči »o sudskom građanskom postupku« staviti »građanskog parničkog postupka«.

U čl. 4 početak rečenice prvog stava ispred reči »pripremnu komisiju« briše se i mesto toga stavlja »u cilju pripreme sudenja pretsednik Suda određuje«. U drugom redu reči »za pomorski ratni plen« brišu se. U istoj rečenici iza reči »na raspolženje« staviti reč »Sudu«.

U istom čl. 4 kao drugi stav uneti izmenjeni tekst člana 7 koji glasi:

»Zadatak pripreme komisije jeste da izvrši sve pripreme za suđenje, inventarisanje broda i tovara, ako je to potrebno, uzimajući za taj posao stručnjaka. U slučaju potrebe, a u saglasnosti glasnosti sa Komandom mornarice, priprema komisija preduzeće sve mere za osiguranje broda i tovara kao i mere u pogledu njegovog dovođenja u splitsku odnosno trogirsku luku ili mesto koje Sud odredi«.

Drugi stav čl. 4 postaje treći stav. Početak rečenice toga stava ispred reči »ovlašćen« menja se i glasi: »Priprema komisija određuje jednog svog člana koji rukovodi izvidanjima u svakom pojedinom slučaju i koji je«, a mesto reči »ovlašćen« staviti reč »ovlašćen«. U istom stavu mesto reči »za pitanje« staviti reč »po pitanjima«, a posle reči »medunarodnog prava« staviti tačku i ostatak rečenice brisati.

Poslednji stav čl. 4 prenosi se u čl. 8 koji postaje čl. 7, i to kao prvi stav, i njemu se na kraju dodaju reči »i donosi sledeće odluke:«.

U čl. 5 prvi i drugi stav menjaju se i postaju stav 1 koji glasi:

»Komandant broda, mornaričke ili druge jedinice koja je izvršila zaplenu neprijateljskog ili sumnjivog broda, dužan je da zaplenjeni brod dovede u splitsku ili trogirsku luku, ukoliko ne postoje smetnje koje to sprečavaju (stanje u kome se brod nalazi, minska polja, zapreke izazvane ratom i slično). On je dužan da priprema komisiji o tome podnese prijavu u kojoj će izložiti sve važne okolnosti zaplene«.

Stav treći postaje stav drugi; u trećem redu mesto reči »ovlašćen« staviti »ovlašćen«.

Stav četvrti postaje stav treći. U prvom redu mesto reči »istom« staviti »njemu«. U istom stavu, u drugom, redu, posle reči »će« brisati zapeću i dodati reči »ih saslušati«. U istom redu posle reči »njima« staviti tačku i brisati ostatak stava.

Čl. 6 menja se i glasi:

»Rukovodilac izvidanja dužan je da u što kraćem roku izvrši sve potrebne radnje u cilju da bi se razjasnilo činjenično stanje i pripremila suđenje vodeći pri tome u jednakoj meri računa o interesima kaptora i o zaplenjenom brodu i tovaru.

Pravo kaptora zastupa lice određeno od strane Komande mornarice i ono stavlja određen zahtev u pogledu predmeta pomorskog ratnog plena o kojem se vodi postupak.

Zaplenjeni brod ili tovar zastupa staralac, koga određuje pripremna kolisija.

Po završetku izvidanja pripremna komisija dozvoliće zastupnicima obeju strana uvid u spise i pozvaće ih da izjave da li imaju još što da navedu u zaštitu interesa strana koje zastupaju. Zatim će spise, ukoliko ne nade da je potrebna dopuna izvidanja, podneti Sudu za pomorski ratni plen uz izveštaj u kome se izlaže činjenično stanje.

Čl. 7 postaje drugi stav čl. 4.

Čl. 8 postaje čl. 7, menja se i glasi:

»Komisija mora i pre donošenja presude preduzeti sve potrebne mere u pogledu broda, tovara, putnika i posade, vodeći pri tom računa o interesima obeju strana i donosi sledeće odluke:

- 1) o postavljenju staraoca brodu i tovaru;
- 2) o oslobodenju broda za koji je očigledno da nije neprijateljski ili sumnjiv;
- 3) o prodaji tovara pod uslovol da su zainteresovani saglasni ili ako je tovar izložen kvaru;
- 4) o deponovanju sume dobivene prodajom tovara;
- 5) o posadi i putnicima;
- 6) o žalbama protiv radnji rukovodioca izvidanja.

Žalbe protiv odluka Komisije rešavaju se zajedno sa glavnom stvari prilikom donošenja presude.

Čl. 9 postaje čl. 8, menja se i glasi:

»Sud može narediti pripreмноj komisiji dopunu izvidanja i dozvoliti zastupnicima zainteresovanih strana podnošenje daljeg dokaznog materijala.

Sud donosi presudu o tome da li je zaplenjeni brod i tovar pomorski ratni plen ili nije.

Ako se presudom brod oslobada, Sud će u presudi naznačiti da li je brod usled svog sumnjivog držanja prouzrokovao zaplenu i ako jeste, utvrdiće troškove prouzrokovane sudskim postupkom, izdržavanjem broda i slično i narediti na koji se način ti troškovi imaju obezbediti.

Pri podnošenju presude Sud će se rukovoditi postojećim međunarodnim ugovorima, opštepriznatim načelima i običajima međunarodnog prava.

Presude moraju biti obrazložene i snabdevene uputom o pravnom léku.

Sud će dostaviti po jedan primerak presude zastupnicima zainteresovanih strana koje je sud imenovao, punomoćnicima za prijem dostava u sedištu Suda ukoliko ih je zainteresovana strana odredila, Komandj mornarice i nadležnom javnom tužiocu.

Presuda se objavljuje u »Službenom listu FNRJ«.

Čl. 10 postaje čl. 9, menja se i glasi:

»Protiv presude Suda za pomorski ratni plen zainteresovane strane imaju pravo žalbe u roku od četrnaest dana od dana prijema presude.

Zainteresovana strana ukoliko joj se presuda nije mogla dostaviti ima pravo na podnošenje žalbe u roku od mesec dana od dana objave presude u »Službenom listu FNRJ«.

Ako je žalba uložena, druga strana ima pravo uvida u spise i može u roku od sedam dana da podnese svoje protivrazloge.

Posle isteka ovih sedam dana Sud za pomorski ratni plen dostaviće ceo predmet Vrhovnom sudu FNRJ«.

Čl. 11 postaje čl. 10, menja se i glasi:

»Vrhovni sud FNRJ može presudu osnažiti ili poništiti i vratiti sa svojim primedbama Sudu za pomorski ratni plen, a može i sam doneti presudu o stvari«.

Čl. 12 postaje čl. 11, menja se i glasi:

»Ako brod i tovar ne budu proglašeni pomorskim ratnim plenom pripremna komisija preduzeće sve potrebne mere za oslobodenje broda i njegov povratak pošto prethodno izvrši odluku o troškovima ako takva odluka postoji«.

Čl. 13 postaje čl. 12. — U prvom redu reč »suda« pisati velikim slovom.

Čl. 14 postaje čl. 13. — Umesto reči »Federativne Narodne Republike Jugoslavije« staviti »FNRJ«.

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ

SAVEZNO VEĆE

ZAKONODAVNI ODBOR

Br. 36

12 marta 1946 godine

Beograd

SAVEZNOM VEĆU NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Feograd

Zakonodavni odbor Saveznog veća na svojoj sednici od 6 marta ove godine uzeo je u pretres predlog Zakona o osnivanju i nadležnosti Suda za pomorski ratni plen, dostavljen mu od Predsednika Saveznog veća, a koji je na osnovu čl. 63 Ustava dostavila Vlada FNRJ Narodnoj skupštini FNRJ.

Posle svestranog proučavanja Zakonodavni odbor je doneo priložene izmene i dopune pomenutog zakonskog predloga.

Dostavljajući ovaj izveštaj, Zakonodavnom odboru je čast umoliti Savezno veće da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioca određen je Mesud Hotić.

Predsednik
Zakonodavnog odbora
Saveznog veća

Moša Pijade, s. r.

Sekretar

D-r Maks Šnuderl, s. r.

Č l a n o v i :

Vladimir Stmić, s. r.; Radovan Mijušković, s. r.; d-r Miloš Moskovljević, s. r.; Duro Salaj, s. r.; Ivan Granda, s. r.; Sulejman Filipović, s. r.; Matevž Hace, s. r.; d-r Jakov Grgurić, s. r.; Mehmed Hodža, s. r.; Mihailo Đurović, s. r.; Mesud Hotić, s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNOG ODBORA SAVEZNOG VEĆA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ O PREDLOGU ZAKONA O OSNIVANJU I NADLEŽNOSTI SUDA ZA POMORSKI RATNI PLEN

(Tekst ovog izveštaja identičan je sa tekstom izveštaja Zakonodavnog odbora Veća naroda koji je priložen).

PREDLOG ZAKONA
O VOJNOJ OBAVEZI DRŽAVLJANA FEDERATIVNE
NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

I. Opšte odredbe

Član 1

Obrana otadžbine je dužnost i čast svakog državljana FNRJ.

Vojnoj obavezi podležu svi za vojnu službu sposobni državljani.

Vojna služba se vrši lično.

Član 2

Ne mogu služiti u jugoslovenskoj oružanoj sili lica osuđena na kaznu lišenja slobode ili lišenja slobode s prinudnim radom, za sve vreme dok izdržavaju kaznu.

Član 3

Lica osuđena na prinudni rad bez lišenja slobode, progon iz prebivališta, gubitak političkih i pojedinih građanskih prava, gubitak prava na javnu službu, za vreme trajanja ove kazne ne mogu služiti pod oružjem. Za vreme obaveze služenja u stalnom kadru i vojnih vežbi ovakva lica se određuju u specijalne radne jedinice, a u mobilnom i ratnom stanju raspoređuju se na naročite radove u vezi sa odbranom zemlje.

Član 4

Državljeni ženskog pola mogu se pozivati u slučaju pripravnog, mobilnog i ratnog stanja na vojnu dužnost u stručnim i tehničkim službama jugoslovenske oružane sile.

Član 5

Jugoslovenska oružana sila se deli na Jugoslovensku armiju i Jugoslovensku ratnu mornaricu.

Član 6

Sva oružana sila ili njeni delovi mogu biti u jednom od ova četiri stanja: *redovnom*, *pripravnom*, *mobilnom* ili *ratnom*:

a) *redovno stanje* je kad je stalni kadar u svojoj redovnoj, formacijom određenoj jačini;

b) *pripravno stanje* je kada su prilike takve da je otadžbina pred opasnošću; prema potrebi i stepenu opasnosti naređuje se pripravno stanje celokupne oružane sile ili jednog njenog dela;

v) *mobilno stanje* je kada je sva oružana sila, ili deo nje, u ratnoj jačini i u potpunoj gotovosti za odbranu otadžbine i vodenje rata;

g) *ratno stanje* je kada je otadžbina u ratu.

Opštu mobilizaciju i ratno stanje proglašuje Prezidijum Narodne skupštine FNRJ.

Prelaz u pripravno stanje uopšte i prelaz u mobilno stanje pojedinih delova oružane sile vrši se naredbom Vrhovnog komandanta.

Kad se naredi pripravno i oglasi mobilno stanje, onda Ministar narodne odbrane, u saglasnosti sa Predsednikom Vlade FNRJ može zabraniti vojnim obveznicima udaljavanje iz otadžbine i sa teritorija njihovih okruga.

Član 7

U pripravnom, mobilnom i ratnom stanju Vrhovni komandant može narediti da potreban broj lica koja podležu vojnoj obavezi ostane na radu kod državnih organa, kao i kod privrednih i saobraćajnih ustanova i zavoda neophodnih za ratnu proizvodnju i potrebe države ili da se rasporede sa drugih dužnosti na rad kod istih.

Takva lica smatraju se da su na vojnoj dužnosti i potpadaju pod vojnu disciplinu.

II. Trajanje vojne obaveze

Član 8

Vojna obaveza u jugoslovenskoj oružanoj sili traje od navršene 20 godine do navršene 55 godine života, i to:

- a) u operativnom delu oružane sile od navršene 20 do navršene 40 godine;
- b) u rezervnom delu oružane sile od navršene 40 do navršene 55 godine.

Član 9

U mobilnom i ratnom stanju Vrhovni komandant može pozvati na vojnu službu stručnjake (lekare, inženjere, radio-tehničare itd.) starije no što je predviđeno čl. 9 ovog zakona.

Član 10

U pripravnim, mobilnim i ratnim stanjima Vrhovni komandant može pozvati na službu u oružanu silu i državljane od navršene 17 do navršene 20 godine starosti.

III. Služba u stalnom kadru

Član 11

Stalni kadar je škola za spremu oružane sile za odbranu otadžbine.

Član 12

Služba u stalnom kadru traje:

- a) 2 godine
 - u Jugoslovenskoj armiji, sem vazduhoplovstva i tenkovskih jedinica;
 - u Obalskoj odbrani Jugoslovenske ratne mornarice.
- b) 3 godine
 - u Vazduhoplovstvu i tenkovskim jedincama Jugoslovenske armije;
- v) 4 godine
 - u Jugoslovenskoj ratnoj mornarici, sem Obalske odbrane.

Član 13

Na vojnu službu u stalnom kadru pozivaju se regruti u onoj kalendarskoj godini u kojoj navršavaju 21 godinu života.

Ministar narodne odbrane, po potrebi može narediti, da čitava klasa regruta ili jedan njen deo stupi u kadar u onoj kalendarskoj godini u kojoj navršavaju 20 godinu života, kao što može u slučaju potrebe narediti stupanje posle navršene 21 godine, pa sve do navršene 27 godine života.

Dan stupanja regruta u stalni kadar određuje Ministar narodne odbrane.

Rok službe u stalnom kadru računa se od dana kada regrut stupi u komandu stalnog kadra i toga dana on postaje vojnik (mornar) stalnog kadra.

Član 14

Državljanin sposoban za službu u oružanoj sili, koji želi stupiti dobrovoljno ranije u stalni kadar, može stupiti već posle navršene 17 godine starosti.

Član 15

Lica koja tokom službe u stalnom kadru ili za vreme rata pokažu odgovarajuće sposobnosti upućuju se u vojne škole ili posebne nastavne jedinice predviđene za spremanje rezervnih podoficira i oficira.

Član 16

Služba u stalnom kadru može se oložiti:

a) u izuzetnim i naročito opravdanim slučajevima prema pravilniku koji će propisati Ministar narodne odbrane, ali s tim da ovo odlaganje može biti najdalje do 27 godine starosti dotičnog regruta; molbe za ovo odlaganje podnose regruti prvo-stepenim vojno-teritorijalnim organima;

b) licu koje izdržava kaznu lišenja slobode ili lišenja slobode sa prinudnim radom, do izdržane kazne ili pomilovanja; ali ako je ovakvo lice navršilo 27 godina biće upućeno u radničke jedinice ako se vrati sa kazne do navršene 40 godine života.

Član 17

Od službe u stalnom kadru oslobodaju se:

- a) stalno nesposobni za vojnu službu;
- b) privremeno nesposobni koji do navršene 27 godine života ne postanu sposobni za vojnu službu.

Član 18

Vojnik, odnosno mornar, otpušta se iz stalnog kadra i pre otsluženja određenog mu roka:

- a) kad postane stalno nesposoban za službu u armiji, odnosno ratnoj mornarici;
- b) kad postane privremeno nesposoban za službu u armiji, odnosno ratnoj mornarici, s tim da se naknadno pozove na dosluženje roka u stalnom kadru, ako do navršene 27 godine starosti postane sposoban za vojnu službu; ako se ni tada nije usposobio, oslobada se sasvim obaveze služenja u stalnom kadru;
- v) kad je osuđen na kaznu lišenja slobode ili kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom, ovako osuđeni otpušta se iz stalnog kadra kada kazna postane izvršena; ako kaznu izdrži do navršene 40 godine dužan je da ostatak obaveznog roka nadosluzi u radničkim jedinicama.

Član 19

Svako lice koje podleže obavezi služenja u stalnom kadru dužno je da na ovu službu stupi u roku predviđenom ovim zakonom.

Ko izbegne službu u stalnom kadru odgovaraće po propisima za vojno-krivična dela, s tim da po izdržanoj kazni otsluzi obavezni rok u specijalnim radnim jedinicama, ako nije navršio 40 godina života.

Član 20

Sva lica, koja su otslužila stalni kadar ostaju vojni obveznici sve do navršetka godina starosti predviđenih po članu 9 ovog zakona, odnosno po članu 29 ako su postali rezervni oficiri, ukoliko nisu postali fizički nesposobni, što treba da se komisiski utvrdi.

IV. Vojna evidencija, regrutovanje i upućivanje na vojnu službu

Član 21

Lična evidencija, proučavnje ličnih i stručnih osobina lica koja podležu vojnoj obavezi, regrutovanje, organizacija pozivanja i upućivanja na vojnu službu su dužnosti vojno-teritorijalnih organa.

Narodni odbori dužni su da pomažu vojno-teritorijalne organe u ovim poslovima i da postupaju po svim njihovim zahtevima u vezi ovog zakona.

Član 22

Regrutovanje se sastoji iz prethodnog i redovnog regrutovanja.

a) *Prethodno regrutovanje* sastoji se iz upisivanja regruta u vojnu evidenciju i ocene fizičke sposobnosti za službu u oružanoj sili. Vršje ga prethodne regrutne komisije sastavljene od vojnih lica i pretstavnika mesnih i gradskih narodnih odbora.

Prethodnom regrutovanju podležu građani koji u dotičnoj kalendarskoj godini navršavaju 19 godina. Ministar narodne odbrane može, po naročitoj potrebi narediti, da se prethodnom regrutovanju podvrgnu i oni građani koji u dotičnoj kalendarskoj godini navršavaju 18 ili 17 godina.

Posle izvršenog prethodnog regrutovanja mesni i gradski narodni odborj organizuju obuku nepismenih i polupismenih regruta u čitanju i pisanju, sa ciljem da ih osposobe u pismenosti do njihovog upućivanja na službu u stalni kadar. Sem toga oni preduz maju mere lečenja onih građana, koji se mogu osposobiti za vojnu službu do njihovog upućivanja u stalni kadar.

Vojno-teritorijalni organi dostavljaju mesnim odnosno gradskim narodnim odborima potrebne podatke u cilju ostvarenja iznetih zadataka i oni saraduju na organizaciji i kontroli mera predviđenih prethodnim stavom.

b) *Redovno regrutovanje* sastoji se iz konačne ocene fizičke sposobnosti građana za službu u stalnom kadru i kategorisanja za pojedine rodove vojske (mornarice) i službe u armiji i ratnoj mornarici.

Redovnom regrutovanju podležu svi građani koji u kalendarskoj godini u kojoj se ono obavlja navršuju 20 godina starosti. Ministar narodne odbrane može, međutim, po naročitoj potrebi narediti, da se redovnom regrutovanju podvrgnu i oni građani, koji u dotičnoj kalendarskoj godini navršuju 19 ili 18 godinu starosti.

Ukoliko se redovno regrutovanje nije iz bilo kojih razloga moglo obaviti u vremenu predviđenom u prethodnom stavu, može se obaviti i posle toga roka.

Redovno regrutovanje vrše komisije sastavljene od vojnih lica i predstavnika mesnih odnosno gradskih narodnih odbora.

v) Za članove lekare prethodnih regrutnih komisija mogu sa upotrebiti i građanski lekari koji su u državnoj službi.

g) Regrutovanje naših državljana u inostranstvu vrše naša zvanična predstavništva u dotičnoj državi.

Član 23

Protivu odluke regrutne komisije regruti imaju pravo žalbe.

Sve molbe i žalbe u vezi sa regrutovanjem podnose regruti prvostepenim vojno-teritorijalnim organima.

Rešenje po žalbi regruta donosi vojno-teritorijalni organ prvo pretpostavljen onom organu čija je komisija donela odluku na koju se regrut žali.

Član 24

U slučaju da pri donošenju odluke o regrutnoj komisiji nema jednoglasnosti, odluku donosi vojno-teritorijalni organ, koji je prvo pretpostavljen onom organu po čijem je naređenju komisija obrazovana.

V. Pozivanje na vežbu

Član 25

Obveznici se mogu pozivati na vežbu svake godine i to:

— za vreme dok su raspoređeni na službu u operativnom delu oružane sile do 4 nedelje godišnje;

— za vreme dok su raspoređeni na službu u rezervnom delu oružane sile do 2 nedelje godišnje.

Član 26

Vrhovni komandant može u jednoj godini obveznike ponovno pozvati na vežbu, a može, takode, zadržati na vežbi: vojnike po otsluženju roka u stalnom kadru, kao i obveznike koji su već izdržali vežbu na koju su bili pozvani.

Član 27

Lica koja se nalaze na vojnim vežbama zadržavaju svoja mesta zaposlenja u gradanstvu, sa odgovarajućom platom. Ukoliko im za vreme vežbe pripada veća plata prema položaju koji zauzimaju u oružanoj sili, isplaćivaće im se razlika u mestu služenja vežbe, na teret državnog budžeta.

VI. Obaveza služenja oficira u oružanoj sili

Član 28

Služba oficira u oružanoj sili traje:

a) *aktivni oficiri* služe u kadrovskoj armiji (Ratnoj mornarici) i to:

— niži oficiri do navršene 50 godine starosti,

— viši oficiri do navršene 60 godine starosti.

U slučaju kada interesi oružane sile zahtevaju Ministar narodne odbrane može narediti da se pojedinim oficirima ovaj rok produži do 10 godina daljeg služenja;

b) *rezervni oficiri operativnog dela oružane sile* služe i to:

— niži oficiri do navršene 55 godine starosti,

— viši oficiri do navršene 60 godine starosti;

v) *rezervni oficiri rezervnog dela oružane sile* služe i to:

— niži oficiri do navršene 60 godine starosti,

— viši oficiri do navršene 65 godine starosti.

Član 29

Evidenciju rezervnih oficira vode vojno-teritorijalni organi.

Za pozivanje rezervnih oficira na vežbe važe odredbe čl. 26—28 ovog zakona.

VII. Pozivanje na oglas mobilizacije

Član 30

Na oglas mobilizacije obveznici i rezervni oficiri se pozivaju u oružanu silu od strane vojno-teritorijalnih organa.

Član 31

Sa licima, koja ne budu imala ratni raspored vojno-teritorijalni organi mogu u pripravnom, mobilnom i ratnom stanju organizovati vojnu obuku, ukoliko ona bude predviđena naredbom Ministra narodne odbrane.

Član 32

Licima, koja su oslobođena od poziva na vojnu dužnost u pripravnom, mobilnom i ratnom stanju, ovaj podatak mora da bude unet u njihova lična vojna dokumenta.

VIII. Dužnosti i odgovornosti obveznika i rezervnih oficira

Član 33

Obveznici i rezervni oficiri moraju imati lični vojni dokument sa zabeleškom da su uvedeni u vojnu evidenciju.

Član 34

U slučaju promene mesta stanovanja obveznik i rezervni oficir dužan je javiti se nadležnom vojno-teritorijalnom organu da ga ispiše iz njegove vojne evidencije i kad stigne u novo mesto stanovanja mora se javiti nadležnom vojno-teritorijalnom organu da ga uvede u vojnu evidenciju.

Član 35

Svaki obveznik i rezervni oficir koji primi poziv na vojnu vežbu ili mobilizacijski poziv mora se javiti na mesto i u roku koji su označeni u pozivu.

Kada se oglasi mobilizacija mora svaki obveznik i rezervni oficir, koji nije primio ličnu pozivnicu, da se javi najbližem vojno-teritorijalnom organu radi dobijanja uputstava, ukoliko je njegovo godište obuhvaćeno mobilizacijom.

Član 36

Obveznici i rezervni oficiri koji se ne odazovu pozivu na vežbu i mobilizacijskom pozivu, kao i ako ne postupe po odredbama člana 34—36 ovog zakona odgovaraće pred vojnim sudom..

Član 37

Odgovorna lica preduzeća i ustanove, privatni preduzetnici, kao i starešine zadruga i porodica kazniće se novčano ako se kod njih pronadu, na radu, u službi ili da žive kod njih mladići koji podležu regrutovanju ili upućivanju u kadar, a nisu regrutovani, odnosno upućeni u kadar, ukoliko ne budu učinili time teže krivično delo. Ovako će odgovarati i u slučaju ako se kod njih pronadu na radu, u službi ili da žive kod njih obveznici i rezervni oficiri koji nisu uvedeni u vojnu evidenciju ili koji se ne odazovu pozivu na vežbu, odnosno mobilizacijskom pozivu.

Član 38

Lica koja su na regrutovanju nadena sposobnim za vojnu službu kao i svi vojni obveznici i rezervni oficiri, koji pokušaju bez odgovarajućeg odobrenja preći u inostranstvo odgovaraće pred vojnim sudom.

IX. Završne odredbe

Član 39

Bliže odredbe za izvršenje ovog zakona propisaće Ministar narodne odbrane.

Član 40

Ovaj zakon stupa na snagu osmi dan pošto se objavi u »Službenom listu FNRJ«.

OBRAZLOŽENJE

PROJEKTA ZAKONA O VOJNOJ OBAVEZI DRŽAVLJANA FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

Ustavom Federativne Narodne Republike Jugoslavije predviđena je opšta vojna obaveza građana FNRJ.

Da bi se ove odredbe Ustava pobliže odredile, neophodno je da se služba u Jugoslovenskoj oružanoj sili reguliše posebnim

zakonskim propisima. Ovaj zakon predstavlja osnov za organizaciju i život oružane sile, pa je s obzirom na to od najveće važnosti i od velike hitnosti.

Glavne karakteristike ovog zakona su sledeće:

1) Vojna obaveza je opšta i lična za sve sposobne državljane Jugoslavije. Oni ovu obavezu vrše službom u oružanoj sili.

Za lica koja nisu sposobna da služe u oružanoj sili nije predviđeno plaćanje poreza — vojnici kao što se to u nekim državama praktikuje jer se smatralo, da je ovakav porez u osnovi nepravedan i da pogada mahom najsiromašnije slojeve, jer baš iz kruga istih, zbog slabe ishrane ima najviše nesposobnih za službu u oružanoj sili.

2) U pripravnom, mobilnom i ratnom stanju mogu se u oružanu silu pozvati i žene sa tehničkom, sanitetskom i drugom stručnom spremom. Zakonom međutim nije predviđeno da se one raspoređuju na boračke dužnosti već na stručne dužnosti prema njihovim sposobnostima.

3) Oružana sila se može nalaziti u redovnom, pripravnom, mobilnom i ratnom stanju. Prema odredbama Ustava odluku za prelaz u mobilno stanje cele oružane sile donosi Prezidijum Narodne skupštine. Prelaz u pripravno stanje uopšte kao i u mobilno stanje pojedinih delova oružane sile po projektu ovoga zakona naređuje vrhovni komandant.

4) Vojna obaveza u oružanoj sili traje od 20 do 46, a u rezervnom delu oružane sile od 40 do 55 godina. Ministar narodne odbrane može međutim u pripravnom, mobilnom i ratnom stanju da pozove na vojnu službu i mladiće od 17 do 20 godina starosti.

5) Služba u stalnom kadru predviđena je na dve godine, izuzev tenkovskih jedinica i vazduhoplovstva, gde je zbog prirode službe i potrebe obuke velikog broja specijalista predviđena na tri godine i izuzev ratne mornarice u kojoj je zbog istih razloga predviđena 4 godine.

Ovaj rok predstavlja minimum jer današnja tehnika naoružanja i način ratovanja zahtevaju dugu obuku vojnika.

Ovaj rok je opšti i nema izuzetaka: oslobođenja (hranilaca) i skraćivanja rokova, jer svaki sposoban državljanin mora da bude podjednako izvežban. U protivnom on će se za slučaj rata u odnosu na bolje izvežbane drugove nalaziti u nepovoljnijem položaju.

Ovakva mera odgovara i duhu Ustava koji ne dozvoljava nikakve povlastice po rođenju, imovnom stanju i stupnju obrazovanja.

6) Lica koja u toku kadrovske službe ili u toku rata pokažu odgovarajuće sposobnosti upućivaće se u škole ili specijalne mogućnost da svako lice bez obzira na završene škole postane podoficir ili oficir pod uslovom razumljivo, da ima odgovarajuće jedinice za spremu podoficira ili oficira. Na ovaj način data je

7) Odgađanje službe u stalnom kadru predviđeno je načelno samo u izuzetnim slučajevima i to do navršene 27 godine starosti.

8) Pozivanje na vežbe pretstavlja važnu meru da se oružana sila održi spremna za rat, da se znanja stečena u stalnom kadru obnavljaju i da se obveznici obuču u rukovanju novim oružjem i novim taktičkim postupcima.

9) U pogledu službe oficira predviđena je jedna značajna mera da bi se kadar rukovodilaca održao dovoljno mladim. juću sposobnost koja se traži od jednog rukovodioca moderne — narodne armije.

Za aktivne oficire predviđeno je da mogu služiti u kadrovskoj armiji:

— niži oficiri do 50 godina starosti,

— viši oficiri do 60 godina starosti.

Analogna mera je predviđena i kod rezervnih oficira s tom razlikom što kod njih ona nije toliko delikatne prirode kao kod aktivnih oficira.

10) Da bi se mogla voditi efikasna evidencija obveznika predviđeno je, da svaki kadrovski isluženi može da sam vodi računa da je uveden u vojnu evidenciju u kom cilju mora da se javlja vojno-teritorijalnim organima. Ovo je potrebno naročito zbog toga što će se vojna evidencija voditi po mestu stanovanja, a ne po zavičajnosti. Na ovaj način postiže se sem toga vrlo prost način evidencije ljudstva.

Ministar Narodne Odbrane
Maršal Jugoslavije

J. B. Tito s. r

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ

VEĆE NARODA

ZAKONODAVNI ODBOR

Br. 41

30 marta 1945 god.

Beograd

VEĆU NARODA NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Zakonodavni odbor Veća naroda na svojoj sednici od 30 marta ove godine uzeo je u pretres predlog 5akona o vojnoj obavezi državljana Federativne Narodne Republike Jugoslavije, koji mu je u smislu Poslovnika dostavilo Veće naroda pošto ga je primilo od Saveznog veća.

Posle svestranog proučavanja Zakonodavni odbor je doneo niženavenene Izmene i dopune pomenutog zakonskog predloga.

Za izvestioca određen je Mihailo Apostolski.

Član 1 menja se i glasi:

»1) Odbrana otadžbine najviša je dužnost i čast svakog državljanina Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

2) Vojnoj obavezi podleže svi za vojnu službu sposobni državljani.

3) Vojna služba vrši se lično.

Član 2. U trećem redu posle reči »radom« brisati zapetu. U istom redu brisati reč »sve«.

Član 3 menja se i glasi:

»1) Ne mogu služiti pod oružjem lica osuđena na prinudni rad bez lišenja slobode, progon iz prebivališta, gubitak političkih i pojedinih građanskih prava, gubitak prava na javnu službu, za vreme trajanja kazne.

2) Ovakva lica, dok im traje kazna, određuju se za vreme obaveze služenja u stalnom kadru i vojnih vežbi u disciplinske jedinice, a u mobilnom i ratnom stanju raspoređuju se na naročite radove u vezi sa odbranom zemlje.

Član 4. U poslednjem redu, posle reči »sile« dodati »kao i na radove u vezi sa odbranom zemlje«.

Član 5 briše se.

Član 6 postaje član 5. U četvrtom stavu mesto reči »i« staviti »ili«. U istom stavu, prvi red, brisati reč »onda«. U trećem redu, posle reči »FNRJ« staviti zapeću.

Član 7 postaje član 6. U prvom stavu, u trećem redu, mesto reči »podležu« staviti »podleže«. U istom redu, mesto reči »ostane« staviti »ostanu«. U četvrtom redu brisati reči »kao i kod«. U šestom redu mesto reči »rasporede sa drugih dužnosti na rad kod istih« staviti »sa drugih dužnosti rasporede na rad kod njih«. U drugom stavu, prvi red, brisati reči »smatraju se da«.

Član 8 postaje član 7. U prvom stavu, drugi red, posle reči »traje« dodati reči »za vojnike i podoficire«.

Član 9 postaje član 8. U prvom redu, posle reči »u« dodati »pripravnom«. U trećem redu mesto reči »čl. 9« staviti »članom 7«.

Član 10 postaje član 9. Prima se u prvobitnoj redakciji.

Član 11 postaje član 10. Prima se u prvobitnoj redakciji.

Član 12 postaje član 11 menja se i glasi:

»1) Služba u stalnom kadru Jugoslovenske armije traje dve godine.

2) Izuzetno od ovoga služba traje:

a) tri godine u vazduhoplovstvu i tenkovskim jedinicama;

b) četiri godine u Jugoslovenskoj ratnoj mornarici (sem obalske odbrane).

Član 13 postaje član 12. U četvrtom stavu, treći red, brisati reč »mornar«.

Član 14 postaje član 13. U trećem redu brisati reč »već«.

Član 15 postaje član 14. U drugom redu mesto reči »upućuju se« staviti »mogu se uputiti«. U četvrtom redu brisati reč »rezervnih«.

Član 16 postaje član 15. U prvom stavu, četvrti red, brisati reč »ali«. U istom redu, posle reči »do« dodati »navršene«. Tačka b) menja se i glasi:

»Licu koje izdržava kaznu lišenja slobode ili lišenja slobode sa prinudnim radom, do izdržane kazne ili pomilovanja;

ako je ovakvo lice navršilo 27 godina, biće upućeno u disciplinske jedinice u slučaju da se vrati sa izdržavanja kazne do navršene 40 godine života».

Član 17 postaje član 16. Prima se u prvobitnoj redakciji.

Član 18 postaje član 17 menja se i glasi:

»Vojnik se otpušta iz stalnog kadra i pre otsluženja određenog roka«:

a) kad postane stalno nesposoban za vojnu službu;

b) kad postane privremeno nesposoban za vojnu službu s tim da se naknadno pozove na dosluženje roka u stalnom kadru, ako do navršene 27 godine starosti postane sposoban za vojnu službu; ako se ni tada nije osposobio, oslobađa se sasvim obaveze u stalnom kadru;

v) kad je osuđen na kaznu lišenja slobode ili kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom, osuđeni se otpušta iz stalnog kadra kada presuda postane izvršna; ako kaznu izdrži do navršene 40 godine, dužan je da ostatak obaveznog roka dosluži u disciplinskim jedinicama».

Član 19 postaje član 18. U prvom stavu, prvi red mesto reči »podleže« staviti »podleži«. U drugom stavu posle reči »kadru« staviti zapeću i mesto reči »odgovaraće« staviti »odgovara«. U trećem redu istog stava, mesto reči »specijalnim radnim« staviti reč »disciplinskim«.

Član 20 postaje član 19. U prvom redu, posle reči »lica« brisati zapeću. U trećem redu mesto »9« staviti »7«. U istom redu mesto »29« staviti »28«.

Član 21 postaje član 20. U prvom stavu, drugi red, mesto reči »podležu« staviti »podleže«. U trećem redu, mesto reči »su dužnosti« staviti »dužnosti su«. U drugom stavu, treći red, mesto reči »ovog zakona« staviti »sa ovim zakonom«.

Član 22 postaje član 21 i deli se na dva člana.

Član 21 glasi: »Regrutovanje je prethodno i redovno,

a) Prethodno regrutovanje sastoji se iz upisivanja regruta u vojnu evidenciju i ocene fizičke sposobnosti za službu u oružanoj sili.

Prethodnom regrutovanju podleže građani koji u dotičnoj kalendarskoj godini navršavaju 19 godina. Ministar narodne

odbrane može, po naročitoj potrebi, narediti da se prethodnom regrutovanju podvrgnu i oni građani koji u dotičnoj kalendarskoj godini navršavaju 18 ili 17 godina.

Posle izvršenog prethodnog regrutovanja narodni odbori organizuju obuku nepismenih i polupismenih regruta u čitanju i pisanju, sa ciljem da ih osposobe u pismenosti do njihovog upućivanja na službu u stalni kadar. Sem toga oni preduzimaju mere lečenja onih građana, koji se mogu osposobiti za vojnu službu do njihovog upućivanja u stalni kadar.

Vojno-teritorijalni organi dostavljaju narodnim odborima potrebne podatke u cilju ostvarenja iznetih zadataka i oni saraduju na organizaciji i kontroli mera predviđenih prethodnim stavom.

b) Redovno regrutovanje sastoji se iz konačne ocene fizičke sposobnosti građana za službu u stalnom kadru i kategorisanja za pojedine rodove i službe u Jugoslovenskoj armiji.

Redovnom regrutovanju podleže svi građani koji u kalendarskoj godini u kojoj se ono obavlja navršuju 20 godina starosti. Ministar narodne odbrane može, po naročitoj potrebi narediti da se redovnom regrutovanju podvrgnu i oni građani, koji u dotičnoj kalendarskoj godini navršuju 19 ili 18 godinu starosti.

Ukoliko se redovno regrutovanje nije iz bilo kojih razloga moglo izvršiti u vremenu predviđenom u prethodnom stavu, može se izvršiti i posle toga roka.

Član 22 glasi: »1) Regrutovanje vrše komisije sastavljene od vojnih lica i petstavnika narodnih odbora.

2) Za članove lekare prethodnih regrutnih komisija mogu se upotrebiti i građanski lekari koji su u državnoj službi.

3) Regrutovanje naših državljana u inostranstvu vrše naša zvanična pretstavništva u dotičnoj državi.

Član 23. U trećem stavu, drugi red, mesto reči »prvo« staviti »neposredno«. U istom redu brisati reč »onom«. Dodaje se novi četvrti stav, koji glasi:

»Podnošenje molbe ili žalbe ne odlaže izvršenje odluke regrutne komisije.

Član 24. U prvom redu, mesto reči »o« staviti »u«. U trećem redu, mesto reči »koji je prvo« staviti »neposredno« a pre reči »koji« brisati zapeću. U istom redu brisati reč »onom«.

Član 25 menja se i glasi: »Obveznici se mogu pozivati na vežbu svake godine, i to:

a) do četiri nedelje godišnje dok podleže obavezi službe u operativnom delu oružane sile;

b) do dve nedelje godišnje dok podleže obavezi službe u rezervnom delu oružane sile«.

Član 26 menja se i glasi: »Vrhovni komandant može u slučaju naročite potrebe u istoj godini obveznike ponovo pozvati na vežbu, a može i zadržati na vežbi vojnike po otsluženju roka u stalnom kadru, kao i obveznike koji su već izdržali vežbu na koju su bili pozvani.«

Član 27. U prvom redu, mesto reči »vojnim vežbama« staviti »vojnoj vežbi«. U trećem redu, mesto reči »prema položaju« staviti »na osnovu položaja«. U petom redu, brisati reč »državnog« i posle reči »budžeta« dodati reči »Ministarstva narodne odbrane«.

Član 28 menja se i glasi: »1) Obaveza služenja oficira u oružanoj sili traje:

a) aktivnih oficira do navršene 60 godine starosti;

b) rezervnih oficira operativnog dela oružane sile do navršene 60 godine starosti;

v) rezervnih oficira rezervnog dela oružane sile do navršene 65 godine starosti.

2) U slučaju kada interesi oružane sile zahtevaju Ministar narodne odbrane može narediti da se pojedinim oficirima ovaj rok produži do 10 godina daljeg služenja«.

Član 29. U drugom stavu, prvi red, mesto reči »vežbe« staviti »vežbu«. U drugom redu, mesto »26 — 28« staviti »25 — 27«.

Naslov VII menja se i glasi: »VII pozivanje u slučaju mobilizacije«.

Član 30 menja se i glasi: »U slučaju mobilizacije vojne obveznike pozivaju u oružanu silu vojno-teritorijalni organi.

Član 31. U prvom redu, posle reči: »licima« brisati zapetu.

Član 32 menja se i glasi: »Podatak o tome da je neko lice određeno na vojnu dužnost u smislu člana 6 ovog zakona, mora biti unet u njegove lične vojne isprave.«

Naslov VIII menja se i glasi: »VIII dužnosti i odgovornosti vojnih obveznika.«

Član 33 menja se i glasi: »Svi vojni obveznici moraju imati ličnu vojnu ispravu sa zabeležkom da su uvedeni u vojnu evidenciju.«

Član 34 .U prvom i drugom redu mesto reči »i rezervni oficir dužan je« staviti »je dužan.« U trećem redu, mesto reči »njegove vojne« staviti »svoje«. U istom redu, posle reči »evidencije« staviti zapetu i mesto reči »i« staviti »a«. U petom redu, mesto reči »vojnu« staviti »svoju«.

Član 35 menja se i glasi: »1) Svaki obveznik pozvan na vojnu vežbu ili mobilizaciju mora se javiti na mesto i u roku koji su označeni u pozivu.

2) Kada se proglasi mobilizacija, mora svaki obveznik, ukoliko je njegovo godište obuhvaćeno mobilizacijom, a nije primio lični poziv, da se javi najbližem vojno-teritorijalnom organu radi dobijanja uputstava.«

Član 36 menja se i glasi: »Obveznici koji se ne odazovu pozivu na vežbu i mobilizaciskom pozivu ili ne postupe po odredbama članova 33—35 ovog zakona odgovaraće po propisima za vojno krivična dela.«

Član 37 menja se i glasi: »1) Kazniće se po propisima za vojno krivična dela odgovorni rukovodioci preduzeća i ustanova, privatini preduzetnici kao i starešine zadruga i porodica, ako kod njih rade ili žive lica koja podleže regrutovanju ili upućivanju u kadar, a nisu regrutovana odnosno upućena u kadar, ukoliko o tome nisu obavestili nadležni vojno-teritorijalni organ.

2) Po istim propisima će se kazniti lica iz prethodnog stava ovog člana ako kod njih rade ili žive obveznici koji nisu uvedni u vojnu evidenciju, ili koji se ne odazovu pozivu na vežbu, odnosno mobilizaciskom pozivu, ukoliko o tome nisu izvestila nadležni vojno-teritorijalni organ.«

Član 38 menja se i glasi: »Lica koja su na regrutovanju oglašena sposobnim za vojnu službu kao i svi obveznici koji pokušavaju bez odgovarajućeg odobrenja, a u cilju izbegavanja vojne obaveze, preći u inostranstvo, odgovaraće po propisima za vojno krivična dela.«

Član 39 novi: »Vreme provedeno u partizanskim odredima i narodno-oslobodilačkoj vojsci kao i u Jugoslovenskoj armiji

do stupanja na snagu ovog zakona priznaje se u rok službe u stalnom kadru predviđen u čl. 11 ovog zakona».

Član 40 novi: »1) Vreme provedeno u savezničkim vojnim formacijama ili u oružanim formacijama oslobodilačkih pokreta u toku antifašističkog rata uračunava se u rok služenja u kadru u smislu ovog zakona.

2) Lica koja su u bivšoj jugoslovenskoj vojsci i mornarici do 18 aprila 1941 godine otslužila obavezni rok u stalnom kadru prema tadanjim zakonskim propisima, kao i lica koja su ostatak toga roka kao pripadnici bivše jugoslovenske vojske i mornarice proveli u neprijateljskom zarobljeništvu, neće biti pozivana na službu u stalnom kadru po propisima ovog zakona.

3) Lica koja nisu doslužila obavezni rok u smislu prednjeg stava ovog člana, dužna su doslužiti svoj rok u stalnom kadru Jugoslovenske armije prema odredbama ovog zakona».

Član 41 nav: »Ministar narodne odbrane može svojim rešenjem onim licima koja usled rata nisu završila školovanje do navršene 27 godine, u cilju završenja

Stari član 39 primase u prvobitnoj redakciji.

Stari član 40 postaje član 43, menja se i glasi: »Ovaj zakon stupa na snagu osmi dan po objavljivanju u »Službenom listu FNRJ««.

Pored gornjih izmena i dopuna u celom zakonskom tekstu stavovi se obeležavaju brojevima.

Dostavljajući ovaj izveštaj, Zakonodavnom odboru je čast umoliti Veće naroda da ga primi.

Sekretar
Dr. Dušan Bratić s. r.

Pretsednik
Zakonodavnog odbora
Veća naroda

Božidar Maslarić s. r.

Članovi:

Bogdan Oreščanin, s. r.; Joza Milivojević, s. r.; Tomo Čiko-
vić, s. r.; Josip Rus, s. r.; Milan Popović, s. r.; Drag. Ilić, s. r.;
Srećko Žumer, s. r.; Mihajlo Apostolski, s. r.; Stanko Brašna-
rov, s. r.; d-r Josip Hrnčević, s. r.; d-r Branko Čubrilo-
vić, s. r.; Dobrivoje Radosavljević, s. r.; Rato Dugonjić, s. r.; Miloš
Čarević, s. r.

NARODNA SKUPŠTINA FNRJ

SAVEZNO VEĆE

ZAKONODAVNI ODBOR

Broj 54

30 marta 1945 god.

Beograd

SAVEZKOM VEĆU NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Beograd

Zakonodavni odbor Saveznog veća na svojoj sednici od 30 marta ove godine uzeo je u pretres predlog Zakona o vojnoj obavezi državljana Federativne Narodne Republike Jugoslavije dostavljen mu od Pretsednika Saveznog veća, a koji je na osnovu člana 63 Ustava dostavio Ministar narodne odbrane Saveznom veću Narodne Skupštine FNRJ.

Posle svestranog proučavanja Zakonodavni odbor je doneo niže navedene izmene i dopune pomenutog zakonskog predloga.

Za izvestioca određen je Radovan Mijušković.

(Tekst ovog izveštaja identičan je sa tekstom izveštaja Zakonodavnog odbora Veća naroda koji je napred priložen).

Dostavljajući ovaj izveštaj, Zakonodavnom odboru je čast umoliti Savezno veće da ga usvoji.

Sekretar

D-r Maks Šnuderl, s. r.

Pretsednik
Zakonodavnog odbora
Saveznog veća

Moša Pijade, s. r.

Č l a n o v i :

Vladimir Simić, s. r.; Svetozar Vukmanović, s. r.; d-r Miloš Moskovljević, s. r.; Radovan Mijušković, s. r.; Mesud Hotić, s. r.; d-r Jerko Radmilović, s. r.; Ivan Granda, s. r.; d-r Ivo Karner, s. r.; Lajčo Jaramazović, s. r.; Đuro Salaj, s. r.; Sulejman Filipović, s. r.; Matevž Hace, s. r.; d-r Jakov Grgurić, s. r.; Mehmed Hodža, s. r.; Dimitar Vlahov, s. r.; Mihajlo Đurović, s. r.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О

УГОВОРУ О ПРИЈАТЕЉСТВУ И УЗАЈАМНОЈ ПОМОЋИ ИЗМЕЂУ ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГО- СЛАВИЈЕ И РЕПУБЛИКЕ ПОЉСКЕ

ЗАКЉУЧЕНОМ У ВАРШАВИ 18 МАРТА 1946 ГОДИНЕ

Члан 1

Одобрава се и добија законску снагу Уговор о пријатељству и узајамној помоћи између Југославије и Пољске закључен у Варшави 18 марта 1946 године, када је и на снагу ступио, а који у оба оригинала гласи:

У Г О В О Р

о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Пољске

Президијум Народне Скупштине Федеративне Народне Републике Југославије с једне стране и

Президент Крајове Раде Народове Републике Пољске с друге стране

извлачећи закључке из искустава минулог рата, који је услед агресије Немачке и њених савезника, причинио како Југославији тако и Пољској огромну пустош,

У К Љ А Д

o Przyjaźni i Pomocy Wzajemnej między Federacją Ludową Republiką Jugosławią i Rzeczpospolitą Polską

Prezydium Narodnej Skupstiny Federacyjnej Ludowej Republiki Jugosławii z jednej strony i

Prezydent Krajowej Rady Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej z drugiej strony

wyciągając wnioski z doświadczeń ubiegłej wojny, która na skutek agresji Niemiec i ich sojuszników wyrządziła ogromne spustoszenia zarówno w Jugosławii jak i w Polsce,

желећи да учврсте везе вековног пријатељства између братских словенских народа обе Државе, које су се нарочито појачале и учврстиле у току заједничке борбе за слободу, независност и демократију против Немачке и њених савезника у минулом рату,

полазећи од начела да учвршћење и продубљење пријатељства између Југославије и Пољске одговара најбитнијим интересима обеју земаља и да ће оно најуспешније да послужи делу културног и привредног развоја Југославије и Пољске,

тежећи учвршћењу мира и безбедности Југославије и Пољске и општег мира и безбедности,

решили су да закључе Уговор о пријатељству и узајамној помоћи и у том циљу именовали за своје опуномоћенике:

Президијум Народне Скупштине Федеративне Народне Републике Југославије Претседника Владе Федеративне Народне Републике Југославије Маршала Југославије Јосипа Броза-Тита,

Президент Крајове Раде Народове Републике Пољске Претседника Владе Народног Јединства Републике Пољске Едварда Осубку-Моравског,

који су се, пошто су изменили своја пуномоћија, нађена у добром и исправном облику, сагласили у следећем:

pragnąc zacieśnić węzły odwiecznej przyjaźni pomiędzy bratnimi narodami słowiańskimi obu państw, szczególnie wzmocnione i utrwalone w toku wspólnej walki o wolność, niepodległość i demokrację przeciwko Niemcom i ich sojusznikom w ubiegłej wojnie,

wychodząc z założenia, że umocnienie i pogłębienie przyjaźni między Jugosławją i Polską odpowiada najżywotniejszym interesom obu krajów i będzie najskuteczniej służyło sprawie rozwoju kulturalnego i gospodarczego Jugosławii i Polski,

dążąc do utrwalenia pokoju i bezpieczeństwa Jugosławii i Polski oraz powszechnego pokoju i bezpieczeństwa,

postanowili zawrzeć Układ o Przyjaźni i Pomocy Wzajemnej i w tym celu wyznaczili jako swych pełnomocników:

Prezydium Narodnej Skupštiny Federacyjnej Ludowej Republiki Jugosławii Premiera Rządu Federacyjnej Ludowej Republiki Jugosławii Marszałka Jugosławii Józefa Broz-Tito,

Prezydent Krajowej Rady Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej Premiera Rządu Jedności Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej Edwarda Osóbkę-Morawskiego,

k którzy po wymianie swych pełnomocnictw, uznanych za dobre i sporządzone w należytej formie, zgodzili się na następujące postanowienia:

Члан I

Свака од Високих Страна Уговорница обавезује се да неће склопити никакав савез нити да ће узети учешћа у каквој било акцији упереној против друге Високе Стране Уговорнице.

Члан II

У случају опасности за мир и безбедност једне или друге земље, Високе Стране Уговорнице обавезују се да ће се консултовати о својим поступцима, као и у важнијим случајевима који се тичу интереса обеју земаља.

Члан III

Ако једна од Високих Страна Уговорница буде услед напада увучена у ратне операције било против Немачке, било против државе која је била савезник Немачке у минулом рату, или против било које друге државе која би се непосредно или у каквом било облику удружила с Немачком или њезиним савезником у таквој агресји, друга Висока Страна Уговорница пружиће јој одмах војну и другу помоћ и подршку свим средствима која јој стоје на расположењу.

Артыкул I

Кажда з Wysokich Umawiających się Stron zobowiązuje się nie zawierać żadnego sojuszu, ani nie brać udziału w żadnej akcji, skierowanej przeciwko drugiej Wysokiej Umawiającej się Stronie.

Артыкул II

W wypadku groźby dla pokoju i bezpieczeństwa jednego lub drugiego kraju, Wysokie Umawiające się Strony zobowiązują się konsultować się co do swego postępowania, podobnie jak w ważniejszych wypadkach, dotyczących interesów obydwu krajów.

Артыкул III

Jeżeli jedna z Wysokich Umawiających się Stron zostanie w wyniku agresji wciągnięta w działania wojenne przeciwko Niemcom bądź przeciwko państwu, które było z Niemcami sprzymierzone w ubiegłej wojnie, albo przeciwko jakiemukolwiek innemu państwu, które sprzymierzyłoby się bezpośrednio lub w jakiejkolwiek formie z Niemcami, bądź z ich sojusznikiem w takiej agresji, druga Wysoka Umawiająca się Strona udzieli jej natychmiastowej wojskowej oraz innej pomocy i poparcia wszelkimi środkami, będącymi w jej rozporządzeniu.

Члан IV

Овај Уговор ничим не вређа обавезе које су на себе узеле обе Високе Стране Уговорнице према трећим државама.

Високе Стране Уговорнице извршаваће овај уговор у духу Устава Организације Уједињених Нација и подржаће сваку иницијативу која иде за тим да се уклоне жаришта агресије и да се осигура мир и безбедност у свету.

Члан V

Овај Уговор ступа на снагу од дана потписа и обавезује на двадесет година. Ако не буде отказан од једне Високе Стране Уговорнице најмање годину дана пре истека напред наведеног рока, сматраће се као обновљен за даљи период од пет година и тако стално.

Уговор подлеже ратификацији. Измена ратификационих докумената извршиће се у Београду што је могуће пре.

У потврду чега су горе именовани опуномоћеници потписали овај Уговор и ставили на њега своје печате.

Рађено у Варшави дана 18 марта хиљаду деветсто четрдесет шесте године, у два примерка, сваки на пољском и

Artykuł IV

Układ niniejszy niczym nie uchybia zobowiązaniom, zaciągniętym przez obie Wysokie Umawiające się Strony względem państw trzecich.

Wysokie Umawiające się Strony będą wykonywały niniejszy Układ w myśl Statutu Organizacji Narodów Zjednoczonych i będą popierały wszelką inicjatywę, zmierzającą do usunięcia ognisk agresji i utrwalenia pokoju i bezpieczeństwa w świecie.

Artykuł V

Układ niniejszy wchodzi w życie z dniem podpisania i będzie obowiązywał przez lat двадзiesięć.

Jeżeli nie będzie on wypowiedziany przez jedną z Wysokich Umawiających się Stron przynajmniej na rok przed upłynięciem umownego terminu, będzie uważany za odnowiony na dalszy okres lat pięć i tak w dalszym ciągu.

Układ podlega ratyfikacji. Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych zostanie dokonana w Belgradzie w możliwie najkrótszym czasie.

Na dowód czego wyżej wymienieni pełnomocnicy podpisali Układ niniejszy i wycisnęli na nim swe pieczęcie.

Sporządzono w Warszawie dnia 18 marca tysiąc dziewięćset czterdziestego szóstego roku w dwóch egzemplarzach, każdy

српско-хрватском језику, од којих су оба аутентична.

w języku serbsko - chorwackim i polskim, które są oba autentyczne.

По овлашћењу

По овлашћењу

Z upoważnienia

Z upoważnienia

Президијума Народне
Скупштине Федеративне
Народне Републике Југославије

Президента Крајове
Раде Народове
Републике Пољске

Prezydium Narodnej
Skupstiny Federacyjnej
Ludowej Republiki Jugoslawii

Prezydenta Krajowej
Rady Narodowej
Rzeczypospolitej
Polskiej

Ј. Б. ТИТО в. р.

Е. ОСУБКА-МОРАВСКИ в. р.

Ј. В. ТИТО w.r

Е. OSÓBKA-MORAVSKI w.r

Члан 2

Овај Закон ступа на снагу даном објављивања у „Службеном листу Федеративне Народне Републике Југославије“.

одъ единаго языка, одъ
и полскимъ языкъ съ оубъ
и полскимъ языкъ съ оубъ

и полскимъ языкъ съ оубъ
и полскимъ языкъ съ оубъ

и полскимъ языкъ съ оубъ
и полскимъ языкъ съ оубъ

и полскимъ языкъ съ оубъ
и полскимъ языкъ съ оубъ

и полскимъ языкъ съ оубъ
и полскимъ языкъ съ оубъ

и полскимъ языкъ съ оубъ
и полскимъ языкъ съ оубъ

и полскимъ языкъ съ оубъ
и полскимъ языкъ съ оубъ

и полскимъ языкъ съ оубъ
и полскимъ языкъ съ оубъ

САВЕЗНО ВЕЋЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

ПРЕТСЕДНИШТВО САВЕЗНОГ ВЕЋА

Претседник

Владимир Симић

Потпретседници:

Фрањо Гажи

Авдо Хумо

Секретари:

Војо Лековић

Љубчо Арсов

Стеван Јовичић

СТАЛНИ ОДБОРИ САВЕЗНОГ ВЕЋА

ЗАКОНОДАВНИ ОДБОР

Моша Пијаде, претседник

Владимир Симић, потпретседник

Д-р Макс Шнудерл, секретар

Вукмановић Светозар

Минић Милош

Гранђа Иван

Московљевић д-р Милош

Гргурић д-р Јаков

Нацева Мара

Ђуровић Михаило

Радмиловић д-р Јерко

Јарамазовић Лајчо

Салај Ђуро

Јоцић инж. Живојин

Филиповић Сулејман

Лампрет Јоже

Хаце Матевж

Лакуш Филип

Хотић Месуд

Мијушковић Радован

Хоџа Мехмед

ОДБОР ЗА ПРИВРЕДНИ ПЛАН И ФИНАНСИЈЕ

Петар Стамболић, *претседник*
Филип Лакуш, *потпретседник*
Живота Ђермановић, *секретар*

Добросав Томашевић	Албин Випотник
Петар Мундрић	Јоже Јуранчич
Горољуб Поповић	Мустафа Виловић
Аћим Груловић	Петар Војновић
Душан Чалић	Љубчо Арсов
Томо Војковић	Мирко Крчић

МАНДАТНИ И ИМУНИТЕТСКИ ОДБОР

Јован Веселинов, *претседник*
Петар Комадина, *потпретседник*
Вида Томшич, *секретар*

Ратко Петровић	Богоја Фотев
Вељко Зековић	

АДМИНИСТРАТИВНИ ОДБОР

Драгослав Марковић, *претседник*
Тома Кутурец, *потпретседник*
Д-р Александар Шевић, *секретар*

Адам Остовић	Хамдија Ђемерлић
Фердо Година	Панто Малишић

ОДБОР ЗА МОЛБЕ И ЖАЛБЕ

Миле Перуничкић, *претседник*
Д-р Метод Микуж, *потпретседник*
Борис Станковски, *секретар*

Д-р Александар Жижа	Милентије Поповић
Мартин Сучић	Перо Ђукановић

НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ САВЕЗНОГ ВЕЋА

Аголи д-р Неџат	Вејновић Светозар	Грујић Радован
Алексоски Борис	Веселинов Јован	Груловић Аћим
Андрић Ратомир	Веселинов-Мунћан	
Антић Милоје	Станка	Дамњановић Божи-
Антолић Фрањо	Видовић Никола	дарка-Кика
Антуновић Риста	Видовић Мустафа	Даниловић Угљеша
Апостолов Васко	Випотник Албин	Девеџић Душан
Арсов Љубчо	Влатковић Немаља	Дорошки д-р Јован
Аугустинов Мата	Влахов Димитар	Дошен Илија
	Војковић Томо	Драгин Радивој
Бабић Антун-Туна	Војновић Петар	Драушник Јурица
Бакарић д-р Владимир	Вркљан Анте	
Бакрач Јозо	Вујичић Милорад	Бермановић Живота
Банак Јосип	Вујковац Михаило	Борговски Васил
Баричевић Перо	(од 30-III-46)	Букановић Перо
Белинић Марко	Вукадиновић Буро	Букић Пане
Беловуковић Милан	Вукашиновић Иван	Бурђевић Чеда
Бериша Рифат	Вукмановић Светозар	Бурић Љубодраг
Бећирић д-р Тодор	Темпо	Бурић Момчило
Бисић М. Милорад	Вулин Сава	(до 30-III-46)
Блажевић Јаков	Вучковић Сретен	Буровић Лазар
Богданов Душан		Буровић Михаило
Богданов Бура	Гажи Фрањо	
Божовић Никола	Гајиновић Вујица	Ерчић Живко
Боројевић Јован	Гајић Гојко	
Борштнар Же	Гаџић Радосав	Жигић Раде
Бохинц Андреј	Гашпар Јан	Жижа д-р Александар
Бошковић Борђе	Геренчевић Павле	Жујовић Сретен
Брецељ д-р Маријан	Гигов Страхил	
Бркић Душан	Гиздић Драго	Зековић Вељко
Бркић Звонко	Глухић Омер	Зечевић Влада
Броз Јосип Тито	Година Фердо	Зечевић Славко
Бубањ Андрија	Госпић Светолик	Зечевић Стево
Буљан Вице	Гранђа Иван	
Бурзевски Ванчо	Гранфил Тома	Иванов Андреј
Бурић Хасан	Грбић Чедо	Иванчевић Никола
Бутозан д-р Васо	Гргурић д-р Јаков	Ивековић д-р Младен
	Гретић Ивица	Ивић Стјепан
Василев Гјорги	Грк Душан	
Васиљевић Живан	Грубић Чеда	Јакић Велимир

Јакшић Мато	Косовац Младен	Маринко Миха
Јакшић Никола	Костић Велимир	Марковић Драгослав
Јанковић Љубо	Кохаровић д-р Алек-	Марковић Милош
Јанић Владо	сандар	Марковић Момчило
Јарамазовић Лајчо	Коџбек Жеже	Марковић Немања
Јеленц Алеш	Кочевар Франц	Маркотић Мато
Јеремић Воја	Крањец Мишко	Марчинковић Јозо
Јовановић Блажо	Крзнар Буро	Мастиловић Новак
Јовановић д-р Драго-	Криезиу Хасан	Матић Радомир
љуб	Крстевски Кири	Мачек Иван-Матија
Јовановић Бура	(од 29-III-46)	Месић Јосип
Јовановић Иса	Крстић Бошко	Међо Томо
Јовановић Радош	Крстић Светозар	Мијатовић Цвијетин
Јовановић Спасоје	Крстуловић Вицко	Мијушковић Радован
Јовановић Станимир	Крце Павао	Миклаужић Јосип
Јовичевић Павле	Крчић Мирко	Микуж д-р Метод
Јовичић Стеван	Кузмановић д-р Славко	Милојевић Милоје
Јојкић Ђурица	Кузмановски Боге	Милосављевић Љу-
Јоксимовић Момир	Курт Хуснија	бинка
Јосиповић Србољуб	Кутурец Тома	Миљковић Мито
Јоцић Живојин	Куфрин Милка	Минић Милка
Јуранчич Жеже	Кухар Ловро	Минић Милош
		Минчев Никола
Карабеговић Осман	Лазин д-р Сава	Михајловски Кирил
Карајовић д-р Драго-	Лакуш Филип	Московљевић д-р Ми-
мир	Лалић Буро	лош
Кардељ Едвард	Лампрет Жеже	Мразовић Карло-
Карнер д-р Иво	Лековић Војо	Гашпар
Кецмановић д-р Воји-	Лерик Иштван	Мрковић Новица
слав	Лесковшек Франц	Мркоци Марко
Кидрич Борис	Леши Акиф Мустафа	Мугош Душан
Кимовец Франце	Лукић Костадин	Мундрић Петар
Кнез Јурица	Луцић Грго	
Ковачевић Вељко		Нађ Коста
Ковачевић Митар	Љујић Велибор	Наумовски Круме
Ковачевић Урош	Љујић Војо	Нацева Мара
Ковачић Иван		Недељковић Миодраг
Колишевски Лазар	Мајхен Владо	Нешић Светомир
Комадина Петар	Малески Владо	Нешковић д-р Благоје
Комненић Симо	Малишић Панто	Никодијевић Тихомир
Корен Јаков	Мандић Глигорије	Николић Живојин
Косановић Сава	Манџић Пашага	Нимани Џавид

Новаков Душан	Радовановић Милија	Томшич Вида
Новаковић Груја	Радуловић Таса	Трајковић Александар
Новосел д-р Шиме	Рамљак д-р Анте	Трифунковић Светислав
Новосел Стјепан	Ранковић Александар	Туцман Јосип
	Рапаић Тиро	
Омановић Хамдија	Рац Винце	
Опачић Станко	Рашовић Милош	Темерлић д-р Хамдија
Остовић Адам	Релић Петар	Ђурувија Тоде
	Реџић Енвер	
Павловић Михаило	Рибар д-р Иван	
Павловић Павле	Рибич Иван	Узуновски Цветко
Пајковић Ђоко	Рибникар Владислав	
Пахић Лука	Рикановић Илија	Фајфар Тоне
Пашалић Едхем	Ритиг д-р Светозар	Ференчак Иван
Пенезић Слободан		Ференчина Томо
Перичин Марко	Савић Брано	Филаковић Имро
Перковић Миле	Салаи Јожеф	Филиповић Сулејман
Перуничкић Миле	Салај Ђуро	Фотев Богоја
Петровић Душан	Самарџија Стево	Фрнтић Елизабета
Петровић Ратко	Светек Франце	
Петровић Славољуб-	Секељ Јожеф	Хасанагић Хилмија
Бера	Симеоновић Јанко	Хаџе Батевж
Петрушев Кирил	Симеунчевић Гавро	Хаџи Мустафа Хасан
Пијаде Моша	Симић Владимир	Шукри
Плавшић Лазар	Синановић Хамдија	Хаџић Бошко
Побрић Едхем	Смајовић Василије	Хебранг Андрија
Полич д-р Зоран	Сремец д-р Златан	Хољевац Већеслав
Половић Марко	Стамболић Петар	Хотић Месуд
Попов Жива	Станковски Борис	Хоџа Мехмед
Поповић Горољуб	Стефановић Иван	Хоџа Фадил
Поповић Јован	Стефановић Миливоје	Хоџић Мујо
Поповић Коча	Стефановић Светислав	Хрибар Јанез
Поповић Љубомир	Стојадиновић Михаило	Хукић Мехмедалија
Поповић Миленције	Стојановић Богољуб	Хумо Авдо
Почуча Миле	Суботин Иван	
Првчић Стјепан	Сутловић Рикард	Цветић Боса
Прибић Милан	Сучић Мартин	Цветић Милија
Прибићевић д-р Раде		Џетинић Марин
Пуцар Ђуро-Стари	Тодоровић Мијалко	Црнобрња Богдан
	Тодоровић Симо	
Радмиловић д-р Јерко	Толо Нико	Чакић Бошко
Радовановић Миливоје	Томашевић Добросав	Чалић Душан

Чамо Едхем	Чубриловић д-р Васо	Шевић д-р Александар
Чаушевић-Чауш Иван		Шегрт Владо
Ченгић Ферид	Џојић Анто	Шиљеговић Бошко
Ченто Андонов Методи (до 28-III-46)	Шакић Јован	Шкаре Станко
Чешњај Томо	Шарац д-р Заим	Шнудерл д-р Макс
Чобански Спасоје	Шатев Павел	Шпиљак Фрањо
Чолак Петар	Шаћири Исмет	Шпиљак Мика
		Шпрљан Гуште
		Шутић Анте

На седмој седници од 28 марта 1946 поднео је оставку на посланички мандат за Изборни срез прилепски, Методи Андонов Ченто, а на његово место је дошао његов заменик Платник Крстевски Киро Тошев.

На деветој седници од 30 марта 1946 поднео је оставку на посланички мандат за Изборни срез рађевски, Округ подрински, Момчило Бурић а на његово место је дошао његов заменик Михаило Вујковац.

ВЕЋЕ НАРОДА НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

ПРЕТСЕДНИШТВО ВЕЋА НАРОДА

Претседник

Јосип Видмар

Потпретседници:

Божидар Масларић

Косан Павловић

Секретари:

Нинко Петровић

Јоза Миливојевић

Михаило Грбић

СТАЛНИ ОДБОРИ ВЕЋА НАРОДА

ЗАКОНОДАВНИ ОДБОР

Божидар Масларић, претседник

Томо Чиковић, потпретседник

Д-р Душан Братић, секретар

Михаило Апостолски

Милан Поповић

Митар Бакић

Добривоје Радосављевић

Панко Брашнаров

Јосип Рус

Рато Дугоњић

Д-р Синиша Станковић

Срећко Жумер

Тоне Хафнер

Драгољуб С. Илић

Мустафа Хоџа

Јоза Миливојевић

Д-р Јосип Хрнчевић

Богдан Орешчанин

Милош Царевић

Нинко Петровић

Д-р Бранко Чубриловић

ОДБОР ЗА ПРИВРЕДНИ ПЛАН И ФИНАНСИЈЕ

Д-р Обрен Благојевић, *претседник*

Иван Гошњак, *потпретседник*

Раде Хамовић, *секретар*

Анка Берус

Хасан Бркић

Д-р Војин Царић

Јосип Јерас

Бено Котник

Веселинка Малинска

Митра Митровић

Александар Стојановић

Али Шукриа

Радомир Тодоровић

Алекса Томић

Иван Турковић

МАНДАТНИ И ИМУНИТЕТСКИ ОДБОР

Алекса Томић, *претседник*

Саво Оровић, *потпретседник*

Јован Јегдић, *секретар*

Душан Ркман

Полак Бојан

Анте Бабић

Никола Мартиновски

АДМИНИСТРАТИВНИ ОДБОР

Милан Смиљанић, *претседник*

Шефкет Маглајлић, *потпретседник*

Крсто Попивода, *секретар*

Љубо Момчиловић

Фрањо Борић

Ладо Амброжич

Д-р Гјорги Гаврилски

ОДБОР ЗА МОЛБЕ И ЖАЛБЕ

Марко Вујачић, *претседник*

Пепца Кардељ, *потпретседник*

Д-р Милорад Влајковић, *секретар*

Пал Шоти

Мате Кршул

Зора Николић

Мустафа Абдураим

НАРОДНИ ПОСЛАНИЦИ ВЕЋА НАРОДА

Абдураим Мустафа	Голубовић Маринко	Коцбек Едвард
Агуши Куртеш	Голубовић Радоња	Кризман д-р Хинко
Амброжич Лудо	Гошњак Иван	Крајачић Иван
Андрејев Бане	Грбић Михаило	Кршул Мате
Апостолски Михаило	Грегорић д-р Павле	Куленовић Скендер
Аугустинчић Антун		
Ацева Вера	Дапчевић Пеко	Лауташ Трајан
	Димитријевић Спасоје	Лиси Сали
Бабић Анто	Добрашиновић Милоје	Лубеј Франце
Бабић Љубо	Долиншек Тоне	Луначек д-р Павел
Бабовић Спасенија	Дугоњић Рато	
Бајалски Ристо		
Бакић Митар	Ђаковић Спасоје	Маглајлић Шефкет
Барбарић Божо	Ђилас Милован	Малинска Веселинка
Бедлер д-р Алеш	Ђуричин Миливој	Манојловић Радмила
Бевк Франце		Марковски Венко
Берус Анка	Жижич Живко	Мартиновски Никола
Благојевић д-р Обрен	Жумер Срећко	Марушич д-р Драго
Бојновић Ђурађ	Жупанчич Отон	Масларић Божидар
Борић Фрањо		Маснић Петар
Братић д-р Душан	Затрић Саит	Миланковић Иван
Брашнарлов Панко	Зоговић Радован	Миливојевић Јоза
Бркић Хасан		Милошевић Мира
Бурсаћ Милан	Ивовић Душан	Миљовски Кирил
	Илић С. Драгољуб	Митровић Божо
Варга Иштван	Илић Павле	Митровић Митра
Васиљевић Душан	Имамовић Фадил	Мићуновић Вељко
Веслијевић Наум		Млакар Алојзиј
Видмар Јосип	Јадрешин Богде	Мојсов Лазар
Видмар Тоне	Јаковљевић д-р Стеван	Момчиловић Љуба
Влајковић д-р Милорад	Јегдић Јован	Мугоша Андрија
Врбовски Павел	Јерас Јосип	
Вујасиновић Тодор	Јуринчић Нико	Нађ Гаврило
Вујачић Марко		Назор Владимир
Вукосављевић Сретен	Кавчич Стане	Наумовски Наум
	Капетановић Хајро	Ненезић Радојица
Гаврилски д-р Гјорги	Кардељ Пепца	Несторов д-р Димитар
Галијашевић Бећир	Кериме Муча	Николић Зора
Гарчевић Гојко	Комненић Петар	Новак Иван
Гаш Аљуш	Котник Бено	Ношпал Тоде

Олах Шандор
Оршечанин Богдан
Оровић Саво

Павић Нико
Павловић Косан
Папић Радован
Пејновић Ката
Перовић Пуниша
Петровић Мато
Петровић Никола
Петровић Нинко
Плепелић Стјепан
Пешев Никола Панчев
Поглајен Франц
Полак Бојан
Попивода Крсто
Поповић Душан
Поповић С. Милан
Поповић д-р Милош
Поповић Радован
Продановић М. Јаша

Радовић Вуко
Радосављевић Добри-
воје
Ребац Хасан

Реџа Зекерија
Ркман Душан
Рус Јосип

Савић Кирило
Саили Драгутин
Салаџан Дон Анте
Сејфула Кемал
Скерлић Велимир
Смиљанић Милан
Смодлака д-р Јосип
Сној Франц
Спиров д-р Борис
Станковић д-р Синиша
Стојановић Александар
Сулејмани Хивзи
Сулејмановски Нафи
Сучић Флоријан
Темелковски Борко
Тодоровић Радомир
Томић Алекса
Турковић Иван

Ћетковић Јован
Ћишић Хусага
Ђурчић Живојин

Филиповић Крсто
Фрол Фране

Хамовић Раде
Хафнер Тоне
Херљевић Фрањо
Хоџа Мустафа
Ходић Џеко
Хрччевић д-р Јосип

Цајнкар д-р Станко
Царевић Милош
Царић д-р Војин
Целески Лазар

Чаловска Љиљана
Чиковић Томо
Чолаковић Родољуб
Чубриловић д-р Бранко

Џанкић Хасан

Шентјурц Лидија
Шећерагић Мурад
Шоти Пал
Шукрија Али

ПРЕЗИДИЈУМ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ФНРЈ

Претседник

Д-р Иван Рибар

Потпретседници:

Моша Пијаде
Филип Лакуш

Јосип Рус
Ђуро Пуцар

Димитар Влахов
Марко Вујачић

Секретар

Миле Перуничић

Чланови:

Јосип Броз Тито, Бане Андрејев, д-р Владимир Бакарић, Душан Бркић, Јосип Видмар, Милован Ђилас, Едвард Кардељ, Сретен Жујовић, д-р Синиша Станковић, Влада Зечевић, д-р Стеван Јаковљевић, Блажо Јовановић, д-р Драгољуб Јовановић, Борис Кидрич, Сава Косановић, Лазар Колишевски, д-р Благоје Нешковић, Јаша Продановић, Александар Ранковић, д-р Златан Сремец, Добросав Томашевић, Фране Фрол, Андрија Хебранг, Авдо Хумо, Родољуб Чолаковић, Владо Шегрт.

Врховни командант Југословенске армије

Маршал Југославије

Јосип Броз Тито

В Л А Д А

ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Претседник Министарског савета маршал Југославије
Јосип Броз Тито;

Потпретседник Министарског савета и претседник Контролне комисије
Едвард Кардељ;

Други потпретседник Министарског савета
Јаша Продановић;

Министар Савезне владе
Милован Ђилас;

Министар Савезне владе
Кирило Савић;

Министар Савезне владе д-р
Димитар Несторов;

Министар иностраних послова
Станоје Симић;

Министар народне одбране маршал Југославије
Јосип Броз Тито;

Министар саобраћаја
Тодор Вујасиновић;

Министар поморства
Анте Вркљан;

Министар пошта д-р
Драго Марушич;

Министар спољне трговине инж.
Никола Петровић;

Министар финансија
Сретен Жујовић;

Министар унутрашњих послова генерал-лајтнант
Александар Ранковић;

Министар правосуђа
Фране Фрол;

Министар индустрије и претседник Планске комисије
Андреја Хебранг;

Министар рударства
Бане Андрејевић;

Министар трговине и снабдевања
Заим Шарац;

Министар пољопривреде и шумарства д-р
Васо Чубриловић;

Министар рада
Вицко Крстуловић;

Министар грађевина
Влада Зечевић;

Министар информација
Сава Косановић.

Јавни тужилац ФНРЈ
Д-р Јосип Хрнчевић

ВРХОВНИ СУД ФНРЈ

Претседник

Витомир Петровић

Потпретседник

Д-р Теодор Томиншек

Чланови:

Милован Крџић, Петар Раичковић, Петар Пируже, Никола Станковић, Александар Тодоровић и д-р Маријан Деренчин.

Садржај

ПРВА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 20 МАРТА 1946

Пре дневног реда:

	Страна
1 — Саопштење Указа Президијума Народне скупштине ФНРЈ о сазивању Народне скупштине ФНРЈ у II ванредно заседање за 20 март 1946 године — — — — —	3
2 — Саопштење о поднетим законским предлозима и извештајима Законодавног одбора — — — — —	4
3 — Предлог о изменама и допунама у Пословнику Савезне скупштине Уставотворне скупштине од 6 децембра 1945 године — — — — —	4
4 — Извештај Одбора за привредни план и финансије	4
5 — Отсуства народних посланика — — — — —	4
6 — Молбе и жалбе — — — — —	5

Дневни ред:

1 — Утврђивање дневног реда — — — — —	5
---------------------------------------	---

ПРВА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 20 МАРТА 1946

Пре дневног реда:

1 — Саопштење Указа Президијума Народне скупштине ФНРЈ о сазивању Народне скупштине ФНРЈ у II ванредно заседање за 20 март 1946 године — — — — —	7
2 — Саопштење о поднетим законским предлозима и извештајима Законодавног одбора — — — — —	8

3 — Предлог о изменама и допунама у Пословнику Скупштине народа Уставотворне скупштине од 6 децембра 1945 године — — — — —	8
4 — Извештај Одбора за привредни план и финансије — — — — —	8
5 — Отсуства народних посланика — — — — —	8
6 — Молбе и жалбе — — — — —	9

Дневни ред:

1 — Утврђивање дневног реда — — — — —	9
---------------------------------------	---

ДРУГА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 21 МАРТА 1946**Пре дневног реда:**

1 — Читање и усвајање записника прве седнице — — — — —	11
2 — Отсуства народних посланика — — — — —	11
3 — Молбе и жалбе — — — — —	12

Дневни ред:

1 — Претрес и усвајање предлога Пословника Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ — — — — —	12
Говорници: Известилац Законодавног одбора Моша Пијаде — — — — —	12
Саопштење Президијума Народне скупштине ФНРЈ о сазиву заједничке седнице оба дома — — — — —	18

ДРУГА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 21 МАРТА 1946**Пре дневног реда:**

1 — Читање и усвајање записника прве редовне седнице — — — — —	21
2 — Отсуства народних посланика — — — — —	21

Дневни ред:

1 — Претрес и усвајање предлога Пословника Већа народа — — — — —	22
Говорници: Известилац д-р Душан Братић — — — — —	22
— — — — — д-р Симиша Станковић — — — — —	25

	Страна
Јосип Рус — — — — —	27
Радомир Тодоровић — — — — —	27
Милош Царевић — — — — —	27
Јоза Милнвојевић — — — — —	30
Саопштење Президијума Народне скупштине ФНРЈ о сазиву заједничке седнице оба дома — — — — —	32

ПРВА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА — 21 МАРТА 1946

Дневни ред:

1 — Експозе Министра финансија Владе ФНРЈ о пред- логу Општег државног буџета са Финансиским законом за годину 1946 — — — — —	33
Говорници: Министар финансија Владе ФНРЈ Сретен Жујовић — — — — —	33

ДРУГА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА — 22 МАРТА 1946

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника прве заједничке седнице — — — — —	79
--	----

Дневни ред:

1 — Експозе потпредседника Савезне владе Едварда Кардеља о општој ситуацији — — — — —	79
Говорници: Потпредседник Владе Едвард Кардељ — —	79

ТРЕЋА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 22 МАРТА 1946

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника друге редовне седнице — — — — —	97
2 — Усвајање предлога Већа народа да се начелна дискусија о предлогу Општег државног буџета за 1946 годину одржи у заједничким седницама оба дома — — — — —	97

ТРЕЋА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 22 МАРТА 1946

Пре дневног реда:

	Страна
1 — Читање и усвајање записника друге редовне седнице — — — — —	99
2 — Отсуства народних посланика — — — — —	99
3 — Усвајање предлога народног посланика Митра Бакића и другога да се начелна дискусија о предлогу Општег државног буџета за 1946 годину одржи на заједничким седницама оба дома — — — — —	99

ТРЕЋА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА — 22 МАРТА 1946

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника друге заједничке седнице — — — — —	101
--	-----

Дневни ред:

1 — Претрес у начелу предлога Општег државног буџета са Финансиским законом за 1946 годину — — — —	101
--	-----

Говорници: Известилац Одбора за привредни план и финансије Савезног већа Петар Стамболић — — — — —	101
--	-----

Извесицац Одбора за привредни план и финансије Већа народа д-р Обрен Благојевић — — — — —	102
---	-----

д-р Благоје Нешковић — — — — —	102
--------------------------------	-----

д-р Владимир Бакарић — — — — —	114
--------------------------------	-----

д-р Маријан Брецељ — — — — —	120
------------------------------	-----

Родољуб Чолаковић — — — — —	134
-----------------------------	-----

Душан Чалић — — — — —	142
-----------------------	-----

ЧЕТВРТА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА — 23 МАРТА 1946

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника треће заједничке седнице — — — — —	145
--	-----

Дневни ред:

	Страна
1 — Наставак претреса у начелу предлога Општег државног буџета са Финансиским законом за 1946 годину —	145
Говорници: Лазар Колишевски — — — — —	145
Блажо Јовановић — — — — —	153
д-р Јаков Гргурић — — — — —	160
д-р Александар Жижа — — — — —	163
Јосип Јерас — — — — —	167
Милан Смиљанић — — — — —	169
Добросав Томашевић — — — — —	178
Томо Војковић — — — — —	182
Ванчо Бурзевски — — — — —	184
Матејж Хаџе — — — — —	186
Бећир Галијашевић — — — — —	188
Петар Мундрић — — — — —	192
Иван Гранђа — — — — —	197

ПЕТА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА — 24 МАРТА 1946

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника четврте заједничке седнице — — — — —	201
--	-----

Дневни ред:

1 — Наставак претреса у начелу предлога Општег државног буџета са Финансиским законом за 1946 годину —	201
Говорници: Министар унутрашњих послова Александар Ранковић — — — — —	201
Министар пољопривреде д-р Васо Чубриловић — — — — —	215
Министар рударства Бане Андрејевић — — — — —	251
Министар саобраћаја Тодор Вујасиновић — — — — —	262
Моша Пијаде — — — — —	267

ЧЕТВРТА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 25 МАРТА 1946

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника треће редовне седнице — — — — —	275
---	-----

2 — Отсуства народних посланика — — — — —	275
3 — Молбе и жалбе — — — — —	276

Дневни ред:

1 — Гласање у начелу о предлогу Општег државног буџета и Финансиског закона за 1946 годину — — — —	276
2 — Претрес у појединостима и коначно усвајање предлога Општег државног буџета и Финансиског закона за 1946 годину — — — — —	276—290
Говорници: Известилац Петар Стамболић — — — —	276
д-р Јерко Радмиловић — — — —	279
Министар финансија Сретен Жујовић — —	287

ЧЕТВРТА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 25 МАРТА 1946**Пре дневног реда:**

1 — Читање и усвајање записника треће редовне седнице — — — — —	293
---	-----

Дневни ред:

1 — Гласање у начелу о предлогу Општег државног буџета са Финансиским законом за 1946 годину — — — —	293
2 — Претрес у појединостима и коначно усвајање предлога Општег државног буџета са Финансиским законом за 1946 годину — — — — —	293—310
Говорници: Известилац д-р Обрен Благојевић — — — —	293—301
Милан Смиљанић — — — — —	294
Рато Дугоњић — — — — —	295
Јован Јегдић — — — — —	299
Известилац д-р Војин Царић — — — —	301
Милош Царевић — — — — —	307
Министар правосуђа Фране Фрол — — —	309

ПЕТА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 26 МАРТА 1946**Пре дневног реда:**

1 — Читање и усвајање записника четврте редовне седнице — — — — —	313
---	-----

2 — Отсуства народних посланика — — — — —	313
3 — Молбе и жалбе — — — — —	313

Дневни ред:

1 — Решавање о предлогу Већа народа о Општем државном буџету са Финансиским законом за 1946 годину	314
2 — Усвајање предлога Општег државног буџета и Финансиског закона за 1946 годину — — — — —	314
3 — Претрес у начелу и у појединостима и коначно усвајање предлога Закона о општој државној контроли —	317—329
Говорници: Известилац д-р Милош Московљевић —	317
Осман Карабеговић — — — — —	323
д-р Раде Прибићевић — — — — —	326

ПЕТА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 26 МАРТА 1946**Пре дневног реда:**

1 — Читање и усвајање записника пете редовне седнице — — — — —	335
2 — Отсуства народних посланика — — — — —	335

Дневни ред:

1 — Усвајање предлога Општег државног буџета и Финансиског закона за 1946 годину — — — — —	336
2 — Претрес у начелу и у појединостима и коначно усвајање предлога Закона о општој државној контроли —	337—353
Говорници: Владин повереник д-р Јован Ђорђевић —	339
Известилац Јосип Рус — — — — —	337
Нинко Петровић — — — — —	339
д-р Павле Грегорић — — — — —	342
Љубо Бабић — — — — —	345
Милош Царевић — — — — —	347
Јован Јегдић — — — — —	349
Гаврило Нађ — — — — —	350
д-р Душан Братић — — — — —	351

ШЕСТА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 27 МАРТА 1946

Пре дневног реда:

	Страна
1 — Читање и усвајање записника пете редовне седнице	355
2 — Саопштење да Веће народа доставља Савезном већу на решавање дефинитиван текст предлога Закона о општој државној контроли	355
3 — Отсуства народних посланика	355
4 — Саопштење о издавању нових посланичких легитимација	355

Дневни ред:

1 — Претрес предлога Закона о браку и усвајање у начелу	356—381
Говорници: Јоже Јуранчич	356
Известилац д-р Макс Шнудерл	356
Потпретседник Владе ФНРЈ Едвард Кардељ	363
Владо Малески	364
д-р Хамдија Темерлић	366
д-р Светозар Ритиг	370
Павел Шатев	372
Стјефан Првчић	374
д-р Иво Карнер	376
Иван Гранђа	381

ШЕСТА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 27 МАРТА 1946

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника пете редовне седнице	383
2 — Усвајање предлога да се друга тачка дневног реда стави као прва	383
3 — Предлог и одлука да се дефинитивни текст предлога Закона о општој државној контроли како га је прихватило Савезно веће стави на дневни ред сутрашње седнице	383
4 — Саопштење да је Влада ФНРЈ за свога повереника приликом претреса Закона о браку одредила д-р Леа Гершковића	383
5 — Саопштење о издавању нових посланичких легитимација	384

Дневни ред:

	Страна
1 — Претрес предлога Закона о браку — — — —	384—408
Говорници: Известилац д-р Душан Братић — — — —	384
д-р Лео Гершкович — — — — —	392
Александар Стојановић — — — — —	393
Томо Чиковић — — — — —	395
Лазар Мојсов — — — — —	396
Душан Васиљевич — — — — —	398
Милош Царевич — — — — —	402

СЕДМА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 28 МАРТА 1946**Пре дневног реда:**

1 — Читање и усвајање записника шесте редовне седнице — — — — —	409
2 — Оставка народног посланика Методи Андонова-Ченто, на посланички мандат за Изборни срез прилепски — — — — —	409
3 — Отсуства народних посланика — — — — —	409
4 — Накнадно поднети амандмани Владе код предлога Закона о браку — — — — —	410

Дневни ред:

1 — Претрес у појединостима и коначно усвајање предлога Закона о браку — — — — —	409—419
Говорници: Потпретседник Савезне владе Едвард Кардељ — — — — —	410
Известилац д-р Макс Шнудерл — — — — —	411
2 — Претрес у начелу и појединостима и коначно усвајање предлога Закона о државним матичним књигама — — — — —	419—430
Говорници: Известилац Сулејман Филиповић — — — — —	419
д-р Анте Рамљак — — — — —	421
д-р Зоран Полић — — — — —	423
Владин повереник д-р Јован Ђорђевић — — — — —	426
Саопштење да је примљен акт Већа народа којим се доставља Савезном већу на решавање дефинитиван текст предлога Закона о браку — — — — —	430

СЕДМА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 28 МАРТА 1946**Пре дневног реда:**

1 — Читање и усвајање записника шесте редовне седнице — — — — —	433
---	-----

2 — Саопштење писма потпретседника Владе Едварда Кардеља којим одређује за свога опуномоћеника за време расправе пројекта Закона о браку и Закона о државним матичним књигама, д-р Јована Ђорђевића — — — —	433
---	-----

Дневни ред:

1 — Решавање и коначно усвајање предлога Закона о општој државној контроли, достављеног од Савезног већа —	434
2 — Наставак претреса у начелу, претрес у поједино- стима и усвајање у целини предлога Закона о браку — —	434—470.
Саопштење да је Савезно веће доставило Већу народа на решење коначно усвојени предлог Закона о браку — —	470
Говорници: д-р Милош Поповић — — — — —	434
Милан Смиљанић — — — — —	436
Јоза Миливојевић — — — — —	442
Владин повереник д-р Јован Ђорђевић —	444
Известилац д-р Душан Братић — — —	445
Јован Јегдић — — — — —	447
д-р Војин Царић — — — — —	449
Душан Васиљевић — — — — —	452
Фадил Имамовић — — — — —	455
Хасан Ребац — — — — —	456
Мурад Шећерагић — — — — —	457
д-р Лео Гершковић — — — — —	465
3 — Претрес у начелу и у појединостама предлога Закона о државним матичним књигама — — — — —	470—487
Говорници: Известилац Милош Царевић — — — — —	471
Франце Лубеј — — — — —	473
д-р Душан Братић — — — — —	475
Јован Јегдић — — — — —	476
Милан Смиљанић — — — — —	481
д-р Синиша Станковић — — — — —	481
д-р Лео Гершковић — — — — —	482
Фадил Имамовић — — — — —	483

ОСМА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 29 МАРТА 1946**Пре дневног реда:**

1 — Читање и усвајање записника седме редовне седнице — — — — —	489
--	-----

2 — Саопштење да је Президијум Народне скупштине ФНРЈ доставио на решавање предлог Закона о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Пољске — — — — —	489
3 — Саопштење да је Претседник Владе ФНРЈ поднео на решавање предлог Закона о војној обавези држављана ФНРЈ — — — — —	489
4 — Саопштење и усвајање извештаја Мандатног и имунитетског одбора о доласку за народног посланика Платника Крстевског Кире Тошева за Изборни срез прилепски место Методи Андонова-Ченто који је поднео оставку — — —	490

Дневни ред:

1 — Претрес у начелу и у појединостима и коначно усвајање предлога Закона о ученицима у привреди — — —	491—514
Говорници: Известилац д-р Јерко Радмиловић — — —	491
д-р Иво Карнер — — — — —	494
Душан Петровић — — — — —	497
Ђуро Салај — — — — —	501
Павле Павловић — — — — —	505
Петар Мундрић — — — — —	507
Јожеф Салаи — — — — —	510
2 — Претрес у начелу и у појединостима и коначно усвајање предлога Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен — — — — —	514—520
Говорници: Известилац Месуд Хотић — — — — —	515
Вице Буљан — — — — —	516
Саопштење акта Претседника Владе ФНРЈ, којим се одређује за делегата при претресу предлога Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен генерал-мајор Светозар Вукмановић-Темпо — — — — —	516
3 — Усвајање предлога Закона о општој државној контроли и предлога Закона о браку, које је упутило Веће народа	520
Саопштење да Веће народа доставља на решење Савезном већу: а) дефинитивни текст предлога Закона о државним матичним књигама и б) дефинитивни текст предлога Закона о ученицима у привреди — — — — —	522

ОСМА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 29 МАРТА 1946

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника седме редовне седнице — — — — —	525
---	-----

2 — Саопштење да је Савезно веће доставило: а) предлог Закона о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Пољске и б) предлог Закона о војној обавези држављана ФНРЈ —	526
3 — Саопштење да је Савезно веће доставило Већу народа коначно усвојени предлог Закона о државним матичним књигама —	526
4 — Саопштење да ће претресу предлога Закона о ученицима у привреди присуствовати као владин повереник Милан Жугељ —	526
5 — Саопштење да ће претресу предлога Закона о оснивању суда за поморски ратни плен и Закона о војној обавези држављана ФНРЈ присуствовати као владин повереник генерал-мајор Богдан Орешчанин —	527

Дневни ред:

1 — Усвајање предлога Закона о државним матичним књигама и упућивање Савезном већу —	528
2 — Претрес и усвајање у начелу и у појединостима предлога Закона о ученицима у привреди и упућивање Савезном већу —	529—550
Говорници: Известилац Јоза Миливојевић —	529
Рато Дугоњић —	533
Антон Долиншек —	537
д-р Душан Братић —	539
д-р Милош Поповић —	543
Владин повереник Милан Жугељ —	546
3 — Претрес и усвајање у начелу и у појединостима предлога Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен и достављање Савезном већу —	550—556
Говорници: Известилац Богдан Орешчанин —	550
Саво Оровић —	551
4 — Коначно усвајање предлога Закона о браку достављеног од Савезног већа —	556

ДЕВЕТА СЕДНИЦА САВЕЗНОГ ВЕЋА — 30 МАРТА 1946**Пре дневног реда:**

1 — Читање и усвајање записника осме редовне седнице —	557
2 — Саопштење да је Веће народа доставило Савезном већу на решавање дефинитивни текст предлога Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен —	557

3 — Саопштење о достављању извештаја Законодавног одбора о предлогу Закона о војној обавези држављана ФНРЈ	557
4 — Отсуства народних посланика — — — — —	557
5 — Молбе, жалбе и поздравни из народа — — — — —	558
6 — Оставка народног посланика Момчила Ђурића, на посланички мандат за Изборни срез рађевски, Округ подрињски — — — — —	559
7 — Саопштење да претседник Министарског савета и министар народне одбране маршал Југославије Јосип Броз Тито одређује за Владиног делегата при Савезном већу, приликом претреса предлога Закона о војној обавези држављана ФНРЈ, генерал-мајора Светозара Вукмановића-Темпа — —	559
8 — Усвајање извештаја Мандатног и имунитетског одбора о доласку за народног посланика Михаила Вујковца, земљорадника из Томисавца, за Изборни срез рађевски, округ подрињски, на место Момчила Ђурића, који је поднео оставку	569
9 — Саопштење да је Веће народа доставило Савезном већу на решавање дефинитивни текст предлога Закона о војној обавези држављана ФНРЈ — — — — —	570
10 — Саопштење писма Президијума Народне скупштине ФНРЈ о сазиву заједничке седнице оба дома за 1 април 1946 године — — — — —	571

Дневни ред:

1 — Усвајање дефинитивних текстова предлога Закона о државним матичним књигама, Закона о ученицима у привреди и Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен — — — — —	558
2 — Претрес у начелу и у појединостима и коначно усвајање предлога Закона о војној обавези држављана ФНРЈ	559—568
Говорници: Известилац Радован Мијушковић — —	559
Павле Павловић — — — — —	561
Светозар Вукмановић-Темпо — — — — —	562
3 — Усвајање предлога Закона о војној обавези држављана ФНРЈ упућеног од Већа народа — — — — —	571

ДЕВЕТА СЕДНИЦА ВЕЋА НАРОДА — 30 МАРТА 1946

Пре дневног реда:

1 — Читање и усвајање записника осме редовне седнице — — — — —	573
2 — Саопштење стенографима да се ниједан говор не даје у штампу док га говорник не прегледа — — — — —	573

Дневни ред:

Страна

1 — Усвајање предлога Претседника Већа да се прва тачка дневног реда пребаца за последњу — — — — —	573
2 — Решавање и коначно усвајање текстова предлога Закона о државним матичним књигама, Закона о ученицима у привреди и Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен, које је усвојило Савезно веће — — — — —	574
3 — Претрес и усвајање предлога Закона о војној обавези држављана ФНРЈ — — — — —	575—581
Говорници: Известилац Михаило Апостолски — — — — —	575
Милош Царевић — — — — —	579
Милан Смиљанић — — — — —	579
Милоје Добрашиновић — — — — —	579
Богдан Орешчанин — — — — —	579
4 — Коначно усвајање текста предлога Закона о војној обавези држављана ФНРЈ, који је усвојило Савезно веће — — — — —	581
Саопштење писма Президијума Народне скупштине ФНРЈ о сазиву заједничке седнице оба већа за 1 април 1946 — — — — —	582
Закључење II ванредног заседања Већа народа Народне скупштине ФНРЈ — — — — —	582

ШЕСТА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА — 1 АПРИЛА 1946**Пре дневног реда:**

1 — Читање и усвајање записника пете заједничке седнице — — — — —	583
2 — Утврђивање дневног реда — — — — —	583

Дневни ред:

1 — Експозе претседника Савезне владе маршала Југославије Јосипа Броза Тита о спољној политици — — — — —	584
Говорници: Претседник Министарског савета и министар народне одбране маршал Југославије Јосип Броз Тито — — — — —	584
Миле Почуча — — — — —	597
Едвард Коцбек — — — — —	598
д-р Милош Московљевић — — — — —	601
Мустафа Виловић — — — — —	605
Кирил Миљовски — — — — —	609
Марко Вујачић — — — — —	612
Милка Минић — — — — —	615
Сава Косановић — — — — —	617
д-р Светозар Ритиг — — — — —	620

	Страна
Милош Рашовић — — — — —	622
Михаило Ђуровић — — — — —	626
Ангун-Туна Бабић — — — — —	629
д-р Александар Шевић — — — — —	631
Ловро Кухар — — — — —	633
Кемал Сејфула — — — — —	634
Јован Веселинов — — — — —	635
Лајчо Јарамазовић — — — — —	639
Панто Малишић — — — — —	640
Радомир Матић — — — — —	642
Мијалко Тодоровић — — — — —	644
д-р Хинко Кризман — — — — —	647
2 — Препрес и усвајање предлога Закона о уговору о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Пољске — —	647—648
Говорници: Потпретседник Президијума Народне скупштине Моша Пијаде — — — — —	647
Саопштење писма Президијума Народне скупштине ФНРЈ којим се тражи овлашћење за сазив Народне скупштине ФНРЈ за 29 април т. г. — — — — —	649
Овлашћење председавајућем да потпише записник ове седнице — — — — —	649
Саопштење Указа Президијума Народне скупштине ФНРЈ о закључењу II ванредног заседања Народне скупштине ФНРЈ — — — — —	650

СПИСАК ПРИЛОГА

	Страна
1 — Предлог Пословника Савезног већа Народне скупштине ФНРЈ — — — — —	651
2 — Предлог Пословника Већа народа Народне скупштине ФНРЈ — — — — —	670
3 — Предлог Финансиског закона Федеративне Народне Републике Југославије за буџетску 1946 годину — — —	671
4 — Измене и допуне Владе ФНРЈ у Општем државном буџету ФНРЈ за 1946 годину — — — — —	691
5 — Извештај Одбора за привредни план и финансије Савезног већа о предлогу Општег државног буџета и предлогу Финансиског закона за 1946 годину — — — — —	693
Извештај Одбора за привредни план и финансије Већа народа о предлогу Општег државног буџета и предлогу Финансиског закона за 1946 годину — — — — —	697
6 — Предлог Закона о општој државној контроли — — —	699
Образложење — — — — —	704
Извештај Законодавног одбора Савезног већа — — —	707
Извештај Законодавног одбора Већа народа — — —	712
7 — Предлог Закона о браку — — — — —	713
Образложење — — — — —	732
Извештај Законодавног одбора Већа народа — — —	739
Извештај Законодавног одбора Савезног већа — — —	749
8 — Предлог Закона о државним матичним књигама — — —	751
Образложење — — — — —	764
Извештај Законодавног одбора Већа народа — — —	767
Извештај Законодавног одбора Савезног већа — — —	778
9 — Предлог Закона о ученицима у привреди — — —	781
Образложење — — — — —	791
Извештај Законодавног одбора Већа народа — — —	795
Извештај Законодавног одбора Савезног већа — — —	796
10 — Предлог Закона о оснивању и надлежности суда за поморски ратни плен — — — — —	799

	Образложење	— — — — —	803
	Извештај Законодавног одбора Већа народа	— — —	804
	Извештај Законодавног одбора Савезног већа	— — —	808
11 —	Предлог Закона о војној обавези држављана Федеративне Народне Републике Југославије	— — — — —	809
	Образложење	— — — — —	818
	Извештај Законодавног одбора Већа народа	— — —	821
	Извештај Законодавног одбора Савезног већа	— — —	828
12 —	Предлог Закона о уговору о пријатељству и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Пољске, закљученом у Варшави, 18 марта 1946 године	— — — — —	829
13 —	Претседништво Савезног већа	— — — — —	835
	Стални одбори	— — — — —	835
	Народни посланици	— — — — —	837
14 —	Претседништво Већа народа	— — — — —	841
	Стални одбори	— — — — —	841
	Народни посланици	— — — — —	843
15 —	Президијум Народне скупштине ФНРЈ	— — — — —	845
16 —	Врховни командант Југословенске армије	— — — — —	845
17 —	Влада ФНРЈ	— — — — —	846
18 —	Јавни тужилац ФНРЈ	— — — — —	847
19 —	Врховни суд ФНРЈ	— — — — —	847

РЕГИСТАР ГОВОРНИКА

Андрејев Бане	251
Апостолски Михаило	575, 578, 579
Арсов Љубчо	15, 79, 355
Бабић Антун-Туна	629
Бабић Љубо	345
Бакарић д-р Владимир	114
Благојевић д-р Обрен	102, 293—301, 307—310
Братић д-р Душан	22, 25—30, 351, 384, 445—455, 457, 459—468, 475, 539, 545
Брецељ д-р Марјан	120
Броз Јосип Тито	584, 647
Буљан Вице	516
Бурзевски Ванчо	184
Васиљевић Душан	398, 452, 462, 463
Веселинов Јован	635
Видмар Јосип	7, 9, 21, 24—31, 79, 96, 99, 100, 145, 153, 160, 163, 167, 169, 178, 182, 184, 186, 188, 192, 197, 200, 293—301, 306—311, 335, 337, 339, 342, 345, 347—351, 353, 383, 384, 392, 393, 395, 396, 398, 402, 408, 433, 436, 442, 444—468, 470, 473, 475, 476, 481—487, 525, 529, 533, 537, 539, 543—551, 554, 556, 573, 574, 577—579, 581, 583, 596, 598, 601, 605, 609, 612, 614, 617, 620, 622, 626, 629, 630, 633—635, 639, 640, 642, 644, 647, 648.
Виловић Мустафа	605

Војковић Томо	182
Вујасиновић Тодор	262
Вујачић Марко	612
Вукмановић Светозар-Темпо	562
Галијашевић Бећир	188
Гершковић д-р Лео	392, 465, 482—485, 487
Гранђа Иван	197, 381
Гргурић д-р Јаков	160
Грегорић д-р Павле	342
Дапчевић Пеко	21
Добрашиновић Милоје	579
Долиншек Антон	537
Дуговић Рато	295, 533, 573
Ђорђевић д-р Јован	339, 349, 350, 426, 444, 448, 452, 454, 458
Ђуровић Михаило	626
Жижа д-р Александар	163
Жугељ Милан	546, 547
Жујовић Сретен	33, 287
Имамовић Фадил	455, 461, 463, 483
Јарамазовић Лајчо	639
Јегдић Јован	299, 300, 307, 349—351, 447, 448, 450, 458—460, 463, 465, 466, 476
Јерас Јосип	167, 384
Јовановић Блажо	153
Јовичић Стеван	11, 14, 15, 275, 313, 314, 329, 427, 511, 557, 566
Јуранчич Јоже	356
Карабеговић Осман	323
Кардељ Едвард	79, 363, 410
Карнер д-р Иво	376, 494
Колишевски Лазар	145

Косановић Сава	617
Коцбек Едвард	598
Кризман д-р Хинко	647
Кухар Ловро	633
Лековић Војо	97, 101, 201, 288, 409, 416, 489, 517
Лубеј Франце	473
Малески Владо	364
Малишић Панто	640
Матић Радомир	642
Мијушковић Радован	559, 560, 562—565
Миљивојевић Јоза	30, 335, 336, 351, 433, 442, 468, 529, 544—548, 573, 580, 583
Миљовски Кирил	609
Минић Милка	615
Мојсов Лазар	396
Московљевић д-р Милош	317, 329, 601
Мундрић Петар	192, 507
Нађ Гаврило	349
Нешковић д-р Благоје	102
Орешчанин Богдан	550, 579
Оровић Саво	551
Павловић Павле	505, 510, 561
Петровић Душан	497
Петровић Нинко	21, 30, 99, 145, 293, 310, 339, 383, 525, 528, 549, 555
Пијаде Моша	12, 14, 267, 647
Полич д-р Зоран	423
Поповић д-р Милош	434, 445, 446, 460, 543, 545—548
Почуча Миле	597
Првчић Стјепан	374
Прибићевић д-р Раде	326

Продановић Јаша	9
Радмиловић д-р Јерко	279, 491, 509—511
Рамљак д-р Анте	421
Ранковић Александар	201
Рашовић Милош	622
Ребац Хасан	456, 465
Ритиг д-р Светозар	370, 620
Рус Јосип	27, 337, 349, 351
Салаи Јожеф	510
Салај Буро	501
Салаџан Дон Анте	308
Сејфула Кемал	634
Симић Владимир	3, 11, 14, 15, 18, 33, 76, 97, 101, 102, 114, 119, 134, 142, 144, 201, 215, 251, 262, 267, 274—279, 281—288, 290, 291, 313, 317, 323, 326, 329, 332, 355, 356, 362, 364, 366, 370, 372, 374, 376, 381, 409, 411—416, 418, 419, 421, 423—427, 430, 489, 494, 497, 501, 505, 507, 509—511, 514, 515, 517, 520, 527, 559—566, 568, 570
Смиљанић Милан	169, 294, 436, 445, 447, 459—462, 464, 481, 482, 484—486, 579
Стамболић Петар	101, 276—279, 281—288
Станковић д-р Синиша	25, 481
Стојановић Александар	393
Тодоровић Мијалко	644
Тодоровић Радомир	27
Томашевић Добросав	178
Темерлић д-р Хамдија	366
Филиповић Сулејман	419, 424—427
Фрол Фране	309, 310
Хаџе Матевж	186

Хотић Месуд	515, 517
Царевић Милош	27, 307, 308, 347, 402, 463, 468, 471, 482—486, 578, 579
Царић д-р Војин	301, 306—308, 449, 453, 455
Чалић Душан	142
Чиковић Томо	395
Чолаковић Родољуб	134
Чубриловић д-р Васо	215
Шатев Павел	372, 374
Шевић д-р Александар	631
Шећерагић Мурад	457, 466
Шнудерл д-р Макс	356, 411—415

